

GAEKWAD'S ORIENTAL
SERIES.

VOLUME LIII.

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Published under the Authority of
the Government of His Highness
the Maharaja Gaekwad of Baroda.

GENERAL EDITOR:

B. BHATTACHARYYA, M.A., Ph.D.,
Rajaratna

No. LIII

श्रीगुह्यसमाजतन्त्रम् ।

GUHYASAMĀJA TANTRA
OR
TATHĀGATAGUHYAKA

CRITICALLY EDITED WITH INTRODUCTION AND INDEX BY

BENOYTOSH BHATTACHARYYA, M.A., Ph.D.,

Bājaratma,

Director, Oriental Institute, Baroda

1931

Oriental Institute

Baroda

Pages 1-152 printed by D. N. Banerji at the Banerji Press,
2, Maharani Sarnomoyee Road, Calcutta, and the
remainder by P. Knight at the Baptist
Mission Press, 41, Lower Circular
Road, Calcutta.

and

Published by Benoytosh Bhattacharyya, Director, Oriental
Institute, Baroda, on behalf of the Government of His
Highness the Maharaja Gaekwad of Baroda.

Price Rs. 4-4-0.

PREFACE.

The *Guhyasamāja Tantra* also known as the *Tathāgata-guhyaka* is for the first time presented in original Sanskrit as No. LIII of the *Gaekwad's Oriental Series*. The immense value of the *Guhyasamāja* for a critical study of the Tantric literature of India can scarcely be exaggerated not only because it is one of the earliest Buddhist Tantras to be written, probably in the third century in Asaṅga's time, but also because the later writers on Tantra found in it their chief source of inspiration. Its importance was readily recognised by the Chinese who translated it in their Tripiṭaka in the tenth century and by the Tibetans who also made a translation of it which now forms part of the Tibetan Kangyur. The *Guhyasamāja* ushered into existence the element of Śakti in all forms of Yoga practices and thus became an object of interest for all those who are engaged in the study of the origin and development of the Tantric literature. It abounds in bold and original ideas and is rich in explanations of Yaugic terms, practices and doctrines, some of which have been treated of in the introduction together with a notice of problems connected with the text.

It is needless to point out that Yoga, Haṭhayoga and the Tantras are regarded as the greatest contributions of Sanskrit to world culture, as their chief objective is to develop the hidden powers of mind which when properly evolved have been found to be much more powerful than material forces. Elaborate rules and regulations and processes have been described in these systems which are chiefly concerned with spiritual or psychical culture. There is nothing in the world to compete with them, and in these days of international psychical research congresses and international associations for the cultivation of Yoga, a publication of this kind is likely to prove very useful for the promotion of psychical research.

The *Guhyasamāja* is ordinarily believed to consist of two parts : Purvārdha and Uttarārdha, and there are manuscripts in Nepal and Cambridge giving both the parts. But there are reasons to suppose that only the first half is genuine and the second part is a later addition, chiefly because the *Guhyasamāja* is known to later writers as *Aṣṭadaśapaṭala* or consisting of only eighteen chapters, as also because in the second part a considerable portion of the *Prajñopāyavinīśayasiddhi* is incorporated with chapter colophons and even with the name of the author which appears in the body of the book. The *Prajñopāyavinīśayasiddhi* is the work of Anaṅgavajra who flourished at the end of the seventh century and as this work is incorporated in the second book it cannot but be regarded as an addition, and hence this part has been excluded from the present edition.

The present edition of the *Guhyasamāja* is based on four manuscripts of the work belonging to the various MSS. Libraries.

A. MS belonging to the Asiatic Society of Bengal and described in the *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 ff. of Raja Rajendralal Mitra.

B. MS in the Baroda Oriental Institute No. 13174. This is a recent copy of an ancient manuscript in the possession of Pandit Siddhīharsa Vajracaryya of Nepal, himself a Buddhist Tantric.

C. MS belonging to the University Library, Cambridge, and described in Bendall's *Catalogue of Manuscripts in the University Library, Cambridge*, p. 70f. A rotograph copy of this MS was obtained from the Cambridge University for the purpose of collation.

R. MS belonging to the Royal Asiatic Society Library of Bombay. It is a very incomplete manuscript of the work in which parts of the first and the 16th and the whole of the 17th and 18th Paṭalas only are available. The manuscript was obtained when the earlier portions had already been printed, and hence the readings of this MS for chapter I are given

in the Errata. Some of these readings are really very good.

Our grateful acknowledgements are due in the first instance to the owners of the different MSS Libraries who have rendered considerable help by lending their MSS, particularly to the Librarian of the Cambridge University Library for his promptness in supplying a *rotograph* copy of the MS. Pandits Lalchandra B. Gandhi and Ramaswami Sastri of the Institute rendered very useful assistance in correcting the proofs, and Mahadeva Ananta Joshi very kindly prepared the index. To these gentlemen the present editor is deeply indebted.

B. BHATTACHARYYA.

BARODA,
The 9th July, 1931.

INTRODUCTION.

The first thing in the *Guhyasamāja* that strikes a reader is the peculiarity of the opening chapter where the Lord is introduced in an Assembly of the Faithful as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas in the company of numerous Tathāgatas and Bodhisattvas. This form of composition is known as the Saṅgiti which is very popular with the Buddhist writers. The word Saṅgiti means chanting together, and is peculiar to Buddhism. Buddha preached all his life after obtaining enlightenment, but he never wrote anything. In order that his teachings might be preserved his disciples after his death met together and reproduced his teachings and chanted them together. This is the beginning of the Saṅgiti. These Saṅgitis begin with the description of an Assembly of the Faithful where Buddha Bhagavān comes and sits in various Samādhis and addresses the Assembly on various matters. The first Saṅgiti composed and chanted together related to the teachings of Buddha, but later on whenever new ideas were introduced into Buddhism they too appeared in the form of Saṅgitis, and the Buddhists would not accept anything new unless it was taught in Saṅgitis. The Tāntrics when they made an attempt to introduce their own novel doctrines into the old cult were, therefore, compelled to introduce them in the form of Saṅgitis.

In the development of the Saṅgiti literature of the Buddhists certain peculiarities are noticeable. First of all, the Saṅgitis in later days were divided into two distinct groups, one in which Buddha is introduced in an assembly consisting of Bodhisattvas, Bhikṣus, etc., and the other in which he is introduced as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas. The first kind is seen in Hinayāna and Mahāyāna works, while the second is met with in most of the Tantras particularly of the Yoga and Yogatantra class. Again, in the earlier Saṅgitis mostly the description of the Assembly is as a rule, minute and detailed, while in the later works it is short and very concise. The description of the Assembly in works like *Gaṇḍavyūha*, *Mahāvairocana-sūtra*, and even in *Guhyasamāja* is very elaborate and detailed, while in later works like

the *Bhūtaḍāmara Tantra*, etc., the description is very brief, for the subject matter is introduced at once without many preliminaries.

The *Guhyasamāja* is in the Saṅgiti form and as the description of the Assembly is fairly elaborate it may be easily classed with the earlier Saṅgītis. Moreover, as the *Guhyasamāja* belongs to the Yogatantra class, the Bhagavan is introduced in the Assembly while sporting in the sacred knowledge arising out of the body, speech and mind of the Tathāgatas, in the company of the Tathāgatas, Dhyāni Buddhas, Bodhisattvas and Buddhaśaktis. If the *Guhyasamāja* is to be considered the earliest Buddhist Tantra, for reasons that will be given in the sequel, then, it may be regarded also as the earliest work of the second class of Saṅgītis described above.

The Saṅgītis are classed as Buddhavacana or the words spoken by the Buddha and as such their translations in Tibetan find place in the Kangyur collection, while the other Tantras, which are composed by Buddhist professors, when translated into Tibetan, are included in the Tangyur collection. The *Guhyasamāja* being a Saṅgiti, was translated into Tibetan and its Tibetan translation finds place in the Kangyur collection.¹ The work also attracted the attention of the Chinese at a time when interest evinced in the Tantras was growing in China, and the work was translated into Chinese along with many other Tāntric works in the latter part of the 10th century A.D.²

The purpose for which the *Guhyasamāja* was written seems to be to indicate a short and correct path for obtaining Buddhahood or emancipation, through the Yangic processes. While giving directions for the attainment of emancipation it incidentally mentions many other minor perfections or Siddhis by means of which the worshipper is enabled to gain a variety of magical powers. Thus in the 18th chapter it is said that the Siddhis or perfections are of two kinds, namely, Sāmānya (ordinary) and Uttama (excellent). The Siddhis like Antardhāna or miraculous disappearance, etc., are known to belong to the Sāmānya or the first kind. But the Buddhas have declared that the attainment of Buddhahood is of the highest or the

¹ Becké, p. 85, para 11 where it is called *Sarva-Tathāgata Kāya-vāk-citta-rahasya-guhya-samāja-nāma mahākalpaśāstra*.

² Nanjio: *A Catalogue of the Chinese translation of the Buddhist Tripitaka*, p. 225, no. 1027. *Guhyasamāja* was translated A.D. 980-1000, during the reign of the Sun Dynasty A.D. 960-1125.

second kind.¹ The second kind of Siddhi can only be attained by having recourse to the practice of Yoga with its six limbs.²

The aim of the *Gūhyasamāja* is further illustrated by the following verse:—

दुष्करैर्नियमैस्तोत्रैः सेवमानो न सिध्यति ।

सर्वकामोपभोगैस्तु सेवयन्त्यायु सिध्यति । p. 27.

‘No one can succeed in obtaining perfection through processes which are difficult and painful; but one can succeed easily through the satisfaction of all desires.’

In earlier days the rules and regulations for the worshipper in Hīnayāna and Mahāyāna were very severe, involving much inconvenience and great bodily sufferings. Even then, the attainment of actual Buddhahood meant an inordinately long time or even many births. But the *Gūhyasamāja* prescribes a process by which emancipation can be obtained within the shortest time possible, and even in one birth.³

Another purpose for which the *Gūhyasamāja* was written seems to be to introduce the element of Śakti into Buddhism particularly for obtaining emancipation through Yoga and Samādhi. We find, for instance, in the opening chapter the Lord of the Assembly transforming himself in many ways in the form of the five Dhyaṇi Buddhas and associating each of the Buddhas with a Śakti. Moreover, in the 18th chapter while describing the different ceremonies of initiation (Abhiṣeka) mention is made of Prajñābhiṣeka or initiation of the disciple with Prajñā or Śakti. There it is said that the preceptor should take by the hand the Śakti who is beautiful, agreeable to the disciple, and also an adept in the practice of Yoga, and place it on the hand of the disciple after citing the Tathāgatas as witnesses. Then after placing his own hand on the head of the disciple he should say that Buddhahood is impossible of attainment by any other means and, therefore, this Vidyā should be accepted. The worldly phenomena

¹ अनादौजादयः सिद्धाः सामान्या इति कीर्तितः ।

सिद्धिरसममिताः कर्तुं वा मुश्नन्साधनम् ।

p. 162.

² सेवयन्त्युद्योगेन कृता साधनमुत्तमम् ।

साधयेद्व्यया नैव जायते सिद्धिरसमा ।

p. 163.

³ तदिदं अस्मिन् गुह्यसमाजमभिरुचो बोधिसत्त्वः सर्वजन्मानां दुःख इति संज्ञां गच्छति ।

p. 164.

though non-dual in essence appear to be dual; therefore, you should never abandon her in life. This is what is known as Vidyāvrata or the vow of Vidyā and anyone who disregards this cannot obtain perfection of the Uttama kind.¹

In the work stress is laid again and again on the necessity of having Śaktis for the purpose of Yāṅgic practices, and this seems to be one of the chief reasons which leads one to suppose that the *Guhya-samāja* for the first time introduced the Śakti worship in Buddhist Yoga, and that is why all the later authorities referred with great reverence to *Guhyasamāja* which enjoyed an authoritative position amongst the Buddhist Tāntrics so long as Buddhism lasted in India.

Another service which *Guhyasamāja* did was to do away with all disciplinary measures prescribed for the followers of Buddhism since its very inception. All kinds of luxuries such as flesh, fish, wine, women, etc., were prohibited for the followers of Buddhism in the first stage as well as in the subsequent phases. But in the *Guhyasamāja* everything is permitted. Not only flesh of the most harmless kind but all kinds of flesh-meat are permitted such as the flesh of elephants, horses, dogs, cows, nay, even of human beings. Blood of men and beasts, and wine of any quality and in any quantity could be taken by the worshipper who followed the *Guhyasamāja Tantra*.²

Furthermore, this Tantra has no respect for useless objects of reverence. In one place it definitely forbids its followers to erect

१ तस्मिन् देवतां विद्यां गृह्यन्ति शिष्यस्तु शक्तिषः ।
 शची शक्तिः उदात्तः साधोऽस्तु न चावसानम् ।
 अथ दत्ता शिरे शिष्यमुच्यते दुवपतिषा ।
 शान्दीपतिन बुद्धत्वं तच्छादित्यामिनां वरात् ।
 अद्वयाः सर्वधर्मास्तु इवभावेन शक्तिताः ।
 तच्छादितोक्तः संभवे न काव्यो ध्वसा वदा ।
 इदं तत्त्वमेषुदातां विद्यामस्तमनुत्तमम् ।
 अतिसमति यो वृद्धः विदितस्तु न शीतम् ।

p. 161.

२ For instance see :—

मोक्षद्वारादित्याद्ये महाभांस प्रकल्पयेत् ।

p. 26.

also—

अस्मिन्नां अथमर्थं शान्दीपनं तथोत्तमम् ।
 भवेदाद्वारादित्याद्ये न शान्दीपनं विधयेत् ।

p. 26.

and—

मोक्षमर्थेयमस्मिन् शान्दीपनं विधिषा ।

p. 102.

Caityas, or to recite from the sacred works of Buddhism or to draw magic circles (Maṇḍala), or to offer objects of worship to the three great jewels of Buddhism, namely, the Buddha, the Dharma and the Saṅgha.¹ For a Yogī they have no real existence and are, therefore, considered by him to be objects deserving of nothing but rank indifference.

The *Guhyasamāja* even goes a step further. It definitely asks its followers to disregard all social laws which to a Yogī have the least importance. 'You should freely immolate animals, utter any number of falsehoods without ceremony, take things which do not belong to you, and even commit adultery' is the advice given to the followers in one of the striking stanzas:—

प्राणिनश्च त्वया प्राण्य वक्तव्यं च श्रया वचः ।

अवर्त्तं च त्वया दातुं नैवर्त्तं षोडशमपि । p. 120.

Verily, the Yogī who has grasped the real truth, who has realized Śūnya, to him the whole world appears as a drama without a real substratum; before him the duality in the world disappears and all things are to him mere appearances. He cannot, therefore, have any respect for any objects of reverence or feel a hatred for any object treated with disdain by ordinary mortals, or any laws social or divine. His mind develops tremendous energy and he is one with the power that creates, maintains and destroys the universe, the power which has been designated Parā Śakti in the Hindu Tantras and which is defined in one of the finest stanzas by Umānandanātha in his *Nityotsava*²:—

यस्यादृष्टो नैव भूमस्तत्तांशो

यस्यादातो विद्यते न क्षितौघः ।

यस्याज्ञातं नैव शास्त्रं किमन्यैः

यस्याकारः सा परा शक्तिरेव ।

'The Parā Śakti is she to whom no part of the universe remains unseen, there is no king who does not obey her, there is no scripture made by others which is not known to her.'

As regards the origin of the *Guhyasamāja Tantra* a very interesting account is given in the seventeenth chapter of the present work.

¹ वैश्वकर्मो न कुर्वीत न च पुस्तकवाचनम् ।

अपहृतं नैव कुर्वीत न विवस्त्रापवन्दनम् ।

² *Nityotsava* of Umānandanātha, published as No. XXIII of the *Goshwami's Oriental Series*, p. 1.

Here the Lord declares that he never preached the secret doctrines embodied in the *Guhyasamāja* in his past myriads of Kalpas; even when he came to this earth as Buddha Dipaṅkara or as Kaśyapa Buddha he did not preach them because people in those times were not sufficiently enlightened to grasp the true import of these exceedingly mysterious doctrines. But then the followers of the *Guhyasamāja* school were able to attain enlightenment and Buddhahood in an instant. Formerly, Bodhisattvas never could expect to attain Buddhahood by persistent exertion in myriads of Kalpas. But one who practises the *Guhyasamāja Tantra* is certainly able to take his place amongst the Tathāgatas as a Buddha in this very life.¹

This shows that the people following Buddhism were not satisfied with the doctrines of original Buddhism or even Mahāyāna in its Madhyamaka and Yogācāra aspects. They wanted something definite and some easy process to obtain Buddhahood; they wanted a method by which Nirvāṇa could be attained even in one life or even earlier; in short, a magical formula to obtain the final liberation. The *Guhyasamāja* supplied this craving of the general public following Buddhism, and that probably for the first time, and that is the reason as will be shown later why it became extremely popular.

All Tantric works abound in technical terms and a phraseology peculiar to them, and it becomes sometimes very difficult to understand the true import of these terms. Usually, in the Tantric works an explanation of the technical terms is not given either because they are well-known amongst those who practise the Tantras or because the authors intentionally did not like others than the initiated who learned their meaning from their recognized preceptors to know their secrets. But in this respect *Guhyasamāja* is remarkable as having devoted an entire and, perhaps, the longest chapter to an elaborate explanation of technical terms. The eighteenth chapter, therefore, is the most important and instructive chapter in the whole work for in it the doctrines and practices are elaborately explained. Terms like Guhya, Samāja, Yoga, Tattva, Rahasya, Parama, Bodhicitta, Vidyā-

¹भूतपूर्वं भगवतः सर्वतथागतानां अविज्ञातानि विज्ञातानि बुद्धयेव मुनेष्वपरमावुरजासमाः कथाः शीघ्रा यावत् भगवतो दीपहस्तस्य तथानुसंधानेनः परमार्थानुदशातिशान्तस्य काष्ठपद्मादि महासुनेरभिपन्नुदस्य न भाषितम् । तत् कथ्यात् वेतोः । अथवा भगवतः सत्त्वा अस्मिन् महासुक्ष्म-पदार्थस्य तेन कासेन तेन स्रक्वेन मया न भाषितम् । . . . तदिदं कथमिदं गुह्यमजाभाभिरतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संख्यां गच्छति ।

puruṣa, Vajradhṛk, Jinajik, Ratnadhṛk, Ārolīk, Prajñādhṛk, Kula, Moha, Dveṣa, Rāga, Vajra, Rati, Sampad, Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt, Vighnāntakṛt, Samantacaryā, Mantracaryā, Japa, Mudraṇa, Dharmodaya, Sambara, Sattvārtha, Maṇḍala, Nyāsa, Puṣpa, Caitya, Jñānacakra, Pada, Codana, Preraṇa, Āmantraṇa, Bandhana, Abhiṣeka, Vidyāvratā, Pañcāmṛta, Pañcavīrya, Sāmānya-Siddhi, Uttama-Siddhi, Upāya, Ūpeya, etc., are some of those which are clearly defined in the 18th chapter. This is not the place to explain these terms and those who are interested in their interpretation would do well to study the 18th chapter, particularly the speech of the Tathāgata in reply to a series of questions put to him by the Bodhisattvas.¹

Amongst the terms explained special attention may be invited to the meaning of Upāya. The explanation given here will show how the *Guhyasamāja Tantra* is closely connected with the Yoga system of Patañjali, or how the Tantric practices are entirely based on Yoga. Upāya is described here as of four kinds:² Sevā, Upasādhana, Sādhana and Mahāsādhana. Sevā is again sub-divided into two, namely the Sāmānya Sevā and Uttama Sevā. Sāmānya consists of four Vajras and the Uttama consists of the nectar of knowledge. The four Vajras are: first, the conception of Śūnyatā, second, its transformation in the form of the germ syllable (Bija), third, its development in the form of the deity, and fourth, the external representation of the deity.³

In the Uttama Sevā, Yoga with its six limbs should be employed, namely, Pratyāhāra, Dhyāna, Prāṇāyāma, Dhāraṇā, Anusmṛti and Samādhi. Pratyāhāra is here explained as the process by which the ten sense organs (indriyas) are controlled. Dhyāna is explained as the conception of the five desired objects through the five Dhyāni Buddhas. This Dhyāna is again of five kinds:⁴ Vitarka, Vicāra,

¹ pp. 152ff.

² सेवानिधानं प्रथमं द्वितीयमुपसाधनम् ।
साधनं तु तृतीयं चैव महासाधनं चतुर्थकम् ।

p. 162.

³ वज्रचतुष्कोटयं सामान्यं उत्तमं ज्ञानामुत्तमं च ।
प्रथमं शुन्यतारोधिं द्वितीयं बीजधनुसम् ।
तृतीयं विमलविजयिचतुर्थं व्यासमन्त्ररम् ।
रश्मिर्वज्रचतुष्कोटयं सेवासामान्यसाधनम् ।

pp. 162-3.

⁴ नितर्कं च निचारं च प्रीतिचैव सुखं तथा ।
चित्तस्वीकारता चैव चक्षुः श्रोत्रधनुषाः ॥

p. 163.

Prīti, Sukha and Ekāgratā. Prāṇāyama is the control of the breathing process by which breath, which is of the nature of the five Bhūtas or elements and five kinds of knowledge, is regarded as a lump and is placed on the tip of the nose in the form of a jewel with five colours and is meditated upon. Dhāraṇā is the meditation of one's own Mantra on the heart, and the restraint of the jewel of the sense-organs placing the same in the Prāṇabindu. When this is done Nimittas (signs) which are of five kinds¹ make their appearance. First in the form of Marīcīkā (mirage), second in that of smoke, third in that of fire flies, fourth in that of a light, and fifth in the form of a constant light like that of a cloudless sky. Anusmṛti is the constant meditation of the object for which the exercise is undertaken and by this Prati-bhāṣa or revelation takes place. Through the combination of the two elements, Prajñā and Upāya, all existing objects are meditated as one lump. Their meditation in the Bimba (lump) and the sudden attainment of transcendental knowledge is what is known as Samādhi.²

In the course of further explanation of Upasādhana mention is made that the object of Upasādhana is to visualize the deity and this should be done for six months without any restriction as regards food and other desired objects. And if within this time the worshipper is unable to visualize the deity he should thrice perform the same process. And if even then the deity does not present himself before the worshipper and Bodhi is not obtained he should then commence Haṭhayoga to attain his object and by this he is certain to attain omniscience.³

Now this brings us to the interesting question of the connection of Tantra with Haṭhayoga which has been recommended here as the extreme step to be undertaken by the worshipper in order to visualize the deity when it is not possible to do so otherwise. Now, does it mean that every worshipper should practise first Haṭhayoga or that

¹ प्रथमं मरीचिकाकारं धूमाकारं दितीयकम् ।
तृतीयं लट्ठोलाकारं चतुर्थं दीपकलक्षम् ।
पञ्चमम् अदासीकं निरर्थं मनसस्त्रिभम् ।

p. 164.

² संसृज्य विषयतोलेन दिव्यमथो विभावयन् ।
अदिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञिता ।

p. 164.

³ दर्शनं तु लब्धेऽप्येवं साधकस्य न जायते ।
यदा न विध्यते बोधिर्यतोलेन साधयेत् ।

p. 165.

he should do so only when he fails to achieve his end by other means. Anyone who is conversant with Haṭhayoga practices will be able to say that to become an adept in Haṭhayoga in all its branches will require several births; those who practise it know full well that they are unable to master it in one life-time even when he is instructed by an expert. Moreover, it is well-known that experts in Haṭhayoga do not enjoy psychic powers through Haṭhayoga practices, although they are able to control their circulation, breath, voluntary and involuntary muscles and perform many physical feats which appear almost superhuman. In order that the Hathayogins may obtain special spiritual powers they have to take recourse to Rājayoga or the Tantras or both. Thus it appears that the followers of the *Guhya-samāja* School must be Haṭhayogins first and then take to Tantric practices, and when they find that Tantric practices are unable to give Siddhis they must take it for granted that their physical body contains certain impurities which are to be removed by means of Haṭhayoga.

It is therefore clear that Tantras begin where Haṭhayoga ends. Moreover, it is obvious that there is absolutely no use taking to the practice of Tantra without first being an expert in Haṭhayoga, and that Tantras are not meant for ordinary people.

The *Guhyasamāja* also abounds in references to numerous magical practices and gives directions for the attainment of minor Siddhis and the performance of marvels. The six cruel rites of the Tantras though not named together appear, nevertheless, in the book and elaborate directions and Mantras are prescribed to attain the desired Siddhi. Thus Māraṇa (destruction of enemies), Uccātana (destruction of dwelling houses), Vāṅkaraṇa (enchanting), Stambhana (restraining), Ākarṣaṇa (attracting), and Śāntika (propitiatory rites) are all stated in the work. Besides, Mantras for resisting or destroying armies sent by an enemy king, causing rainfall in times of drought, vanquishing opponents in a wordy duel, causing floods to disappear, reviving persons from the effect of snake bite, etc., are some of the marvels for which practical methods are given in this work.¹

The keynote of the whole work, however, is struck in the first chapter where the speaker of the Assembly multiplies himself by sitting in different Samādhis (meditations) and constructs the Maṇḍala

¹ See Chapters 13, 14, and 15 and especially pages 66, 67, 84, 87, 96.

or magic circle of the five Dhyāni Buddhas, their Śaktis or counterparts and the four guardians of gates. The Lord Bodhicittavajra was first requested by the distinguished members of the Assembly to reveal the *Guhyasamāja*, and in reply he said that this was so difficult that doubts were even entertained by the Tathāgatas, not to speak of the Bodhisattvas who were much below them in intellectual excellence. The members of the Assembly pressed him again to do so saying that for the sake of the attainment of the knowledge of the Tathāgatas and for obtaining the supernormal powers the *Guhyasamāja* may be revealed. The Lord then willingly began sitting in different Samādhis, and reciting the different Mantras by which he transformed himself in the forms of the Tathāgatas and placed them as his replicas in the different parts of the Maṇḍala or magic circle.

First, he sat in the meditation called the Jñānapradīpavajra and uttered the Mantra Vajradhṛk belonging to the Dveṣa family. Immediately he transformed himself as Akṣobhya and made him sit in the place where he was originally sitting. Next, he sat in the Samayasambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Jinajik, belonging to the Mōha family and forthwith named his second transformation as Vairocana and made him sit in front of him. Thereafter, he sat in the Ratnasambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Ratnadhṛk belonging to the Cintāmaṇi family. He transformed himself immediately and named him as Ratnaketu and made him sit towards the south. Again, he sat in Mahārāgasambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Ārolik belonging to the Vajrarāga family. He named the new transformation as the Lord of the Lokeśvara Mahāvidyā or Amṛtabha and made him sit behind him. Then he sat in the Amoghasamayasambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Prajñādhṛk belonging to the Samayākaraṇakula or popularly known as the Samayakula. He named this new transformation as Amoghavajra and made him sit towards the north.

When this set of five male emanations came out from the Lord he turned his attention to bringing out an equal number of female emanations by transforming himself. Thus Dveṣarati emanated who was seated in the centre, Moharati, similarly, was seated in the eastern corner, Īśyārati in the southern corner, Rāgarati in the western corner and Vajrarati in the northern corner.

It is needless to point out that the five female emanations were also associated with the five Dhyāni Buddhas belonging to the five

different families (Kulas) of Dveṣa, Moha, Rāga, Cintāmaṇi and Saṁaya. Thus Dveṣarati was associated with Akṣobhya, Moharati with Vairocana, Īṣyārati with Ratnasambhava, Rāgarati with Amitābha and Vajrarati with Amoghasiddhi.

Further on, the Lord sat in four more Samādhis and transformed himself four times each time as the guardian of one of the four gates after reciting four different Mantras such as Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt and Vighnāntakṛt. Thus Yamāntaka was seated in the East, Prajñāntaka in the South, Padmāntaka in the West and Vighnāntaka in the North.

The Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas is now complete. It may be seen from the above that the Maṇḍala is not an external object but the manifestation of one Lord in the different forms. The magic circle is nothing but a detailed mental exercise on the part of the Lord, for the instruction of the Tathāgatas and the Bodhisattvas assembled near him. The five Dhyāni Buddhas as we know from other references in the Buddhist Tantric literature represent the five Skandhas or elements of which the whole creation is composed.¹ The Dhyāni Buddhas are again associated with their Śaktis which, on the one hand, show that the Skandhas develop power only when associated with their Śaktis, and on the other hand show that the Tantrics who want to develop power should always be associated with their Śaktis or female counterparts. Thus from the first chapter it becomes clear that the Tantra gives instruction on the five Dhyāni Buddhas recommending the use of female counterparts in Yaugic exercises in order to develop mental power.

The development of Bodhicitta is one of the most interesting topics of all Mahāyāna works and as such the *Guhyasamāja* also devotes a chapter on the same subject. To the Tantrics the Bodhicitta is the most important because their chief object is to develop the Bodhicitta in order to attain a variety of superhuman powers through Yaugic exercises. As a matter of fact, the whole Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas in the first chapter is the creation of the Bodhicitta and nothing else. It is this Maṇḍala which is capable of giving all powers sought for by them including the Buddhahood which

¹ *Jñānasiddhi*, op. cit., p. 41.

পঞ্চব্রহ্মমণ্ডলান্ পঞ্চকল্যাণী জিহাঃ সূত্রাঃ ।

also *Jñānasamiti* পঞ্চকল্যাণী পঞ্চসংসারলক্ষণা ভাষ্যে ।

according to the other methods requires millions of lives in the cycle of transmigration. But the definitions given in the second chapter of the *Guhyasamāja* are all mysteriously worded and it becomes difficult to comprehend the nature of Bodhicitta particularly for one not practising the Yangic exercises. When the members of the Assembly requested the Lord to explain the Bodhicitta, he instead of answering them direct asked them to originate the Citta in the form of Kāya, Kāya in the form of Citta, and the Citta by the transformation of Vāk.¹ At this the Bodhisattvas after commingling their own Kāya, Vāk and Citta in the same way as that of the Lord, exclaimed: How wonderful it is that though the auspicious and adamant combination of Kāya, Vāk and Citta never originate, it is known to have an origin!²

Then the Lord after sitting in a special meditation gave his own definition of the Bodhicitta:

अभावे भावनाभावो भावना नैव भावना ।

इति भावो न भावः स्यात् भावना बोधजन्यते । p. 11.

'Neither the perception of the absence of existence in non-existence can be called perception, nor the perception of non-existence in existence can be discovered.'

Later on, Vairocana sat in another Samādhi and gave out his own definition of Bodhicitta. 'My Citta is such that it is bereft of all existence, and is unconnected with the Skandhas, Dhātus and Āyatanas and such thought-categories as the subject and the object, is without a beginning and is of the nature of Śūnya like all existing objects which are really Śūnya in essence.'

सर्वभावरिगतं सन्ध्यात्वाचतनस्याच्छुद्राश्चकवर्तितं धर्मनैराक्यसमतया क्षुचित्त-
माद्यनुत्पन्नं शून्यताभावम् । p. 12.

Next came the turn of Akṣobhya who sat also in a special Samādhi and gave out another account of the Bodhicitta. He said:

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च धर्मता ।

आकाशमिव नैराक्यमिदं बोधिरसं दृढम् । p. 12.

¹ अत्राद्यप्यनु भावनाः चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं वाक्-
प्रव्याचारेवेति । p. 11.

² अहो हि कस्यसमदम्य कायवाक्चित्तवर्जितः ।
अनुत्पादप्रयोज्येण शून्यादीत्यं प्रतीयते ।

'Bodhicitta is that which is without substance like the sky, and which constantly thinks of the existing objects as without origin, and in which there are neither objects nor their qualities.'

Next Ratnaketu gave his own definition of Bodhicitta after similarly sitting in a special Samādhi.

अभावाः सर्वधर्मोक्ते धर्मवस्तुवर्जिताः ।

धर्मनैरात्म्यसम्भूता इदं बोधिनश्च दृढम् । p. 12.

'The Citta which comprehends all existing objects as non-existent and bereft of the qualities of objects, but originates from the Nairātmya (voidness) of all worldly objects is called the Bodhicitta.'

Amitābha next gives another account of the Bodhicitta :

अनुत्पद्येषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपदयोगेन इति भावः प्रतीयते । p. 12.

'Because the Dharmas (existing objects) have no origin there is neither existence nor thinking. It is called existence (bhāva) just as the sky which is non-existent is said to exist.'

Then comes the turn of Amoghasiddhi who gives the following account of the Bodhicitta :

प्रकृतिप्रभाकरा धर्माः सुविशुद्धा नभसमम् ।

न बोधिर्नाभिसमपसिदं बोधिनश्च दृढम् । p. 13.

'The existing objects are naturally resplendent (Prabhāsvarāḥ) and they are pure in essence like the sky. The Citta where there is neither enlightenment nor comprehension (abhisamaya) is called Bodhicitta.'

On the conclusion of all these definitions the Bodhisattvas assembled were delighted, and they recited Gāthās extolling the Bodhicitta which was characterised as of the nature of pure truth (Śuddha-tattvārtha), purity (Śuddhārtha), originating from the voidness of all worldly phenomena (Dharmānairātmyasambhūta), the giver of Buddhahood (Buddhabodhiprapñca), absence of thought-construction (nirvikalpa), without any basis (nirālamba), good all round (samantabhadra), beneficial to all beings (sattvārtha), originator of Bodhi Mind (Bodhicittappravartaka), embodiment of Bodhi practices (Bodhicaryā), great thunderbolt (Mahāvajra), as pure as the mind of the Tathagatas (Cittam tathāgatam śuddham), the holder of the thunderbolt which is the combination of the Kāya, Vāk and Citta (Kāyavākēittavajradhṛk) and the bestower of perfection (Buddhabodhipradātā).

The above definition and characterisation of Bodhicitta will at once reveal the mysterious nature of the Bodhicitta which can be comprehended only by those who have attained some degree of perfection in the Vajric practices, and cultivated what is called the psychical faculties. The whole Tantra of *Guhyasamāja*, therefore, is concerned with this mysterious phase of the mind and gives various methods of a practical nature for the guidance of all those who make the development of the psychic force as the *summum bonum* of their life. The instructions embodied in the book, the directions for their mode of life, and the nature of special experiences apply only to the Yogis who have attained some degree of spiritual perfection. This is very important to remember while handling Tāntric Literature, otherwise serious misunderstandings are likely to arise in case the Tantras are interpreted in the ordinary way without special reference to Yoga and the cultivation of psychical faculties. All the misinterpretations of Tantra centre round this one fact, and all the abuses that have been most vehemently poured forth by scholars are due to their not comprehending this one point of supreme importance.¹

The fifth chapter of the *Guhyasamāja* is one of the most important and interesting chapters in the whole work. In this chapter the Lord declared in the Assembly that emancipation through the Tāntric path prescribed in this Tantra is possible of attainment for all men howsoever vicious, cruel, or immoral they may be. Nay, even incestuous persons are best fitted for obtaining emancipation through Mahāyāna.

When he had just finished his speech there was great indignation amongst the Bodhisattvas and volleys of protest came from them: 'Why Oh Lord! the master of the Tathāgatas! are you taking recourse to these sinful utterances in a respectable Assembly full of the Tathāgatas?'²

The Lord expressed great surprise and said: 'Oh Kulaputras! do not speak thus. The conduct I have preached is known as the Bodhi conduct which is immutable (dharmatā), and pure, and

¹ In view of what has been said above Raja Rajendra Lal Mitra's remarks on the *Guhyasamāja* in his *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 f., can hardly be justified. His understanding of the text has no relation to the mystic nature of the work and the practices of Yoga it incited.

² किमयं भगवान् सर्वतथागतसम्मानी सर्वतथागतपर्यवसायसमक्षे दुर्भाषितवचनोदाहारं भाषते ।

is considered as such by the Buddhas who have realized the true essence (*sārajñāninām*), and which springs from the interpretation of the essential truth (*sāradharmārthasambhūta*).¹

Immediately these words were uttered, all the Bodhisattvas in the Assembly became frightened, confused and fell down senseless.² The Tathāgatas who could realize the truth of the assertions of the Lord in the Assembly remained unaffected, and they requested the Lord to revive the Bodhisattvas who could not realize the truth owing to ignorance. The Lord then sat in a special meditation, and when the rays issuing out of his person touched the unconscious Bodhisattvas they were all revived and sat in their respective places,³ and recited several Gāthās in the praise of the Lord.

Now this story of the miracle, interesting as it is, may be explained in several ways. First of all, probably the Lord was unable to explain how the conduct he had prescribed before was the right conduct, and, therefore, had recourse to a miracle which had always in the past been regarded as most effective in vanquishing the arguments of an opponent, or because the protest of the Bodhisattvas was so vehement that he found it impossible to convince them without a miracle. Or it may probably be as words by themselves are not sufficient to explain things which can only be realised by self introspection he had recourse to a miracle. It may also be possible that the ignorance of the Bodhisattvas was so colossal that there was no ordinary course left to the Lord to make them realize the truth without a miracle. Whatever may have been the purpose of the miracle, this much is certain that the Bodhisattvas did realize the truth of the preachings of the Lord on Bodhi conduct during the time they remained unconscious, which they could not understand when it was conveyed by words. The Gāthās which the Bodhisattvas addressed to the Lord at the end of the 5th chapter are sufficient to show that the miracle

¹ अहं कुलपुत्रा मा नरे बोधत ।

इयं वा धर्मता दृष्टा बुधानां पारश्रमिताम् ।
पारश्रमोयेकधृता तथा बोधिसत्तिपदम् ।

p. 21.

² अथ . . . बोधिसत्ता भीताः सन्तप्ता दूर्ध्विता अभूवन् ।

p. 21.

³ समस्तपारश्रमापन्नस्य च भद्रवतः सर्वतथागतकामवाक्विशेषिणोऽप्यथा स्मृतमात्र
अथ ते बोधिसत्ता स्वेयं स्वेवाधरेणु सिता अभूवन् ।

p. 21.

of the Lord was eminently successful and that the hostile Bodhisattvas had ultimately come round.

Once again the Bodhisattvas protested when the Lord preached in the 9th chapter that omniscience can be attained and the truth of the five Kulas can be realised and practised by having recourse to theft, adultery, defamation, falsehood, etc. The Bodhisattvas characterised his preachings as strange for they were not to be found in all the worlds of sentient beings.¹ This time the Lord did not have recourse to miracles but coolly gave an explanation in words which are often quoted as authoritative by later Tāntric writers of Buddhism.

'Do not, Oh Kulaputras, give this a bad name, a hateful name. For what reason? Oh Kulaputras, the conduct of attachment (Rāgacaryā) is the same as the conduct of the Bodhisattvas (Bodhisattvacaryā) which is the best conduct (Agracaryā).'² For instance Oh Kulaputras, space is to be found everywhere, all wordly phenomena are to be found in space. The phenomena do not belong to the Kāmadhatu, nor to Rūpadhatu, nor to Arūpadhatu, nor to the four Mahābhūtas. Thus, Oh Kulaputras, all worldly phenomena are to be understood. It is for this reason the Tathāgatas teach Dharma after understanding the intellectual excellence of the different beings.

It is exactly in this manner on the analogy of space that the disciplines enjoined by the Tathāgatas should be understood. 'For instance, Oh Kulaputras, it is well-known that smoke originates from the combination of three factors: namely, the churning rod (Kāṇḍa), the churning pot (Mathanīya), and the efforts made by the hands of a person (puraṣaḥastavyāyāma). From that smoke fire is generated. That fire does not reside either in the churning rod or in the churning pot or in the effort made by the hands of a person. Thus, Oh Kulaputras, the conduct of the Tathāgatas should be understood, i.e., constant coming and going.'³

¹ किमपि भगवान् सर्वत्रयामनाधिपतिः विधातुमतिरिक्तान् सर्वलोकाध्यातुमतिरिक्तान् सर्वत्रयामनसर्वबोधिसत्त्वपर्यन्तये अद्भुतवाक्यार्थवद्वपद् भावते च । p. 37.

² सा कुलपुत्रा रमां बीजसंज्ञां अनुचितसंज्ञां शोपादयथ । तत् कथादेती । राज-
चर्यां कुलपुत्रा यदुत बोधिसत्त्वचर्यां यदुत अयचर्या । p. 37.

³ तदथाऽपि नाम कुलपुत्राः काण्डं च मथनीयं च पुरषस्तस्यायाम् च प्रतीत्य धूमः
प्रादुर्भवति । अग्निमभिनर्तयति च चाग्निर्न काण्डस्थितो न मथनीयस्थितो न पुरषस्तस्यायाम-
स्थितः । एतदेव कुलपुत्राः सर्वत्रयामनवद्वपमया अनुवन्तायाः । समानागमवादीरिति ।

When this speech was made by the Lord the Bodhisattvas became astonished and with eyes dilated in surprise recited the following devotional stanza :—

महाहूतेषु धर्मेषु आकाशसदृशेषु च ।
निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संहतिस्तु प्रगीयते ।

p. 38.

' These most wonderful doctrines which are like the space and are free from any thought-construction and pure in essence preach what may be called the " Restraint ".'

The above will also appear to the general reader as somewhat mysterious because the language in which such psychic matters are taught is really mysterious. This language which has been designated the *Sandhyābhāṣā* or the Twilight language can be interpreted in two ways, the ordinary and the psychic. But the subject matter of the above conversation is the well-known rousing of the Kuṇḍalinī power through association with Śakti. Certain disciples of Yoga are so dull that their Kuṇḍalinī power is not roused ordinarily unless there is intense nervous excitement. The fire in the above example is the Kuṇḍalinī power, which is independent of the Yogi or the Śakti, just as the fire is independent of the churning rod or the churning pot.

Amongst the deities named in the *Guhyasamāja* the Dhyāni Buddhas are most important. They are five in number, namely, Akṣobhya, Amitābha, Vairocana, Amoghasiddhi and Ratnasambhava, and these five being the progenitors of the five Kulas or families represent the corner stone on which the whole structure of the Buddhist Pantheon is raised. Besides these, the Buddhasaktis are also mentioned who are associated with the Dhyāni Buddhas as their female counterparts. The five are named as Locanā, Māmakī, Tārā, Pāṇḍarā or Pāṇḍaravāsini and Samayatārā. Further, there are mentioned the four Guardians of gates who are represented by Prajñāntaka, Padmāntaka, Yamāntaka and Vighnāntaka. These are all familiar figures to the students of the Buddhist Pantheon and they are very often represented in sculptures and in the paintings of magic circles coming from Nepal and Tibet. Herein also is mentioned the group of four deities who usually accompany Mañjuśrī or goddess Uṣṇiṣavijayā in later works,¹ without any reference to the main deities Mañjuśrī or Uṣṇiṣavijayā. They are Acala, Takkiraja, Nīladaṇḍa and Mahābala.

¹ *Sādhnamāliḥ*, pp. 137, 415, 420.

The Lord of ghosts Aparājita¹ is also noticed in this work. In later times this Aparājita was closely associated with the deity Bhūtaḍā-mara and was said to have delivered to the Lord the Hṛdaya Mantras of all the ghosts and to have promised to do no injury and be friendly and favourable always to the people of Jambudvīpa. The deity Ekajaṭā² is also mentioned in the body of the book and this gives rise to certain chronological difficulties. Because, as has been shown elsewhere, Ekajaṭā Sādhana was restored from the country of Bhoja by Siddha Nāgārjuna who flourished in the middle of the seventh century.³ But as the present work is much earlier this difficulty can be met by the fact that though the name Ekajaṭā was known her Sādhana was probably unknown which was brought by Nāgārjuna from Bhoja. Or, probably the Sādhana of Ekajaṭā was known in the time of the *Guhyasamāja* but was subsequently forgotten which accounts for the necessity of restoring the Sādhana from the country. Moreover, it has also to be remembered that the Mantra given for Ekajaṭā in the *Sādhanamālā* is uniformly stated as *Hṛīm Śrīm Hūm Phaḥ*, whereas in the *Guhyasamāja* it is given as *Om Śūlini Stūhā*. This difference in the Mantras is a great difference and it may be surmised that the Ekajaṭā of the *Guhyasamāja* and Ekajaṭā of Nāgārjuna are two quite distinct deities without any direct connection except that they were both Buddhist. Whether Nāgārjuna of the Ekajaṭā Sādhana can be identified with the famous Madhyamaka Nāgārjuna the disciple of Aśvaghōṣa is a question which requires to be more closely investigated in this connection. Cundā is another important deity to be mentioned in the present work.⁴ Her name appears in the earlier work, namely, the *Mahāvairocana-sūtra*⁵ and she was well-known many hundreds of years afterwards. Cundā is mentioned in the *Śikṣasamuccaya*⁶ of Śāntideva in the 8th century and several Sādhana devoted to her worship are recorded in the *Sādhanamālā*.⁷ She used to be represented as one-faced and four-armed or as one-faced and sixteen-armed.

¹ pp. 70, 74, 81, 118 and *Sādhanamālā*, pp. 512, 521.

² p. 88.

³ *Sādhanamālā*, introduction, p. xlv. and Sādhana, No. 127, where in the colophon the statement occurs as—

आर्यनागार्जुनपदैर्भोदिषु उद्धृतम् ।

⁴ p. 123. She is called here as Cundavajrī.

⁵ Op. cit., p. 424, mentioned as Candrā, which ought to be Cundā; for, in the Buddhist Pantheon, there is no other deity, who can be mentioned along with Tārā Bhṛkaṭī and Hayagrīva.

⁶ Op. cit., p. 173.

⁷ Sādhana, Nos. 129, 130, 131.

Only one image of the four-armed variety has up till now been discovered and it belongs to the collection of an American solicitor of New York, Mr. W. B. Whitney.¹ A sixteen-armed image was installed as Paṭṭikera in Bengal as we know from one of the miniatures of a Prajñāpāramitā manuscript now preserved in the Library of the Asiatic Society of Bengal.² A stone image of the sixteen-armed variety has been published by Professor A. Foucher in his studies in Buddhist Iconography.³ Another perfect image of this deity is to be found in the Durgā temple at Kurkihar, the present site of ancient Kukkuṭapāda Vihāra near Gayā.

The deity of hoary antiquity, namely, Jambhala,⁴ the god of wealth, also makes his appearance in this work showing his unquestionable popularity even amongst those who have left the world and have taken to Yangic practices. Jambhala retained his popularity ever afterwards as a large number of Sādhanaś are to be found in the *Sādhana-mālā*⁵ and his images are met with in the Magadha, Bengal, Nepal and Tibet schools of sculpture.

The popular god Mañjuśrī is mentioned four times as Mañjuśrī and thrice as Mañjuvajra⁶ showing at once the popularity of this Buddhist god of knowledge and learning. As has been shown already, Mañjuśrī is the chief figure in the earlier work *Mañjuśrīmūlakalpa* where Mañjuśrī is represented as the same as the Hindu god Kārttikeya.⁷ If we are to believe in the testimony of the *Mañjuśrīmūlakalpa* then it must be assumed that Mañjuśrī is a definitely Hindu deity of the Purāṇas incorporated in the Buddhist Pantheon. The evidence of the above work is important in finding out the true origin of Mañjuśrī who is one of the most popular deities of the Buddhist Pantheon, and whose origin was so long shrouded in mystery. Mañjuśrī is referred to by subsequent writers of Buddhism and the

¹ See the article: *The only image of Cundā in the Proceedings of the Lahore Oriental Conference*, pp. 1111-1113.

² See illustration in Bhatiaśrī N. K.: *Iconography of Buddhist and Brahminical Sculptures in the Dacca Museum*, plate L. d. and p. 13 (spelt here as Cundā).

³ Op. cit., in French, Part I. fig. 25.

⁴ p. 123.

⁵ Sādhanaś, Nos. 284-289, pp. 580-585. See also *Indian Buddhist Iconography*, 113 ff.

⁶ pp. 46, 51, 68, 87, 97, 121, 131.

⁷ See for instance, op. cit., p. 46, where Mañjuśrī is called as Kārttikeya-mañjuśrī: *विनीयहारमयी कार्तिकेयमञ्जुवीः मयूरायनः*, etc.

great Buddhist work the *Gaṇḍavyūha* makes Mañjuśrī the hero and describes his exploits, wonderful powers and knowledge.¹ Numerous Sādhana's of this deity are to be found in the *Sādhana-mālā*² and his images are to be seen everywhere in Sarnath, Bengal, Magadha, Tibet and Nepal and even in Japan, China and Mangolia.³

Avalokiteśvara or Lokeśvara the prototype of Mañjuśrī is also mentioned in the *Guhyasamāja* though his identity is somewhat more difficult to establish. He sometimes appears as a deity and sometimes as one of the members of the Assembly asking questions or answering questions very probably on behalf of the Lord of the Assembly. But Lokeśvara here is undoubtedly represented by the great compassionate Bodhisattva who sacrificed his emancipation until all the beings of the universe were delivered from their miseries and obtained salvation. Lokeśvara is the chief figure in the *Sukhāvatī Vyūha* where he is associated with Amitābha the Lord of the Sukhāvatī heaven. His popularity led the Buddhists of Nepal to conceive no less than 108 different forms and is well illustrated in the numerous sculptures found in Sarnath, Magadha, Bengal, Nepal, Tibet, Chinese and Japanese schools of art.⁴

The other Bodhisattva to be mentioned is Maitreya or the Future Buddha who is to come down to the earth full four thousand years after Gautama and obtain Buddhahood. Another Bodhisattva is Vajrapāṇi who is known long in Buddhism and makes his appearance in the *Guhyasamāja*. In later times he figures in the Buddhist Pantheon as the Bodhisattva springing from the Dhyaṇi Buddha Akṣobhya who has for his symbol the well-known thunderbolt. Vajrapāṇi being his emanation also has the thunderbolt as his recognition symbol.

An anomalous name in the *Guhyasamāja* is represented by Vajrasattva who is inextricably mixed up with Vajradhara. Here both appear to be the highest Buddhist god, the personification of Śūnya. In later days a sharp distinction was drawn between the two; Vajradhara and Vajrasattva, the former being the same as the highest

¹ Raja Rajendra Lal Mitra: *Nepalese Buddhist Literature*; description of *Gaṇḍavyūha* on page 90.

² Sādhana's, Nos. 34-36.

³ For details regarding history and sculptures see *Indian Buddhist Iconography*, pp. 15ff.

⁴ *Ibid.* pp. 32ff.

Buddhist god, the personification of Śūnya, the latter occupying a much inferior position as the sixth Dhyāni Buddha who is supposed to be the priest of the five Dhyāni Buddhas. He was also given a Śakti, Vajrasattvātmikā, and a Bodhisattva, Ghaṭṭāpāni, by name in exactly the same way as the five Dhyāni Buddhas were each given a Śakti and a Bodhisattva. But Vajrasattva does not appear in the *Guhyasamāja* as a Dhyāni Buddha; here he is the same as Vajradhara the highest god of the Buddhist Pantheon the personification of Śūnya.¹

Amongst the minor gods we find mention of Ekākṣara and Sumbha besides several Hindu gods occupying a minor position in the Buddhist Pantheon such as Viṣṇu, Indra, Rudra or Śiva and Śacī the wife of Indra.

The mention of the deities referred to above in the *Guhyasamāja* shows that they were known in the 3rd century A.D., when the *Guhyasamāja* was composed. This further shows that the stage of development in respect of the Buddhist Pantheon as represented in the work was very crude and many deities were not included. Even the Dhyāni Buddha families were not fully developed as we do not find any Bodhisattva assigned to the progenitors of the different Kulas or families. Furthermore, a clear cut demarcation between Vajradhara and Vajrasattva was not made in the *Guhyasamāja* though in later times they were entirely distinct. It is, therefore, extremely probable that the deities mentioned in this work are the earliest and the original deities of the Buddhist Pantheon.

It is needless to point out that the *Guhyasamāja* attracted the attention of the later Tāntrics affiliated to Buddhism, and that it enjoyed a great popularity amongst them. The Siddhacāryyas and Vajracāryyas of the Tāntric age were very fond of the work and we find many translations of commentaries made by them preserved in Tibetan Tangyur though most of these commentaries are now lost in Sanskrit. Some authors notably Indrabhūti and Padmavajra made digests of the whole Tantra in their works, quoting as authority passages from the *Guhyasamāja* in support of their contentions. Advayavajra also referred to the doctrines of the *Guhyasamāja* school in support of his teachings as given in the *Advayavajrasaṅgraha*.

¹ *Ibid.* pp. xxvii ff. and p. 61. also Vajradhara Versus Vajrasattva in the *Journal of the Bihar and Orissa Research Society*, Vol. ix, p. 114.

The work was designated by the Siddhas as the *Aṣṭādaśapāṭala* showing the popularity of the *Guhyasamāja* amongst the Siddhas and the fact of its containing in all eighteen chapters only. Amongst the earlier commentaries on the *Guhyasamāja* those of Nāgārjuna (645 A.D.), Kṛṣṇācārya (717 A.D.), Lilāvajra (741 A.D.), Ratnākaraśānti (978 A.D.), Śāntideva (695 A.D.) are worthy of mention. The literature including commentaries on the *Guhyasamāja* extant in Tibetan translations in the Tangyur collection is quite extensive as can be seen from the following list :—

Ānandagaarbha	..	Śrī Guhyasamājapañjikā	..	(159) ¹
Āryadeva Ācārya	..	Śrī Guhyasamājanispannakramāntaka	..	(137)
Kamalaguhya	..	T. ² Śrī Guhyasamājamandalopāyikā	..	(150)
	..	T. Śrī Guhyasamājasādhanaśiddhi- sambhavanidhi	..	(151)
Kumārakalāśa	..	T. Aṣṭādaśapāṭalavistaravyākhyā	..	(131)
Kṛṣṇa	..	T. Guhyasamājamandalopāyikā	..	(139)
	..	Guhyasamājamandalopāyikā	..	(139)
Guṇākara Gupta	..	Śrī Guhyasamājābhisaṃyāna-nāma- sādhana	..	(162)
Candrakīrti	..	Guhyasamājābhisaṃyānāśāstra- vṛtti	..	(139)
Jinadatta	..	Guhyasamājatantrapāñjikā-nāma	..	(145)
Jñānakīrti	..	T. Śrī Guhyasamājatantra-rāja-vṛtti	..	(158)
 (original)	..	(158)
Jñānagarbha	..	Guhyasamājatantrasāra-pāñjikā	..	(157)
Tilakakalāśa	..	T. Śrī Guhyasamājamandalopāyikāvibhā- vidhi-nāma	..	(137)
Dīpaṅkara Bhadra	..	Śrī Guhyasamājamandalavidhi nāma	..	(148)
	..	T. Śrī Guhyasamājasya Mañjuśrī- sādhana	..	(152)
Dīpaṅkaraśrījñāna	..	T. Śrī Guhyasamājalokeśvarasādhana nāma	..	(154)
	..	T. Śrī Guhyasamājastotra	..	(155)
	..	Śrī Guhyasamājalokeśvarasādhana nāma	..	(154)
	..	Śrī Guhyasamājastotra	..	(155)
Dharmaśrībhadra	..	Śrī Guhyasamājamahāyogatantrapattī- kramasādhanaśūtramelāpaka nāma	..	(135)

¹ References are to the first volume of P. Cordier's *Catalogue du Fonds Tibétain de la Bibliothèque Nationale*. Lists have been taken from the appendix of the *Bauddha Gān O Dokā* in Bengali published by Mm. Haraprasad Shastri.

² T. shows Tibetan translations.

Nāgabodhi ..	Śrī Guhyasamāja-maṇḍalopāyikā vimśa- vidhi ..	(137).
Nāgārjuna ..	Śrī Guhyasamājamagḍalavidhi nāma ..	(135)
	Śrī Guhyasamājatantrasya Tantratīkā- nāma ..	(131)
	Śrī Guhyasamājamahāyogatantratropatti- kramasādhana-sūtramelāpaka nāma ..	(135)
	Aṣṭādeśapāṭalavistara-vyākhyā ..	(131)
Padmākara-varman .. T.	Śrī Guhyasamājamandala-vidhi nāma ..	(140)
Pramoditākara- varman ..	Śrī Guhyasamājatantrarājatīkā-Candra- prabhā nāma ..	(146)
Prāśāntajñāna ..	Upadeśaniśeṣa-nāma Śrīguhyasamāja- vṛtti ..	(144)
Buddhaśrījñāna .. T.	Śrī Saḥajaguhyasamāja-sādhana ..	(158)
Maṇḍakalāsa .. T.	Śrī Guhyasamājatantrasya Tantratīkā- nāma ..	(131)
Ratnākaraśānti ..	Kuṣumājñāni-nāma Guhyasamāja- nibandha ..	(146)
Līlāvajra ..	Guhyasamājatantra-nidānagurūpadeśa- bhāṣya ..	(167)
Vajraśāsa ..	Śrī Guhyasamājatantrarājatīkā ..	(167)
Vijayaśrīdhara .. T.	Śrī Guhyasamājapāṇjikā ..	(150)
Vimalagupta ..	Śrī Guhyasamājāṇḍakā nāma ..	(145)
Viśvāmitra ..	Śrī Guhyasamājatantrarājottaratantra- nāmāṣṭādeśapāṭala-pūrvardha- padārtha-tīkā vyākhyāna ..	(144)
Virābhadrā .. T.	Śrī Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(150)
Vaidyapāda ..	(1) Śrī Guhyasamāja-maṇḍalopāyikā tīka ..	(150)
	(2) Śrī Guhyasamāja-sādhana-siddhi sambhava-nidhi nāma ..	(151)
Vairocana-vajra ..	Guhyasamājasādhana ..	(151)
Śāntideva ..	Śrī Guhyasamāja-mahāyoga-tantra- baḥ-vidhi nāma ..	(140)
Śāntibhadra .. T.	Kuṣumājñāni-nāma Guhyasamāja- nibandha ..	(146)
Śraddhākaravarman .. T.	Guhyasamājasādhana ..	(152)
	T. Śrī Guhyasamājamagḍaladevakāya- stotra nāma ..	(141)
	T. Śrī Guhyasamājatantra-vivaraṇa ..	(144)
Saṁantabhadrapāda ..	Śrī Guhyasamājasya Mañjuśrī- sādhana ..	(152)
Sugata-kīrti ..	Śrī Guhyasamājasya Mañjuśrī- sādhana ..	(152)

Sunayaśrimitra	(1)	Śrī Guhyasamājalāṅkāra-nāma	(145)
	(2)	Aṣṭādaśapaṭalavyākhyāna	(145)
	(3)	Śrī Guhyasamāja-saṁkṣipta-subodha- sādhana nāma	(163)
Suhāṣita	T.	Śrī Guhyasamājamandala-vidhi-nāma	(136)
Siḥagana		Śrī Guhyasamājatantra-vivarana	(144)

In the *Jñānasiddhi* of Indrabhūti the *Guhyasamāja* is quoted extensively,¹ showing the reverence and authority the *Guhyasamāja* enjoyed in his time. The *Adarśacakraśaṅgraha* also draws its materials² from the *Guhyasamāja* in support of its doctrines, and as Advaya-vajra belonged to the 10th century A.D., the *Guhyasamāja* appears to have maintained its authoritative character throughout the Tāntric period. The reason why we do not find any mention of the *Guhyasamāja* before Nāgārjuna (7th century A.D.), is because the Tantra was kept secret among the professors and the doctrines inculcated therein were confined to a few adepts for three hundred years until Buddhist Tantras of the Yoga and Yogatantra classes obtained publicity during the time of the Siddhacāryas mainly through their mystic songs, preachings and works.

The chief problem connected with the composition of the *Guhyasamāja* is to ascertain fairly accurate data which will establish the time when the work was written. But this is dependent on the correct dating of another work which has been published in original Sanskrit and is known as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. The work was long forgotten in India and it was known only from its Tibetan and Chinese translations; one manuscript of this work was accidentally discovered by the indefatigable scholar the late Mahamahopādhyāya T. Gaṇapati Śāstri and published by him in the *Trivandrum Sanskrit Series*. It was discovered in 1909 from the Maṇabikkara Maṭham near Padmanā-

¹ p. 12 अमुपदेवु^१, p. 13. प्रहतिप्रभासरः^२

p. 37.4 आकाश सर्वनामुक्त^३, p. 38 काण्ड च मयनीय^४

p. 39 कायवाक्चित्तमहामा^५, p. 50 अथातुमममुदेव

p. 115 पातनं वद्वद्वद्वद्व^६, p. 132 ममाजं बीजनं

p. 153 अनादिनिधनं and the same passages in *Jñānasiddhi* in *Two Vajrayāna Works* (G.O.S. No. 44) pp. 77, 77, 77, 78, 78, 78, 78, 78, 76.

² For instance, (b) *Adarśacakraśaṅgraha*, p. 50 अमुन्नावोधिनी बीज- seems to have special affinity towards the verse प्रथमं अमुन्नावोधिं, etc., on p. 163 of the present work. Also the verse of Advaya-vajra, p. 48—मन्त्राने मयनीये वा न वा पुण्यवत्सवोः । प्राक्चिदी विद्यते वक्तिः प्रतीत्यार्थः च जायते । has a curious resemblance to the speech of the Lord काण्डं च मयनीयं च, etc., on p. 38, which is quoted in *Indrabhūti*, p. 78.

bhapuram in South India. It is a palm-leaf manuscript and consists of about 13,000 granthas, and written in Devanāgarī characters with ink. From its appearance the manuscript seems to be about 300 to 400 years old, and the writing is perfectly clear and legible. The copyist of the manuscript is one Ravicandra who went out from Madhyadeśa. This Ravicandra made a remark in the last colophon that he had written the Kalpa of Ārya Mañjuśrī as was available, and this shows that the original from which he copied was itself incomplete.

The work among others treats of the Māntric texts of Mañjuśrī Kumārabhūta whom the author several times designates as Kārttikeya and introduces him with several Śaiva but non-Tāntric deities. Details of practices which bestow long life, health and happiness and for the attainment of all desired objects are given. The work is in the form of a Saṅgīti and the conversations are held mostly between Śākyamuni and Kumāra Mañjuśrī, both of them being sometimes interrogated by the Assembly of the Faithful.

It is not necessary to state that this work is very important for the history of the development of Tāntric ideas, tenets and practices, and provides a landmark in the process of those developments. It was translated into Tibetan and it finds a place in the Tibetan Kangyur. It was also translated into Chinese in the 10th century A.D.¹

In this work which has been rightly styled by Dr. Winternitz as a Tāntric work we find mention of a large number of gods and goddesses, several ancient works like *Suvarṇaprabhāsa*, *Gaṇḍavyūha*, *Prajñāpāramitā*, *Candrapradīpasamādhi*,² a large number of *Mudrās*, and descriptions of *Maṇḍalas* with special directions for painting them and innumerable rites for attaining Siddhis or perfections.

It is very difficult to fix its time in view of the most conflicting types of evidence found in the book. As is well-known very few works of ancient Sanskrit literature have survived which have not undergone considerable change or rather expansion after their first composition. The *Mañjuśrīmūlakalpa* must have had a similar fate and the book which is at present available contains amplifications, and expansions of the original matter in order that it may become a

¹ Nanjio : *A Catalogue of Chinese Tripitaka*, No. 1076. Translated by Thien-shi-tsu A.D. 980-1001. 20 fasciculi, 28 chapters, p. 222-32.

² *Op. cit.*, p. 38.

convenient handbook for the priests. Everything of importance seems to have been entered in it in order that it may be of some service to the priests for their numerous clients.

The *Guhyasamāja* also is written in a *Saṅgīti* form and its obvious object is to introduce the Śakti worship or legalise it for the first time in Buddhism, and for this purpose in the very first chapter it gives a Maṇḍala where the five Dhyāni Buddhas are introduced and are given each a Śakti. These five Dhyāni Buddhas represent the five elements Rūpa, Vedanā, Saṃjñā, Saṃskāra and Vijñāna of which the world is composed, and in order that these elements may be able to fulfil their creative purpose they are given a Śakti, and this is evidently the object for which the *Guhyasamāja* was introduced in the Assembly of the Faithful. It cannot be said definitely when this Tantra was composed, but this is certain that whenever the five Dhyāni Buddhas are met with and wherever their Śaktis are mentioned specially in groups, it is but natural to assume that such references should be chronologically later than the time of the *Guhyasamāja*. But when we refer to the Sādhana of Ācārya Asaṅga the famous Yogācāra philosopher of the Mahāyāna who flourished in the 3rd century A.D., we find not only that all the five Dhyāni Buddhas are mentioned together, but their Śaktis, five in number, also appear in the same Sādhana.¹ It is, therefore, very natural to presume that the Sādhana of Asaṅga must be later than the time of the *Guhyasamāja* which for the first time introduced the doctrine of the five Dhyāni Buddhas and their Śaktis.

Again, according to the Tibetan and Chinese traditions the Tantras were introduced by Asaṅga from Tuṣita heaven where he learnt the Śāstra from Maitreya Buddha who was awaiting his descent to earth. Now for the Tantra to be called a real Tantra there must be the element of Śakti in it. Without Śakti there cannot be a true Tantra or a Tantra *par excellence*,² and this Śakti is permitted for the first time in the *Guhyasamāja*. It is thus very probable that Asaṅga had something to do with the *Guhyasamāja Tantra*, as otherwise we cannot explain the reason of this coincidence. It is very likely therefore that Asaṅga who belonged to the 3rd century A.D., is the author of the *Guhyasamāja Tantra*.

¹ *Sādhanaśālā, Sādhana*, No. 133, p. 321. The colophon is as follows—

प्रज्ञापारमितासूत्रं ध्यातव्यम् । कविरिचं आचार्यपद्मदासाहम् ।

² Haraprasad Shastri : *Introduction to Modern Buddhism*, p. 10.

Tārānātha further tells us that the Tantras immediately after introduction were transmitted secretly in an uninterrupted manner from preceptor to disciples for nearly 300 years¹ before they got publicity through the mystic teachings of the Siddhas and Vajrācāryas. Tārānātha's evidence in this respect is exceedingly important in determining the evolution of the Tantric process. Asaṅga must have introduced something very objectionable, at least, seemingly so to the ordinary public, and what could that possibly be if not the element of Śakti which was introduced by him. And if, after the introduction of Tantra, it is secretly transmitted how is it possible for either the *Guhyasamāja* to draw upon the materials of Asaṅga, or for the latter to obtain them from the *Guhyasamāja*? We can only explain this coincidence by holding that Asaṅga had something very material to do with the introduction of the *Guhyasamāja Tantra*.

In every Tantric work great importance is given to the Dhyāni Buddha theory. Either they are directly mentioned or the Bijamantras or deities emanating from them are mentioned. These Dhyāni Buddhas, as can be surmised from numerous references, were the originators of five Kulas or families, each family having a large number of deities emanating from one particular Dhyāni Buddha. Anyone who is acquainted with the Buddhist Tantric works cannot fail to be struck by the innumerable references to the Dhyāni Buddhas; and this theory, to say the least, is the very groundwork on which the grand structure of the Buddhist Pantheon is built. It is but natural to suppose that all original Tantras, at least, will mention the Dhyāni Buddhas together, particularly if they are concerned with the formation of the Maṇḍala. The Maṇḍala or the magic circle is the miniature prototype of the big Caityas, and was in vogue from the very early times. To form a Maṇḍala the presiding deities of the different directions are necessary, and these directions are marked by placing four Dhyāni Buddhas or their symbols in the four cardinal directions without assigning a place to Vairocana who is supposed to be in the middle and, therefore, not very frequently represented.

But when these Dhyāni Buddhas do not appear in an important book like the *Mūlakaṭpa* it sets one thinking. In it numerous Maṇḍalas are described and there is more than one occasion for a mention to be made of the five Dhyāni Buddhas who are ordinarily mentioned in

¹ See Kern : *Manual of Buddhism*, p. 133.

almost every Buddhist Tāntric work. But nowhere are these Dhyāni Buddhas mentioned. The obvious reason for this omission or discrepancy seems to be that the theory of the five Dhyāni Buddhas was not established when the *Mañjuśrīmūlakaḥkalpa* was composed. And, indeed, the *Mūlakaḥkalpa* presents an earlier stage of thought than what is found in the *Guhyasamāja*, because we find occasionally the names of Amitāyus, Amitābha, Locanā, Ratnaketu, Vajrapāṇi, Avalokiteśvara, Māmaki, Ratnapāṇi, etc., mentioned but not in a systematic form as we find in the *Guhyasamāja*. In the *Guhyasamāja*, for instance, the names of the Dhyāni Buddhas are given as Amitābha, Akṣobhya, Ratnaketu, Vairocana, and Amoghasiddhi: the names of their Śaktis as Dveṣarati, Moharati, Iṣyārati, Vajrarati and Rāgarati, representing the five Buddha-Śaktis Locanā, Māmaki, Tārā, Paṇḍarā and Aryatārā. It is well-known that five Bodhisattvas emanated from these pairs and they were known as Vajrapāṇi, Padmapāṇi, Ratnapāṇi, Viśvapāṇi, Cakrapāṇi or Sūmantabhadra. In the *Mañjuśrīmūlakaḥkalpa* some of these figures appear but the names are not scientifically or methodically arranged as we find them in the *Guhyasamāja* or in later Tāntric works. Moreover, the *Mañjuśrīmūlakaḥkalpa* gives certain Mantras which also appear in the *Guhyasamāja*. In the latter the number of the Mantras is five and each Dhyāni Buddha is given one, namely, Jinajik, Ārolīk, Vajradhṛk, Ratnadhṛk and Prajñādṛk. The Kulas there as usual are mentioned as five. But the *Mañjuśrīmūlakaḥkalpa* mentions something like six Mantras: as Jinajik, Ārolīk, Vajradhṛk, Surārak, Yakṣatak and Pinādṛk,¹ and associates the first three only with three families: Tathāgatakula, Padmakula and Sarvavajrakula,² while the others are not referred to any Kula or family.

The above instances are sufficient to show that the theory of five Dhyāni Buddhas was not known when the *Mūlakaḥkalpa* was composed, but only some of the names were in existence though not exactly as Dhyāni Buddhas. The evidence of *Mūlakaḥkalpa* further shows that the Mantras assigned to the Dhyāni Buddhas as found in the *Guhyasamāja* were not known in their entirety though some of them indeed appear in the work. The Kulas were also not as well developed in the *Mūlakaḥkalpa* as in the *Guhyasamāja* and though the names of

¹ Op. cit., pp. 384, 385.

² *Ibid.* The portion where the names and Mantras of some of the Tathāgatas appear, seems to be the part of the original work in view of the remarks of the Editor at the top of the page. The pages of the original MS very probably got topsy-turvy.

some of them are found in the work they are neither in the same form nor in the same order nor have the same number. From the evidence of the *Mūlakaḥ* it appears as if the *Mūlakaḥ* offered materials to the writer of the *Guhyasamāja* to develop upon them, and thus the *Guhyasamāja* on the strength of the evidence adduced must be preceded by the *Mañjuśrīmūlakaḥ*.

If the *Guhyasamāja Tantra* can be assigned to the 3rd century A.D., and made contemporaneous with the great Yogācāra philosopher Asaṅga, the time of the composition of the *Mañjuśrīmūlakaḥ* has to be placed at least one hundred years earlier, namely in the 2nd century A.D. Some of the critics of this theory will contend that this Asaṅga of the Prajñāpāramitā Sādhana may not be the same as the Yogācāra philosopher Asaṅga. Against this it may be pointed out that in the Tāntic age up till now no other Asaṅga except one is known, and therefore, the critics who offer a counsel of perfection should themselves find the other hypothetical Asaṅga who is different from the Yogācāra author. The onus of proof rests with them. Moreover, Asaṅga is made in the *Sādhana* an author of the Prajñāpāramitā Sādhana, and this Prajñāpāramitā is nothing but the delivance of the Prajñāpāramitā literature which was, according to the Buddhist tradition, rescued by Nāgārjuna from the nether regions. Nāgārjuna is the same as the Nāgārjuna the founder of the Madhyamaka school who flourished in the 2nd century A.D., and we know definitely that Prajñāpāramitā was translated into the Chinese language between 265 and 313 A.D., and there is no earthly reason why Asaṅga who flourished in the latter part of the 3rd century should not have known of Prajñāpāramitā when the Chinese were reciting and even translating the work.

Other critics will say that the *Mañjuśrīmūlakaḥ* cannot be dated in the 2nd century, as it mentions the Dīnāras not only while enumerating the numerous benefits arising out of the Yakṣiṇī Sādhana but also several times elsewhere in the work. These Dīnāras as is well-known were struck in India in imitation of the Roman coin Denarii. The golden Dīnāra believed to be the first of its kind was struck in Persia in 77 A.D.¹ Amarakośa gives Dīnāra as a synonym for Niṣka, a gold coin.² On the authority of Amara it may be safely

¹ Cassell's *Encyclopaedic Dictionary*, p. 51, see the word 'Dinar'.

² Dhakṛikar's *Amarakośa*, p. 280—

concluded that the *Dināras* were known in India in about 400 A.D., if not earlier. The mention of *Dināra* in the *Mañjuśrīmūlakalpa* will lead many to think that the work cannot be earlier than 400 A.D. But as it has been already pointed out that the *Mañjuśrīmūlakalpa* as at present available is not the original but mixed up with compositions which were added to the original later on. In Nanjio's *Catalogue of the Chinese Tripitaka* we find that the work was translated into Chinese so late as the 10th century A.D., but then it had not more than twenty-eight chapters in all, but the printed edition which is at present before us contains no less than fifty-five chapters. It may further be observed that the work was translated into Chinese in the 10th century nearly 800 years after its composition, and there is, therefore, a very reasonable ground in holding that certain later additions were made to the work which was still smaller in extent, but the original extent of the work at present is difficult to determine.

From the above it is not difficult to imagine that the *Mañjuśrīmūlakalpa* originally consisted of twenty-eight chapters or even less, and later on two or three separate books were added on to it to make it a complete manual for the priests. It may be noted that the word *Dināra* curiously enough, does not occur in the first twenty-seven chapters, but immediately after it in the 28th,¹ though in the first twenty-seven chapters there are several occasions, particularly in the *Yakṣiṇī Sādhana*, where *Dināras* could have been naturally mentioned. Therefore, simply because the *Dināra* is mentioned in the *Mañjuśrīmūlakalpa* the work cannot be dated after the fifth century for as has been shown above the word does not occur in the first twenty-seven chapters which are the original and the more ancient part of the whole work now recognized as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. In these twenty-seven chapters at least there is nothing to show that the work is later than the 2nd century A.D. If that be so, the *Guhyasamāja* which develops the materials presented in the aforementioned work should be placed naturally somewhat later, and as it is connected with *Asaṅga*, as shown before, it should be regarded as a product of the 3rd century A.D., or a little later according as the time of *Asaṅga* is taken to be the 3rd or the 4th century A.D.

¹ Op. cit., 316. दीनाराया राज्ञो वृद्धे . . . दीनारवचनं ददामि । The 28th chapter certainly is a later addition and must have been added during the eight hundred years between the composition of the original work and the date of its Chinese translation.

CONTENTS.

	PAGE
Preface	V
Introduction	IX
सर्वतथ्यागतताधिष्ठानपटलः प्रथमः	१
बोधितपटलो द्वितीयः	११
वच्यवृद्धो नाम पटलस्तृतीयः	१४
गुह्यकायवाक्यचित्तमखण्डपटलस्तुर्थाः	२७
समन्तवर्षाद्यपटलः पञ्चमः	२०
कायवाक्यचित्ताधिष्ठानपटलः षष्ठः	२३
मन्त्रवर्षाद्यपटलः सप्तमः	२७
चित्तसमवपटलोऽष्टमः	३२
परमाधौदयतत्त्वार्थसमवपटलो नवमः	३५
सर्वतथ्यागततत्त्वदयसखोदनपटलो दशमः	४८
सर्वतथ्यागतसमन्तसमवपटलवच्यविद्यापुस्तकसमपटल एकादशः	४९
समवसाधनाद्यनिर्देशपटलो द्वादशः	५२
सर्ववच्यसमवपुस्तत्त्वार्थभावनासम्बोधितपटलत्रयोदशः	६०
समन्ताकर्षणविण्मन्त्रराजो नाम समाधिपटलस्तुर्दशः	७८
सर्वचित्तसमवसाधवच्यसम्भूतिर्नाम पटलः पञ्चदशः	८४
सर्वसिद्धिमखण्डवच्यभिसम्बोधितर्नाम पटलः षोडशः	११३
सर्वतथ्यागतसमवसम्भारवच्यधिष्ठानपटलः सप्तदशः	१२७
सर्वगुह्यनिर्देशवच्यज्ञानाधिष्ठानं नाम पटलोऽष्टादशः	१४८
Index of words	१७३
Index of verses	१८२

श्रीगुह्यसमाजतन्त्रम् ।

श्री गुरुः श्रीगुरुसत्त्वः ।

प्रथमः पटलः ।

एवं मया श्रुतम् । एकस्मिन् समये भगवान् सर्व-
तथागतकायवाक्चित्त'हृदयवज्जयोपिहमेपु' विजहार ।
अनभिलाष्यानभिलाष्यैः सर्वबुद्धयेचसुमेरुपरमागुरलःसमै-
र्बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैः । तद्यथा । समयवज्जेण च नाम
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । कायवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । वाग्वज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
चित्तवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । समाधिवज्जेण
च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । जपवज्जेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । पृथिवीवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । अश्व'वज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
तेजोवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । वायुवज्जेण च
नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन' । आकाशवज्जेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । रूपवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
शब्दवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । गन्धवज्जेण च

1. B adds ° गुह्य ° । 2. The explanation of this quaint beginning
is given by Indrabhūti in his *Jñānasiddhi* (G. O. S.) p. 58 thus :—
हृदयं ज्ञानं तदेव वज्जयोपि त् अमेयप्रज्ञास्रभावात् तदेव मगं सर्वज्ञेशभञ्जनात् ।

3. B आप् ° । 4. B omits.

नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । रसवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । स्पर्शवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । धर्मधातुवज्जेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।

एवंप्रमुखैरनभिलाषानभिलाषैर्वुद्धत्वेनसुमेरुपरमाणुरजः-
समैर्बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैराकाशधातुसमाध्यातैश्च तथागतैः ।
तद्यथा । अक्षोभ्यवज्जेण च नाम^१ तथागतैः । वैरोचन-
वज्जेण च नाम^२ तथागतैः । रत्नकेतुवज्जेण च नाम^३
तथागतैः । अमितवज्जेण च नाम^४ तथागतैः । अमोघ-
वज्जेण च नाम^५ तथागतैः ।

एवंप्रमुखैः सर्वाकाशधातुसमाध्यातैश्च तथागतैः ।
तद्यथा । अपि नाम तिलविम्बमिव परिपूर्णः सर्वाकाशधातुः
सर्वतथागतैः संहृद्यते स्म ।

अथ भगवान् महावैरोचनस्तथागतः सर्वतथागत-
महारागवज्जं^६ नाम समाधिं समापन्नः^७ तं सर्वतथागतव्यूहं
स्वकायवाक्चित्तवज्जेषु^८ प्रवेशयामास । अथ ते सर्व-
तथागता भगवतः^९ सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जाधिपतेः
परितोषणार्थं स्वविम्बानि^{१०} स्त्रौविम्बान्यभि^{११}निर्माय भगवतो
वैरोचनस्य कायादभि^{१२}निष्क्रान्ता अभूवन् । तत्र केचित् बुद्ध-
लोचनाकारेण केचित् मामक्याकारेण केचित् पाण्डुरवा-
सिन्याकारेण केचित् समयताराकारेण संस्थिता अभूवन् ।

1. AC प्रष्टव्य^० । 2. BC add^० सत्त्वं^० । 3. BC^० स्यातै^० ।
4. A adds सर्व^० । 5. A omits. 6. A^० ताम^० । 7. BC^० स्या^० ।
8. BC^० वज्ज^० । 9. BC^० नय^० । 10. A^० द्यते । 11. A omits^० पु ।
12. A प्रणिधिस^० । 13. A^० न्तः । 14. A^० पते पवित्रो वगार्थं स्रचितानि ।
15. A^० न्यत्र । 16. BC हृदये ।

सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानपटलः प्रथमः ।

तत्र केचित् रूपस्वभावाकारेण केचित् शब्दस्वभावाकारेण
केचित् गन्धस्वभावाकारेण केचित् स्पर्शस्वभावाकारेण
संस्थिता अभूवन् ।

अथ खलु अक्षोभ्य^१स्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्चित्त-
हृदय^२वज्रयोषिद्गणेषु चतुरस्रं^३ विरजस्कं महासमयमण्डलमधि-
ष्ठापयामास ।

स्वच्छं च तत्स्वभावं च ज्ञानारूपं समन्ततः ।

बुद्धमग्नि^४समाकीर्णं स्फुलिङ्गगहनज्वलम्^५ ।

स्वच्छादिमण्डलैर्युक्तं सर्वतथागतं पुरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिः
सर्वतथागतमण्डलमध्ये प्रतिष्ठापयामास । अथ खलु अक्षोभ्य^७-
स्तथागतः रत्नकेतुस्तथागतः अमितायु^८स्तथागतः अमोघसिद्धि-
स्तथागतः वैरोचनस्तथागतः बोधिचित्तवज्रस्य तथागतस्य हृदये
विजहार ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभि-
भवनवज्र^९ नाम समार्धिं समापन्नः । समनन्तरसमापन्नस्य च
सर्वतथागताधिपतेः अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागत-
वज्रमयः संस्थितोऽभूत् । अथ यावन्तः सर्वाकाशधातु-
संस्थिताः सर्वसत्ताः सर्वे च^{१०} तेन^{१०} वज्रसत्ताधिष्ठानेन सर्व-
तथागतमुखसौमनस्यलाभिनोऽभूवन् ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तवज्रसमयोद्भववज्र^{११} नाम समार्धिं समापद्येमां

1. BC ° वज्र ° । 2. A omits ° हृदय ° । 3. A omits. 4. A ° वज्रा ° । 5. BC ° मेघ ° । 6. BC ° नाकुल ° । 7. BC add ° वज्र ° । 8. A ° भ ° । 9. A omits. 10. A ते । 11. A ° द्वं ।

महाविद्यापुरुषमूर्तिं सर्वतथागतसत्त्वाधिष्ठानमधिष्ठापयामास । समनन्तराधिष्ठितमात्रे स एव भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्त्रिमुखाकारेण सर्वतथागतैः सन्दृश्यते स्म ।

अथ अक्षोभ्यप्रमुखाः सर्वतथागता भगवतो बोधिचित्तवज्रस्य^१ हृदयादभिनिष्क्रम्य इदमुदान^२ मुदानयामासुः—

अहो हि सर्वबुद्धानां बोधिचित्तप्रवर्त्तनम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं अप्रतर्क्यमनाविलम् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः^३ समाजमागम्य भगवन्तं बोधिचित्तवज्रं सर्वतथागतपूजास्फुरण^४ समयतत्परत्वमेधैः^५ सम्पूज्य प्रणिपत्यैवमाहुः—

भाषस्व भगवन् तर्ह्य^६ वज्रसारसमुच्चयम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं समार्जं गुह्यसम्भवम् ॥ इति ॥

अथ^७ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्तान् सर्वतथागतान् एवमाह । साधु साधु भगवन्तः सर्वतथागताः^८ । किन्तु सर्वतथागतानामपि संशयकरोऽयं कुतोऽन्यथा बोधिसत्त्वानामिति ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः आश्चर्यप्राप्ताः अद्भुतप्राप्ताः । सर्वतथागतसंशय^९च्छेत्तारं भगवन्तं सर्वतथागतस्वामिनं पप्रच्छुः । यद्भगवानेवंगुणविशिष्टेऽपि सर्वतथागतपर्वदि^{१०} सर्वतथागत^{११}कायवाक्चित्त^{१२}गुह्यं निर्देष्टुं नोत्सहते तद्भग^{१३}वान् सर्वतथागताधिष्ठानं कृत्वा सर्वतथागतवज्रसमय-

1. AB वैरोचनस्य । 2. A omits ° मुदान ° । 3. A पूत ° । 4. A ° स्थलेन । 5. A ° मयैः । 6. A त्व ° । 7. A omits. 8. A adds साधु साधु वज्रपाणि, साधु साधु गुणाकर सर्वतथागतान् । 9. A ° समय ° । 10. B omits. 11. A ° ताभिपेक्ष ° । 12. B adds. ° वज्र ° । 13. A ततो ।

सम्भवपदैः सर्वतथागतानां मुखसौमनस्यानुभावनार्थं यावत्-
सर्वतथागतज्ञानाभिज्ञावाप्तिफलहेतोः^१ संप्रकाशयत्विति ।

अथ भगवान् सर्वतथागत^२कायवाक्चित्तवज्र^३स्तथागतः
सर्वतथागताध्येषणां विदित्वा ज्ञानप्रदीपवज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं द्वेषकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥ वज्रधृक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे^४
स एव^५ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः अक्षो-
भ्यमहामुद्रासंयोगपरमपदैः^६ कृष्णसितरक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रस्य सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रे^७ निषीद-
यामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयसम्भववज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं मोहकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥ जिनजिक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे स
एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषो वैरोचन-
महामुद्रासंयोगपरमपदैः^८ सितकृष्णरक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रस्य^९ पुरतो निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतरत्नसम्भववज्रश्रियं नाम
समाधिं समापद्येदं चिन्तामणिकुल^{१०}परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो^{११} निश्चारयामास ॥ रत्नधृक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या-

1. A ° भ ° । 2. A दाताः । 3. A adds ° गुह्य ° । 4. AB
omits ° वज्र ° । 5. B ° जेण । 6. A समय । 7. A ° जेभ्यो ।
8. B omits ° परम ° । 9. BC ° पदेन । 10. B ° जेभ्यो ।
There is a break in Ms °C up to ॥ रत्नधृक् ॥ ° 11. A adds ° मन्त्र ° ।
12. A omits ° वज्रेभ्यो.....वाक्चित्त ° ।

पुरुषो रत्नकेतुमहामुद्रासंयोगपरमपदैः पीतसितकृष्णाकारेण
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्य दक्षिणे निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतमहाराग^१संभववज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं वज्ररागकुल^२परमसारहृदयं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ आरोलिक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमार्चे स^३ एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या-
पुरुषो लोकेश्वरमहाविद्याधिपतिमहामुद्रासंयोगपरमपदैः^४ रत्न-
सितकृष्णाकारेण सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्य पृष्ठतो
निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतामोघसमयसम्भववज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं समयाकर्षणकुल^५परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञाध्वक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमार्चे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या-
पुरुषोऽमोघवज्रमहा^६मुद्रासंयोगपरमपदैः^७ हरितसितकृष्णा-
कारेण सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्य उत्तरे निषोदयामास ।

द्वेषमोहस्तथा रागद्विन्तामणिसमयस्तथा ।

कुला ह्येते तु वै पञ्च काममोक्षप्रसाधकाः^८ ॥ इति ॥

अथ भगवान् सर्वतथागत^{१०}वज्र^{११}धरानुराग^{१२}णसमय^{१३}
नाम समाधिं समापयेदमां सर्ववज्रधरायमहिषीं^{१४} स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ द्वेपरति ॥ अथास्यां विनिःसृत-

1. A adds ° समय ° । 2. A adds ° मन्त्र ° । 3. ° व ए ° । 4. E ° देन । 5. A adds ° मन्त्र ° । 6. A ° वाक्काय ° । 7. A omits ° महा ° । 8. BC ° देन । 9. A ° प्रेषकाः । 10. B omits. 11. A ° वज्रान्त्र ° । 12. B ° मे ° । 13. A adds भन्धववज्र ° only । 14. A ° महिषि °, B महर्षि ।

मात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या^१-
पुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा [सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जे]^२
निषौदयामास ।

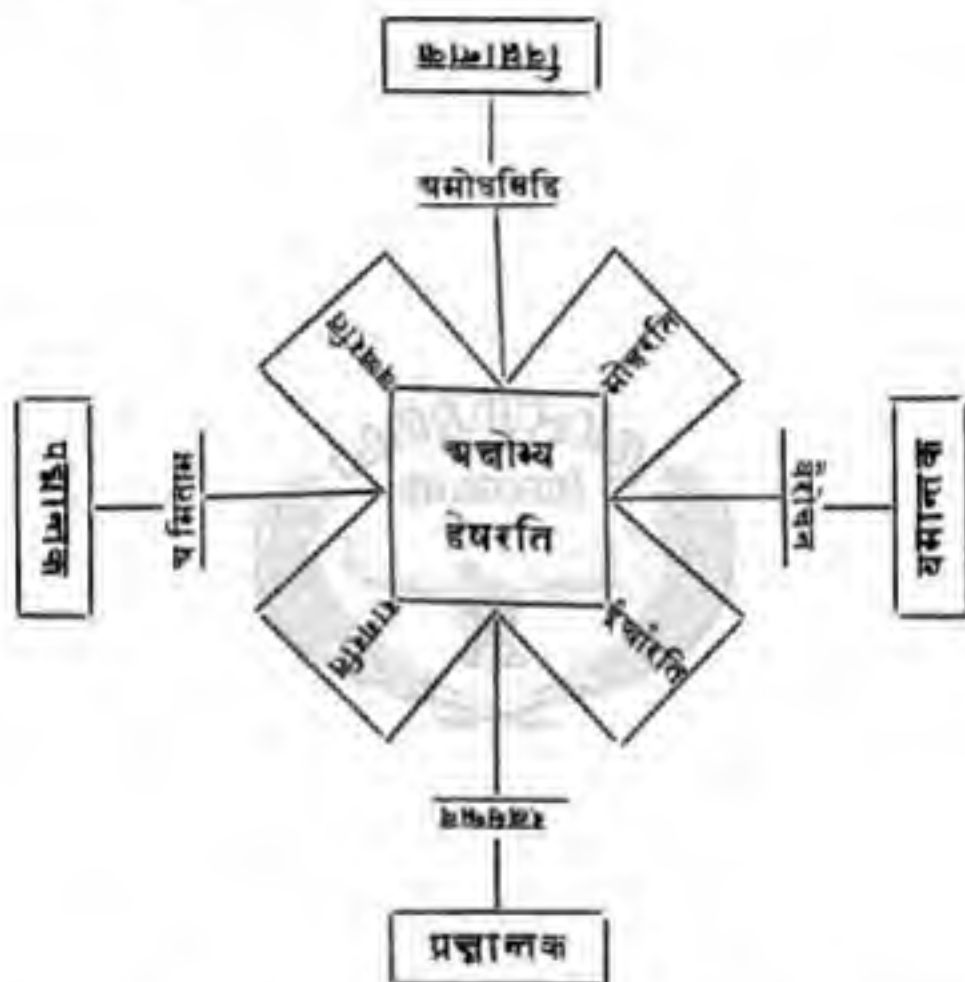

Fig. 1.

अथ भगवान् सर्वतथागतानुरागणवज्जं नाम समाधिं
समापदेशां सर्वतथागतायमहिर्षीं स्वकायवाक्चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ॥ मोहरति ॥ अथास्यां विनिःसृतमात्रायां स

1. B omits 'विद्या'. 2. A दक्षिणकोणे, BC पूर्वकोणे, both of which seem to be incorrect. हेयरति being the consort of Akṣobhya must be in the middle of the Cakra or the magic circle.

एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा पूर्वकोणे निषीदयामास ।

[अथ भगवान् सर्वतथागतरत्नधरानुरागणवर्जं नाम समाधिं समापद्येमां सर्वेष्टाधरायमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवलेभ्यो निश्चारयामास ॥ ईष्यारति ॥ अद्यास्यां विनिःसृतमात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा दक्षिणकोणे निषीदयामास] ।^१

अथ भगवान् सर्वतथागतरागधरानुरागणवर्जं नाम समाधिं समापद्येमां सर्वरागधरायमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवलेभ्यो निश्चारयामास ॥ रागरति ॥ अद्यास्यां विनिःसृतमात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा पश्चिमकोणे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविसम्बादनवर्जं नाम समाधिं समापद्येमां सर्वतथागतप्रज्ञाधरायमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवलेभ्यो निश्चारयामास ॥ वज्ररति ॥ अद्यास्यां विनिःसृतमात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा उत्तरकोणे निषीदयामास ।^२

अथ भगवान् महावैरोचनवर्जं नाम समाधिं समापद्येदं सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नाम^३ महाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवलेभ्यो निश्चारयामास ॥ यमान्तकृत् ॥ अद्यास्मिन् विनिःसृत-

1. BC 51 दक्षिण^० । 2. The diagram (fig 1.) will show clearly that a long portion (of which a conjectural restoration is given here) must have been omitted by the copyists. 3. A adds^० तथागत^० । 4. AC add सर्वतथागतायमहिषीसम्पत् । 5. B omits.

मात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः
सर्वतथागतसन्त्वासनाकारेण पूर्वद्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागताभिसम्बोधि^१वर्जं नाम समाधिं
समापद्येमं सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नाम^२ महाक्रोधं^३
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःसृतमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तविद्यापुरुषो वज्रसमयसन्त्वासनाकारेण दक्षिण-
द्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतधर्मवशद्वरि^४ नाम समाधिं
समापद्येमं सर्वतथागतरागधरं^५मण्डलाधिष्ठानं नाम महाक्रोधं^६
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ पञ्चान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःसृतमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागत^७काय-
वाक्चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतवागाकारेण पश्चिमद्वारे
निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं नाम
समाधिं समापद्येमं सर्वतथागतकायवाक्चित्तमण्डलाधिष्ठानं
नाम महाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास
॥ विघ्नान्तकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःसृतमात्रे स एव भगवान्
सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्ता^८कारेण उत्तरद्वारे निषीदयामास ।

सर्वतथागतकायवाक्चित्तसम्भाषणमण्डलसमयसत्ताः ।

1. A adds ° नय ° । 2. B omits. 3. A adds वज्र° । 4. AB
° रत्नाकर° । 5. A ° म ° । 6. B omits. 7. B ° त्तवज्रा ° ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे^१ सर्वतथागतसमाधिमण्डलाधिष्ठान-
पटलः प्रथमोऽध्यायः ।

1. From the colophons of the Chapters V and VI where the epithets महागुह्यतन्त्रराजे and °रहस्यातिरहस्ये occurs, this seems to be the full and the correct title of the book. Uniformity in this respect has been secured in all places and different or incomplete readings are not noted.

द्वितीयः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः^१ भगवतः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्ताधिपतेः पूजां कृत्वा प्रणिपत्यैव^२माहुः—

भाषस्व भगवन् सारं कायवाक्चित्तमुत्तमम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं बोधिचित्तमनुत्तरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः
सर्वतथागतानामध्येषणां विदित्वा सर्वबोधिसत्त्वानां चित्तसैव
चित्तपरिवितर्क^३माज्ञाय बोधिसत्त्वानेवं आह । उत्पादयन्तु^४
भवन्तः^५ चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं वाक्-
प्रव्याहारैरेति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथागतकायवाक्चित्ताकाशा-
कारेण संयोज्य ब्रह्ममुदान^६मुदानयामासुः—

अहो हि समन्तभद्रस्य कायवाक्चित्तवज्रिणः ।

अनुत्पादप्रयोगेण उत्पादोयं प्रगो^७यते ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः सर्व-
तथागताभिसम्बोधिनय^८वज्रं नाम समाधिं समापदादं
बोधिचित्तमुदाजहार ।—

अभावे^९ भावनाभावो^{१०} भावना नैव भावना ।

इति भावो न भावः^{११} स्याद् भावना नोपलभ्यते ॥

1. B ° त ° । 2. A ह्यैव ° । 3. A चैतक °, C चेतः परिचितकर्मा ° ।
4. A ° न् । 5. B भगवन् । 6. A ° नयामास । 7. B ° मो ° । 8. A
omits ° नय ° । 9. A ° वि । 10. A omits. 11. A ° वाः ।

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभिसमय-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार । सर्व-
भावविगतं स्कन्धधात्वायतनयाद्यग्राहकवर्जितं धर्मनैरात्मा-
सम^१तया स्वचित्तमाद्यनु^२त्पन्नं शून्यताभावम् । इत्याह
भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवानक्षोभ्यवज्रस्तथागतः^३ सर्वतथागताक्षयवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च^४ धर्मता ।

आकाशमिव नैरात्मासिद्धं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवानक्षोभ्यवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवान् रत्नकेतुवज्रस्तथागतः सर्वतथागतनैरात्मा-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अभावाः सर्वधर्मास्ते^५ धर्मलक्षणवर्जिताः ।

धर्मनैरात्मासम्भूता इदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवान् रत्नकेतुवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवानमितायुर्वज्रस्तथागतः सर्वतथागतज्ञानार्चिः-
प्रदीपवज्रं नाम समाधिं^६ समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपदयोगेन इति भावः प्रगीयते ॥

इत्याह भगवानमितायुर्वज्रस्तथागतः ।

1. B ° मय ° । 2. B ° सु ° । 3. A omits this portion. 4. B
धर्माधर्मान् । 5. A ° मध्ये । 6. A ° भव ° । 7. B omits. 8. A
breaks here and resumes after the śloka which follows.

अथ भगवानमोघसिद्धिवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभिभवन-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

प्रकृतिप्रभास्वरा धर्माः^१ सुवि^२शुद्धा नभःसमाः ।

न बोधिर्नाभि^३समयमिदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवानमोघसिद्धिवज्रस्तथागतः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रमुखा महाबोधिसत्ताः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तगुह्यधर्मतत्त्वाक्षरं^४ श्रुत्वा आश्चर्यप्राप्ताः अद्भुतप्राप्ता
ब्रह्ममुदानमुदान^५यामासुः ।

अहो बुद्ध अहो धर्म अहो महस्य^६ देशना ।

शुद्धतत्त्वार्थं शुद्धान्^७ बोधिचित्तं नमोऽस्तु ते ॥

धर्मनैरात्मासम्भूतं बुद्धबोधिप्रपूरकं ।

निर्विकल्पं निरालम्बं बोधिचित्तं नमोऽस्तु ते ॥

समन्तभद्रं सत्त्वार्थं^८ बोधिचित्तप्रवर्तकं ।

बोधिचर्यं महावज्रं बोधिचित्तं नमोऽस्तु ते ॥

चित्तं ताथागतं शुद्धं कायवाक्चित्तवज्रधृक्^{१०} ।

बुद्धबोधिप्रदाता^{११} च बोधिचित्तं नमोऽस्तु ते ॥

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्त^{१२}रहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजं महागुह्यतन्त्रराजं बोधिचित्तपटलो द्वितीयोऽध्यायः ।

1. A ° नृ । 2. A आदि ° । 3. C सत्त्वामि ° । 4. ° B सत्त्वाक्षरं,
A तत्त्वसन्धिः । 5. A omits ° मुदान ° । 6. B धर्म ° । 7. A omits
° शुद्धान् । 8. B ° पा ° । 9. AC सर्वार्थं । 10. B ° वज्रिणः । 11. A
प्रणेता, B प्रणीता । 12. A adds ° गुह्य ° ।

तृतीयः पटलः ।

अथ भगवान् 'कायवाक्चित्तवजस्तथागतः सर्वतथागत-
स्फुरणमेघ'व्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वज्रव्यूहं नाम
समाधिपटलमुदाजहार ॥ श्रीं शून्यताज्ञानवज्रस्वभावा-
त्मकोऽहम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।
रश्मिमेघमहाव्यूहं बुद्धज्वालासमप्रभम् ॥
पञ्चरश्मिसमाकीर्णं समन्तात् परिमण्डलम् ।
पञ्चकामगुणाकीर्णं पञ्चोपहारमण्डितम् ॥
भावयित्वा समासेन बिम्बमध्ये विभावयेत् ॥
वैरोचनमहामुद्रां कायवाक्चित्तललिताम् ।
कायवाक्चित्तवज्रस्य मुद्रां वाऽथ विभावयेत् ॥
अक्षोभ्यप्रवरां मुद्रां सभारहययोगतः ।
रत्नकेतुमहामुद्राममितायुःप्रभाकरौ ॥
अमोघसिद्धिमहामुद्रां भावयेद् बुद्धमण्डले ।
इन्द्रनीलप्रभाकारं कायवाक्चित्तवज्रिणम् ॥
वज्रहस्तं महाज्वालं विकटोत्कटभीषणम् ।
स्फटिकेन्दुप्रभाकारं जटामुकुटमण्डितम् ॥
चक्रहस्तं महाज्वालं नानालङ्कारभूषितम् ।
जाम्बूनदप्रभाकारं बुद्धमेघसमाकुलम् ॥

1. AB add सर्वतथागतगुह्य ० । 2. A ० वज्र ० । 3. A संश । 4. ० श्र ० ।
5. A चार्थ ० । 6. A ० लो ० । 7. B ० कुला ० ।

नवशूलं^१ महावज्रं पाणी तस्य विभावयेत् ।
 मरकतप्रभाकारं वज्रज्वालाविभूषितम् ॥
 रत्नहस्तं^२ विभावित्वा ज्वालामेघं समन्ततः ।
 पद्मरागप्रभाकारं जटामुकुटमण्डितम्^३ ॥
 पद्महस्तं महाज्वालं भावयेद् रागवज्रिणम् ।
 पञ्चरश्मिप्रभाकारं विष्वसमोघवज्रिणम् ॥
 खड्गहस्तधरं सौम्यं भावयेद् बुद्धमण्डलम्^४ ।

अथ भगवान् कायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः धर्मधातुस्वभाव-
 वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं कायवाक्चित्ताधिष्ठानमन्त्रमुदा-
 जहार ॥ श्रीं धर्मधातुवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

पञ्चवर्णं महारत्नं सर्षपस्थलमात्रकम् ।
 नासिकाग्रे प्रयत्नेन^५ भावयेद्योगतः सदा ॥^६
 स्थिरं तु स्फारयेत् रत्नमस्थिरं नैव स्फारयेत् ।
 स्फारयेत् प्रवरैर्मघैर्वज्रज्वालासमप्रभैः ॥
 चक्रवज्रमहामेघैः^७ पद्मकोशवरायुधैः^८ ।
 बोधिसत्त्वमहामेघैः स्फारयेत् स्फरणात्मकः ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं वज्रमण्डलमालिखित् ।
 स्वच्छमण्डलमध्यस्थं भावयेत् चक्रमण्डलम् ॥
 पद्ममण्डलसङ्काशं भावयेत्पद्म^९भावनैः ।
 रत्नमण्डलसङ्काशं भावयेत् रत्नतत्परः ॥

१. A ° हं । २. A महारत्नं, C हस्ते रत्नं । ३. A दीपरागधरप्रभम् ।
 ४. A ° लि । ५. B ° कायप्रयत्नेन । ६. B ° बुद्ध ° । ७. A ° रत्नैः ।
 ८. A ° राग ° । ९. A ° बुधैः । १०. A ° ज्ञप ° ।

योगमण्डलसम्भृतं लिखिदाकाशसन्निधौ ।
 एते वै प्रवरा बुद्धाः कायवाक्चित्तभावनैः^१ ॥
 मण्डलवज्रसम्भूताः सर्वज्ञाकारलाभिनः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे 'वज्रव्यूहो नाम समाधिपटल-
 तृतीयः ।

1. A ° साधनैः । 2. A adds स्फुरणावभास ° before this.

चतुर्थः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतगुह्य^१कायवाक्चित्तवज्राधिपतिं अनेन स्रोतराजे-
नाध्येषितवन्तः ।

सर्वता^२थागतं शान्तं सर्वताथागतालयम् ।
सर्वधर्माद्यनैरात्म्यं देश मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वलक्षणसम्पूर्णं सर्वलक्षणवर्जितम् ।
समन्तभद्रकायायां भाष मण्डलमुत्तमम् ॥
शान्तधर्माय^३सम्भूतं ज्ञानचर्याविशोधकम् ।
समन्तभद्रवाचायां भाष मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वसत्त्वमहाचित्तं शुद्धं प्रकृतिनिर्मलम् ।
समन्तभद्रचित्तायां घोष मण्डलमुत्तमम्^४ ॥
अथ वज्रधरः शास्ता त्रिलोकस्तु त्रिधातुकः^५ ।
त्रिलोकवरवज्रायस्त्रिलोकाग्रानुशासकः ॥
भाषते मण्डलं रम्यं सर्वताथागतालयम् ।
सर्वताथागतं चित्तं मण्डलं मण्डलाकृतिम् ॥
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवज्रप्रतीकाशं कायवाक्चित्तमण्डलम् ॥
नवेन सुविशुद्धेन^६ सुप्रमाणेन चारुणा^७ ।
सूत्रेण सूत्रयेत् प्राज्ञः कायवाक्चित्तभावनैः ॥

1. BC ° ताधिपतिं । 2. A ° त ° । 3. A ° हृ ° । 4. A ° सारथि ।
5. A मूर्तिधातुक । 6. A शुचिपक्षेण, C सुविशुद्धेन । 7. A omits सु ° ।
8. A चाणुना ।

द्वादशहस्तं प्रकुर्वीत चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
 चतुरस्रं चतुर्द्वारं चतुष्कोणं प्रकल्पयेत् ॥
 तस्याभ्यन्तरतश्चक्रमालिखित्परिमण्डलम् ।
 मुद्रान्यासं^१ ततः कुर्यात् विधिदृष्टेन कर्मणा ॥
 तस्य मध्ये लिखेत् वज्रमिन्द्रनौलममप्रभम् ।
 पञ्चशूलं महाज्वालं भयस्यापि भयङ्करम् ॥
 पूर्वेषु तु महाचक्रं वज्रज्वालाविभूषितम् ।
 दक्षिणेन महारत्नं स्फुलिङ्गगहनाकुलम्^२ ॥
 पश्चिमेन महापद्मं पद्मरागसमप्रभम् ।
 उत्तरेण महाखड्गं रश्मिज्वालाकुलोत्ज्वलम्^३ ॥
 पूर्वकोणे लिखेद्भेजं मेघमध्य^४समप्रभम् ।
 दक्षिणेन ततो वज्रं मामकौकुलसम्भवम् ॥
 पश्चिमेन लिखेत्पद्मं सकण्ठं विकचाननम्^५ ।
 उत्तरेणोत्पलं कुर्याद्ग्रीलाभमिव शोभनम् ॥
 अलिखेत् पूर्वद्वारं तु मुद्गरं ज्वालमुप्रभम् ।
 दक्षिणेनालिखेद्दण्डं वज्रज्वाला^६दिमुप्रभम् ॥
 पश्चिमेनालिखेत्पद्मं खड्गज्वालाप्रभाकरम् ।
 उत्तरेण लिखेद्वज्रं वज्रकुण्डलिवज्रिणम् ॥
 परिस्फुटं तु विज्ञाय^७ मण्डलं चित्तमुत्तमम् ।
 पूजां कुर्वीत यत्नेन कायवाक्चित्तपूजनैः ॥

1. A ° योगं ° । 2. A ° नादकेवलम् । 3. A ° कुलं लिखेत्,
 B ° कुलाकुलम् । 4. B ° क्षेत्रं मेघमध्य ° । 5. A ° नलम् । 6. A
 ° द्वारा ° । 7. A ° टाक्ष्यो विज्ञाने ।

षोडशाब्दिकां संप्राप्य योषितं कान्ति^१सुप्रभाम् ।
 गन्धपुष्पाकुलां^२ कृत्वा तस्य मध्ये तु कामयेत् ॥
 अधिवेष्टा च तां प्राप्तां^३ मामर्कीं गुणसेखलाम् ।
 सृजेद्बुधपदं सौम्यमाकाशधात्व^४लङ्घितम् ॥
 विष्णुचक्ररक्तादीन् देवतानां निवेदयेत् ।
 एवं तुष्यन्ति सम्बुधाः बोधिसत्त्वा महाशयाः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे गुह्यकायवाक्चित्तमण्डलपटलचतु-
 र्थोऽध्यायः ।

१. BC कर्त्ति^० । २. A^० पुष्पकुली । ३. A समधिष्व च तां प्राप्ताः,
 B अधिवेष्टेच । ४. B^० वद^० ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्—

चित्तवज्रधरो राजा सर्वांगो भुवनेश्वरः ।
 धर्मचर्यायाधर्मार्थं^१ भाषते चर्यलक्षणम् ॥
 निर्विकल्पार्थसम्भूतां रागद्वेषम^२हाकुलाम् ।
 साधयेत् प्रवरां सिद्धिमययाने^३ज्ञानुत्तरे ॥
 चण्डालवैष्णुकाराद्या मारणार्थार्थचिन्तकाः ।
 सिद्धान्ति अययानेऽस्मिन् महायाने ज्ञानुत्तरे ॥
 आनन्तर्यप्रभृतयः^४ महापापकृतोऽपि च ।
 सिध्यन्ते बुद्धयानेऽस्मिन् महायानमहोदधौ ॥
 आचार्यनिन्दनपरा नैव सिध्यन्ति साधने ।
 प्राणातिपातिनः सत्त्वा मृषावादरताश्च ये ॥
 ये परद्रव्याभिरता नित्यं कामरताश्च ये ।
 विषमुदाहारकृत्या ये^५ भव्यास्ते खलु साधने ॥
 मातृभगिनीपुत्रींश्च कामयेद्यस्तु साधकः ।
 स सिद्धिं विपुलां गच्छेत् महायानायधर्मताम्^६ ॥
 मातरं बुद्धस्य विभोः कामयन्न च लिप्यते ।
 सिध्यते तस्य बुद्धत्वं निर्विकल्पस्य धौमतः ॥

1. A ° र्यो । 2. AB ° मोहा ° । 3. AC ° यन्ति । 4. C ° घोर ° ।
 5. B ° त्तमम् । 6. A ° भूतस्य, B adds सत्त्वा । 7. A substitutes तेऽपि
 सर्वतः सिद्धान्ति महायानायसाधने for this line. 8. A ° कृत्यार्थी, C
 ° कृत्यार्थी । 9. A ° धर्मेषु ।

अथ खलु सर्वनिवरणविस्कम्भिप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वा
आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः । किमयं भगवान् सर्वतथागतस्वामी
सर्वतथागतपर्यन्मण्डलमध्ये दुर्भाषितवचनोदाहारं^१ भाषते ।
अथ ते^२ सर्वतथागताः सर्वनिवरणविस्कम्भिप्रभृतौनां महा-
बोधि^३सत्त्वानां आश्चर्यवचनमुपश्रुत्येतान् बोधिसत्त्वानिवं आहुः—

अलं^४ कुलपुत्रा मा एवम् बोचत^५ ।

इयं सा धर्मता शुद्धा बुद्धानां सारज्ञानिनाम् ।

सारधर्मार्थसम्भृता एषा^६ बोधिचरि^७पदम् ॥

अथ खल्वनभिलाष्यानभिलाष्य^८बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा
बोधिसत्त्वा^९ भीताः सन्वस्ता^{१०} मूर्च्छिता अभूवन् । अथ
भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् सर्वबोधिसत्त्वान् मूर्च्छितान्
दृष्ट्वा भगवन्तं सर्वतथागतकायवाक्चित्ताधिपतिमेवमाहुः ।
उत्थापयतु भगवन्नेतान् महाबोधिसत्त्वान् ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः
आकाशसमतादयवर्जं नाम समाधिं समापन्नः । समनन्तर-
समापन्नस्य च भगवतः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रा^{११}धिपतेः
प्रभया स्पृष्टमात्रा^{१२} अथ ते बोधिसत्त्वाः स्विपु स्वेष्वासन-
स्थानेषु^{१३} स्थिता अभूवन् । अथ ते सर्वतथागता आश्चर्यप्राप्ता
अद्भुतप्राप्ताः प्रीत्योद्वेलप्रायाः^{१४} एवं^{१५} धर्मघोषमकार्षुः ।

1. B " दाहर्ण । 2. BC omit. 3. A omits महाबोधि ° । 4. A एवं ।
5. A एवमेतदबोचत । 6. A एव । 7. A " सत्त्वनवी ° । 8. A " ध्ये ।
9. A adds महासत्त्वा । 10. A समन्तात् । 11. C omits ° वज्र ° । 12. A
° मात्रया ° । 13. B " सनेषु । 14. BC ° प्राप्ताः । 15. C adds धर्माणां ।

अहो धर्मं अहो धर्मं अहो धर्मार्थसम्भव ।
 धर्मशुद्धार्यनैरात्मा वज्रराज^१ नमो नमः ॥
 कायवाक्चित्तसंशुद्धि^२ आकाशसमतालय ।
 निर्विकार निराभास वज्रकाय नमो नमः ॥
 चित्तं ताद्यागतं श्रेष्ठं त्रैयध्व^३पथवर्त्तिनम् ।
 धातुभूत महाकाश^४ आकाशार्थं नमो नमः ॥
 आकाशकायसम्भूत आकाशवाक्प्रवर्त्तक ।
 आकाशचित्तधर्माय चर्यापद नमोऽस्तु ते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे समन्तचर्याग्रपटलेः पञ्चमोऽध्यायः ।

अथ खलु अक्षोभ्यवजस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तगुह्यवजं नाम समाधिं समापद्येदं चित्ताधिष्ठानमन्त्र-
मुदाजहार ।

॥ श्रीं सर्वतथागतचित्तवजस्वभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान् वैरोचनवजस्तथागतो विरजपद्वज नाम
समाधिं समापद्येदं कायाधिष्ठानमन्त्रमुदाजहार ।

॥ श्रीं सर्वतथागतकायवजस्वभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवानमितायुर्वजस्तथागतः सर्वतथागतसमता^१दय-
वजं नाम समाधिं समापद्येदं वागधिष्ठानमन्त्रमुजहार ।

॥ श्रीं सर्वतथागतवाग्जस्वभावात्मकोऽहम् ॥

त्रिवजं ताथागतं शुद्धं^२ पदं पद्विभावनम् ।

निष्यादयेदभिः^३ प्रवरैः मन्त्रलक्षणलक्षितम्^४ ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुवजस्तथागतः ज्ञानप्रदीपवजं नाम
समाधिं समापद्येदं अनुरागण^५मन्त्रमुदाजहार ।

॥ श्रीं सर्वतथागतानुरागणवजस्वभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवानमोघसिद्धिवजस्तथागतोऽमोघवजं नाम समाधिं
समापद्येदं पूजा^६मन्त्रमुदाजहार ।

॥ श्रीं सर्वतथागतपूजावजस्वभावात्मकोऽहम् ॥

1. BC omit ° वज्ज ° । 2. C ° गतासमया ° । 3. B ° तयुष्ट ° ।
4. A ° भिमन्त्र ° । 5. A ° वर्जितम् । 6. BC omit. 7. C ° गतरा ° ।
8. BC omit.

पञ्चकामगुणैर्बुद्धान्^१ पूजयेद्विधिवत्सदा ।

पञ्चोपहारपूजाभिर्लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपति-
र्वज्रधरः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिर्वज्रधरः^२
इदं सर्वतथागतमन्त्ररहस्यमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

मन्त्रनिध्यग्निकायेन वाचा मनसि चोदितः ।

साधयेत् ऋषीं सिद्धिं मनः^३ सन्तोषणप्रियाम् ॥

चित्तनिध्यग्निरात्मा वाचा कायविभावनम् ।

निष्पादयन्ति^४ संयोगमाकाशसमतालयम् ॥

कायवाक्चित्तनिध्यग्नैः स्वभावो नोपलभ्यते ।

मन्त्रमूर्त्तिप्रयोगेण^५ बोधिवित्ते च^६ भावना ॥

विचार्येदं समासेन^७ कायवाक्चित्तलक्षणम् ।

भावयेत् विधिसंयोगं समाधिं मन्त्रकल्पितम् ॥

अथ वज्रधरः श्रीमान् सर्वतथागतान्वितः ।

सर्वबुद्धान्सर्वज्ञो भाषते भावनोत्तमम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चन्द्रमण्डलम् ।

बुद्धविम्बं विभावित्वा सूक्ष्मयोगं समारभेत् ॥

1. A गुणेनैव । 2. C ° विधिना । 3. A भगवन्तः । 4. A सन्तः । 5. A ° येत् चि ° । 6. B नैव । 7. In C last part of the 5th Patala and the first part of the 6th are repeated. 8. A ° सत्त्ववि ° । 9. A दृश्यमान ° ।

नासाग्रे सर्षपं चिन्तेत्^१ सर्षपे सचराचरम् ।
 भावयेत् ज्ञानदं रम्यं^२ रहस्यं ज्ञानकल्पितम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् सूर्यमण्डलम् ।
 बुधबिम्बं विभावित्वा पदं तस्योपरि न्यसेत् ॥
 ॥ ६ ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चक्रमण्डलम् ।
 लोचनाकारसंयोगं वज्रपद्मे^३ विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् रत्नमण्डलम् ।
 आदियोगं प्रयत्नेन तस्योपरि विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 पद्माकारसुसंयोगं^४ भावयेत् रागवज्रिणम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् रश्मिमण्डलम् ।
 सृजि^५बुधपदं सौम्यं^६ परिवारं विशेषतः ॥
 नीलोत्पलदलाकारं पञ्चशूलं विशेषतः ।
 यवमात्रं प्रयत्नेन नासिकाग्रे विचिन्तयेत् ॥
 चणकास्थिप्रमाणं तु अष्टपत्रं सकेशरम् ।
 नासिकाय इदं स्पष्टं^७ भावयेत् बोधितत्परः ॥
 चक्रादीनां विशेषेण भावनां तत्र^८ कल्पयेत् ।
 सिद्धोद्दो^९धिपदं रम्यं मन्त्र^{१०}सिद्धिगुणालयम् ॥
 सृजित्तत्र समासेन बुधबोधिप्रतिष्ठितम् ।
 निष्कारयेद्धर्मपदं कायवाक्चित्तलक्षितम् ॥

1. C सञ्चयन् चित्तं । 2. A omits. 3. B ° रत्न ° । 4. C वज्रं पद्मं ।
 5. A पद्मरागप्रभाकारं । 6. A स्फुर ° । 7..A रम्यं । 8. A शस्त्रं, B शस्त्रं ।
 9. A तत् प्र ° । 10. AC सिद्धे वे ° । 11. AB सर्व ° ।

अथ वज्रधरः श्रीमान् सर्वतत्त्वार्थदेशकः ।
 सर्वचर्यायसम्भृतो^१ भाषते गुह्यमुत्तमम् ॥
 षण्मासान् भावयेत् प्राज्ञो रूपशब्दरसान्वितः ।
 गुह्यतत्त्वमहापूजां संपूज्य च विभावयेत् ॥
 विषमूचाहारकृत्यार्थं कुर्यात् सिद्धिफलार्थिनः ।
 सिद्धातेऽनुत्तरं तत्त्वं बोधिचित्तमनाविलम् ॥
 मांसाहारादिकृत्यार्थं^२ महामांसं प्रकल्पयेत् ।
 सिद्धाते कायवाक्चित्तरहस्यं सर्वसिद्धिषु ॥
 इस्तिमांसं हयमांसं श्वानमांसं तथोत्तमम् ।
 भक्षेदाहारकृत्यार्थं न चान्यत्तु^३ विभजयेत् ॥
 प्रियो भवति बुद्धानां बोधिसत्त्वश्च धीमताम् ।
 अनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
 कामधात्वोश्चरो^४ लोके स भवेत् परकर्मकृत् ।
 तेजस्वी बलवान् श्रेष्ठः कान्तिमान् प्रियदर्शनः ॥
 सम्मानयेदिदं लोके^५ दर्शनेनेव चोदितः ।
 इदं तत् सर्वबुद्धानां रहस्यं बोधिमुत्तमम् ।
 मन्त्रगुह्यमिदं तत्त्वं^६ कायवाक्चित्तलक्षितम् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे कायवाक्चित्ताधिष्ठानपटलः
 षष्ठोऽध्यायः ।

1. AC संवृत्तो । 2. B ° हारकृत्यार्थेन, A ° हारं च कृत्यार्थं । 3. B
 चासं तु । 4. A ° तुचले । 5. B दर्शनं मानयेत्लोके । 6. B गुह्यं ।

सप्तमः पटलः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्ताधि^१पतिर्महा-
समुच्चयमन्त्रचर्यासंबोधिपटलमुदाजहार ।

सर्वकामोपभोगैश्च^२ सेव्यमानैर्यथेच्छतः ।
अनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
सर्वकामोपभोगैस्तु सेव्यमानैर्यथेच्छतः ।
स्वाधिदेवतयोगेन^३ पराङ्मुखं^४ प्रपूजयेत् ॥
दुष्करैर्नियमैस्तोत्रैः सेव्यमानो न सिद्धति ।
सर्वकामोपभोगैस्तु सेवयंश्चाशु सिद्धति ॥
भिक्षाशिना न जप्तव्यं नैव भैक्ष्यरतो भवेत् ।
जपमन्त्रैरभिन्नाङ्गः सर्वकामोपभोगकृत् ॥
कायवाक्चित्तसौमित्र्यं प्राप्य बोधिं समश्नुते ।
अन्यथाऽकालमरणं पच्यते^५ नरके ध्रुवम् ॥
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्यासचारिणः ।
प्राप्ता धर्मासनं^६ श्रेष्ठं सर्वकामोपसेवनैः ॥
सेवयेत् कामगान्^७ पञ्च ज्ञानार्थिगणिनः^८ सदा ।
तोषयेद्बोधिसत्त्वांश्च रागयेद् बोधिसौरिणा ॥
रूपं विज्ञाय त्रिविधं पूजयेत् पूजनात्मकः ।
स एवं भगवान् विज्ञो बुद्धो वैरोचनः प्रभुः ॥

1. B ° स्ववच्चाधि ° । 2. C ° कामार्थभोगार्थैः । 3. B ° योरैकं ।
4. A परांशिन च, C चोपहारैश्च । 5. A पच्यत्वे । 6. A प्राप्ता धर्मासनं,
C प्राप्य धर्माकरे । 7. A सांसगुणान्, C कामना । 8. B ° रागिणः, C °
ज्ञाभिः ।

शब्दं त्रिविधं विज्ञाय देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो बृहन्नारदः प्रभुः ॥
 विज्ञाय त्रिविधं गन्धं^१ बुद्धादौ तु निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो^२ रागधर्माधरः प्रभुः ॥
 रसं ज्ञात्वा तु त्रिविधं देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बिम्बो^३ बुद्धो योऽमोघवर्जिमान् ॥
 स्पर्शं ज्ञात्वा तु^४ त्रिविधं स्वकुलस्य निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् वज्री^५ अक्षोभ्याकारलाभिनः ॥
 रूपशब्दरसादीनां सदा चित्ते नियोजयेत् ।
 दृढान्तत् सर्वबुद्धानां गुणसारसमुच्चयम् ॥
 स्पर्शशब्दादिभिर्मन्त्रो देवतां भावयेत् सदा ।
 अथवा भावयेत् तच्च कुलभेदविभावनैः^६ ॥
 बुद्धानुस्मृतिसङ्घोद्योपस्थानस्मृतिभावना ।
 भावना कायवाक्चित्तवज्जानुस्मृतिभावना ॥
 कुलानुस्मृतियोगेन क्रोधानुस्मृतिभावना ।
 समयानुस्मृतियोगात् भावयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
 तां तां तच्छक्तिकां^७ प्राप्य योषितं रूपमुप्रभाम् ।
 प्रच्छन्नमारभेत् पूजामधिष्ठानपदं स्मृतिः ॥
 तथागतमहाभासां लोचनां वा वि^८भावयेत् ।
 द्वयेन्द्रिय^९ समापत्वा बुद्धसिद्धिमवाप्नुयात् ॥

1. C गन्धं ज्ञात्वा तु त्रिविधं, A गन्धज्ञा गन्धं त्रिविधं । 2. A बिम्बो ।
 3. AC बुद्धो । 4. A स्पर्शज्ञा तु, B स्पर्शधातुं तु । 5. A ° भेदेन भेदतः ।
 6. A षोडशादिकां । 7. A ° एतैः । 8. A ° बोधि । 9. A द्वयेन्द्रिय °
 B वृक्षेन्द्रियं ।

ह्रंकारं च ओंकारं च पंकारं च विकल्पयेत् ।
पञ्चरश्मिसमाकौर्णं वज्रपद्मं च भावयेत् ॥
वज्रांशुमिव सवज्वालां भावयेत्तां मनोरमाम् ।
बुद्धानुस्मृतियोगादीन् भावयेद् बोधिकाङ्घ्रिणः ॥

तत्र कथं बुद्धानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] बुद्धविम्बं विभावयेत् ।
रोमकृपायविवरे^१ बुद्धमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

^२तत्र कथं धर्मानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] वज्रधर्मं विभावयेत् ।
रोमकृपायविवरे धर्ममेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं वज्रानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] वज्रसत्त्वं विभावयेत् ।
रोमकृपायविवरे वज्रमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं कुलानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] बुद्धविम्बं विभावयेत् ।
रोमकृपायविवरे कुलमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं क्रोधानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] क्रोधिश्चरं विभावयेत् ।
रोमकृपायविवरे क्रोधमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।

स्ववज्रं पद्मसंयुक्तं द्वयेन्द्रियप्रयोगतः ।
स्वरतोविन्दुभिर्वुद्धान् वज्रसत्त्वांश्च^३ पूजयेत् ॥

1. A ° है; 2. A omits तत्र to the end of the para. 3. C °
सत्त्वं च ।

तत्र कथं मण्डलानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] स्वरितस्तु विचक्षणः ।

निःसारयेत् सदा योगी मण्डलान्^१ मण्डलाकरान् ॥

तत्र कथं कायानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं सर्वबुद्धानां पञ्चस्कन्धप्रपूरितम् ।

बुद्धकायस्वभावेन ममापि तादृशं^२ भवेत् ॥

तत्र कथं वाचानुस्मृतिभावना ।

यदेव वक्षधर्मस्य वाचो निर्युक्तिसम्पदः ।

ममापि तादृशो वाचो भवेद्धर्मधरोपमः ॥

तत्र कथं चित्तानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं समन्तभद्रस्य गुह्यकेन्द्रस्य धीमतः ।

ममापि तादृशं चित्तं तद्वक्षधरोपमम् ॥

तत्र कथं सत्त्वानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं सर्वसत्त्वानां कायवाक्चित्तलक्षितम् ।

ममापि तादृशं चित्तं आकाशसमसारिणम् ॥

तत्र कथं सर्वमन्त्रमूर्तिर्कायवाक्चित्तानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं मन्त्रवक्षस्य वाचा कायविभावनम् ।

ममापि तादृशं चित्तं^४ भवेन्मन्त्रधरोपमम् ॥

तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।

समयाक्षरेन्द्रविधिना विधिवत् फलकांक्षिणः ।

मानयेत् ताद्यागतं व्यूहं सुतरां सिद्धिमाप्नुयात् ॥

तत्र कथं प्रज्ञापारमितासमयानुस्मृतिभावना ।

प्रकृतिप्रभास्वराः सर्वे^१ अनुत्पन्ना निराश्रयाः^२ ।

न बोधिर्नाभिसमयो नवान्तं न च सम्भवः ॥

तत्र कथमनुत्पादानुस्मृतिभावना ।

प्रकृतिप्रभास्वरं सर्वं निर्णि^३मित्तं निरक्षरम् ।

न ह्ययं नादयं शान्तं ग्वसदृशं सुनिर्मलम् ॥

तत्र कथं द्वेषकुलपूजानुस्मृतिभावना ।

द्वादशाब्जिकां संप्राप्य योषितं स्थिरचेतसम् ।

कुलयोगप्रभेदेन स्वशुक्लेण प्रपूजयेत् ॥

अनेन ताद्यागतं कार्यं^४ चित्तं वज्रधरस्य च ।

वाचं^५ धर्मध^६रायस्य प्राप्येतैव जन्मनि^७ ॥

कायवाक्चित्तसंसिद्धौ ये चान्ये होनजाः स्मृताः ।

सिध्यन्ति तस्य ज्ञापेन^८ त्रिवज्राभेद्यभावनेः^९ ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे मन्त्रचर्यापटलः सप्तमोऽध्यायः ।

1. A सेव । 2. BC ° अयाः । 3. B सन्नि ° । 4. A adds ° वाक् ° ।
5. B ° ची । 6. B ° वरा ° । 7. AB वज्रवर्त्मनि । 8. A तेषां
सिध्यन्ति ज्ञापेन । 9. A ° साधनेः ।

अष्टमः पटलः ।

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो भगवन् सर्वतथागत^१काय-
वाक्चित्ताधिपतिं परमेश्वरं महावल्लभरमनेन स्तोत्रराजिणा-
ध्ययामास ।

वल्लसत्त्व^२ महायानाकाशचर्यं विशोधक ।
समन्तभद्र पूजाय देश पूजां जिज्ञोत्तम ॥
रागद्वेषमोहवल्ल वल्लयानप्रदेशक ।
आकाशधातुकल्पा^३य घोष पूजां जिनालय ॥
मोक्षमार्गप्रणेता च त्रियानपद्यवर्त्तक ।
ब्रह्म सोभाग्यशुद्धात्म भाष्य पूजां नरोत्तम ॥
बोधिचित्त विशालाक्ष धर्मचक्रप्रवर्त्तक ।
कायवाक्चित्तमंशुह वल्लयान नमोऽस्तु ते ॥
अथ वल्लभरो राजा सर्वाकाशमहाक्षरः ।
सर्वाभिषेकसर्वार्थः सर्वेशो वल्लरत्नधृक् ॥
पूजां ताथागतौ श्रेष्ठां त्रिवल्लभेद्यसंस्थिताम् ।
कायवाक्चित्तसोभाग्यां भाषते जिनसम्भवाम् ॥
प्राप्य कन्यां विशालाक्षीं रूपयौवनमण्डिताम् ।
पञ्चविंशतिकां गुह्ये तिर्यगस्याः^४ प्रकल्पयेत् ॥
शुचौ विविक्ते पृथिवीप्रदेशे
जिनात्मजं शान्तशिवालये च ।
वि^५शुद्धतोयादिविलेपनं वा
कुर्वीत शश्वज्जिनपूजहेतोः ॥

1. A adds ° गुह्य ° । 2. A ° सत्त्व । 3. A तस्या ° । 4. B तिर्यच्चपि,
C तिर्यग्भ्याऽपि । 5. B बोधि ° ।

स्तनान्तरं यावच्छिखान्तमध्ये

बलान्तरे चापि न्यसिद्धिधिज्ञः ।

नाभिकटिगुह्यं जिह्वात्मजानां

न्यासं प्रकुर्यात् कुलपञ्चकानाम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् ज्ञानसागरम् ।

आत्मानं चन्द्रमध्यस्थं भावयेद् हृदये पुनः^१ ॥

संहारं च प्रकुर्वीत यदीच्छेत् शान्तवल्लभम् ।

चतुरत्रयं स्तूपं^२ रश्मिज्वालाविभूषितम् ॥

ज्ञानोदधिं स्त्रियं स्थाप्य^३ आलयन्तु विचिन्तयेत् ।

स्वरोमकूपविवरे पूजामेघान् स्फुरद्बुधः ॥

पद्मं पञ्चविधं ज्ञात्वा^४ उत्पलं च विचक्षणः ।

जातिकां त्रिविधं कृत्वा देवतानां निवेदयेत् ॥

कर्णिकारस्य कुसुमं मल्लिकायुधिकां तथा^५ ।

करवीरस्य कुसुमं ध्यात्वा पूजां प्रकल्पयेत् ॥

योजनशतविस्तारं भावयेत् चक्रमण्डलम् ।

कुलानान्तु^६ प्रकुर्वीत सदाभ्यास^७विचक्षणः ॥

पद्मं वल्लं तथा खड्गं उत्पलं भावयेद्बुधः ।

योजनकोटिविस्तारं चतुरस्रं^{१०} सुशोभनम् ॥

चतुरत्रयं चैत्यं स्वच्छं प्रकृतिनिर्मलम् ।

भावयेच्चाמרं प्राज्ञः कुलानां पूजहेतुना ॥

पञ्चकामगुणैः स्वच्छां यादवीं च समारभेत् ।

रत्नवस्त्रादिभिर्नित्यं पूजयेद्बोधिकांक्षया ॥

1. B चरणा ° । 2. AB ° ज्ञाने ° । 3. A विभ्रिवहुधः, C ° हृदयेषु च ।
4. A तं च । 5. B ° धेस्त्रिपद्याभ्य । 6. A विधिज्ञो हि । 7. B ततः ।
8. A ° नान्तः, C ° नान्तं । 9. A ध्यान ° । 10. A राश्वराय ° ।

पद्मोपहारपूजायैर्देवतां तोषयेत् सदा ।
 कन्यां रत्नकरौ श्रेष्ठां नानारत्नावलङ्कृताम् ॥
 दद्याद्दे सदैवबुधानां सिद्धये तीव्रसाधकाः ।
 सप्तरत्नैरिदं कृत्वा परिपूर्णं विचक्षणः ॥
 दद्यात् प्रतिदिनं प्राक्तो दानाञ्चि^१सिद्धि^२काङ्क्षया ।
 अर्चिपति^३मुद्रां समादाय बुद्धमण्डलमध्यतः ॥
 दद्यात् स्पर्शसमायोगं बुधानां रागबुद्धिना ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् बुद्धमण्डलम् ॥
 बिम्बं ताद्यागतमयं विधिभिः^४ पूजयान्ति ये ।
 तूर्णं संप्राप्य सुभगां चारुञ्ज्वा^५ सुशोभनाम् ॥
 अधिष्ठानपदं ध्यात्वा तत्त्वपूजां प्रकल्पयेत् ।
 गुह्यशुक्रं विशालाक्षो^६ भजयेत् दृढबुद्धिमान्^७ ॥
 इदं तत् सर्वमन्त्राणां कायवाक्चित्तपूजनम्^८ ।
 मन्त्रसिद्धिकरं^९ प्रोक्तं^{१०} रहस्यं ज्ञानवर्जिणाम् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे चित्तसमयपटलः अष्टमोऽध्यायः ।

1. A दानार्थी । 2. A सर्व ° । 3. A अधिपति °, B अरिधिपति ° ।
 4. C ध्येय ° । 5. AB विष्णुचेः । 6. B ° क्षी । 7. A ° ना । 8. A ° वषट्कम् । 9. AC परं । 10. B प्रार्थ ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशमहाचरः^१ ।
 सर्वाभिषेकचर्यायः सर्ववित् परमेश्वरः ॥
 कायवाक्चित्तसंयोगं^२ त्रिविधाभेदमण्डलम् ।
 घोषते^३ परमं रम्यं रहस्यं बुद्धज्ञानिनाम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्धमण्डलम् ।
 अक्षोभ्यवज्रं भावित्वा^४ पाणी वज्रं विभावयेत् ॥
 स्फुलिङ्गगङ्गनाकीर्णं^५ पञ्चरश्मिप्रपूरितम् ।
 बुद्धस्य प्रभुतां^६ ध्यात्वा तत्र^७ वज्रेण चूर्णयेत् ॥
 कायवाक्चित्तसंयोगं^८ अष्ट^९वज्रेण चूर्णितम् ।
 भावयेत् परमं ध्यानं चित्तसिद्धिसमावहम्^{१०} ॥
 अनेन गुह्यवज्रेण सर्वसत्त्वं विघातयेत्^{११} ।
 येऽप्यस्य तस्य^{१२} वज्रस्य बुद्धक्षेत्रं^{१३} जिनोरसाः ।
 हेषकुलसमायोगं ज्ञेयः सर्वकुलोद्भूतम् ॥
 अथ वज्रधरो राजा ज्ञानमोक्षप्रसाधकः ।
 स्वभावशुद्धनिर्लेपो^{१४} बोधिचर्याप्रवर्तकः ॥
 भाषते^{१५} समयं तच्च बुद्धबोधिप्रसाधकम् ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चक्रमण्डलम् ॥

1. A ° वलः । 2. AC समायोगात् । 3. AC ° येत् । 4. A प्रकृत्या ।
 5. BC ° महसा दीर्घः । 6. A प्रथमभूता । 7. A omits. 8. AC ° संयोगः ।
 9. A नेष्टं, C साष्टं ° । 10. C ° व्युहं । 11. BC ° सत्त्वाभिधातयेत् । 12. AC
 ये ये तिभ्यः । 13. BC चित्रं । 14. B हेषकुलसमं तच्च ज्ञेयः सर्वकुलोद्भवः ।
 C हेषकुलं समासाद्य ज्ञेयः सर्वकुलार्णवः । 15. B ° निरये, C ° निरये ।
 16. BC भाष्यते ।

वैरोचनं विभावित्वा सर्वबुद्धान् विभावयेत् ।
 सर्वरत्नप्रयोगेन वज्रविम्बं प्रकल्पयेत् ॥
 हरणं सर्वद्रव्याणां^१ त्रिवर्त्तेण विभावयेत् ।
 भवन्ति चिन्तामणिसमा द्रव्योदधिप्रपूरिताः ॥
 शौरसाः सर्वबुद्धानां भवन्ति मुनिपुङ्गवाः ।
 मोहकुलसमं तत्र^२ ज्ञेयं सर्वकुलोद्भवैः^३ ॥
 अथ वज्रधरो राजा रागमोह^४प्रसाधकः ।
 गुह्यशुद्धनिरालम्ब्य उद्धोषयति मण्डलम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 अमिताभं^५ प्रभावित्वा बुद्धैः सर्वं प्रपूरयेत् ॥
 योषिदाकारसंयोगं सर्वेषां तत्र भावयेत् ।
 चतुःसमययोगेन इदं वचनयोत्तमम् ॥
 इन्द्रेन्द्रियप्रयोगेन सर्वास्तानुप^६भुञ्जयेत् ।
 इदन्तत् सर्वबुद्धानां त्रिकायाभेद्यभावनम् ॥
 रागकुलसमायोगं भावनीयं तु^७ मन्त्रिणा ॥
 अथ वज्रधरो राजा वज्रमन्त्रार्थसाधकः ।
 ज्ञानसम्भूतनैरात्मा इदं वचनमब्रवीत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्धमण्डलम् ।
 वज्रामोघं प्रभावित्वा सर्वबुद्धांस्तु भावयेत् ॥
 मृषावादं वज्रपदं सर्वविम्बान् विभावयेत् ।
 विसम्बादयेज्जिनान्^८ सर्वास्तथा सर्वजिनालयान् ॥

1. C ° नि । 2. A ° समायोगं, C तत्त्वसमं । 3. BC ° कुलार्थवे ।
 4. AC ° मोह ° । 5. C ° युं । 6. B ° ननु ° । 7. BC रागकुले सत्त्व-
 समयो भावनीयस्तु । 8. A ° दवन्त्रिणं ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां वागाकाशं मुनिर्मलम् ।
 मन्त्रसिद्धिकरं प्रोक्तं रहस्यं ज्ञानबुद्धिनाम् ॥
 समयाकर्षणकुलं प्रेरणीयं यथार्थतः ।
 अथ वज्रधरो राजा त्रिवक्षाभेद्यवज्रिणम् ।
 सिद्धिवज्रप्रणेता च इदं^३ वचनमब्रवीत् ॥
 'आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् समयमण्डलम् ।
 रत्नकेतुं प्रभावित्वा सर्वविम्बैरिदं स्फुरेत् ॥
 पारुष्यवचनाद्यैस्तु सेवयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।

इत्याह भगवान् सर्वतथागतवज्रव्यूहः ॥

अथ खलु सर्वतथागतसमयवज्रकेतुप्रमुखास्ते महाबोधि-
 सत्त्वा आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ता इदं वाग्वज्रघोषमकार्षुः ।
 किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिः त्रैधातुव्यतिरिक्तान्^७
 सर्वलोकधातुव्यतिरिक्तान् सर्वतथागतसर्वबोधिसत्त्वपर्यन्मध्ये
 अद्भुतवाक्यार्थवज्रपदं भाषते स्म ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तानभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धिचे-
 सुमेरुपरमाणुरजःसमान् सर्वतथागतसमयवज्रकेतुप्रमुखान्
 महाबोधिसत्त्वानेवमाहुः । मा कुलपुत्रा इमां हीनसंज्ञां
 जुगुप्सितसंज्ञां चोत्पादयथ । तत् कस्माद्वितोः । राग^९चर्या
 कुलपुत्रा यदुत बोधिसत्त्वचर्या यदुत^{१०}अयचर्या । तद्यथा
 अपि नाम कुलपुत्रा आकाशं सर्वानुगतं^{११} आका^{१२}शानु-

1. A समा^० । 2. B^० यो । 3. A^० रमिदं । 4. BC omit three lines from here. 5. AC omit^० वज्र^० । 6. A बोधिसत्त्व कथं वज्र^०, C वाक्-
 कायवज्र^० । 7. A व्यतिरिक्ता । 8. AC^० वाक्व^० । 9. A अय^० ।
 10. Instead of यदुत etc. A has कुलपुत्रा यदुत मन्त्रचर्या । 11. A^०
 तथागतं । 12. C न साक्षा^० ।

गतानि सर्वधर्माणि । तानि^१ न कामधातुस्थितानि न
रूपधातुस्थितानि^२ नारूपधातुस्थितानि न चतुर्महाभूत-
स्थितानि । एवमेव कुलपुत्राः सर्वधर्मा अनुगन्तव्याः ।
इदमर्थवशं विज्ञाय^३ सर्वतथागताः सर्वसत्त्वानामाशयं विज्ञाय
ततो^४ धर्मं देशयन्ति ।

एवमेव कुलपुत्रा आकाशधातुपद^५निरुक्ता^६ ते^७ तथागत-
समया अनुगन्तव्याः । तद्यथा अपि नाम कुलपुत्राः काण्डं च
मथनीयं च पुरुषइस्तव्यायामं च प्रतीत्य धूमः प्रादुर्भवति
अग्निमभिवर्त्तयति^८ सचाग्निर्न काण्डस्थितो न मथनीय-
स्थितो न पुरुषइस्तव्यायामस्थितः । एवमेव कुलपुत्रा
सर्वतथागतवज्रसमया अनुगन्तव्याः । गमनागमनाद्यैरिति ।
अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ता^९ विस्मयो-
त्फुल्ललोचना इदं बोधमकार्षुः ।

महाइतेषु^{११} धर्मेषु आकाशसदृशेषु^{१२} च ।

निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संवृति^{१३}स्तु प्रगीयते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाज्ञे महागुह्यतन्त्रराज्ञे परमार्थाद्वयतत्त्वार्थसमयपटलः
नवमोऽध्यायः ।

1. BC add च सर्वधर्माणि ।

2. AB omit न रूपधातुस्थितानि ।

3. A ° न । 4. BC omit. 5. Adds एतान् । 6. B omits ° धातुपद ° ।

7. A ° ज्ञानि । 8. A एव । 9. C निवर्त्तयति । 10. B omits.

11. A महाइतेषु । 12. A ° समयेषु । 13. B ° वि ° ।

दशमः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागत्य^१ भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं^२ महासमयवज्रतत्त्वाभिसम्बोधिकायवाक्-
चित्तगुह्यं तथागतं नमस्येवमाहुः ।

भाषस्व भगवन् तत्तं मन्त्रसारसमुच्चयम् ।

कायवाक्चित्तगुह्याख्यं^३ महासिद्धिनथोत्तमम् ॥ इति ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वज्ञेशान्तकृत्^४ एभुः ।

दौघ्रवर्णो^५ विशालाक्ष इदं वचनमब्रवीत् ॥

कायवाक्चित्तवज्रानां कायवाक्चित्तभावनम् ॥

निर्विकल्पनिरालम्बसमता न क्वचित् स्थितम् ॥

अथ भगवान् स्वभावशुद्धस्तथागतः पारमितामन्त्रनयवज्रं
नाम समाधिं समापन्नः तांश्च सर्वतथागतानिदं आह । अस्मि
भगवन्तः सर्वतथागता अक्षोभ्यपमुखाः सर्वतथागता अनेक-^७
विद्याकोटिनियुतशतसहस्रैः सर्वार्थक्रियानाटकं दर्शयन्ति ।
दर्शद्विभ्लोकधातुपर्यवसानेषु सर्वलोकधातुषु^८ पञ्चकामगुणैः
क्रोडन्ति रमन्ते परिवारयन्ति^९ । न च ते^{१०} मन्त्र^{११}चर्याभियुक्त-
मवलोकयन्ति । तत् कस्मादेतोः ? निष्पन्नो वतायं तथागत-
मन्त्रचर्यानयधर्मतत्त्वे^{१२} । तत्र^{१३} तेषां महासत्पु^{१४}रुषाणां
व्यथलोकनार्थमिदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तमन्त्र^{१५}रहस्यं^{१६}

1. BC ° स्य । 2. omitted in AC. 3. A ° गुह्यं च । 4. C ° शान्तकृत् ।
5. A ° वज्रो । 6. A ° खास्त्या ° । 7. AB ° कैः । 8. BC omit.
9. A विचारयन्ति । 10. A तेन । 11. A omits. 12. A ° धर्मे । 13. C
तत्, B omits. 14. A महापु ° । 15. A adds ° वज्र ° । 16. C adds सर्व °
before.

मन्त्र^१हृदयसंचोदनं नाम महापरमगुह्यं सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तसमयालम्बनं^२ सर्ववज्रधरकायवाक्चित्तसमयालम्बनं
सर्वधर्मधरकायवाक्चित्तसमयालम्बनं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
वाक्पथ^३निरुक्ताद् इदं मन्त्रसमुच्चयमुदाजहार ।

॥ हं ओं आः स्वाहा ॥

अयाम्निन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धाः सद्यै^४रसाः ।

कम्पिता मृच्छांमापेदं वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिमं समयमुदाजहार ।

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।

हुंकारं तत्र मध्यस्थं स्वविम्बेन^५ प्रकल्पयेत् ॥

वज्ररश्मिमहादीप्तं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ।

बुद्धानां कायवाक्चित्तं हृतं तेन^६ विभावयेत् ॥

स भवेत्तत्क्षणात् एव कायवाक्चित्तवज्रधृक् ।

वज्रसत्त्वो महाराजः सर्वायः^७ परमेश्वरः ॥

स्वमण्डलं स्वमन्त्रेण निष्पादनविधिर्भवेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां सारं वज्रसमुच्चयम् ॥

स्वमन्त्रपुरुषं^८ ध्यात्वा चतुःस्थानेषु रूपतः^९ ।

त्रिमुखाकारयोगेन त्रिवर्णेन विभावयेत् ॥

इत्याह भगवान् स्ववज्रसमयः । तत्रेदं परमं वज्ररहस्यम् ।

हृदयमध्यगतं सूक्ष्मं^{१०} मण्डलानां विभावनम् ।

तस्य मध्यगतं चिन्तेद्^{११} चरं परमं पदम् ॥

1. A adds ° गुह्य ° । 2. C omits from सर्व ° etc. to समयालम्बनं
below. 3. A वाच्यार्थः । 4. AC सद्यै ° । 5. A बुद्धविम्बं । 6. A
हृद्गतं । 7. C सर्वायः, A सर्वायः । 8. C ° पुरुषं । 9. A पुरतः ।
10. A सूक्ष्मं । 11. A चित्तम् ° ।

पञ्चशूलं महावज्रं भावयेत् योगवित्^१ सदा ।
चिन्तयेत् चोणिं वज्राणि वज्राद्गुणप्रभेदतः ॥
हृदयं ताडयेत् तेन देवताद्यं^२ प्रचोदयेत् ।
इदं तत् सर्ववज्राणां बुद्धविम्बप्रसाधनम् ॥
चक्रपद्मकराभ्यां तु^३ वज्राद्गुणविभावनम् ।
चोदनं हृदये प्रोक्तं इदं नाटकसम्भवम् ॥
सप्ताहं यावत् कुर्वीत इदं वचनयोत्तमम् ।
सिद्धान्ते कायवाक्चित्तरहस्यं ज्ञानवज्जिणाम् ॥
व्यवलोकन्ति वरदा भीताः सन्तस्तमानसाः ।
ददन्ति विपुलां सिद्धिं मनःसन्तोषणप्रियाम् ॥
बुधाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्यायमाधकाः ।
अतिक्रामेद्यदि मोहात् तदन्तं तस्य जीवितम् ॥
अथ वज्रधरो राजा त्रिलोकायानुशासकः ।
त्रिलोकवरवज्रायसिद्धं घोषमकार्षीत् ॥
यावन्तो मन्त्रपुरुषास्त्रिवज्रज्ञानपुरिताः ।
इयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वभावविकल्पनम् ॥
इदं तत् सर्वबुद्धानां मन्त्रसमयमाधनम्^४ ।
विश्वं^५ श्वरौपविष्टेषु वज्रसंयोगभावना^६ ।
रक्तां रक्तेक्षणां वीक्ष्येत्^७ इदं समयमण्डलम् ॥
अथ वज्रधरो राजा सर्वतथागतात्मजः ।
सर्वाभिषेकबुधाय इदं वचनमब्रवीत् ॥

1. B ° गतः । 2. A नवतां वा । 3. A ° बोधि ° 4. AC ° कुलाद्यैस्तु ।
5. A ° य इदं ° । 6. B यद्ये ° । 7. AC ° भावनम् । 8. A विद्ये ° ।
9. A ° नम् । 10. A ° च्छ ।

लोकधातुषु सर्वेषु यावत्यो बोधितः^१ स्मृताः ।

महामुद्राप्रयोगेण सर्वास्ता उपभुञ्जयेत् ॥

स्फुरेद्बुद्धपदं तत्र असंख्या^२कोटिवर्जिणाम्^३ ।

इत्याह भगवान् बोधिसमयः ॥

अनेन प्राप्नुयाद्बोधिं त्रिवज्जाकाशसन्निभाम् ।

स भवेत् वज्रसत्त्वागो बोधिचित्तजिनोदधिः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजी महागुह्यतन्त्रराजी सर्वतथागतहृदयसञ्चोदनो नाम
पटलः दशमोऽध्यायः ॥

एकादशः पटलः ।

अथ भगवान्^१ कायवाक्चित्तवज्र^२स्तथागतो^३वज्रपुरुषोत्तमं
नाम समाधिं समापद्येदं सर्वतथागतमन्त्रवज्र^४पुरुषोत्तम-
पटलमुदाजहार ।

त्रिवज्राक्षरमन्त्रायैमं हामुद्राविभावनम् ।
कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण सर्वबोधिसमावहम् ॥
ओंकारं ज्ञानहृदयं कायवज्रसमावहम् ।
आःकारं बोधिनैरात्म्यं वाक्यवज्रसमावहम् ॥
ह्रंकारं कायवाक्चित्तं त्रिवज्राभेद्यमावहम् ।

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तमन्त्र^५पुरुषः ।
स्ववज्रमध्यगं चिन्तेत्^६ मण्डलं सर्ववज्रगम् ।
भूंकारं भावयेत्तत्र वज्रमेवम्फरा^७वहम् ॥
तत्रेदं ज्ञानवज्रहृदयम् ॥

॥ भूं ॥

वज्रमण्डलमध्यस्थं ओंकारं तु प्रभावयेत् ।
स्ववज्रमण्डलमध्यस्थं आः^८कारं तु विचिन्तयेत् ॥
^९धर्ममण्डलमध्यस्थं ह्रंकारस्य विभावना^{१०} ।
भूंकारमालयं ध्यात्वा त्रिवज्रोत्पत्तिभावना ॥

इत्याह भगवान् गुह्यसमयः ।

1. A adds सर्वतथागतगुह्य before this. 2. A omits ° वज्र °. 3. A adds सर्वतथागतवज्रमन्त्रविद्या and C adds सर्वतथागत before this. 4. A adds विद्या. 5. BC ° घ °. 6. A पद °. 7. A वाग °. 8. A adds विद्या. 9. A चित्तं. 10. A समा °. 11. B आ °. 12. B omits this line. 13. A प्रभावनम् ।

हृदयं बाध्य^१बुद्धेभ्यः कायवाक्चित्तरञ्जनम्^२ ।
 ओंकारं बुद्धकायायां आःकारं वाक्पथम्^३ तथा ॥
 ह्रंकारं चित्तज्ञानौघं इदं बोधिनयोत्तमम् ।
 इदं तत्त्ववबुद्धानां बुद्धबोधिप्रसाधकम् ॥
 निर्मितं ज्ञानवज्रेण बुद्धहेतुफलोदयम् ।
 एतं वै बुद्धपुरुषा मन्त्रविद्येति कौर्त्तिताः ॥
 निष्पादनादिसमयैस्त्रिवज्राभेद्यभावनेः ।

॥ सर्वतथागत^४समयतत्त्वज्ञानवज्राधिष्ठानहेतुनाम समाधिः ॥

विविक्तेषु च रम्येषु इदं योगं समारभेत् ।
 सिधाते कायवाक्चित्तं पक्षैस्त्रिंशत् न संशयः ॥
 खवज्रमध्यगं चिन्तेत्^५ स्वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पाद्य स्वमन्त्रसमयं ओंकारं हृदये न्यसेत् ॥
 पञ्चरश्मिमहामंघ्रान् वैरोचनायभावनेः ।
 अनेन कायं बुद्धस्य वज्रवैरोचनोदधिः ॥
 सिध्यते पक्षमात्रेण बुद्धकायसमप्रभः ।
 त्रिवज्रकल्पं तिष्ठयुः सिवयन्^६ पञ्चज्ञानिनाम् ॥

इत्याह भगवान् काय^७वज्रगुह्यः ।

॥ सर्वतथागतकाय^{१०}रश्मिव्यङ्गो^{११} नाम समाधिः ॥

^{१२}खवज्रमध्यगं चिन्तेत्^{१३} धर्ममण्डलमुत्तमम् ।

निष्पाद्य स्वमन्त्रपुरुषमाःकारं वाक्पथे न्यसेत् ॥

1. A सर्व^१ 2. C पञ्चरः । 3. A बुद्धवाक् । 4. A adds^४ चित्त^४ ।
 5. A^५ ये । 6. A चित्तं । 7. A^७ दयेत् । 8. A^८ कैव । 9. C वाग्^९ ।
 10. C^{१०} वाग्^{१०} । 11. A वज्ररश्मि, C समयसन्धौ । 12. C omits 4 lines
 from here. 13. A चित्तं ।

पञ्चवर्णमहावचं लोकिश्वरायभावनैः ।

निष्पाद्य समयज्ञानवाक्समयप्रपञ्चकम् ॥

धर्मवाक्यसमारूढो धर्मवचसमो भवेत् ।

त्रिवचकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥

इत्याह भगवान् वाग्वचगुह्यः ।

॥ सर्वतथागतवाग्वचसमयसम्भवो नाम समाधिः ॥

खवचमध्यगं चिन्तेत् वचमण्डलमुत्तमम् ।

निष्पाद्य स्वमन्त्रपुरुषं ह्रंकारं चित्तसंस्थितम् ॥

महासमयतत्त्वं वै पञ्चवर्णं विभावयेत् ।

कर्तव्यं ज्ञानवच्येण सर्ववच्यजिनालयम् ॥

वचचित्तसमः शास्ता स भवेद्ज्ञानगुणोदधिः ।

त्रिवचकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥

इत्याह भगवान् वचचित्तगुह्यः ।

॥ सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्यो नाम समाधिः ॥

महावचं समाधाय ज्ञानमण्डलमध्यतः ।

खंकारं सर्वकार्येषु खवचज्ञानसमो भवेत् ॥

॥ खं ॥

बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पूज्यमानो मुहुर्मुहुः ।

तिष्ठेत् त्रिकल्पसमयं बुद्धैरपि न दृश्यते ॥

इत्याह भगवान् खवचसमयः ।

1. B ° कूपय ° । 2. A adds ° वच ° । 3. A सर्व ° । 4. A adds ° समयसम्भव ° । 5. A वच ° । 6. A ° इति कल्प ° ।

॥ कायवाक्चित्तवज्रान्तर्जाल^१सम्भवव्यूहमालौ^२ नाम
समाधिः ॥

ध्यात्वा स्वमन्त्रपुरुषं वज्रमण्डलमध्यतः ।
हृदये ह्रंकारवज्राख्यं कृत्वा रश्मिविभावनम् ॥

॥ ह्रं ॥

मञ्जुश्रीसमयसम्भागं कायवाक्चित्तवज्रिणः ।
स भवेद्वोधिसत्त्वात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ॥
॥ बोधिसत्त्वज्ञानसमयचन्द्रवज्रो नाम समाधिः ॥
खधातुमध्यगं ध्यात्वा ध्रौंकारं ज्वालसुप्रभम्^३ ।
परमासौ^४ वलकार्येन वज्रकायसमो भवेत्^५ ॥

॥ ध्रौं ॥

॥ खवज्रसमयव्यूहान्तरो नाम समाधिः ॥
बुद्धाभिज्ञायसमयेः पञ्चाभिज्ञसमो^६ भवेत् ।
इदन्तत् सर्वबुद्धानां^७ बुद्धाभिज्ञायसाधनम् ॥
खधातुमध्यगं चिन्तेत् वज्र^८मण्डलमुत्तमम् ।
वज्रसत्त्वं प्रभावित्वा ज्ञाना^९कारं प्रभावयेत् ॥

॥ ओं ॥

त्रिवज्रसमयध्यानेन त्रिवज्राक्षोभ्यसमो भवेदित्याह भग-
वानक्षोभ्यवज्रः^{१०} ।

१. A ° हार ° । २. A ° मालिनी । ३. C ध्रौं । ४. A चिकालख-
प्रभाकरः । ५. A शास्ता, C परमन्त्रो । ६. A साचरेत् । ७. A ° समयो ।
८. A सिद्धि । ९. C ° वज्र ° । १०. A बुद्ध ° । ११. A ° नमा ° ।
१२. A ° राजः ।

अक्षोभ्यसमकायेन वाक्चित्तायध्वक् सदा^१ ।

लोकधातुषु सर्वेषु पूज्यते^२क्षोभ्यवञ्चिणः ॥

॥ अक्षोभ्यसमयकायाभिसम्बोधिवञ्चो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

आकाशवच्चं प्रभावित्वा चामा^३कारं प्रभावयेत् ॥

॥ चै^४ ॥

त्रिवचसमयध्यानं चिवचकेतुसमो भवेदित्याह भगवान्
रत्नकेतु^५वचः ।

कायवाक्चित्तवचञ्चं रत्नकेतुसमप्रभः ।

स भवेद् बोधिनैरात्माज्ञानवच^६समावहः^७ ॥

॥ रत्नकेतु^८समयसम्भोगवञ्चो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

लोकेश्वरं प्रभावित्वा धर्मा^९कारं विभावयेत् ॥

॥ ओ^{१०} ॥

त्रिवचसमयध्यानं चिवचामित^{११}समो भवेदित्याह भग-
वानमितवचः ।

कायवाक्चित्तवञ्चिण अमितायुःसमप्रभः ।

स भवेत् सर्वसत्त्वानां महायानपथोदयः ॥

॥ अमित^{१२}वचप्रभावश्रीनां समाधिः ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेद् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

वञ्चोत्पलं^{१३}प्रभावित्वा समयौ^{१४}कारं प्रभावयेत् ॥

1. A चित्तविधारिणः । 2. A ° पूजयेद् ° । 3. A रत्ना ° । 4. C ओ^{१०} ।
5. C omits ° केतु ° । 6. AC ° गुह्य ° । 7. BC ° लयः । 8. BC omit
° केतु ° । 9. A धन्वा, ° C धर्मा ° । 10. C ° मृत ° । 11. AC add
° गुण ° । C omits ° वच ° । 12. C ° त्वम ।

॥ श्रीं ॥

त्रिवचसमयध्यानेन त्रिवचामोघसमो भवेदित्याह भग-
वानमोघवचः ।

कायवाक्चित्तवच्चेन वचामोघसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानोदधिः श्रीमान् सर्वसत्त्वार्थसम्भवः ॥

॥ अमोघसमयरश्मिज्ञानायसम्भवो नाम समाधिः ॥

खधातुमधागतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

वैरोचनवचं प्रभावित्वा त्रिर्'कारं' प्रभावयेत् ॥

॥ श्रीं श्रीं श्रीं ॥

त्रिवचसमयध्यानेन वैरोचनवचसमो भवेदित्याह भगवान्
वैरोचनवचः ।

कायवाक्चित्तवच्चेन वैरोचनसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानसम्बोधिस्त्रिकायामेदसाधकः ॥

॥ कायवाक्चित्तालम्बनसम्बोधिवच्चो' नाम समाधिः ॥

पर्वतेषु विविक्तेषु नदीप्रस्रवणेषु च' ।

श्मशानादिष्वपि कार्यमिदं ध्यानसमुच्चयम् ॥

अक्षोभ्यज्ञानवच्चादौन् ध्यात्वा खवचमधातः ।

पञ्चाभिज्ञप्रयोगेण स्थाने बुद्ध्यभावना ॥

इत्याह भगवान् महावज्रसमयवच्चाभिज्ञः ।

पञ्चशूलं महावज्रं पञ्चज्वालाविभूषितम् ।

पञ्चस्थानप्रयोगेण पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ॥

1. त्रिकालं, C त्रयो'कारं । 2. C adds त्रिवच before this. 3. A
° अज्ञानं । 4. A वा । 5. B वच्चा ° ।

स्वमन्त्रं भावयेच्चक्रं स्फुलिङ्गगहनाकुलम् ।
 पञ्चवज्रप्रयोगेण पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ॥
 खवज्रमध्यगं चिन्तेत् बुद्धज्वालासमप्रभम् ।
 ध्यात्वा बुद्धप्रवेशेन बुद्धाश्रयसमो भवेत् ॥
 बुद्धमण्डलमध्यस्थं काये वैरोचनं न्यसेत् ।
 ओंकारं हृदये ध्यात्वा मन्त्रविज्ञानभावना ॥
 निरोधवज्रगतं चित्ते यदा तस्य प्रजायते ।
 स भवेच्चिन्तामणिः श्रौमान् सर्वबुद्ध्यसाधकः^१ ॥
 बुद्धमण्डलमध्यास्थं वज्राक्षोभ्यं प्रभावयेत् ।
 ह्रंकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 बुद्धमण्डलमध्यास्थं अमिताभं^२ प्रभावयेत् ।
 आःकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 इदन्तत् समयायायां^३ त्रिवज्राभेद्यभावनम्^४ ।
 निरोधसमयज्ञानं बुद्धसिद्धिसमावहम्^५ ॥
 खवज्रधातुमध्यास्थं भावयेत् खच्छमण्डलम् ।
 ओंकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवज्रधातुमध्यास्थं भावयेत् धर्ममण्डलम् ।
 आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवज्रधातुमध्यास्थं भावयेद् वज्रमण्डलम् ।
 ह्रंकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥

1. AC वज्रा ° । 2. A सर्व ° । 3. A ° चक्र ° । 4. A ° धारकः ।
 5. BC अमितवर्चः । 6. A वज्र ° । 7. A ° र्थेण । 8. B साधनम् ।
 9. A भावयन् । 10. C ° कुलम्, A ° वहेत् ।

इत्याह भगवान् विवक्ष्य^१ ज्ञानसमयः ।

यः प्रभूतमिमं योगं कायवाक्चित्तवर्जिणः ।

पठेद्वा चिन्तयेद्वापि सोऽपि वज्रधरो भवेत्^२ ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वतथागतमन्त्रसमयतत्त्ववज्रविद्या-
पुरुषोत्तमपटले एकादशोऽध्यायः ॥

डादशः पटलः ।

अथ वज्रधरः शास्ता स्रष्टा^१ ज्ञानायसाधकः चिवज्रसमय-
तत्त्ववाक्वज्रमुदावहार^२ ।

खधातुसमभूतेषु^३ निर्विकल्पस्वभाविषु ।
स्वभावशुद्धधर्मेषु नाटकोऽयं प्रभाव्यते ॥
महाटवीप्रदेशेषु फलपुष्पाद्यलङ्किते ।
पर्वते विजने साध्या^४ सर्वासिद्धिसमुच्चयम् ॥
॥ मं ॥

कायवाक्चित्तवज्रेषु मञ्जुवज्रप्रभावना ।
स्फुरणं कायवाक्चित्ते मञ्जुवज्रसमो भवेत्^५ ॥
योजनगत^६ विस्तारं प्रभया दीप्त^७ वज्रया ।
आ^८ भासयति सिद्धा^९ त्मा सर्वा^{१०} लङ्कारभूषितः ॥
ब्रह्मरुद्रादयो देवा न पश्यन्ति कदाचन ।
॥ मञ्जुश्रीवज्रायसमयान्तर्हान^{११} करी नाम समाधिः ॥
विष्णुमूत्रपञ्चसमयैस्त्रि^{१२} वज्राभेदासम्भवेः ।
कृत्वा त्रिलोहसहितं मुखे प्रक्षिप्य भावयेत् ॥
अभेदां सर्वबुद्धानां चित्तं तत्र^{१३} प्रभावयेत् ।
स भवेत्तत्क्षणादेव^{१४} मञ्जुवज्रसमप्रभः ॥

1. C भ्रष्टा । 2. C ° हरत् । 3. A खधातुसमयतुल्येषु । 4. C ° ल्येषु ।
5. C ° वे ° । 6. A जिनसाधस्यं । 7. A मूं । 8. A वज्रं । 9. A
समुद्भवत् । 10. A ° मङ्ग ° । 11. C मञ्जु ° । 12. B अव ° । 13. A
दीप्ता ° । 14. A मङ्गा ° । 15. B ° तद्दीध ° । 16. B ख ° । 17. A ततः ।
18. A ° दक्षयो देवो ।

स्वमन्त्रेण प्रभावित्वा चक्रं स्फुलिङ्गसुप्रभम् ।
 आलयं सर्वबुद्धानां ध्यात्वा बुद्धसमो भवेत् ॥
 षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः^१ ।
 भवन्ति तस्यानुचराः सर्ववच्चधरोपमाः ॥

॥ चक्रसमयो नाम समाधिः ॥

स्वमन्त्रेण महावच्चं ध्यात्वा मण्डलमध्यतः ।
 आलयं सर्ववच्चाणां चित्तवच्चसमो भवेत् ॥
 षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः ।
 योषितस्तस्य तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः ॥
 त्रैधातुकमहावच्चो भवेद्द्रुद्र^२नमस्कृतः ।

॥ वच्चसमता नाम समाधिः ॥

पद्मं स्वमन्त्रवच्चेण ध्यात्वा अष्टदलं महत् ।
 आलयं सर्वधर्माणां चित्त^३ धर्मसमो भवेत् ॥
 षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः ।
 संस्थापयति^४ शुद्धात्मा बुद्धपूजा^५यमण्डले ॥

॥ पद्मसमता नाम समाधिः ॥

तिष्ठेत् त्रिकल्पसमयं सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ।
 दशदिक्सर्वबुद्धानां त्रिगुह्यं पर्युपासते ॥
 स्वमन्त्रं भावयेत् खड्गं^६ पञ्चरश्मिसमप्रभम्^७ ।
 पाणौ गृह्य विशालाक्षः^८ वच्चविद्याधरो भवेत् ॥

1. A adds योषितस्तस्य तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः । त्रैधातुकमहा-
 वच्चो भवेद्द्रुद्रनमस्कृतः । 2. A चित्त^३ । 3. AC ब्रह्मरुद्र^४ । 4. A सर्व^५ ।
 5. A^६ पर्येक्षि^७ । 6. A^८ वच्चा^९ । 7. A पूज्यसु^{१०} । 8. A भगं ।
 9. B^{११} माकुलम् । 10. B चिव^{१२} ।

वैधातुकमहापूज्यो दैत्यब्रह्मेन्द्रनमस्कृतः ।
 त्रिसाहस्रमहाशूरो भवेद्ब्रह्मनरोत्तमः ॥
 यदभिलषति^१ चित्तेन कायवाक्चित्तवाञ्छितः ।
 ददाति तादृशीं सिद्धिं चित्तवज्रप्रभाविताम् ॥
 ॥ सर्वस्वलोत्तमो नाम समाधिः ॥

ओंकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्क्षणादेव बोधिसत्त्वसमप्रभः ।
 उदितादित्यसङ्काशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 आःकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्क्षणादेव बोधिचित्तसमप्रभः ।
 उदितादित्यसङ्काशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 ह्रंकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्क्षणादेव वज्रकायसमप्रभः ।
 उदितादित्यसङ्काशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 खधातुस्त्वच्छमध्यस्थं वैरोचनं प्रभावयेत् ।
 हस्ते चक्रं प्रभावित्वा चक्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महाचक्रकुलं ध्यात्वा इदं चक्रायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण चक्रकायाययोगतः^२ ॥

1. A ° स्तक ° । 2. A ° लपित ° । 3. AC ° चित्त ° । 4. B omits this line. 5. omitted in A and C. 6. B ° ज्ञान ° । 7. A ज्ञाना ° । 8. A बुद्ध ° । 9. A ° ज्ञानात् ।

खधातुवज्रमध्यस्थं ज्ञाना^१क्षोभ्यं विभावयेत् ।
 हस्ते वज्रं प्रभावित्वा वज्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महावज्रकुलं ध्यात्वा इदं वज्रायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण वज्रकायाययोगतः ॥
 खधातुरत्नमध्यस्थं रत्नवज्रं प्रभावयेत् ।
 हस्ते रत्नं प्रभावित्वा रत्नविद्याधरो भवेत् ॥
 महारत्नकुलं ध्यात्वा इदं रत्नायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण रत्नकायाययोगतः^२ ॥
 खधातुपद्म^३मध्यस्थं अभितामं^४ प्रभावयेत् ।
 हस्ते पद्मं प्रभावित्वा पद्मविद्याधरो भवेत् ॥
 महापद्मकुलं ध्यात्वा इदं पद्मायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण धर्मकायप्रयोगतः ॥
 खधातुसमयमध्यस्थं असौघायं प्रभावयेत् ।
 हस्ते खड्गं प्रभावित्वा खड्गविद्याधरो भवेत् ॥
 महासमयकुलं ध्यात्वा इदं समयायसाधनम्^५ ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण कायसमययोगतः ॥
 त्रिशूलज्ञाना^६ङ्कुशादयः साध्या वज्रप्रभेदतः ।
 सिद्धान्ति तस्य ध्यानेन कायवाक्चित्तसाधने^७नैः ॥
 इत्याह भगवान् महासमयसिद्धि^८वज्रः ।
 चतुष्पथैकहस्ते वा एकलिङ्गे शिवालये ।
 साधयेत् साधको नित्यं वज्राकर्षे^९ विशेषतः ॥

1. A ° त्वा ° । 2. A repeats from खधातुवज्रमध्यस्थं etc. to कर्त्तव्यं
 ज्ञानवज्रेण in this line. 3. C ° धर्म ° । 4. C ° युं । 5. AC ° भावनं ।
 6. B ° ज्वाला ° । 7. C ° भाव ° । 8. A सिद्धिसमय ° ।

त्रियोगमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा त्रियोगवर्जितम् ।
अङ्गुशं कायवाक्चित्तं बुधानां ज्ञानबुद्धिनाम् ॥
वायव्यमण्डलायस्य^१ बुद्धाकर्षणमुत्तमम् ।
दशदिक्समय^२सम्भूतं वज्रेणाकृष्य^३ भुञ्जयेत्^४ ॥

॥ खधातुसमयवज्राकर्षणम् ॥

वैरोचनं महाचक्रं ध्यात्वाङ्गुशं जिनालयम् ।
वज्रपद्मादिभिः कार्यं समयाकर्षणमुत्तमम् ॥

॥ वैधातुकसमयाकर्षणम्^५ ॥

सर्वाकारवरोपेतं बुद्धविम्बं विभावयेत् ।
पाणौ च कायवाक्चित्तं अङ्गुशादीनि भावयेत् ॥
अनेन खलु योगेन स भवेत्परकर्मकृत् ।
सर्वाकारवरोपेतं कायवज्रं विभावयेत् ॥
जिह्वावज्रप्रयोगेन ध्यात्वा वाग्वज्रसमो भवेत् ।
त्रिगुह्यसमयपूजार्थं पूजां पूज्य^६ प्रभावयेत् ॥
इदन्तत् सर्वसिद्धीनां सारं गुह्यसमुच्चयम् ।

ब्रूयाद् भगवान् महागुह्यसमयः ।

महामांससमयायेण साधयेत् त्रिवज्रमुत्तमम् ।
विष्णुमूत्रसमयायेण^७ भवेत् विद्याधरः प्रभुः ॥
इत्तिसमयमांसिन^८ पञ्चाभिज्ञत्वमा^९प्नुयात् ।
अश्वसमयमांसिनान्तर्धानाधिपो^{१०} भवेत् ॥

1. A ° मध्यस्थं, C ° यस्तं । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° व्योप ° ।
4. B भुञ्जते । 5. B repeats. 6. A पूज्यां । 7. A ° योगेन । 8. A
° मांसमयायेण । 9. A ° भिज्ञाः समा ° । 10. A अश्ववर्धनाधिपति ° ।

प्रज्ञानसमयमांसिन सर्वसिद्धिप्रसाधनम् ।
 गोमांससमयायेण वच्चाकर्षणमुत्तमम् ॥
 अलाभे सर्वमांसानां ध्यात्वा सर्व^१ विकल्पयेत् ।
 अनेन वच्चयोगेन सर्वबुद्धेरधिष्ठितं^२ ॥
 सर्वाकारवरोपेतं कायवाक्चित्तवच्चिणम् ।
 हृदये ज्ञानसमयं मुकुटे वच्चायधारिणम् ॥
 प्रीणनं सर्वबुद्धानां इदं समयनयोत्तमम् ।
 कर्त्तव्यं^३ समयायेण सर्वसिद्धिकरं परम् ॥

॥ सर्वसमयज्ञानवच्चाहारो नाम समाधिः ॥

जिह्वा^४समयवच्चाये ध्यात्वा ह्र^५कारवच्चिणम् ।
 पञ्चामृतप्रयोगेन वच्चसत्त्वत्वमाप्नुयात्^६ ॥
 आकारौ^७कारसमयमिदं वच्चनयोत्तमम् ।
 अनेन खलु योगेन वच्चसत्त्वसमो भवेत् ॥

॥ समयवच्चासूतमालिनी^८ नाम समाधिः ॥

त्रिवच्चसमयसिद्धार्थं^९ भवेत् त्रिकायवच्चिणः ।
 दशदिक्सर्वबुद्धानां भवेच्चिन्तामण्योदधिः ॥
 आभासयति वच्चात्मा लोकधातुं समन्ततः ।
 चक्रसमयसिद्धान्ते^{१०} बुद्धकायसमो भवेत् ॥
 विचरेत् समन्ततः सिद्धो गङ्गावालु^{११}कसर्वतः ।
 सर्वेषु समयायेषु विद्याधरप्रभुर्भवेत् ॥

1. A सर्व । 2. A ° छिते । 3. AC जिह्वाय ° । 4. C समो भवेत्,
 B त्रिवच्चत्वमाप्नुयात् ° । 5. B ° ली । 6. A ° द्वाये, C ° है । 7. AB
 ° सिद्धाये । 8. A ° लि ° ।

सर्वसमयसिद्धये कायवज्रप्रभावतः ।

अन्तर्हानि^१षु सर्वेषु^२ साहस्रैकावभासकः ।

हरते सर्वसिद्धीनां^३ भुंक्ते कन्यां^४ सुरायजाम् ॥

गंगावालुकसमान् बुद्धांस्त्रिवञ्चालयसंस्थितान् ।

पश्यते चतुर्वञ्चेण स्वहस्तैकं यथामलम् ॥

गंगावालुकसमैः क्षेत्रैः ये शब्दाः सम्प्रकीर्तिताः ।

मृणाल्यभिज्ञावगतः शोचस्थमिव सर्वतः ॥

गंगावालुकसमैः क्षेत्रैः कायवाक्चित्तलक्षणम् ।

स धेत्ति सर्वसत्त्वानां चित्ताख्यं नाटकोद्भवम् ॥

गंगावालुकसमैः कल्पैः संसारस्थितिसम्भवम् ।

पूर्वनिवास^५समयं दिनत्रयमिव स्मरेत् ॥

गंगावालुकसमैः कार्यैः बुद्धमेघाद्यलङ्कृतैः ।

गंगावालुकसमान् कल्पान् स्फुरद्^६ दृढायवज्रिणः ॥

इत्याह भगवान् समयाभिज्ञः । वज्रचतुर्वञ्चश्रोतं वज्र-
चित्तं वज्रवाणीं वज्रवृत्तिं चेति ।

बुद्धाभिज्ञार्थसंसिद्धौ^७ बुद्धकायसमो भवेत् ।

गंगावालुकसंख्यैश्च परिवारेः परौहतः ।

विचरेत् कायवाग्वाङ्मो लोकधातुं समन्ततः ॥

सेवासमयसंयोगमुपसाधनसम्भवम् ।

साधनार्थसमयं च महासाधनचतुर्थकम् ॥

1. C ° हारि ° । 2. A omits. 3. B ° बुद्धानां । 4. B भुंजते च ।
5. C निवास । 6. A omits. 7. BC वज्रनिवासं । 8. C ° वृत्ति ° ।
9. BC ° सिद्धिस्तु ।

विज्ञाय वज्रभेदेन ततः कर्माणि साधयेत् ।
 सेवासमाधिसंयोगं भावयेत् बोधिमुत्तमम् ॥
 उपसाधनसिद्धये^१ वज्रायतनविचारणम् ।
 साधने चोदनं प्रोक्तं मन्त्राधिपतिभावनम् ॥
 महासाधनकालेषु विम्बं स्वमन्त्रवज्रिणः ।
 मकुटेऽधिपतिं ध्यात्वा सिद्धाते ज्ञानवज्रिणः ॥
 सेवाज्ञानाभ्युत्थे^२ नैव कर्त्तव्यं सर्वतः सदा ।
 एषो हि सर्वमन्त्राणां सर्वमन्त्रार्थ^३साधकः ॥
 महाटवौप्रदेशेषु विजनेषु महत्सु च ।
 गिरिगङ्गरकुलेषु सदा सिद्धिरवाप्यते ॥

इत्याह भगवान् महासाधनवज्रः ।

अथ वज्रचतुष्केन^४ सेवा कार्या^५ दृढव्रतैः ।
 त्रिवज्रकायमन्त्रेण^६ भावयन् सिद्धिमश्नुते ॥
 चतुःसन्ध्यप्रयोगेन पंचस्थानेषु बुद्धिमान् ।
 ओंकारज्ञान^७वज्रेण ध्यात्वा सस्वरमा^८विशेत् ॥
 दिनानि सप्त पक्षं च मासमप्यब्दमेव च ।
 उत्पाद्य वज्रसमयं लघु सिद्धिरवाप्यते ॥
 विस्तरेण मया प्रोक्तं दिनभेदप्रचोदतः ।
 पक्षाभ्यन्तरतः सिद्धिरुक्ता गुह्यायसम्भवैः ॥

तत्रेदमुपसाधनसम्बरविषयम् ।

१. A ° ध्यते । २. A ° मुच । ३. A तन्त्रतत्त्वार्थ °, C मन्त्रतत्त्वार्थ ° ।
 ४. A ° ष्कीणे, B वज्राचार्येण । ५. C सर्वा कार्या । ६. B समेतेन, C
 समानेन । ७. A omits ° ज्ञान ° । ८. A ° समाधि ।

बुद्धकायधरः श्रौमान् त्रिवज्जाभेद्यभाविताः ।
अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु^१ कायवज्जिणः ॥^२
दशदिक्संस्थिता बुद्धा त्रिवज्जाभेद्यभाविताः ।
अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु कायलज्जितम् ॥

तत्रेदं साधनसम्बरविषयम् ॥

धर्मी वै^३ वाक्पथः श्रौमान् त्रिवज्जाभेद्यभाविताः ।
अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु वाक्पथवज्जिणः ॥
दशदिक्संस्थिता बुद्धास्त्रिवज्जाभेद्यभाविताः ।
अधिष्ठानपदं तस्य कुर्वन्तु वाक्पथोद्भवम् ॥

^४तत्रेदं महासाधनसम्बरविषयम् ।

चित्तवज्जधरः श्रौमान् त्रिवज्जाभेद्यभाविताः ।
अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तवज्जिणः ॥
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः त्रिवज्जाभेद्यभाविताः ।
अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तसम्भवाः^५ ॥
बुद्धो वा वज्जधर्मी वा वज्जसत्त्वोऽपि वा यदि ।
अतिक्रमेद्यदि मोहात्मा स्फुटयुर्नात्र संशयः ॥

इति श्रौसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजि महागुह्यतन्त्रराजे समयसाधनार्थनिर्देशपटलो
द्वादशोऽध्यायः ।

1. A कुर्वन्तु । 2. This verse is repeated in C. 3. A समाधौ । 4. A वाग्^० । 5. B omits from तत्रेदं to चित्तसम्भवाः । 6. A वज्जिणः । C repeats दशदिक्संस्थिता to वाक्पथोद्भवम् after this.

तयोदगः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता ज्ञानवच्चायचारिणः सर्व-
सत्त्वार्थसंभूता^१ बोधिसत्त्वाश्च धीमन्तः^२ प्रणिपत्य महाशास्त्रारं
मुनिं सत्त्वार्थवज्रिणं पूजा^३ समयतच्चक्षुं वज्रघोषमुदीरयन् ।

अहो ब्रह्म^४ नयं दिव्यमहो बोधिनयोत्तमम् ।
अहो धर्म^५ नयं शान्तमहो मन्त्रनयं दृढम् ॥
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु स्वभावातिशयेषु च ।
निर्विकल्पेषु धर्मेषु ज्ञानोत्पादः प्रगीयते ॥
भाषस्व भगवन् रम्यं सर्वधर्म^६ समुच्चयम् ।
वज्रजापं महाज्ञानं त्रिकायाभेदामण्डलम् ॥
प्राप्यते बुद्धज्ञानानि त्रिवज्राभेदाभावनैः ।
जपन् वज्रप्रयोगेन सर्ववृद्धेरधिष्ठाते ॥
कुलानां सर्वमंचाणां कायवाक्चित्तलक्षणम् ।
मंचजापं प्रघोषाय वज्रजापमुदाहरन्^७ ॥
बुद्धाश्च चाध्वसंभूताः कायवाक्चित्तवज्रिणः ।
संप्राप्ता ज्ञानमतुलं वज्रमंचप्रभावनैः ॥ इति ॥
अथ वज्रधरः शास्ता खवज्रज्ञानसंभवः ।
कर्ता स्रष्टा वरायागो वज्रजापमुदाहरत्^८ ॥

१. BC ° सन्धोगाः । २. A वामतः । ३. A सर्वार्थ ° । ४. C ° धर्म ° ।
५. AB भूतेषु । ६. AB ° मन्त्र ° । ७. A शृण्वन्तु ज्ञानसागराः । ८. C
° दीरयेत् ।

सर्वमेवार्थजापेषु त्रिवज्राभेदलक्षणम् ।

त्रिभेदे^१ वज्रपर्यन्तो न्यासोऽयं त्रिवज्रमुच्यते ॥

इत्याह च ।

त्रिविधं स्फुरणं कार्यं कायवाक्चित्तसन्निधौ^२ ।

अर्नेन जापवज्रेण वज्रचित्तसमो भवेत् ॥

‘बुद्धानां कायवाक्चित्तं ध्यात्वा पूजाप्रकल्पनम् ।

कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण इदं बोधिसमावहम्’ ॥

अथवा स्फुरणं कार्यं त्रिभेदेन प्रति प्रति ।

कायवाक्चित्तनैरात्मा ज्ञानचित्तेन संस्फुरेत् ॥

उच्चारयन् स्फुरेद्वच्चं समाप्ती संहारमादिशेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां ज्ञानोन्मीलितचक्षुषाम् ॥

कायवज्राभिसम्बोधिं भावाभावविचारणम् ।

बुद्धकाय इति प्रोक्तः कायजापः स उच्यते ॥

वाक्यसमयसंबोधिः शब्दाशब्दविचारणम् ।

वाग्वज्र इति प्रोक्तो वाग्जापः स उच्यते ॥

चित्तसमयसंबोधिः स्थितिवज्रविचारणम् ।

वज्रचित्तमिति प्रोक्तं चित्तजापः स उच्यते ॥

अथानुगमजापेन निःस्वभावेन चारुणा ।

विचारणं चाध्वबुद्धेभ्यो रत्नजापः स उच्यते ॥

स्फुरणं कायमेधेन बुद्धक्षेत्रान्समन्ततः ।

गमनागमनवज्रार्थसमोघजापः स उच्यते ॥

1. A ° य ° । 2. A सन्निधौ । 3. These two lines are repeated in C. 4. A ° य ° । 5. AH त्रिवज्रचित्तसमो भवेत् । 6. B ° स्फ ° । 7. A ° क ° । 8. A ° यामि ° ।

शृणोति मन्त्राक्षरपदं स्ववर्जैर्घृष्टमगडलम् ।
 क्रोधसमयज्ञानेन क्रोधजापः स उच्यते ॥
 'कामार्थं विह्वलौभृतान् सर्वदागृहितैषिणः ।
 मत्वा^१न्मोहपदे^२ स्थाप्य मोहजाप इति स्मृतः ॥
 रागवज्रोद्भवं वाचं कायवाक्चित्तसंस्थिताम् ।
 सत्त्वान्^३ राग^४पदे स्थाप्य रागजाप इति स्मृतः ॥
 द्वेषवज्रोद्भवं चित्तं कायवाक्चित्तसंस्थितम् ।
 सत्त्वान्^५ द्वेषालये स्थाप्य द्वेषजापः स उच्यते ॥
 विवक्षसमयं तच्च मध्यमं समयवज्जिणम् ।
 तदेव सर्व^६वज्जाणां जापो नपुंसक उच्यते ॥
 वज्राधिपतयः सर्वे रागतत्वार्यचिन्तकाः^७ ।
 कुर्वन्ति रागजां बोधिं सर्वसत्त्वहितैषिणौम् ॥
 लोचनाद्या महाविद्या नित्यं कामार्थतत्पराः ।
 सिध्यन्ति कामभोगैस्तु^८ सेव्यमानैर्यथेच्छतः ॥
 मोहसमयसम्भूता^९ विद्याराजानो वज्जिणः ।
 नपुंसकपदे सिद्धाः ददन्ति सिद्धिसुत्तमाम् ॥
 क्रोधा द्वेषालये जाता नित्यं मारणतत्पराः^{१०} ।
 सिध्यन्ति मारणार्थेन सेव्यमानैर्यथेच्छतः^{११} ॥

इत्याह भगवान् महापुरुषसमयः ।

1. This line is incomplete in A. 2. C सर्वा^० । 3. C^० दं ।
 4. C सर्वान् । 5. C रागोदधि^० । 6. C समय^० । 7. C^० भावकाः ।
 8. C^० भोगेन । 9. A^० सुव्रता । 10. A has क्रोधात् द्वेषालये जाता नित्यं
 सिध्यन्ति मारणाः । 11. This line is incomplete in A.

हृदि मध्यगतं चक्रं भावयेत् ज्ञानवर्जिणाम् ।
 स्वच्छमण्डलमध्यस्थं चक्रमन्त्रार्थभावना ॥
 हृदि मध्यगतं वज्रं भावयेत् ज्ञानवर्जिणः ।
 वज्रमण्डलमध्यस्थं वज्रमन्त्रार्थभावना ॥
 हृदि मध्यगतं रत्नं भावयेत् रत्नज्ञानिनः ।
 रत्नमण्डलमध्यस्थं रत्नमन्त्रार्थभावना ॥
 हृदि मध्यगतं पद्मं भावयेत् पद्मज्ञानिनः ।
 धर्ममण्डलमध्यस्थं पद्ममन्त्रार्थभावना ॥
 हृदि मध्यगतं खड्गं भावयेत् खड्गज्ञानिनः ।
 समयमण्डलमध्यस्थं खड्गमन्त्रार्थभावना ॥
 सर्वमण्डलपार्श्वेषु सर्वबुद्धान्निवेशयेत् ।
 पंचरश्मिप्रभेदेन स्फुरयन् बोधिमाप्नुते ॥
 स्फुरणं सर्वमन्त्राणां द्विधाभेदेन कीर्तितम् ।
 त्रिकायवज्रभेदेन संहारस्फुरणं भवेत् ॥
 कायस्वभावः कार्येन चित्तं चित्तस्वभावतः ।
 वार्चं वाचस्वभावेन पूज्यं पूजामवाप्नुयात् ॥
 महामण्डलचक्रेण पंचवज्रविभावना ।
 मध्ये त्वधिपतिं ध्यात्वा स्वविम्बं त्रिकायवर्जिणम् ॥
 विम्बं स्वमन्त्रवज्रस्य मण्डलानां चतुष्टयम् ।
 चतुर्वर्गेन संकल्प्य हृदि मन्त्रार्थभावना ॥
 वज्रचतुष्टयं कर्म करोति ध्यानवर्जिणः ।
 एषो हि सर्वमन्त्राणां रहस्यं परमशाश्वतम् ॥

1. C ° चक्रि ° । 2. मध्यचक्रार्थ ° । 3. B ° वज्र ° । 4. B चक्रं ।
 5. C ° प्रदेशेन । 6. AC ° येत् । 7. AB ° ये । 8. A ° यमिदं ।

शान्तिके लोचनाकारं पौष्टिके पद्मवच्चिणम् ।

वश्ये वैरोचनपदं वज्रक्रोधोऽभिचारके ॥

इदं तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं त्रिकायसंभवम् ।

निर्मितं ज्ञानवज्रेण क्रियानाटकलक्षितम् ॥

अभक्तिवादिनः सत्त्वा निन्दकाचार्यवच्चिणे ।

अन्येषामपि दुष्टानामिदं कार्यं प्रबोदनम् ॥

इत्याह भगवान् महाज्ञानचक्रवच्चः ।

त्रैधातुकस्थितान्सर्वान् बुद्धकाये^१ विभावयेत् ।

सम्पुटोद्घाटितान् कृत्वा ततः कर्मप्रसाधनम् ॥

खधातुमध्यगं वज्रं पञ्चशूलं चतुर्मुखम् ।

सर्वाकारवरोपेतं वज्रसत्त्वं^२ विभावयेत् ॥

त्राध्वसमयमभूतं बुद्धचक्रं विभावयेत् ।

दक्षपाणाविदं कार्यं बुद्धचक्रं महाबलम् ॥

सत्त्वान् दशदिक्संभूतान् बुद्धकायप्रभेदतः ।

संहृत्य पिण्डयोगेन स्वकाये तान् प्रवेशयेत् ॥

स्फुरणन्तु पुनः कार्यं बुद्धानां ज्ञानवच्चिणम् ।

क्रुद्धान् क्रोधाकुलान् ध्यात्वा विकटोत्कटभीषणान् ॥

नानाप्रहरणहस्तायान् मारणार्थाद्याचिन्तकान् ।

घातयन्तो महादुष्टान् वज्रसत्त्वमपि स्वयम् ॥

बुद्धास्त्रिकायवरदाः त्रिवज्जालयमण्डले ।

ददाति सिद्धिं मोहात्मा म्रियते नात्र संशयः ॥

दिनानि सप्तेदं कार्यं बुद्धस्यापि न सिध्यति ।

॥ वज्रसमयाज्ञाचक्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यागं चक्रं वज्रज्वालाविभूषितम् ।
 सर्वाकारवरोपितं वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 वाध्वसमयसंभूतान् वज्रसत्त्वान् महायशान् ।
 वज्रं स्फुलिङ्गगहनं पाणौ तस्य विभावयेत् ॥
 सत्त्वान् दशदिक्^१संभूतान् वज्रकायप्रभेदतः ।
 संहृत्य रश्मियोगेन स्वकाये तान् प्रविशयेत् ॥
 स्फुरणं सर्ववज्राणां कार्यं ज्ञानायवृद्धिना^२ ।
 शृण्वन्तु सर्वबुद्धात्मा कायवाक्चित्तयोगिनः^३ ॥
 अहं वज्रधरः शीमान् आज्ञाचक्रप्रभेदतः ।
 वज्रेणादीप्रवपुषा स्फारयामि त्रिकायजान् ॥
 लब्धयेद्यदि समयं विशीर्यते न संशयः ।

॥ चक्रसमयाज्ञावज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चित्तेद्बुद्धमण्डलवज्रिणम् ।
 यमान्तकं महाचक्रं खवज्राख्यं प्रकल्पयेत् ॥
 बुद्धांश्च वाध्वसंभूतान्^४ प्रविष्टांस्त्रिकायमण्डले ।
 पुनः संस्फारयेद्बुद्धान् यमान्तकाकारसन्निभान् ॥
 सत्त्वांश्च वाध्वसंभूतान् रिपूणां दुष्टचेतसाम् ।
 धातितान् भावयेत् क्रुद्ध इदं वज्राज्ञामण्डलम् ॥

॥ सर्वसमयसंभवयमान्तकसमान्य^५ त्रिकायाज्ञावज्रो नाम
 समाधिः ॥

1. A ° दिशि । 2. AC ° वस्तुना । 3. A ° योगतः । 4. B ° सत्त्वांश्च । 5. AB omit ° समान्य ° ।

कायवाक्चित्तवज्रैस्तु स्वमन्तार्थगुणेन वा ।
अथवा [पौष्य]^१समये आज्ञाचक्रप्रवर्त्तनम्^२ ॥
रक्षार्थं सर्वमन्त्राणां कार्यं ज्ञानायवलिङ्गाम् ।
इदं तत् सर्वबुद्धानां बोधिरक्षार्थमुच्यते ॥

इत्याह भगवान् बोधिचित्तः ।

खवज्रमध्यगं धर्मं वैरोचनायसंभवम् ।
ध्यात्वा त्रिकायवज्रायं^३ आसनस्तु प्रकल्पयेत् ॥
खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।
मन्त्राक्षरपदं ज्ञानं चित्ताकारं प्रकल्पयेत् ॥
पुनस्तु संस्फरेत् बुद्धान् चित्तवज्रप्रभावितान्^४ ।
चित्तवज्रमिति कृत्वा त्रिकाये तान् प्रवेशयेत् ॥

इत्याह भगवान् खवज्रसमयः ॥ वज्रमन्त्ररत्नप्रद्योत-
करो नाम समाधिः ॥

सर्वाकारवरोपितं वज्रसत्त्वं विभावयेत् ।
बुद्धान्स्तु क्रमशः स्थाप्य जलस्योपरि चक्रमेत्^५ ।
समयोदकप्रयोगेन मूर्ध्नि पादविभावनम् ॥

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धः ॥ वज्रोदधिपदाक्रान्तो नाम
समाधिः ॥

माहिन्द्रमण्डलं ध्यात्वा मध्ये क्रोध^६कुलं न्यसेत् ।
कर्मवज्रपदाक्रान्तं मूर्ध्नि तस्य विभावयेत् ॥

इत्याह च ॥ सर्वतीर्थप्रवा^७दिस्तस्मिन्वज्रो नाम समाधिः ॥

१. A ° त्पौष °, B पौष °, C ° द्रौष ° (?) । २. A ° प्रयोजनम् । ३. A
त्रिकायं, C त्रिवज्रायं । ४. C ° विना । ५. C कल्पयेत् । ६. B ° धा ° ।
७. BC परवा ° ।

सर्ववत्त्वसमयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्योदशः ।

१७

क्रोधाकारं त्रिवज्राद्यान् पीतकिंजल्कसन्निभान् ।

गिरिराज इव सर्वान् ध्यात्वा मूर्ध्नि प्रभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि स्तम्भे^१ स्मियते नात्र संशयः ॥

इत्याह भगवान् सर्वतद्वागतकायवाक्चित्तसंभवः ॥ सर्व-
सैन्यस्तम्भनो नाम समाधिः ॥

रिपुसन्नासनसमये इदं ध्यानं प्रकल्पयेत् ।

अतिक्रमेद्यदि बुद्धः स्फुटते नात्र संशयः ॥

इत्याह भगवान् त्रिवज्रसमयः ।

ह्रंकारकीलकं ध्यात्वा पञ्चशूलप्रमाणतः ।

वज्रकीलं कृतं तेन हृदये तद्विभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि क्रुद्धं नाशं गच्छेन्न संशयः ॥

॥ रिपुमहापहारो^२ नाम समाधिः ॥

नगरे वाऽप्यथवा ग्रामे विषये वा प्रयोजयेत् ।

अनेन नित्यं भवेत् शान्तिः सर्वरोगविवर्जिता ॥

अन्तरिक्षगतं वज्रं पञ्चशूलं प्रभावयेत् ।

कल्पोद्वाहमिव ध्यात्वा पुनः संहारमादिशेत् ॥

स्फुरणं च पुनः कार्यं रत्नचिन्तामणिप्रभैः ।

भावयेत् धर्ममेघान्^३ वै अभिषेकं समादिशेत् ॥

अनेन ध्यानवज्रेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^४ ।

स भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवज्रप्रसाधकः ॥

बुद्धमेघैर्महाधर्मैर्वज्रसचैश्च तत् स्फुरेत् ।

1. B ° संघ ° । 2. ABC चस्ते । 3. BC ° मोहापहो । 4. AB ° संघान् । 5. C ° रयेत् ।

त्रिकल्पसंख्येयस्थानं सर्वबुद्धैरधिष्ठाते ।

इदं तत् सर्वबुद्धानां कायगुह्यमनाविलम् ॥

॥ सर्वसत्त्वरोगापनयनवज्रसंभवो नाम समाधिः ॥

ध्यानवज्रेण समादानं यच्च स्थाने समाचरेत् ।

अनेन ध्यानयोगेन तिष्ठन् बुद्धैरधिष्ठाते ॥

ध्वजामृतमहाराजं वज्रकीलं प्रभावयेत् ।

निखर्णेदृशदिक्चक्रं स्फुलिंगज्वालमग्निभम् ॥

इत्याह च ॥ जगद्विजयशान्तिवल्लो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चिन्तेत् शान्तिमण्डलमुत्तमम् ।

विम्बं वैरोचनं ध्यात्वा हृदयेऽथ प्रविन्यसेत् ॥

खधातुं लोचनायैश्च^१ परिपूर्णं विभावयेत् ।

संहृत्य रश्मिपिण्डेन आरम्भस्य निपातने^२ ॥

रोमकृपायविवरे^३ बृहमंधान् स्फुरेत् व्रतो^४ ।

अभिषेकं तदा तस्य बृहमेवा ददर्शितं हि ।

अनेन वज्रसमयः श्रोमान् भवति तत्क्षणात् ॥

॥ बृहसमयमेव^५ व्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेत् माहिन्द्रमण्डलं शुभम् ।

विम्बं धर्मपरं^६ ध्यात्वा हृदये वाऽथ विन्यसेत् ॥

खधातुभवनं^७ रम्यं पाण्डुरास्यैः प्रपूरयेत् ।

संहरत् रश्मिपिण्डेन रत्नचिन्तामणिप्रभम् ॥

1. AB ° सु । 2. AC ° तवेत् । 3. C बुधः । 4. C omits ° मेघ ° ।

5. A ° धरं ° । 6. AB ° ने । 7. Two lines from here are repeated in B and C.

कायवाक्चित्तनिलयेऽधिने^१ तच्च निवेदयेत् ।

रोमकूपायविवरे रत्नमेघान् स्फुरेत् व्रतौ ॥

भावयेत् धर्ममेघान्वै अभिषेकं समादिशेत् ।

अनेन ध्यानवज्रेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^२ ।

स भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवज्रप्रसाधकः ॥

॥ धर्मसमयमेघव्यूहो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चिन्तेत् वज्रचन्द्रार्थमण्डलम् ।

बिम्बं खवज्रधर्मायमर्थिनो हृदि विन्यसेत् ॥

बुद्धेस्त बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं खमण्डलम् ।

पञ्चरश्मिप्रयोगेण तेजस्तत्र निपातयेत् ॥

स भवेत् तत्त्वज्ञादेव सर्वबुद्धमनोज्ञकः ।

मञ्जुश्रीतुल्यसङ्काशः स भवेत् परकर्मकृत् ॥

ददाति च प्रहृष्टात्मा अभिषेकं महोत्सुकः ।

वशमानयति जनान् सर्वान् दर्शनमेव चोदितान्^३ ॥

॥ रत्नसमयमेघव्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रं राक्षसैः क्रूरैश्चण्डैः क्रोधमुदारुणैः ।

शृगालैर्विविधैः काकैर्गृध्रैः श्वानैः प्रभावयेत् ॥

आग्नेयमण्डलस्थं तु^४ भावयेत् रिपवः सदा ।

अपकारौ सर्वबुद्धानां ध्यात्वा योगं प्रयोजयेत् ॥

अन्तमज्जारुधिराद्यं सर्वाकृष्टं प्रभावयेत् ।

नानाप्रहरणधरैराक्रान्ती^{१०} म्रियते रिपुः ॥

1. C1 ° धिनेदं, C2 A ° धिनं तु । 2. B ° पूरयेत् । 3. C ° प्यार्थ ° ।
4. C ° क ° । 5. A हृदये । 6. A ° द ° । 7. AC जगत् सर्वे । 8. AC
° तः । 9. A ° लंस्तत्र । 10. AB add प्रभावयेत् ।

बुद्धो वज्रधरो वापि यद्यनेन प्रभाव्यते ।

पक्षाभ्यन्तरपूर्णेन म्रियते नात्र संशयः ॥

॥ वज्रमेघसमयव्यूहो नाम समाधिः ॥

त्रिमुखं वैरोचनं चिन्तेत् शरत्काण्डसमप्रभम् ।

सितकृष्णामहारक्तं जटामुकुटमण्डितम् ॥

त्रिमुखं वज्रिणं चिन्तेत्कृष्णारक्तसिताननम् ।

जटामुकुटधरं दौप्रं लोकधातुसमाकुलम् ॥

त्रिमुखं रागिणं चिन्तेद्रक्तकृष्णसिताननम् ।

जटामुकुटसंभोगं भावयन् सिध्यते ध्रुवम् ॥

चक्रं वज्रं महापद्मं सव्य^१पाणौ विभावयेत् ।

षड्भुजान् भावयेत् वज्राद्रानाप्रहरणधरान् शुभान् ॥

लोचनां त्रिमुखां चिन्तेत् सर्वसत्त्वहितैषिणीम् ।

सितकृष्णामहारक्तां चारुरूपां विभावयेत् ॥

खवजनेत्रौ महाराज्ञीं त्रिमुखां भावयेत्सदा ।

कृष्णारक्तसिताकारां चारुरूपां विभावयेत् ॥

वाग्वर्जौ च^२ महाराज्ञीं त्रिमुखां भावयेत्सदा ।

रक्तसितकृष्णाकारां चारुवर्णां विभावयेत्^३ ।

वज्रोत्पलधरां विद्यां त्रिमुखां कान्तिमुप्रभाम् ॥

पीतकृष्णसिताकारां भावयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।

यमान्तकं महाक्रोधं त्रिमुखं क्रुद्ध^४मुप्रभम् ॥

भयस्यापि भयं तीक्ष्णं कृष्णवर्णं विभावयेत् ।

अपराजितं महाक्रोधमट्टाट्टहासनादिनम् ॥

1. A ° दक्षिण ° । 2. ° ख A नेत्री । 3. These two lines are repeated in A and C. 4. A ° कुल ° ।

त्रिमुखं स्फुलिंगगहनं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥
 हयग्रीवं महाक्रोधं कल्पोद्वाहमिवोद्भवम् ।
 त्रिमुखं दृष्टपदाक्रान्तं भावयेत् योगतः सदा ॥
 वज्रामृतं महाक्रोधं स्फुलिंगाकुलचित्तसम् ।
 दीप्तवज्रनिभं क्रूरं भयस्यापि भयप्रदम्^१ ॥
 टक्किराजं महाक्रोधं त्रिमुखं त्रिभयप्रदम् ।
 चतुर्भुजं भयस्यायं टक्किराजं प्रभावयेत् ॥
 महाबलं महावज्रं त्रैलोक्यार्थधारिणम्^२ ।
 नाशकं सर्वदृष्टानां त्रिमुखं भावयेत् सदा^३ ॥
 नौलदगडं^४ महाक्रोधं त्रैलोक्यस्य भयप्रदम्^५ ।
 त्रिमुखं त्रिवज्रसंभृतं तीक्ष्णज्वालं प्रभावयेत् ॥
 वज्राचलं महाक्रोधं केकरं वज्रसंभवम् ।
 खड्गपाशधरं सौम्यं त्रिमुखं भावयेत् व्रतो^६ ॥
 एकाक्षरं^७ महोष्णीषं विस्फुरन्तं समन्ततः ।
 त्रिमुखं वज्रिणं^८ दीप्तं भावयेत् ध्यानमगडले ॥
 शुभं ज्ञानायधरं क्रूरं भयोदधिसमप्रभम् ।
 त्रिमुखं ज्वालार्चिवपुष्पं भावयेत् ध्यानमुप्रभम् ॥
 तेजोराशिजयोष्णीषं ये चान्ये मन्त्रवज्रिणः ।
 एभिः समयसंभोगैर्भावनीयाः प्रति प्रति ॥
 अमितानि समाधीनि मन्त्राणां समुदाहृताः^९ ।

1. B भयंकरं । 2. A ° कषातुहारिणम्, C ° कषार्थान्तहारिणम् ।
 3. In B and C the descriptions of वज्रामृत and टक्किराज follow this line. 4. A adds च । 5. C ° कायं । 6. C भयंकरं । 7. B ° न्तरं ।
 8. C चक्रिणं । 9. B ° दीरयेत् ।

एकैकस्य तु क्रोधस्य बहुत्वं तु विशिष्यते ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् स्वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धविम्बं प्रभावित्वा वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 स्वच्छं चन्द्रनिभं शान्तं नानारश्मिसमप्रभम् ।
 चादर्शमिव संभूतं तैधातुकस्य मण्डलम् ।
 सर्वालङ्काररचितं ध्यात्वा बोधिं स पश्यति ॥
 अनेन बुद्धमाहात्म्यं सर्वलोकवशंकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनीहैव ध्यानवज्रप्रभावनेः ॥

॥ वैरोचनसमयसंभवचारुवज्रो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् वज्रमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धविम्बं प्रभावित्वा वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥
 स्वच्छकायनिभं क्रुद्धं नानाज्वालभयप्रदम् ।
 सर्वाकारवरोपितं सर्वालङ्कारभूषितम् ।
 ध्यात्वा ज्ञानपदं शान्तं लघु वज्रत्वमाप्नुयात् ॥
 अनेन वज्रमाहात्म्या सर्वसत्त्ववशंकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनीहैव ध्यानवज्रप्रयोगतः^१ ।

॥ सर्ववज्रसमयसंभवचारुवज्रो नाम समाधिः ॥
 खवज्रमध्यगं चिन्तेत् हर्ममण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धविम्बं प्रभावित्वा धर्मसत्त्वं^२ विचिन्तयेत् ॥
 स्वच्छकायधरं सौम्यं सर्वालङ्कारभूषितम् ।
 रश्मिमेघमहाचक्रं^३ विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

१. A^० सत्त्व^० । २. A omits^३ समय^० । ३. A^० सत्त्व^० । ४. AC^० प्रचोदितः । ५. A तत्त्वं । ६. A^० वज्रं ।

- अनेन धर्ममाहात्म्यं त्रिकायाभेदसम्भवम् ।
 प्राप्यते जन्मनोऽप्येव ज्ञानोदधिविभूषणम् ॥
 ॥ धर्मसत्त्वसमयसंभवचारुवक्षो नाम समाधिः ॥
 खवक्षमध्यगं चिन्तेत् चक्रं मण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धविम्बं प्रभावित्वा लोचनायौ विभावयेत् ॥
 चारुवक्त्रां विशालार्चीं नानाभरणभूषिताम् ।
 सर्वलक्षणसंपूर्णां त्रिकायाय^१धारिणीम्^२ ॥
 पाणौ प्रभावयेत् चक्रं^३ वैधातुकवशङ्करम् ।
 सर्वसिद्धिकरं ज्ञानं चक्रं चिन्तामणिप्रदम् ॥
 ॥ लोचनासमयाज्ञानहस्तायवतौ नाम समाधिः ॥
 खवक्षमध्यगं चिन्तेत् चन्द्रं मण्डलमुत्तमम् ॥
 बुद्धविम्बं प्रभावित्वा खवक्षायौ प्रभावयेत् ।
 चारुवक्त्रां विशालार्चीं नीलोत्पलसमप्रभाम् ॥
 सर्वलक्षणसंपूर्णां स्वमायायौ विभावयेत् ।
 पाणौ नीलोत्पलं चक्रं^४ वैधातुकनमस्कृतम् ॥
 बुद्धबोधिकरं दिव्यं रहस्यं सिद्धिवर्जिणाम् ।
 ॥ स्वभानुरग्निमेववक्षारुहादनवतौ नाम समाधिः ॥
 खवक्षमध्यगं चिन्तेद् धर्ममण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धविम्बं प्रभावित्वा धर्मवक्षौ प्रभावयेत् ॥
 चारुवक्त्रां विशालार्चीं पद्मरागेन्द्रसन्निभाम् ।
 मायाजालायसंभूतां रागरक्तवरप्रियाम् ॥

1. A ° वक्ष ° । 2. A चन्द्र ° । 3. A चिमायाय, ° C चियानाय ° ।

4. BC add बुद्धविम्बं प्रभावित्वा खवक्षायौ प्रभावयेत् after this line. 5. C वक्ष ° । 6. C रत्नं ।

सर्वलक्षणसंपूर्णां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।

पाणौ रक्तोत्पलं दिव्यं सर्वबुद्धप्रभावितम् ॥

धर्मज्ञानाकरं दिव्यं गुह्यं समयवज्रिणाम् ।

॥ धर्मसमयतत्वाभिसम्बोधिदर्शनवज्रो नाम समाधिः ॥

खवच्चमध्यगं चिन्तेत् सिद्धिमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा तारार्यौ तु प्रभावयेत् ॥

चारुवक्त्रां विशालार्चीं नानाभरणभूषिताम् ।

पीतवर्णनिभां ध्यात्वा स्त्रौशाढ्यमदनोत्सुकाम् ॥

पाणौ प्रभावयेत् व्यक्तं उत्पलं पीतसन्निभम् ।

वज्रसमाधिसंभूतं सर्वसत्त्वनमस्कृतम् ॥

॥ समयतारायवती नाम समाधिः ॥

खवच्चमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा यमान्तकायं विभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं संक्रुद्धं भवमण्डलम् ।

रक्ताक्षं दंष्ट्राविकटं खड्गपाणिं विभावयेत् ॥

मुकुटे वैरोचनपदं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम् ॥

॥ यमान्तकस्फुरणावभासव्यूहो नाम समाधिः ॥

खवच्चमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वाऽपराजिताख्यं प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं सर्पमण्डितमेखलम् ।

विकरालं विकटवक्त्रं सितवर्णं प्रभावयेत् ॥

1. B ° लक्षण ° । 2. A चिसाध्य ° । 3. A सूर्य ° । 4. A चक्रार्क्षं ।

5. A ° सन ° । 6. A सूर्य ° । 7. C ° चं ।

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम् ॥

॥ अपराजितवज्र^१व्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं प्रभावित्वा हयग्रीवं^२ प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं क्रुधं^३ विस्फुरन्तं समन्ततः ।

सर्वदुष्टपदाक्रान्तं रक्तवर्णं^४ विभावयेत् ॥

मुकुटेऽमितमंबुधं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम्^५ ॥

॥ हयग्रीवोत्पत्ति^६संभवव्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं प्रभावित्वा वज्रामृतं प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दोषं वज्रमेघसमाकुलम् ।

क्रुधं सरोषणं कृष्णं तोज्जादंष्ट्रं प्रभावयेत् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्यति क्रोधधृक् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ अमृतसमयसम्भववज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं विभावित्वा टक्किसत्वं प्रभावयेत् ॥

क्रूरं विकृतकेशायं भयस्यापि भयङ्करम् ।

सर्वालङ्कारसंपूर्णं भावयेत् वज्रसुप्रभम्^८ ॥

1. B omits ° वज्र ° । 2. BC ° वज्र ° । 3. A दौष्टं । 4. A ° विम्बं ।

5. C वज्रधारिणाम्, B ° चारिणाम् । 6. A ° त्यादन ° । 7. A देहो ° ।

8. A ° सुत्तमम् ।

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ ध्यानवज्रसम्बोधिरतिनाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं प्रभावित्वा महाबलं प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं त्रिवज्जालयमण्डलम् ।

क्रूरं पाशधरं क्रुद्धं भावयेत् बलवज्जिणम् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ त्रिवज्रवज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं प्रभावित्वा नीलवज्रं प्रभावयेत् ॥

कृष्णारूपधरं तीक्ष्णं कृष्णोदधिविवर्धनम् ।

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेत् दण्डवज्जिणम् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रदण्डसमयायवतौ नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं प्रभावित्वा अचलायं विभावयेत् ॥

केकरं विकृतं क्रुद्धं पाशखड्गधराकुलम् ।

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेद्दचलवज्जिणम् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

1. C मर्दनं । 2. B पाप ° । 3. A त्रिवज्रमहाबलौ । 4. C पुष्टि ° ।

5. A ° धराकुलं ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ खवज्रधातु^१समयपदाक्रान्तो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चित्ते^२त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं प्रभावित्वा विद्याचक्रं विभावयेत् ॥

सर्वलक्षणासंपूर्णं चक्रं^३ज्वालापरिवृतम् ।

उष्णीषचक्रसमयं विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

मुकुटेऽलोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ उष्णीष^४विद्याचल^५चक्रो नाम समाधिः ॥

खवज्र^६मध्यगं चित्ते^२त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधविम्बं विभावित्वा वज्रसुम्भं प्रभावयेत् ॥

तीक्ष्णज्वालार्चिर्वपुषं स्फुरन्तं मेघवञ्चिणम् ।

वज्रहस्तं महाज्वालं भावयन् सिद्धिमाप्नुयात् ॥

मुकुटेऽलोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रसमयसुम्भवज्रो नाम समाधिः ॥

निरोधक्रोधचक्रेण बुधचक्रनिषेविणा^७ ।

समाधिवज्रज्ञानानि सिध्यन्ते वज्रमण्डलात् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्य गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे समयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधि-
पटलस्त्रयोदशोऽध्यायः ।

1. C omits ° धातु ° । 2. B वज्र ° । 3. A adds ° समय ° । 4. A ° धर ° । 5. A ° धातु ° । 6. A ° वर्ण ° ।

चतुर्दशः पटलः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयाधिपतिर्महावज्रधरः
शान्ति^१समयायं नाम समाधिं समापद्येमां सर्वतथागतभार्यां
कायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं रु रु स्फुरु ज्वल तिष्ठ सिंहलोचने सर्वार्थसाधनि
स्वाहा ॥

अथास्यां गौतमात्रायां सर्वसम्पन्ननौषिणः ।
तुष्टा^२ हर्षे समापिदे बुद्धवज्रमनुस्मरन् ॥
बुद्धानां शान्तिजननौ सर्वकर्मप्रसाधनी ।
मृतसंजोवनी प्रोक्ता वज्रसमयचोदनी ॥

इत्याह च ॥

अथ भगवांस्त्रिकायसमयकोधवज्रः भावाभावसमयवज्रं
नाम समाधिं समापद्येमां सर्ववज्रधरायमहिषीं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं शङ्करे शान्तिकरे घुट्ट घुट्ट घुट्टनि घातय घातय^३
घुट्टनि स्वाहा^४ ॥

अथास्यां गौतमातायां त्रिवज्राभेद्यवज्रिणः ।
उत्फुल्लचारुनयना वज्रचित्तमनुस्मरन् ॥
रक्षावज्रप्रयोगेषु नित्यं कर्मप्रसाधनौ ।
महावज्रभयार्तानां नित्यं बलकरी स्मृता ॥

1. C शास्त्रा । 2. °C रो ° । 3. B omits. 4. A gives घुट्ट घुट्टनि
स्वाहा only.

अथ भगवान् महाराग^१समयावलोकनं नाम समाधिं
समापद्येमां धर्मकायाद्यभार्यां स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास^२ ।

॥ ओं कटे विकटे^३ कटङ्कटे करोटवीर्ये स्वाहा ॥

अथास्यां गीतमात्रायां वज्रधर्माद्यचा^४रिणः ।

तुष्टा ध्यानं समापेदे वज्रधर्ममनुस्मरन् ॥

धर्मपुष्टिं बलं नित्यं महाकोशवती मदा ।

करोति जापमात्रेण वाग्वज्रस्य वचो यथा^५ ॥

अथ भगवान् समन्तसम्भववर्जं नाम समाधिं समापद्येमां
समयस^६त्वाद्यभार्यां स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं तारे तुत्तारे तुरि स्वाहा ॥

अथास्यां गीतमात्रायां सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

हर्षिता ज्ञानमापेदे वज्रकायमनुस्मरन् ॥

बुद्धवज्रमहामैत्र्यं सत्त्वधातुं समन्ततः ।

करोति दासवत् सर्वं निश्चेष्टं वशकृत् ज्ञानात् ॥

इत्याह च ॥

अथ भगवान् सर्वतद्वागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतो
विमलरश्मिमेघव्यूहवर्जं नाम समाधिं समापद्येमां वज्रयमान्ताक-
महा^७क्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास^८ ॥

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं स्व स्व स्वाहि
स्वाहि सर्वदुष्ट^९दमक असिमृषलपरशुपाशहस्त चतुर्मुख

1. A ° ज ° । 2. C ° रयत् । 3. AC add निकटे । 4. A धा ° ।
5. A ° धरो यथा । 6. C ° त ° । 7. B omits ° वज्र and A omits
° व्यूह ° । 8. B ° वज्र ° । 9. AB ° येत् । 10. A adds ° सत्त्व ° ।

चतुर्भुज षट्चरण आगच्छागच्छ^१ सर्वदुष्टप्राणहारिणे महा-
 विघ्नान्तक^२ विघ्नतानन सर्वभूतभयङ्कर अट्टाट्टहासनादिने
 व्याघ्रचर्मनिवसने^३ कुरु कुरु सर्वकर्माणि हिन्द हिन्द सर्व-
 मन्वान् भिन्द भिन्द परमुद्राणा^४ कर्षय आकर्षय सर्वभूतान्
 निर्मथ निर्मथ सर्वदुष्टान् प्रवेशय प्रवेशय मगडलमध्ये वैव
 स्वतज्जीवितान्तकर कुरु कुरु मम कार्ये^५ दह दह पच पच
 मा विलम्ब विलम्ब समयमनुस्मर ह्रूं ह्रूं फट् फट् स्फोटय
 स्फोटय सर्वांशापरिपूरक सर्वान् नाशय रिपून् कर कर^६
 हे हे भगवन् किं चिरायसि मम सर्वार्थान् साधय साधय
 स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे ब्रह्मा महायथाः ।

भौताः संवत्समनसो वज्रचित्तमनुस्मरन् ॥

कपालं निर्व्रणं प्राप्य चारुरूपं मनोषिणम् ।

पादाक्रान्तगतं कृत्वा मन्त्रमेनमनुस्मरन् ॥

लोचनां मामको चापि महावज्रकुलोच्चयाम् ।

द्वित्रीन् वारान् समुच्चार्य ध्रुवमाकृष्यते क्षणात् ॥

ब्रुत्याह च भगवान् बोधिचित्तवज्रः ॥

अथ भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः समयरश्मिध^७नार्य
 नाम समाधिं समापद्येमममृतममयवज्रक्रोधं स्वकायवाक्-
 चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । नमो वज्रक्रोधाय

1. A गच्छ गच्छ । 2. A विघ्नघातक । 3. C निवेशने । 4. A
 ° मन्त्रा ° । 5. B ° र्यं । 6. A adds सर्वांशापरिपूरक । 7. C स्मरत् ।
 8. BC omit ° बोधि before चित्त । 9. A गह ° ।

सन्धाकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलवतुर्दशः ।

८१

महादंष्ट्रोत्कटभैरवाय अमिमुसलपरशुपाश^१गृहीतहस्ताय ओं
अमृतकुण्डलि ख ख स्वाहि स्वाहि तिष्ठ तिष्ठ बम्ब
बम्ब हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय विस्फोटय
सर्वविघ्नविनायकान् महागणपतिजौवितान्तकराय^२ स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धा महायशाः ।

मूर्च्छिता भयमापेदे वज्रकाय^३मनुस्मरन् ॥

सर्वमन्त्रप्रयोगेषु वज्रोच्चाटनकर्मणि ।

उच्चाटयति विधिना बुद्धसैन्यमपि स्वयम् ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो बुद्धरश्मिवर्जं नाम समाधिं
समापद्येमं वज्रापराजितमहाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं हूं त्रिन-
रिटि ह्रैं ह्रूं ह्रं फट् फट् स्वाहा ॥

अथास्मिन् गौतमात्रे तु सर्वे बुद्धा महायशाः^४ ।

भीताः सन्तस्तमनसो बोधिवित्तमनुस्मरन् ॥

राक्षसव्याडक्रूरेषु महाभयसमाकुले ।

करोति विधिवत् कर्म वज्रचित्तमनुस्मरन्^५ ॥

अथ भगवान् अमितायुस्तथागतोऽमितसम्भववर्जं नाम
समाधिं समापद्येमं पद्मसम्भव^६वज्रक्रोधं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. C पाशपरशु ; पर्शु in A. 2. B ° काय । 3. A ° स । 4. BC omit.
5. C ° रितिह्रै, A ° रिटिटादा । 6. B omits. 7. A भाषित ° । 8. A
° कजाः । 9. C प्रयुञ्जनात्, A प्रपूजनात् । 10. A ° वं नाम महा ° ।

नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं ह्रूं ह्रूं ह्रूं तरुल
 विरुल सर्वविषघातक ज्वलितविस्फुलिङ्गाद्वाद्वाहस केसरि-
 सटाटोपटङ्कारवच्चखुर^१निर्घातन^२चलितवमुधातल निश्वास-
 मारुतोत्^३क्षिप्रधरणीधर भौषणाद्वाद्वाहस अपरिमितवल-
 पराक्रम आर्यगणभौतभूतगणाध्युषित बुद्ध बुद्ध हयग्रीव खाद
 खाद परमन्वान् छिन्द छिन्द सिद्धिं मे दिश^४ आवेशय^५
 सर्वज्वरपिपासा^६दौन् सर्वयष्टिष्वप्रतिहतो भव वज्रदंष्ट्र किं
 चिरायसि इमं सर्व^७दुष्टग्रहं दुष्टसङ्घ^८ वा धुन धुन विधुन
 विधुन मद्य मद्य मट मट घातय घातय बन्ध बन्ध बुद्धधर्म-
 सङ्गानुज्ञातकर्म कुरु शीघ्रम् । हयग्रीवाय फट्^९ वज्रगात्राय
 फट् वज्रनेत्राय फट् वज्रदंष्ट्राय फट् वज्रखुर^{१०}राय फट् वज्रखु^{११}
 निर्घातनाय फट् परमन्त्रविनाशाय फट् त्रैलोक्यभयङ्कराय
 फट् सर्वकर्मेष्वप्रतिहताय फट् वज्रकुलसन्नासनाय फट्
 ह्रूं ह्रूं ह्रूं फट् फट् फट् स्वाहा ॥

अथास्मिन् विनिःसृत^{१२}मात्रे धर्मवज्रा महायजाः ।

भौताः संमूर्च्छमापेदे ज्ञानराजमनुस्मरन् ॥

स्वधातुं विषसम्पूर्णं वज्रहालाहलप्रभम् ।

करोति निविर्षे सर्व^{१३}क्रोधराजप्रचोदनैः ॥

इत्याह च ।

अथ भगवान् अमोघसिद्धिस्तथागतः अमोघसमय^{१४}सम्भव-

1. C ° सुर ° । 2. CB omits ° चलित ° । 3. C ° ती । 4. A repeats. 5. AB पिशाचा ° । 6. AB omits. 7. A सर्व ° । 8. C adds वज्राय फट् । 9. A ° खुर ° । 10. A ° शर ° । 11. A निश्चारित ° । 12. BC read instead समाधिविधिभेदेन । 13 BC omit.

केतुवज्रं नाम समाधिं समापद्येमं नीलवज्रदण्डक्रोधराजं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं एहोहि भग-
वन् नीलवज्रदण्ड तुरु तुरु हुलु हुलु हाहा^१ गुलु गुलु
गुलापय गुलापय क्रम क्रम भगवन् वायुवेगेन भूतान् शौघं
दह दह दर दर वह वह^२ पच पच मथ मथ पातय^३
पातय मट्ट मट्ट मट्टापय मट्टापय सर्वकर्माणि छिन्द छिन्द
भञ्ज^४ भञ्ज मेदमांसरुधिरमस्यमेदमज्जाप्रिय एहोहि भगवन्
सर्वविघ्नानि^५ सर्वमन्त्राणि सर्वमूलकर्माणि सर्वमूलग्रहान्
हन हन^६ भञ्ज भञ्ज मर्द मर्द इदं मे कार्यं साधय ह्रं^७
नीलाय नीलवज्रदण्डाय तुरु तुरु विघ्नविनायकनाशकाय^८
हुरु हुरु दौघचण्डाय सर्वशत्रूणां हृदयानि पीडय छिन्द
छिन्द विद्यानां छिदक ह्रं^{१०} विद्यानां शिष्टान् स्मर स्मर
समयं वज्रधरवचनं कर्माणि निरुन्तय ह्रं ह्रं हन हन^{११}
दह दह कुरु कुरु^{१२} तुरु तुरु हुरु हुरु^{१३} फट् फट् ह्रं ह्रं^{१४}
ह्रं भञ्जापय कृतान्ताय देवकृषिविद्रापकाय हन हन^{१५}
वज्रदण्डाय^{१०} स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वदुष्टायसम्भवाः ।

भौताः सन्तस्तमनसो वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

1. C omits ° वज्र °. 2. BC लघु लघु. 3. A has ताट ताट चल चल दह दह instead of वह वह only. 4. A घाटय. 5. BC भञ्जय. 6. BC omit सर्वविघ्नानि. 7. C भर, B हर. 8. C omits ° वज्र °. 9. A ° विनायक नाशकाय. 10. A adds महाक्रोधकं ह्रं. 11. C हर हर. 12. A हुरु हुरु. 13. AC omit. 14. C हर हर. 15. C ° शिष्टे. 16. C ° शिष्टे.

जपेनाष्टशतेनायं क्रोधराजो महायशः ।

घातकः सर्वदुष्टानां विधिचक्र^१प्रयोजनैः ॥

इत्याह च ।

अथ भगवान् अक्षोभ्यवज्रस्तथागतः समन्तमेघश्रियं नाम
समार्धिं समापद्येमं महाबलवज्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं हूं हूं हूं
फट् फट् फट् ओं उग्रशूलपाणि हूं हूं हूं फट् फट् फट्
ओं ज्योतिर्निर्णाद हूं हूं हूं ओं फट् फट् फट् ओं^२
महाबलाय स्वाहा ।

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे नागा महाबलाः ।

भीताः सन्त्वस्तमनसः त्रिकायवज्रमनुस्मरन् ॥

जापमात्रप्रयोगेण सर्वकर्माणि साधयेत् ।

अनावृष्टिसमये च पातयेद्धारिमण्डलम् ॥

अथ भगवान् समन्तनिर्घातवज्रं नाम समार्धिं समा-
पद्येमं सर्वतथागतटक्किराजमहाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं टक्कि हूं जः ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

भीताः समयमापदे त्रिवज्रकायमनुस्मरन् ॥

1. A ° वज्र ° ।

2. Twice in C.

3. C omits. Twice in A.

4. Thrice in A. AC add फट् फट् फट् ।

लिङ्गं दक्षिणपादेन^१ वज्रसत्त्व^२प्रयोगतः ।

त्रिविध्यमन्त्रचक्रेण सर्वसत्त्वा^३कर्षणं भवेत् ॥

अथ भगवान् ज्ञानमालाम्बुवर्चं नाम समाधिं समापदेशं
अचलवज्रचण्डसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं अचलकारण
हूं हूं^४ मोह मोह^५ सद सद ह ह मोह मोह सह सह^६ हन हन^७
दह दह तह तह तिष्ठ तिष्ठ आविश आविश महामत्तपालक^८
धुन धुन तिणि तिणि किणि किणि खाद खाद^९ विघ्नान्
मारय मारय दृष्टान् भक्ष भक्ष सर्वान्^{१०} कुरु कुरु किरि किरि
महाविषमवज्र स्फोटय स्फोटय हूं हूं हूं नृबलितरंग-^{११}
नर्तक आं आं^{१२} हां हां^{१३} अचलचेत^{१४} स्फोटय स्फोटय ओं^{१५}
असमन्तिक वाट् महाबल सातय समयं^{१६} मं वां^{१७} हां मां
शुध्यतु वज्री^{१८} तुष्यतु वज्री नमोऽस्त्वग्रतिबलीभ्यः ज्वालय वाट्
असह नमः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे देवाः सकिङ्कराः ।

सूर्च्छितास्वस्तमनसो मन्त्र^{१९}कायमनुस्मरन् ॥

अनेन क्रोधमन्त्रेण महादेवादयः सुराः ।

भीताः सम्पुटकायेन आकृष्यन्ति महर्षिकाः ॥

1. C adds क्रान्त्वा । 2. BC वज्रयोग^० । 3. A^० मन्त्रा^० । 4. Thrice in B. 5. A omits. 6. A सद ; C adds हस हस । 7. C हर हर । 8. A^० मन्त्रवालक, C महपालक । 9. C omits. 10. C^० श्वान्^० । 11. A^० गा^० । 12. C आ । 13. Thrice in B. 14. C adds खाद खाद । 15. A हूं । 16. A omits. 17. A परमन्त्राणि समयमन्त्रान् ओं ओं instead of मं वां । 18. A लोकाः । 19. A वज्र^० ।

अथ भगवान् समयविजृम्भितवर्जं नाम समाधिं समा-
पद्ये^१ सर्ववज्रधरसमयं सुम्भ^२महाक्रोधं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं सुम्भ
निमुम्भ^३ हूं गृगह गृगह हूं^४ गृगहापय गृगहापय हूं आनय हो
भगवन् विद्याराज हूं फट् ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वकन्या महर्धिकाः ।

मृत्तकिशा विवस्त्राङ्गा^५ वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

वज्रसत्त्वपदाक्रान्तं सर्वताद्यागताधिपम् ।

वज्राङ्कुशपाशेन वज्रकन्याकर्षणं परम् ॥

अथ भगवान् महासमयतत्त्वोत्पत्तिवर्जं नाम समाधिं
समापद्ये^६ महासमयवज्रगुह्यवाक्समयतत्त्वपदं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुधवज्र^७त्रिकायेषु वज्रसत्त्वविभावना ।

पाशवज्राङ्कुशधरैर्बुधाकर्षणमुत्तमम् ॥

बुधवाक्काययोगेन महाचक्रप्रयोगतः ।

वज्रसत्त्वो महाराजो ध्रुवमाकृष्यते सदा ॥

चक्रपद्ममहावज्रैः त्रिवज्राभेद्यभावनैः ।

वज्राङ्कुशप्रभेदेन सर्वमन्त्राकर्षणं ध्रुवम्^८ ॥

स्वमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा सर्ववज्रमयं शिवम् ।

कन्यां तु मानुषीं त्रैष्टां हृदयाङ्कुशयोगतः ॥

1. C ° स्क ° ।

2. B ° सन्धव ° ।

3. C ° न्धे ।

4. C omits.

5. AC ° ङ्गा ।

6. A ° ज्ञे ।

7. A परं ।

8. B सत्त्व ° ।

वातमण्डलसंयोगे^१ ध्रुवमाकृष्यते सदा ।
 वैरोचनमहाविम्बं भावयेच्चन्द्रमण्डलम् ॥
 शर्चां तत्र स्थितां चिन्तेत् वज्रामृतप्रयोगतः ।
 पञ्चाशवारानुच्चार्य ध्रुवमाकृष्यते सदा ॥
 वज्राङ्कुशमहाविम्बं तीक्ष्णज्वालासमप्रभम् ।
 वज्रमण्डलकं ध्यात्वा स्वकन्याकर्षणमुत्तमम् ॥
 स्वक्रोधवज्रसमयं वज्रपाताल^२वासिनम् ।
 शूलवज्राङ्कुशपाशैर्देत्यकन्याकर्षणमुत्तमम्^३ ॥
 गौरिकां खटिकां^४ वापि वज्राङ्कुशप्रयोगतः ।
 चन्द्रोपरागसमये मुखे प्रक्षिप्य साधयेत् ॥
 ब्रह्मेन्द्ररुद्रदेवानां यस्य नाम^५ समालिखेत्^६ ।
 आगच्छन्ति भयसस्ताः वाक्यवज्रवचो यथा ॥
 सर्वाकारवरोपेतं मञ्जुवज्रं विभावयेत् ।
 यमान्तकं महाक्रोधं वज्राङ्कुशं विचिन्तयेत् ॥
 कल्पोद्वाहमहावक्रं ध्यात्वा यक्षींस्तु साधयेत्^७ ।

इत्याह च ॥

मुद्राभेदेन सर्वेषां मन्त्रभेदेन सर्वथा ।
 आकर्षणपदं प्रोक्तं न चेद्वाशमवाप्नुयात् ॥
 वज्रसत्त्वो महाराजो चोदनौयो मुहुर्मुहुः ।
 स एव सर्वमन्त्राणां राजा परमशाश्वतः ॥

अथ भगवान् समन्तविजृम्भितज्ञानवज्रं नाम समाधि

1. A ° लियोगिन । 2. AC ° पोतल । 3. A ° पदै ° । 4. A परं ।
 5. A omits. C खतिकां । 6. A नामं यस्य । 7. A लिखेत् स्वयम् । 8. A
 मुञ्जयेत् । 9. C ° स्क ° ।

समापदेमां वच्चैकजटां नाम महासर्पापराजित^१वाग्वज्रायीं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ ओं शूलिनि^२
स्वाहा ॥

अथास्यां भाषित^३मात्रायां नागकन्या महर्षिकाः ।
दृष्टमाना विवस्त्राङ्गा^४ बुधबोधिमनुस्मरन् ॥
अनया मन्त्रविद्यया सर्वे आकृष्यन्ति पद्मगाः ।
नागकन्यां विशालार्चीं समाकृष्योपभुंजयेत्^५ ॥

अथ भगवान् गगन^६समयसम्भववज्रं^७ नाम समाधिं
समापद्ये मां महाधर्मसमयवज्रभृकुटीं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥

ओं भयनाग्नि वासनि^८ वासय^९ भृकुटीं तटि वेतटि
वेतटि^{१०} वैरटि वैरटि श्वेते^{११} श्वेतजटिनि स्वाहा ॥

अथास्यां गीतमात्रायां सर्वविद्याधरात्मजाः ।
कम्पिता भयमापेदे ज्ञानराजमनुस्मरन् ॥
विद्याधरमहाकन्यां चलत्कनककुण्डलाम् ।
आकृष्य समयादेन अनया मन्त्रविद्यया ॥
निरोधवज्रराजिन^{१२} निष्पत्तेनायचारुणा^{१३} ।
त्रिवज्रज्ञानसंभूताः क्षणात् कृष्यन्ति सर्वतः ॥
अथवा^{१४} सर्वक्रोधानां लज्जापेन मन्त्रिणः ।
सर्वकर्मकराः प्रोक्ताः विजनेषु महत्सु च ॥

1. BC ° समयराज ° । 2. A adds झं । 3. BC विनिःसृत ° । 4. A ° त्वा ° । 5. B ° जते । 6. C नगर ° । 7. A omits ° वज्र ° । 8. A adds वासि । 9. Twice in A. 10. A omits. 11. B omits. 12. A ° जापिन । 13. A ° रणा ° । 14. अथ भगवान् ।

मन्त्रार्थविज्ञानितराजो नाम समाधिपटलचतुर्दशः ।

८८

आचार्यनिन्दनपरा महायानाग्रनिन्दकाः ।

मारणीयाः प्रयत्नेन अथवा स्थानचालनम्^१ ।

अनेन बोधिं परमां मन्त्रसिद्धिञ्च प्राप्नुयात् ॥

इत्याह च ॥

दशदिक्सर्वबुद्धानां कायवाक्चित्तघातनम् ।

भावनौयं विधानेन^२ रिपूणां दुष्टचेतसाम् ॥

रुधिरार्द्रं सलिलार्द्रं विण्मूचार्द्रं वापि कारयेत् ।

प्रा^३वृत्त्य लिङ्गं चाक्रम्य क्रोधराजं प्रयोजयेत् ।

शताष्टेन तु^४ पूर्णेन ध्रुवं बुद्धोऽपि शौर्य्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलार्द्रगतं वस्त्रं कृत्वा क्रोधाग्रवन्धनात् ।

लिङ्गं^५ पादेन चाक्रम्य ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

विण्मूचार्द्रगतं वस्त्रं पृथिव्यज्जगत्पतितम् ।

प्रावृत्त्य मन्त्रमावर्त्तेत्^६ शूयते म्रियते क्षणात् ॥

भस्मोदकार्द्रगतं वस्त्रं प्रावृत्त्य क्रोधसङ्कुलम् ।

शताष्टवारानुच्चार्य वज्रसत्त्वोऽपि शौर्य्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलार्द्रगतं वस्त्रं प्रावृत्त्य क्रुद्धचेतसा^७ ।

नमो मुक्तशिखो भूत्वा विकटोत्कटसम्भ्रमः ॥

लिङ्गपादेन चाक्रम्य खधातुमपि नाशयेत् ।

इत्याह च ॥

1. B ° चारिणम् । 2. C विचारिण । 3. A परा ° । 4. A ° दृपरि ° ।

5. A वाम ° । 6. B ° माधत्ते । 7. C क्षुर ° । 8. AC ° सः ।

मादृष्टहे स्मशाने^१ शून्यवेश्मनि चतुष्पथे ।
 एकलिङ्गैकवृत्ते वा अभिचारं समारभेत् ॥
 मानुषास्थिमयं कौलं अष्टाङ्ग, लप्रमाणतः ।
 शताष्टवारानुच्चार्यं अरिद्वारेषु गोपयेत् ॥
 बुद्धास्त्रिकायवरदो ज्ञानाज्ञानविवर्जितः ।
 पक्षाभ्यन्तरपूर्णेन भक्ष्यते^२ म्रियतेऽपि वा ॥
 कपालं परिपूर्णं वा प्राप्य विज्ञो^३ विशेषतः ।
 लिखेन्मन्त्रपदं तत्र जापया^४ वज्रभाषया ॥
 अरिद्वारेऽथवा ग्रामे गोप्योच्चाटयते^५ ध्रुवम् ।
 तालपत्रेऽथवान्यत्र क्रोधमन्त्रं समालिखेत् ।
 अरिगृहेऽथवा द्वारे गोप्य नश्यति^६ श्रूयति ॥

इत्याह भगवान् महासमयके^७ तु वज्रः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तनिबन्धनवज्रं
 नाम समाधिं समापद्येदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तकौलन-
 वज्रं^{१०} स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ ओं घ घ घातय^{११} घातय सर्वदुष्टान् फट् कौलय कौलय
 सर्वपापान् फट् ह्रं ह्रं ह्रं वज्र कौलय वज्रधर आज्ञापयति
 कायवाक्चित्तवज्रं कौलय ह्रं फट् ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे वज्रा महर्धिकाः ।

मूर्च्छिता भयमापन्ना खवज्रचित्तमनुस्मरन् ॥

1. A adds वा । 2. ° नभिमन्त्रा । 3. C भक्ष्यते । 4. BC विधिज्ञो ।
 5. A जपन्वा । 6. A ° टनं, C टयेत् । 7. C ° द्वारे । 8. B तस्य वि ° ;
 C ° ते तस्य वि ° । 9. C हे ° । 10. A सन्ध्याम । 11. Once in B.

मानुषास्थिमयं कौलं अथवा खदिरायजम्^१ ।

अयोमयकृतं कौलं त्रिवज्जकायनाशनम् ॥

वज्रसत्त्वं समाधाय स्फुलिङ्गाकुलमुप्रभम् ।

त्रिवज्जकायपर्यन्तं विम्बं ध्यात्वा प्रयोजयेत् ॥

वैरोचनमहामुद्रां अथवा रागवज्जिणः ।

यमान्तक^२महामुद्रां ध्यात्वा त्रिवज्जकौलनम्^३ ॥

कुण्डलामृतवज्जिणं^४ दुष्टक्रूरनिकृन्तनम् ।

कर्तव्यं वज्रयोगेन बुद्धस्यापि महात्मनः ॥

हृदयं यावत् पादान्तं वज्रकौलविभावनम् ।

जङ्घान्तदेव समयमिदं कौलविजृम्भितम् ॥

ध्यानवज्रप्रयोगेण भ्रुवं बुद्धोऽपि कौल्यते ।

वज्रसत्त्वो महाराजा कोलयन् म्रियते लघु ॥

अथ भगवान् महावैरोचनः कायविजृम्भितवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं स्वकायममयाज्ञेपवज्रकौलनमन्त्रं^५ स्वकाय-
वाक्चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं छिन्द छिन्द भिन्द भिन्द हन हन दह दह दौप्त-
वज्रचक्रं जुं^६ फट् ॥

अन्योन्यवेष्टनाकारमङ्गुष्ठपदमौलनम् ।

वैरोचनपदाक्रान्तं वज्रकौलनिपातनम् ॥

इतमात्रे महासत्त्वे त्रिकायवज्रसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् समया^७येण न चेन्नाशपदं भजेत्^{१०} ॥

1. C रागवज्जिणः । C omits a long portion of 4 lines from here.

2. C महान्तक^० । 3. C^० क^० । 4. C कौलेन । 5. A^० येन इ^० ।

6. BC omit^० मन्त्रं । 7. AC omit. . 8. A जं । 9. A^० यो^० ।

10. C^० वेत्^० ।

अथ भगवान् लोकिश्वरो वाग्विजृम्भितं^१ नाम समाधिं
समापद्येदं वाक्समयाक्षेपकौलनमन्त्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ ओं ह्रीः भूर्भुवः ॥

विकसितज्ञान^२पद्मे वज्राह्, ^३लिनिवेशनम् ॥

वाक्यवज्रपदाक्रान्तं वज्रकौलनिपातनम् ।

हतमात्रे महावज्रे चिकायालयसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेन्नाशपदं भर्जेत् ॥

अथ भगवान् महावज्रधरः चित्तविजृम्भितवज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं चित्तसमयाक्षेपकौलनमन्त्रं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं वज्रराज ह्रं ॥

पञ्चशूलनिवेशनं^४ स्फुलिङ्गाकुलसाधनम्^५ ।

चित्तवज्रपदाक्रान्तं वज्रकौलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महावज्रे विवज्जालय^६सम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेन्नाशपदं भर्जेत् ॥

सम्यग्विधानं^७ मार्गेण कायवाक्चित्तयोगतः ।

स्वधातुवज्रपर्यन्तं कौलयेन्नात्र संशयः ॥

इत्याह भगवान् महाकौलवज्रः ।

अथ बुद्धास्त्रिकायायाः सत्त्वधातुहितैषिणः ।

तुष्टाः प्रामोद्यसंप्राप्ताः इदं घोषमकारयन् ॥

1. A ° तवज्रं । 2. A omits ज्ञान ° । 3. C ° ज्ञ ° । 4. ABC
राग ° । 5. C परिकी ° । 6. AC निवर्त्तेन । 7. AC ° भावनं । 8. A
° मन्त्र ° । 9. BC ° चार ° ।

मन्त्राकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलचतुर्दशः ।

८३

अहो गुह्यपदं श्रेष्ठमहो^१ सारसमुच्चयम् ।
अहो धर्मपदं शान्तं^२ अहो वलविदारणम् ॥
कौलनं सर्वबुद्धानां बोधिसत्त्वा महायथाः ।
कायवाक्चित्तवञ्चाणां कौलनं समुदाहृतम् ॥
इदं तत् सर्वमन्त्राणां कौलनं तत्त्व^३सम्भवम् ।
कायवाक्चित्तवरदं मन्त्रतत्त्वसमुच्चयम् ॥ इति ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजि महागुह्यतन्त्रराजि कायवाक्चित्ताहुतमन्त्राकर्षण-
विजृम्भितराजो नाम समाधिपटलचतुर्दशोऽध्यायः ॥

पञ्चदशः पटलः ।

अथ वल्लधरो राजा सर्वाकाश^१महाक्षरः ।
सर्वाभिषेकसर्वज्ञो वाग्वल्लं समुदौरयत्^२ ॥
द्वादशाब्दिकां कन्यां तां^३ चण्डालस्य महात्मनः ।
साधयेत् साधको नित्यं विजनेषु विशेषतः ॥
विष्णुचसमयाद्येन चतुरस्रं विधानतः ।
मण्डलं कारयेत् तत्र वल्लमण्डलसाधनेः^४ ॥
सर्वलक्षणसंशुद्धां चारुवक्त्रां सुशोभनाम् ।
सर्वालङ्कारसम्पूणासङ्गे स्थाप्य विभावयेत् ॥
पञ्चमण्डलचक्रेण बुद्धविम्बविभावनम्^५ ।
भावयेत् पूजापदं रम्यं रजस्यं मन्त्रवर्त्ति^६णाम् ॥
वैरोचनमहाविम्बं कायवाक्चित्तवञ्चिणम् ।
ध्यानमन्त्रप्रयोगेण भवेद्बुद्धसमप्रभः ॥
नीलोत्पलदलाकारां रजकस्य महात्मनः ।
कन्यां तु साधयेन्नित्यं वल्लसत्त्वप्रयोगतः ॥
तदेव विधिसंयोगं कृत्वा कर्म समारभेत् ।
एषो हि सर्वमन्त्राणां समयो दुरतिक्रमः ॥
स भवेत् तत्तत्तत्तदेव वल्लसत्त्वसमप्रभः ।
सर्वधर्मधरो^७ राजा काममोक्षप्रसाधकः ॥
चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नटकन्यां सुशोभनाम् ।
साधयेत् साधको नित्यं वल्लधर्मविभावनैः ॥

1. A ° शो । 2. A ° रयन् । 3. A omits. 4. A वल्लकुल-
विभावनेः । 5. C ° ना । 6. ° चक्रि ° । 7. BC ° समो ।

स भवेत् वज्रधर्मात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ।
 वाक्समयधरो राजा सर्वायः परमेश्वरः ॥
 ब्रह्मक्षत्रियवैश्यानां कन्यां शुद्रकुलोद्भवाम् ।
 साधयेत् वज्रधर्मात्मा इदं गुह्यसमावहम् ॥
 अस्त्रमिते तु वज्रार्के साधनं तु समारभेत् ।
 अरुणोद्गमवेलायां सिध्यते भावनोत्तमैः ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णां गन्धपुष्पविभूषिताम् ।
 ध्यात्वा तु वज्रसत्त्वाद्यां^१ लघुं सिद्धिमवाप्नुयात् ॥
 स भवेत् त्रिकायवरदो बहुलक्षणलक्षितः ।
 योजनशतविस्तारमवभासं करोत्यसौ ॥
 इये^२न्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान् समारभेत् ।
 एषो हि सर्वसिद्धी^३नां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विष्णुमूत्रसमयं भजेत् यदीर्क्षेत् सिद्धिर्वाञ्छितः ।
 एषो हि सर्वसिद्धीनां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विष्णुमूत्रसमयाद्येन इयेन्द्रियप्रयोगतः ।
 सिद्धतेऽनुत्तरं तच्च ब्रह्मबोधिपदं शिवम् ॥

इत्याह भगवान् काममोक्षसमयवज्रः ।

अथ भगवान् महासमयवज्रक्रोधं नाम समाधिं समा-
 पद्येद् सर्वतथागतवज्रसन्धासनक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
 निश्चारयामास ॥

॥ ओं ह्रीः ह्रौः विकृतानन सर्वशत्रून्नाशय स्तम्भय ह्रूं^४ ह्रूं^४
 फट् फट् स्वाहा ॥

विषरुधिरसंयुक्तं लवणं राजिकान्तथा ।
 कण्टकान्मौ जुहेत् क्रुद्धः कन्यानामपदैः सह ॥
 मध्याह्ने अर्धरात्रे वा इदं शस्यति सर्वथा ।
 त्रिकोणे तु जुहेत् प्राज्ञोऽष्टसहस्रं विधानतः ॥
 दिनत्रयमिदं कार्यं कन्यानां फलहेतुतः^१ ।
 संभनं भवते तेन विकल्पासंख्यमपि सदा ॥
 बुद्धो धर्मधरो वापि वज्रसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेद्यदि मोहात्मा तदन्तं तस्य जीवितम् ॥
 चतुर्दश्यां तथाष्टम्यां गुह्याङ्गारं श्मशानतः ।
 अभिमन्त्र्य विधानेन दासकः स भवेत् सदा ॥
 रेखां ददाति ध्यात्वा तु मन्त्रज्ञो यस्य कस्यचित् ।
 शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा म्रियते नात्र संशयः ॥
 मुद्गरं ध्यानयोगेन पातयन् पतितं^२ ध्रुवम् ।
 ह्रंकारं ज्वालसंयुक्तं दीपवज्रं प्रभावयेत् ॥
 नाशकः सर्वदुष्टानां वज्रपाणिकुलः स्मृतः ।
 खटिकाङ्गारादिभिर्लेख्य पुरुषं वाऽथवा स्त्रियम् ।
 कुठारं पाणौ विभावित्वा ग्रीवां छिन्नां विभावयेत् ।
 बुद्धास्त्रिवज्ररत्नाद्याः सर्वसत्त्वहितेष्टिणः ॥
 अनेन हन्यते वापि म्रियते नात्र संशयः ।
 कर्मवज्रमहादीपं स्फुलिङ्गगहनाकुलम् ।
 मध्ये वज्रं विभावित्वा वारिस्तम्भनमुत्तमम् ॥
 मण्डले लिख्यमाने^३ तु वाताय^४ यदि जायते ।

दंष्ट्रामुद्रां ततो बद्धा दुष्टसत्त्वमनुस्मरेत् ।
 बुद्धेश्च बोधिसत्त्वैश्च निर्मितं वापि यद्ववेत् ॥
 शौर्यते दृष्टमार्चणं न चेन्नाशं समाप्नुयात् ।
 बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च ये चान्ये दुष्टजन्तवः ।
 चासितास्तेन मन्त्रेण म्रियन्ते नात्र संशयः ॥
 तत्रेदं सर्वतथागतमन्त्ररहस्यहृदयम्^१ ।
 ज्ञानसत्त्वप्रयोगेन मध्ये विस्वं प्रभावयेत् ।
 चतुःस्थानेषु मन्त्रज्ञो योषितं स्थापयेत्सदा ॥
 सर्वालङ्कारसम्पूणी^२ सर्वलक्षणलक्षिताम् ।
 पद्मं प्रसारितं कृत्वा इदं मन्त्रं विभावयेत् ॥

॥ ह्रं ॥

पञ्चरश्मिप्रभं दीप्तं भावयेत् योगवज्जिणम्^३ ।
 कायवाक्चित्तवज्जेषु पातयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
 स भवेत् तत्क्षणादेव वैरोचनसमप्रभः^४ ।
 वज्रसत्त्वो महाराजः संबुद्ध^५कायवज्जधृक् ॥
 सर्वसत्त्वोत्पादनकरो^६ नाम समाधिः ।
 योषितं प्राप्य विधिना चारुवक्त्रां हितैषिणौम् ।
 प्रच्छन्ने प्रारभेत् पूजां गुह्या^७गुह्यां विभक्षयेत् ॥
 स भवेत् तत्क्षणादेव मञ्जुश्रीतुल्यतेजसः^८ ।
 अन्तर्धानाधिपः श्रीमान् जाम्बूनदसमप्रभः ॥

1. C शत्रु^० । 2. A adds फट् । 3. B संयुक्तां । 4. A वज्रयोगिनः ।
 5. A मञ्जुश्रीतुल्यतेजसा । 6. बुद्धिः^० । 7. A वज्र^० । 8. AC^० वज्रो ।
 9. C^० ह्रं । 10. C^० सा ।

भक्ष्यं वा अथवा विष्टं मांसं वापि प्रवेशयेत् ।

'अभिमन्त्रा विधानेन भक्ष्यं बुद्धेर्न दृश्यते ॥

इत्याह च ।

विष्टं संगृह्य विधिना^१ शतावसम्पुटे नासेत् ।

शताष्टगावान् सञ्चोद्य बुद्धसूक्ष्मं दृश्यते ॥

श्वानमांसं हयमांसं महामांसं विधानतः ।

गृह्य सम्पुटयोगेन भक्ष्यं स्तेनं दृश्यते ॥

विष्टेन^२ सह संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

'महामांसेन संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

श्वानमांसेन संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

गोमांसेन च संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

प्राणकैर्विष्टसंयुक्तैर्गुलिकां कारयेत् व्रती ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृशते ॥

कर्पूरचन्दनैर्युक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृशते ॥

रोचनागुरुसंयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन भवेदक्षमहाबलः^३ ॥

1. A omits six lines from here. 2. C विष्टां गृहे विधानेन । 3. B विष्टेन । 4. B omits four lines from here. 5. C सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ।

कर्पूरकुङ्कुमैर्युक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।
इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृशाते ॥

इत्याह च ।

अधिष्ठाय महामुद्रां यस्य कस्यापि^१ वज्रिणः ।
स भवेत् तादृशः श्रोमान् महाबलपराक्रमः ॥
योजनकोटि^२संपूर्णमूर्ध्नि वज्रगतिर्भवेत् ।
त्रिमाहस्रगतिः श्रोमान् भवेत् बुद्धसमप्रभः ॥
कामधातुस्थितां कन्यां सुरभोगां कुलव्रताम्^३ ।
रूपधातुस्थिताश्चापि कामयेत^४ महाबलः ॥

इत्याह भगवान् समयान्तर्हीनमहावज्रः ।

अथ बुद्धाः प्रहृष्टात्माऽभ्यान्तचित्ता मनोषिणः ।
विस्मयोत्फुल्लनयना इदं घोषमुदीरयन् ॥
अहो सुविस्मयमिदं^५ अहो गुह्यमहाक्षरम् ।
अहो स्वभावसंग्रहमहो धर्मं सुनिर्मलम् ॥ इति ॥
अथ वज्रधरः शास्ता स्त्रष्टा कर्त्ता महाक्षरः ।
शुद्धवज्रो महाधर्मा वज्रघोषमकारयत् ॥
सर्व^६वज्रप्रयोगेन तोषणं बुद्धवज्रिणाम् ।
बुद्धबोधिप्रमेदेन तोषणं वज्रचारिणाम् ॥
वज्रलोचन^७विस्वाद्यैः उष्णौषाराधनं स्मृतम् ।
क्रोधानामपि तच्छ्रेष्ठं बुद्धवज्रप्रभावनम् ॥
विद्याराजायधर्माणां रत्नकेतुर्विभावनम् ।
विद्याराज्ञौप्रयोगेषु अमितायुर्विभावनम् ॥

1. A कस्यचित् । 2. B ° गत° । 3. A ° पुत्रांम् । 4. A ° यति ।
5. A omits three lines from here. 6. A सत्त्व° । 7. B. वज्राब्जाक्षर° ।

सर्वकर्मिकमन्त्राणां अमोघज्ञानभावनम् ।

सर्वेषामेव मन्त्राणां वक्ष्यसत्त्वविभावनम् ॥

इत्याह च ।

यत्त्रिणौमन्त्रतन्त्राणां यमान्तकस्य कल्पनम् ।

सर्वेषां योगमन्त्राणां सस्तम्भं विप्रचोदनम् ॥

इत्याह च भगवान् महासमयवक्षः^१ ।

अनेन ध्यानवज्रेण मन्त्राराधनमण्डलम् ।

साधकानां हितं प्रोक्तं महासमवसाधनम् ॥

अथ वज्रधरः शास्ता सर्वधर्मेश्वरः प्रभुः ।

कायवाक्चित्तमंशुणो ज्ञानवक्ष्यमुदीरयत् ॥

पर्वताग्रेषु रम्येषु विजनेषु वर्णेषु च ।

ध्यानवज्रं प्रकुर्वीत जपमन्त्रप्रयोगतः ॥

वक्ष्यसत्त्वादयः सर्वे मन्त्रध्यानप्रचोदिताः ।

कुर्वन्ति चित्रकर्माणि वाक्यवज्रवचो यथा ॥

वज्रधर्ममहाविम्बं^२ पद्मरागसमप्रभम् ।

कायवाक्चित्तमहावज्रं^३ तत्स्थाने कुलकल्पनम् ॥

आवेशनविधिं सर्वे कारयन् सिध्यति ध्रुवम् ।

स्तोभस्तम्भं महाविम्बं^४ आर्यभौमं चतुर्थकम् ॥

कर्त्तव्यं सिद्धिवज्रेण एवं सिध्यति शाश्वतम् ।

द्वादशवार्षिकां^५ कन्यां पुरुषं द्वादशाब्दिकम् ॥

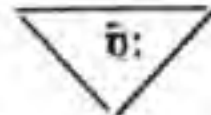
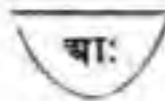
१. A शस्तं मूर्ध्नि । २. BC omit ° वज्र । ३. A वाक्कर्म ° । ४. A ° वज्रेषु । ५. A चि ° । ६. A ° स्तोत्रं । ७. AB ° दिव्यं । ८. AC ° शाब्दिकां ।

सर्वलक्षणसंपूर्णं गृह्याविशं^१ प्रकल्पयेत् ॥

विधानानि तु सर्वाणि कृत्वा कर्मप्रसाधनम् ।

अन्यथा हास्यमाप्नोति वैधातुकेषु जन्तुषु ॥

तत्रेमानि हृदयमन्त्राक्षरपदानि ।

स्वधातुमपि निश्चेष्टं सर्वकल्पविवर्जितम् ।

आवेशयति विधिना वज्रसत्त्वमपि स्वयम् ॥

हंकारे वज्रसत्त्वात्मा हःकारे कायवच्छिणः ।

आःकारे धर्मधरो राजा इदं गुह्यपदं दृढम् ॥

ऐःकारं स्तोभनं प्रोक्तं भ्रमनं कम्पनं स्मृतम् ।

एषो हि सर्वस्तोभा^२नां रहस्योऽयं प्रगीयते ॥

ब्रुत्याह च ॥

हस्तमात्रं दिहस्तं वा यावदस्ताष्टपञ्चकम् ।

उत्तिष्ठन्ति भयवस्ता वज्रराजप्रचोदिताः ।

तथैव सर्वं यथापूर्वमिदं गुह्यसमावहम् ॥ इति ॥

अथ वज्रधरो राजा सर्वतद्यागताधिपः ।

त्रिकायपदसंघोष^३मिदं घोषमुदीरयत् ॥

अनेकायगतेनापि इदं काये दृढव्रतैः ।

कर्तव्यं वा^४न्ययोगिन सर्वदुष्टविदारणम् ॥

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा चिताङ्गारतुषादिभिः ।

नमो मुक्तशिखो भूत्वा त्रैलोक्यमपि नाशयेत् ॥

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा 'श्मशानचितिभस्मना ।
 सहस्राष्टशतेनापि म्रियते नात्र संशयः ॥
 गोमांसहयमांसेन श्वानमांसेन चित्रिणा ।
 त्रिकोणमण्डले कार्यो ध्रुवं बहोऽपि नश्यति ॥
 महामांसेन सर्वेषां नाशनं वल्लजं स्मृतम् ।
 एषो हि सर्वक्रूराणां नाशको दारुणः स्मृतः ॥
 शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा विषमूत्रेणाप्यधर्मिणा ।
 कण्टकाम्नौ लुहेत् क्रुद्धो ध्रुवं बहोऽपि नश्यति ॥

इत्याह च ।

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा नदीस्रोतोगयोरपि ।
 तिलमात्रमपि सर्वाङ्गं कण्टकैर्विषसम्भवेः ॥
 पूरयेच्चोदनपट्टे ध्रुवं बहोऽपि नश्यति ।

इत्याह च ।

राजिका लवणं तैलं विषं धत्तूरकं^१ तथा ॥
 मारणं सर्वबुद्धानां इदं श्रेष्ठतमं स्मृतम् ।
 अङ्गाराद्र्गतं वस्त्रं प्रावृत्य क्रोधचेतसा ॥
 लिङ्गं पादेन चाक्रम्य राजसैर्गृह्यते ध्रुवम् ।
 प्रतिकृतिमस्थिचूर्णेन विषेण रुधिरेण च ॥
 कृत्वा तु गृह्यते शौघं बलसत्त्वोऽपि दारुणः ।
 लिङ्गराजिकसंयुक्तं विषमूत्रेणापि पूरितम् ॥
 पादाक्रान्तगतं कृत्वा महामेघेन^२ गृह्यते ।

इत्याह च ।

1. A omits six lines from here. 2. C चा ° । 3. A ° दे ° । 4. A धत्तूरकं । 5. ° दाहेन ।

तत्रेदं सर्वतथागतवज्रमहाक्रोधसमयहृदयम् ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं ह्रलू ह्रलू
तिष्ठ तिष्ठ वम्भ वम्भ हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय
विस्फोटय सर्वविघ्नविनाशकान्महागणपतिजौवितान्तकराय ह्रं
फट् ॥

होमं वाऽप्यथवा ध्यानं कायवाक्चित्तभेदनम्^१ ।

कर्तव्यं नान्यचित्तेन इदं मारणमुत्तमम् ॥

वज्रसत्तं महाक्रूरं विकटोत्कटभौषणम् ।

कुठारमुद्गरहस्तं ध्यात्वा ध्यानं प्रकल्पयेत् ॥

॥ तत्रेदं महाक्रूरक्रोधसमयम् ॥

खधातु परिपूर्णं तु सर्वबुद्धैः प्रभावयेत् ।

घातितं तेन दुष्टेन ध्यात्वा म्रियेत तत्तृचनात् ॥

बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं विभावयेत् ।

घातितं सर्वदुष्टेन^२ म्रियेत वज्रधरः स्वयम् ॥

चिन्तयेत्पुरतो मन्त्री रिपुं बुद्धापकारिणम् ।

भोतं भयाकुलं चिन्तेत् म्रियेत नात्र संशयः ॥

राक्षसैर्विविधैः क्रूरैः प्रचण्डैः क्रोधदारुणैः ।

त्रासितं भावयेत् तेन^३ म्रियेत वज्रधरः स्वयम् ॥

उलूकैः काकगणैश्च शृगालैर्दीर्घतुण्डकैः ।

भक्षितं भावयंस्तेन^४ ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

कृष्णसर्पं महाक्रूरं भयस्यापि भयप्रदम् ।

1. A भिन्दनं । 2. A पुं । 3. A दुष्टसत्त्वेन । 4. BC तान् ।
5. A ° ये सैशु ।

ध्यात्वा विषाद्यसमयं ललाटे तं^१ विशिष्यते ।
 भक्षितं तेन सर्पेण ध्रुवं ब्रुहोऽपि नश्यति ॥
 दशदिक्सर्वसत्त्वानामीते^२श्चोपद्रवस्य वा ।
 निपातनं रिपवे श्रेष्ठमिदं^३ चोदनमुत्तमम् ॥
 मुद्गरेण प्रचण्डेन उरसि ताडयेत् व्रतौ ।
 नश्यति जीवितात् शक्रः वज्रधर्मवचो यथा ॥
 स्फालनं कुट्टनं चिन्तेत् कुठाराद्यादि वज्रिणः ।
 म्रियते त्रिकायवरदो वज्रसत्त्वोऽपि दारुणः ॥
 रक्षाद्यानि^४ तु मन्त्राणि देवतानि च^५ कौलयेत् ।
 एषो हि मारणायायः समयो दुरतिक्रमः ॥
 स्कन्धवज्रेण यावन्तः सत्त्वास्तिष्ठन्ति मण्डले ।
 द्योतनात्मगतां चिन्तेदेवं तुष्यन्ति नान्यथा ॥
 ब्रुहो वज्रधरः शास्ता वज्रधर्मोऽपि चक्रिणः^६ ।
 म्रियते व्याडु^७योगेन चित्तवज्रवचो^८ यथा ॥

इत्याह भगवान् महाक्रूर^९ समयवज्रक्रोधः ।
 अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशो^{१०} महामुनिः ॥
 सर्वाभिषेकसंब्रुहो ज्ञानवज्रमुदीरयत् ।
 अहो स्वभावसंशुद्धं वज्रयानमनुत्तमम् ॥
 अनुत्पन्नेषु धर्मेषु उत्पत्तिः कथिता जिनैः ।

तवेदं क्षुद्र^{११}कर्मरहस्यम् ।

1. AC ° टेदं । 2. C ° मौने ° । 3. C adds भयं before. 4. C omits. 5. A ° त्यादीनि । 6. A ° तादीनि । 7. A घा ° । 8. A वा यदि । 9. AB ध्यान ° । 10. A ° धरो । 11. B omits. 12. C ° कार ° । 13. A adds वज्र before.

सर्वचित्तसमयसारवच्चरुभूतिर्नाम पटलः पञ्चदशोऽध्यायः । १०४

खटिकाङ्गारेण लिखेत् सर्पे^१ विवृतं तु भयप्रदम् ।

कृष्णज्वालाकुलं क्रुद्धं^२ दिजिह्वं दंष्ट्रमालिनम् ॥

तत्रेदं क्रूरनागचोदनहृदयम् ।

॥ खं ॥

वक्त्रे^३ मध्यगतं चिन्तेत् विषं हालाहलप्रभम् ।

तत्रेदं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।

॥ झीः ॥

त्रैधातुकस्थितं सर्वं विषं विविधसम्भवम् ।

हृतं तु भावयेत्तेन पतमानं विविन्तयेत् ॥

स भवेत्तत्तृणादेव विषोदधिसुदारुणः ।

स्पृष्टमात्रे जगत्सर्वे नाशयेन्नात्र संशयः ॥

इत्याह च ।

मण्डूकवृश्चिकादीनि सर्पाणि विविधानि च ।

कर्त्तव्यानि विधानेन यागेत्पत्तिक^४लक्षणैः ॥

तत्रेदं सर्वविषमहासंक्रमणहृदयम् ।

॥ चो^५ ॥

दुष्टवच्चविषादीनि ये चान्ये विषदारुणाः ।

आकृष्य^६ ज्ञानचक्रेण^७ प्रेरणं स्ववच्चमण्डले ॥

इत्याह भगवान्महाविषसमयवज्रः । तत्रेदं विष^८-

चिकित्सनवज्रहृदयम् ॥

॥ छं ॥

1. B सर्व^० । 2. A चक्र^० । 3. B^० पत्तिक^० । 4. C^० चन्ति ।
5. A^० वज्रेण । 6. C adds^० समय^० । 7. A^० ज्ञा नाम ।

हृदये तं महावज्रं सितवर्णं विचिन्तयेत् ।
 रश्मिमेघं महादीप्तं चन्द्रांशुमिव निर्मलम्^१ ॥
 चतुःस्थानप्रयोगेण संहरन् तच्च तिष्ठते^२ ।
 द्वित्रिवारान् प्रभावित्वा हृदयन्तं विचिन्तयेत् ।
 स्वधातुं विष^३सम्पूर्णं निर्विषं कुरुते क्षणात् ॥

इत्याह च ॥

तत्रे दं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।

॥ आः ॥

गगडपिटकलूताश्च^४ ये चान्ये व्याधयः स्मृताः ।
 नशान्ति ध्यानमात्रेण वज्रपाणिवचो यथा ॥
 अष्टपत्रं महापद्मं शशाङ्कमिव निर्मलम् ।
 तच्च मध्यगतं चिन्तेत्यक्षरश्मिप्रपूरितम् ॥
 संहरन्^५ त्कृष्णसमयं चोदने^६ सितसन्निभम् ।
 इदं ध्यानपदं गुह्यं रहस्यं ज्ञाननिर्मलम् ॥ इति ॥

तत्रे मानि ह्याध्यात्मिकव्याधिचिकित्सावज्रहृदयमन्त्रा-
 क्षरपदानि ।

॥ जिनजिक् । आरोलिक् । वज्रधृक् ॥
 यदेवाक्षरपदमिष्टं भवेत्तुक्तिगुणावहम् ॥
 भावयेत् तादृशं व्याधिं विश्वं^७ वज्रप्रचोदनेः ।
 वानराकारसमयमथवा श्वानसम्भवम् ॥
 स्वकायवाक्चित्तपदे^८ निश्चरन्तं^९ विचिन्तयेत् ।
 चक्रं वाऽप्यथवा वज्रं ध्यात्वा वज्रपदे स्थितः ॥

१ B शीतलम् । २ B संहरन् तिष्ठति क्षणात् । ३ AB ° मपि ।
 ४ A ° कैर्नृणां । ५ A भविष्य ° । ६ B संहारकं । ७ A ° नैः, C ° रे ।
 ८ AB विश्वं । ९ A ° देन । १० A ° जन्ति ।

कायवाक्चित्तसमयं चूर्णितं^१ तेन भावयेत् ।
ततः प्रभृति संबुद्धा बोधिसत्त्वा महायशाः ॥
अधिष्ठानपदं रम्यं ददन्ति हृष्टचक्षुषः ।

इत्याह च ॥

स्वकायचित्तवज्रसु बुद्धमेघान् विचिन्तयेत् ।
वज्रराग^२महामेघं भावयेद्वाधिमोक्षणम् ॥ इति ॥
दशदिक्सर्वबुद्धानां वज्रसत्त्वसुधीमताम्^३ ।
क्रुद्धो^४ भावयतस्तस्य^५ मारणां पारमार्थिकम् ॥
अनेन ध्यानमात्रेण^६ कर्मजं वापि यत् स्मृतम् ।
शताष्टजपयोगेन सप्तदिने^७ विनश्यति ॥
अथवा स्वमन्त्रराजेन वज्रध्यानविधिः स्मृतः ।
एषो हि सर्वव्याधीनां समयो दुरतिक्रमः ॥
अथ वज्रधरो राजा ज्ञानाद्बुद्धमहाद्युतिः ।
काममोक्षमहावज्र इदं वचनमब्रवीत् ॥
स्वप्नोपमेषु धर्मेषु अनुत्पादस्वभाविषु ।
स्वभावशुद्धतत्त्वेषु भ्रान्तिवज्रः प्रगौयते ॥
पश्यन्ति साधका नित्यं जपध्यानार्थतत्पराः ।
बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च द्विधामेदेन दर्शनम् ॥

॥ तत्रेदं महास्वप्नसमयपदम् ।

बोधि^८ज्ञानायसंप्राप्तं पश्यते ज्ञान^९सुप्रभम् ।
बुद्धसम्भोगकायं वा^{१०} चात्मानं लघु पश्याति ॥

1. A वर्णितं । 2. A ° जं । 3. A ° सत्त्वा धीमताः । 4. B ° हान् ।
5. Mss. भावयेत्तस्य । 6. AB ° मार्गेण । 7. AC दिनेः सप्तैः । 8. A
प्रज्ञा ° । 9. C बुद्ध ° । 10. A कार्यं च ।

त्रैधातुकमहासत्तैः पूज्यमानं स पश्याति ।
 बुद्धैश्च बोधिसत्तैश्च पञ्चकामगुणैरपि^१ ।
 पूजितं पश्चात् विम्बं^२ महाज्ञानसमप्रभम् ॥
 वज्रसत्तं महाविम्बं वज्रधर्मं महाशयं^३म् ।
 स्वविम्बं पश्चात् स्वप्ने गुह्यवज्रमहायशाः ॥
 प्रणमन्ति महाबुद्धा बोधिसत्त्वाश्च वज्रिणः^४ ।
 द्रव्यते ईदृशं स्वप्नं कायवाक्चित्तसिद्धिदम् ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णो सुरकन्यां मनोरमाम् ।
 दारकं दारिकां पश्यान् स सिद्धिमधिगच्छति ॥
 दशदिक्सर्वबुद्धानां चेतस्यं पश्याति ध्रुवम् ।
 ददन्ति हृष्टचित्तात्मनः धर्मगच्छं^५ मनोरमम् ॥
 धर्मचक्रगतं कायं सर्वबुद्धैः परिहृतम् ।
 पश्चात् योगसमये ध्यानवज्रप्रतिष्ठितः ॥
 आरामोद्यानविविधान् सुरकन्यादालङ्कृतान् ।
 पश्याति ध्यानसमये सर्वबुद्धैरधिष्ठितान् ॥
 बुद्धैश्च बोधिसत्तैश्च अभिषिक्तं^६ स पश्याति ।
 विद्याधरमहाराजैः पूज्यमानं स पश्याति ॥

इत्याह च ॥

विविधान् वटसंभूतान् स्वप्नान् पश्याति निर्मलान् ।
 सिध्यतेऽनुत्तरं तस्य कायवाक्चित्तवज्रजम् ॥
 चण्डालश्चानयोगादौन् पश्याति यदि वज्रधोः^७ ।
 सिध्यते चित्तनिलयं वज्रसत्त्वस्थं^८ धौमतः^९ ॥

1. AC ध्रुवम् । 2. C विम्बं । 3. A ° यश ° । 4. A चक्रि ° । 5. B ° राज ° । 6. A ° देव । 7. A ° धृक् । 8. AC ° सत्त्वोऽस्य । 9. A वा ° ।

तवेदं स्वप्नविचारणसमयहृदयम् ।

स्वचित्तं चित्तनिध्यप्नौ सर्वधर्माः प्रतिष्ठिताः ।

खवच्चस्था ह्यमौ धर्मा न धर्मा न च धर्मता ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः^१
सर्वतथागतकायवाक्चित्तसंशयच्छेत्तारं वज्रसत्त्वं पप्रच्छुः ।
किमिदं भगवन्—

निःस्वभावेषु^२ धर्मेषु धर्मतत्त्वं उदाहृतम् ।

अहो विस्मयनस्मृतं आकाशाकाशभावनम् ॥ इति ॥

अथ भगवान् कायवाक्चित्तवज्रपाणिस्तथागतः सर्व-
तथागतानेवमाह । भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं न केन-
चिद्धर्मेण संयुक्तं नाप्यसंयुक्तम्^३ न चाकाशस्येवं भवति ।
सर्वगतोऽयं सर्ववानुदर्शी च । एवमेव भगवन्तः सर्वतथा-
गताः सर्वधर्माः^४ स्वप्नाः स्वप्नसमयसंभूताश्चानुगन्तव्याः ।
तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं अनिरूप्यं
अनिदर्शनं अप्रतिपादयन्^५ । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वधर्मा अनुगन्तव्याः ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः “सर्वधर्मकाय-
वाक्चित्तवज्रपदसमयं सर्ववानुगतं एकस्वभावं यदुत
चित्तस्वभावम् । यच्च कायवाक्चित्तधातुराकाशधातुश्चादय-
मेतद्वैधौकरम् ।

1. A omits. 2. A adds “ समय ” । 3. A omits. 4. A omits.
5. A तथाग ° । 6. B omits. 7. A omits ; C अप्रतिधं । 8. C
omits from here to सर्वतथागताः below.

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशधातु-
स्थिताः सर्वधर्माः^१, स चाकाशधातुर्न कामधातुस्थितो न रूप-
धातुस्थितो नारूपधातुस्थितः^२ । यश्च धर्मधातुस्त्रैधातुके न
स्थितः तस्योत्पादो नास्ति, यस्योत्पादो नास्ति नासौ केनचित्
धर्मेण संभाव्यते । तस्मात्तर्हि भगवन्तः सर्वतथागता
निःस्वभावाः सर्वधर्मा इति ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता बोधिचित्तं सर्व-
तथागतज्ञानोत्पादनवज्रपदकरम् । तच्च बोधिचित्तं न काय-
स्थितं न वाक्स्थितं न चित्तस्थितम् । यश्च धर्मस्त्रैधातुके न स्थितः
तस्योत्पादो नास्ति । इदं सर्वतथागतज्ञानोत्पादनवज्रपदम् ।

न च भगवन्तः सर्वतथागताः स्वप्नस्यैवं भवति अहं
वैधातुके स्वप्नपदं दर्शयेयम् । न च पुरुषस्यैवं भवति
अहं स्वप्नं पश्येयमिति । सा च वैधातुकक्रिया स्वप्नोपमा
स्वप्नसदृशी स्वप्नसम्भता । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागता
यावन्तो दृग्दृक्सर्वलोकधातुषु बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च यावन्तः
सर्वसत्त्वाः सर्वे ते स्वप्नैरात्मापदेनानुगन्तव्याः ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः चिन्तामणि-
रत्नं सर्वरत्नप्रधानं सर्वगुणोपेतम् । ये च सत्त्वाः प्रार्थयन्ति
सुवर्णं वा रत्नं वा रौप्यं वा तत् सर्वं चिन्तामात्रेणैव^३ संपाद-
यति । तच्च रत्नाद्यं न चित्तस्थितं न चिन्तामणिस्थितम् ।
एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वधर्मा^४ अनुगन्तव्याः ।

1. BC ° सत्त्वाः । 2. C omits. 3. A omits ° धातु ° । 4. AB
चिन्तित ° । 5. B ° वं । 6. BC add बुद्धधर्मा ।

अथ^१ भगवन्तः सर्वतथागताः प्रहर्षोत्फुल्ललोचनाः सर्व-
तथागतकायवाक्चित्तवर्जं तथागतमेवमाहुः । आश्चर्यं भगवन्
यत्र हि नाम आकाशधातु^२समवसरेषु^३ सर्वधर्मेषु^४ बुद्धधर्माः
समवसरणं गच्छन्ति ।

अथ ते सर्वबुद्धबोधिसत्त्वा भगवन्तो वज्रपाणोस्तथागतस्य
पादयोः प्रणिपत्यैवमाहुः । यत् भगवता सर्वमन्त्रवज्र^५सिद्धिममुच्चयं
भाषितं तानि च सर्वमन्त्रवज्रसमुच्चयसिद्धौ नि कुत्र स्थितानि^६ ।

अथ वज्रपाणिस्तेषां तथागतानां बोधिसत्त्वानां च साधु-
कारं दत्त्वा तान् सर्वतथागतानेवमाह । न च भगवन्तः
सर्वतथागताः सर्वमन्त्रसिद्धौ^७ सर्वमन्त्रकायवाक्चित्तवज्र-
स्थितानि । तत्कस्य हेतोः^८ । परमार्थतः कायवाक्चित्त-
मन्त्रसिद्धीनामसंभवात् । किन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वमन्त्रसिद्धौ^९ सर्वबुद्धधर्माणि स्वकायवाक्चित्तवज्र-
स्थितानि । तच्च कायवाक्चित्तं^{१०} न कामधातुस्थितं
न रूप^{११}धातुस्थितं नारूप^{१२}धातुस्थितम् । न चित्तं काय-
स्थितं न कायश्चित्तस्थितः न वाक् चित्तस्थिता न चित्तं
वाक्स्थितम् । तत्कस्य हेतोः^{१३} आकाशवत् स्वभावशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवर्जं तथा-
गतमेवमाहुः । सर्वतथागतधर्मा भगवन् कुत्र स्थिताः क्व वा
संभूताः । वज्रसत्त्वं आह । स्वकायवाक्चित्तसंस्थिताः

1. A adds ते । 2. C omits °धातु° । 3. A °रणे° । 4. BC
add बुद्धधर्मेषु । 5. C omits °वज्र° । 6. A adds क्व संभूतानि ।
7. BC omit परमार्थतः.....सिद्धीनामसंभवात् । 8. A adds °वज्र° ।
9. B रूप° । 10. B °प्य° ।

स्वकायवाक्चित्तसंभूताः । भगवन्तः सर्वतथागता आहुः ।
 स्वकायवाक्चित्तवत्त्वं कुत्र स्थितम् ? आकाशस्थितम् ।
 आकाशं कुत्र स्थितम् ? न क्वचित् ।

अथ ते सर्वबुद्धबोधिसत्त्वा आश्चर्य्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः
 स्वचित्तधर्मताविहारं ध्यायन्सृष्टोऽस्थिता अभूवन्निति ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वचित्तसमयसारवज्रसंभूतिनाम
 पटलः पञ्चदशोऽध्यायः ।

षोडशः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं तथागतं सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तवज्रपदं रथ्येय्य सर्वतथागतरत्नवज्रपूजाव्यूहः पूजयामासुः ।
अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्ववज्रमण्डलसिद्धि^१समय-
राजव्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वज्रकायमण्डलं सर्वबुद्धानां^२
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास^३ ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि कायमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवज्रप्रतीकां सर्वमण्डलमुत्तमम् ॥
षोडशहस्तं प्रकुर्वीत चतुरस्रं सुशोभनम् ।
मण्डलं सर्वबुद्धानां कायवज्रप्रतिष्ठितम् ॥
तस्याभ्यन्तरतश्चक्रं^४ अलिखेद्विधि^५वज्रया ।
मुद्रावज्रपदं कुर्यान्मन्त्राणां गुह्यमुत्तमम् ॥
मध्ये वैरोचनपदं अक्षोभ्यादीन् समालिखेत् ।
कायवाक्चित्तवज्राद्यौन्^६ सर्वकोणे^७ निवेशयेत् ॥
क्रोधान् समालिखेत् द्वारि महाबलपराक्रमात् ।
पूजां कुर्वीत मन्त्रज्ञो गुह्यवज्रप्रभाविताम् ॥
एषो हि सर्वक्रोधानां^८ समयो दुरतिक्रमः ।
अवश्यमेव दातव्यं विषमूत्राद्यं विशेषतः ॥

1. A ° सिद्धि, ° B ° सिद्ध ° । 2. C ° तथागतानां । - 3. A उदाजहार ।
4. C ° स्व ° । 5. A ° रं चक्रं । 6. BC. ° धिना । 7. A ° वज्रयो ° ।
8. A ° कोषे । 9. A चक्राणां ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां^१ समयः कायवज्रिणाम् ।

॥ सर्वतथागतकायमण्डलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्ववाग्बलसमयमेघ-
व्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वाग्बलमण्डलं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्य उदाजहार ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि वाङ्मण्डलमुत्तमम् ।

चित्तवज्रप्रतीकाशं सर्वमण्डलमुत्तमम् ॥

विंशतिहस्तं प्रकुर्वीत चतुरस्रं विधानतः ।

चतुष्कोणं चतुर्द्वारं सूत्रयेत् वज्रभावनैः ॥

स्ववाङ्मण्डलपदं वाक्बलगुणावहम् ।

वज्रधर्ममहाराजं विद्वेषमवतारयेत् ॥

तस्य मध्ये महाचक्रमालिखेत्परिमण्डलम् ।

सर्वमुद्रां समासेन मालिखेद्विहितत्परः ॥

अमितायुर्महामुद्रां तस्य मध्ये निवेशयेत् ।

तदेव वज्रपदं रम्यं सर्वेषां परिकल्पयेत् ॥

परिस्फुटं विधानेन कृत्वा मण्डलमुत्तमम् ।

गुह्यपूजां ततः कुर्यादेवं^२ तृष्यन्ति वज्रिणः ॥

विशमूढशुक्रसमयैः पूज्यं सिद्धिरवाप्यते ।

एषो हि सर्वबुद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ सर्वतथागतवाङ्मण्डलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः समन्तमेघव्यूहं नाम
समाधिं समापद्येदं परमगुह्यमण्डलरहस्यं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

यस्य वज्रधरायस्य मध्ये विम्बं समालिखित् ॥

भवे'न्मण्डलपदं तस्य कायवाक्चित्तगुह्यजम् ॥

इति सर्वतद्यागतकायवाक्चित्तवज्रज्ञानरहस्योऽयं परमगुह्यः ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तद्यागतः सर्वमण्डलचक्रसम्भवं
नाम समाधिं समापद्येदं सर्वमण्डलकायवाक्चित्तगुह्यजं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्य उदाजहार । ततो मण्डलमन्त्रः ॥
मन्त्राक्षरहृदयसूत्राक्षरपदानि ॥ ॐ ओं आः ॥

पातनं वज्रसूत्रस्य रजस्यापि निपातनम् ।

न कार्यं मन्त्रसत्त्वेन कारयन् बोधिदुर्लभः ॥

तस्मात् समयविधानज्ञोऽवतार्य^१ मन्त्रदेव^२तान् ।

अधिष्ठानपदं ध्यात्वा मण्डलानां विकल्पनम् ॥

बैरोचनमहारजं लोचनां चावतारयेत् ।

कायमण्डलपदं रम्यं कायवज्रगुणावहम् ॥

वज्रधर्ममहारजं सधर्मं चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां^३ रहस्यं परमशाश्वतम्^४ ॥

^५वज्रसत्त्वमहारजं मामको चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां^६ रहस्यं परमाद्भुतम् ॥

एवं कृतेन सान्निध्यं स्वयमेव मनीषिणः ।

आगत्य गुह्यपरमं लिखन्ति हरिषा^७न्विताः ॥

बुल्याह च ।

1. ABC भव^० । 2. BCR^० स्वाद् गुह्यसमाजे । 3. C omits हृदय-
सूत्राक्षर । 4. AC^० वसार्थं । 5. B समयदेव,^० C समर्तव । 6. C बुधानां ।
7. C^० माद्भुतम् । 8. C omits two lines. 9. B बुधानां । 10. AR
इषा^० ।

कर्तव्यं मन्त्रसिद्धे च^१ वज्रगुह्यं महाद्भुतम् ।
 आकृष्य क्रोधराजेन सर्वबुद्धांस्तु पूजयेत् ॥
 त्रिकाल^२समये पूजा त्रिवक्षामलवर्णिनाः ।
 कर्तव्यं त्रिवज्रयोगेन मन्त्रसिद्धिप्रवर्तनम् ॥ इति ॥

इत्याह च ॥

सर्वेषामेव मन्त्राणां वलिं दद्यान्महाद्भुतम् ।
 विष्णुचक्रमांसतैलं च पञ्चमं त्रित्तसम्भवम् ॥
 शुक्लेण सर्वमन्त्राणां प्राणनं^३ समुदाहृतम् ।
 एषो हि समयश्रेष्ठो बुद्धबोधिप्रपूरकः ॥
 सूत्रस्य पातनमिदं स्वयमेव समाचरेत् ।
 वैरोचनं प्रभावित्वा वज्रसर्पं विभावयेत् ॥
 अथवाऽऽमृतवज्राख्यं शिष्यं^४ वज्रमहाद्युतिम् ।
 विभावयेत् कर्मपदं सर्वबुद्धनिषेवितम् ॥
 पञ्चबुद्धमहाराजं सूत्रं वज्रगतं न्यसेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां रहस्यं परमाद्भुतम् ॥
 पञ्चविंशतिभेदेन रज^५स्यापि निपातनम् ।
 इदं तत् सर्ववज्राणां रहस्यं बोधिमुत्तमम् ॥
 सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रह्रं^६कारभावना ।
 कायवाक्चित्तसमयं^७ पञ्चस्थानेषु भावयेत् ॥
 एवं कृतेन सान्निध्यं त्रिवक्षाभेद्यवज्रजाः ।
 कुर्वन्ति भयमंत्रस्ता वज्रसत्त्वस्य धीमतः ॥

1. ACR ° सिद्धेन । 2. B ° काय, R ° घ्काल । 3. C ° शन, A ° घेन ।
 4. C लिख्यं । 5. रह ° । 6. A adds दिव्यं ।

सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसंबोधिर्नाम पटलः षोडशोऽध्यायः ।

११७

न्यासं कलशवज्राणां मन्त्रतन्त्रान्वितैः स्मृतम् ।

वज्रसत्त्वं समाधिस्थं कल्पयेत् दृढबुद्धिमान् ॥

होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः सर्वसिद्धिफलार्थिनः ।

विण्मूत्रमांसतैलाद्यैराहुतिं प्रतिपादयेत् ॥

पूर्णं वज्राहुतिं दद्यात् त्रिवज्राद्यं समाचरेत् ।

शुक्रं वा अथवा विष्टामभिमन्त्रा विधानतः^१ ।

भक्षयेद्वज्रयोगेन एवं सिद्धिर्न दुर्लभा ॥

कृत्वा वज्रमहागुह्यं रहस्यं सर्ववज्रिणाम् ॥

स्वरूपमन्त्रचक्रेण स्थिताः सत्त्वार्थचर्यया ।

॥ तत्रेदं सर्ववज्रमण्डलमन्त्राराधनरहस्यम् ॥

हस्तिमांसं हयमांसं^२ महामांसं च भक्षयेत् ।

दद्याद्दे सर्वमन्त्राणामेवं तुष्यन्ति नायकाः ॥

प्रत्यहं वज्रशिष्यस्य दर्शयेत् मण्डलं बुधः ।

विण्मूत्रमांसकृत्येन वज्रगुह्यपदेन च ।

ओंकारं सर्वमन्त्राणां ध्यात्वा ज्वलति तत्क्षणात् ॥

इत्याह च भगवान् महामन्त्रवज्रविद्यापुरुषवज्रः ।

साधनं सर्वसिद्धीनां महासमयसाधनम् ।

साधनीयं प्रयत्नेन बुद्धबोधिर्मपि स्वयम् ॥

चन्तर्धानं बलं वीर्यं वज्राकर्षणमुत्तमम् ।

सिध्यते मण्डले सर्वं कायवज्रवचो यथा ॥

विण्मूत्रं च^३ महामांसं समभागं तु कारयेत् ।

1. C तत्त्वा^० । 2. C^० भावतः । 3. ACR यच्च । 4. Mss add ज्ञान-
मांसं । 5. C विष्टामूत्रं ।

शरावसंपुटे स्थाप्य बुद्धैः सह च संवसेत् ॥

इत्याह च । तत्रेदं सर्वगुह्यवज्रकिङ्करमहामाधनपदं वरम् ।

स्ववज्रमध्यगतं चिन्तेत् ज्ञोः^१कारं ज्वालसुप्रभम् ।

स्वधातुं सर्ववृद्धेस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।

कायवाक्चित्तपदं तेषां^२ तत्र^३ मन्त्रं निपातयेत् ॥

तत्रेदं कायवाक्चित्तमन्त्रवज्राधिष्ठानपदम् ।

॥ आः खँ वीः^४ ॥

वज्रपाणिमहाविम्बं पद्मपाणिमहाद्युतिम् ।

अपराजितमहाविम्बं ध्यात्वा गुह्यपदं न्यसेत् ॥

तत्रेदं वज्रगुह्यपदम् ।

सूर्यमगडलमध्यस्थमक्षोभ्यं वा प्रकल्पयेत् ।

अमितायुर्महाविम्बं वल्लवैरोचनं तथा ।

चोदयेद् हृदये सर्वान् तौव्रदुःखमहाद्युतौन् ॥

तत्रेदं सर्ववज्रहृदयवज्रमंचोदनम् ।

॥ आँ ॥

महाशूलैर्महावज्रैरङ्गैर्विविधैर्वलेः^५ ।

चोदयेद्विधिवद्वज्रं बहुबोधिः प्रसिध्यति ।

इत्याह च ॥

पर्वतेषु च रम्येषु द्वीपेषु विविधेषु च ।

पक्षाभ्यन्तरपूर्णेन ध्रुवं बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः ।

परिवारगणास्तस्य सिध्यते बोधिवज्रिणः ॥

1. B ज्ञो, C ज्ञो । 2. B ततो । 3. C तन्त्र । 4. B आँ खँ वीँ,
C (1) वीँ, (2) वी । 5. A 'सुरैः' । 6. A 'रैः' । 7. C सिद्धिमवा ।

सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसंबोधिर्नाम पटलः षोडशोऽध्यायः । ११८

दशदिक्सर्वबुद्धानां बुद्धक्षेत्राणि कारयेत् ।

मध्ये स्वदेवताविम्बं ध्यात्वा वज्रेण पातयेत् ॥

इत्याह च ।

इयन्द्रियप्रयोगेण जुहुयादयुतं वधः ।

एषो हि सर्वबुद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥

वैरोचनप्रयोगेण शिष्यां त्रिवज्रसम्भवम् ।

आकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा वज्रेण गृह्णाते ॥

वज्रसत्त्वो महाराजो वैरोचनो महायशः ।

कायवाक्चित्तसमयमधिष्ठानं ददन्ति हि ॥

तत्रेदं महामण्डलप्रवेशनवज्रपदम् ।

॥ आः खं वीर ह्रं ॥

‘सर्वसमयकायवाक्चित्तहृदयमन्त्रधजोऽयम्’ । तत्रेदं

महावज्राभिषेकगुह्यज्ञानरहस्यम् ।

स्वधातुं सर्वबुद्धंस्तु परिपूर्णे विभावयेत् ।

‘वाद्यगन्धमहामेघैर्भावयेद्वज्रश्रोत्रधोः’ ॥

इत्याह च ।

त्रिवज्रकायमन्त्रैस्तु मर्षपैस्ताडयेत् व्रतौ ।

अभिषेकं तदा तस्य स्वयमेव ददन्ति हि ॥

अथवा भावयेत् बुद्धान् वज्रसत्त्वसमाधिना ।

कलशान् समयायैस्तु धारितान् भावयेत् बुधः¹⁰ ॥

1. B काम, AR काम ° । 2. BC ° ऽस्य । 3. AR वज्रे नि ° । 4. BC add इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रगुह्याद् गुह्यसमाजे before सर्व ° ।
5. R ° जार्प । 6. AR have instead वाद्यगन्धादिसमयेर्मेघैर्भावान् भावयेद्बुधः ।
7. C त्रिकायवज्रमेघैस्तु, B ° मन्त्रैस्तु । 8. CR स्तोत्रयेत् । 9. B वाचितान्, C भाषितान् । 10. C व्रतौ ।

वज्रवैरोचनं चिन्तेत् शिष्यो दृढमतिस्तदा^१ ।
 न्यासं कुर्वीत मन्त्रज्ञः कायवाक्चित्तवज्रिणः ॥
 तत्रेदं सर्वाभिषेकरहस्यं सर्वाचार्यवाग्वज्रोदौरणम् ।
 अभिषेकं महावज्रं त्रैधातुकनमस्कृतम् ।
 ददामि सर्वबुद्धानां त्रिगुह्यालय^२सम्भवम् ॥
 तत्रेदं सर्वाभिषेक^३महावज्रप्रार्थनाविधिरहस्यम् ।
 बोधिवज्रेण बुद्धानां यथा दत्तो महामहः ।
 समापि चाग्नानार्थाय श्ववज्राद्यं ददाहि मे ॥
 अभिषेकं तदा तस्य दद्यात् प्रहृष्टचेतसः ।
 देवताविम्बयोगेन हृदयेऽभिपतिं न्यसेत् ॥
 मन्त्राक्षरपटं दत्त्वा समयं च विधानतः ।
 दर्शयेत् मण्डलं तस्य वज्रशिष्यस्य धीमतः ।
 समयं श्रावयेत् गुह्यं सर्वबुद्धेरुदाहृतम् ॥
 प्राणिनश्च त्वया धात्वा वक्तव्यं च मृषा वचः ।
 अदत्तं च त्वया ग्राह्यं सेवनं योषितामपि^४ ॥
 अनेन वज्रमार्गेण वज्रमत्त्वान्प्रचोदयेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां समयः परमशाश्वतः ॥
 इत्याह च ॥

मन्त्रं दद्यात् तदा तस्य मन्त्रचोदनभाषितैः ।
 समाधिं मन्त्रराजस्य दत्त्वा गुह्यं समारभेत्^५ ॥

1. AR ° तिं मदा । 2. C ° गुह्यं वज्र, ° R ° गुह्यवज्र ° । 3. A सर्वशिष्य ° । 4. C ° ज्ञेत् योषिता अपि । 5. After this BC repeat a long portion from शुक्रं वा अथवा विष्ठां etc. (p. 117) to बुद्धक्षेत्राणि कारयेत् (p. 119).

धर्मे शृणोति गाम्भीर्यं बृहभूमिं^१ च प्राप्नुयात् ।

इत्याह च भगवान् महासमयवज्रहासः^२ । तत्रेदं सर्व^३-
किङ्करगुहावज्ररहस्यम् ।

वज्रसत्त्वमहाज्ञानं वाक्यवज्रधरं तथा ।

कायवज्रमहान्यासैः^४ किङ्करं चोदयेत्सदा ॥

तत्रेदं वज्रज्ञानचक्रं चतुःसमयपदम् । समयचोदनं
समयप्रेरणं समयमन्त्रणं समयवन्धनं चेति ।

स्वधातुं विमलं शुद्धं सर्वधर्मविवर्जितम् ।

कुर्वन्ति पिण्डरूपेण त्रिविधाहतरूपिणः ॥

इत्याह भगवान् सर्वबुद्धैकपुत्रो महावज्रधरः^५ ।

बुद्धं वा वज्रसत्त्वं वा यदोच्छेत् वशमानितुम् ।

चिन्तयेद्दिदं महागुह्यं त्रिविज्जायधरं महत् ॥

स्ववज्रमध्यगतं चिन्तेत् मञ्जुवज्रं^६ महाबलम् ।

पञ्चबाणप्रयोगेण मुकुटायं^७ तु संस्मरेत् ॥

पञ्चस्थानेषु मन्त्रज्ञः क्रूरवज्रेण पा^८तयेत् ।

मूर्च्छितं^{१०} भावयेत् तप्तं^{११} बालबुद्धिं^{१२} महायथाः ॥

पञ्चमेकमिदं ध्यानं कर्त्तव्यं गुह्यचोदनैः ।

रहस्यं सवमन्त्राणां गौतं वज्जार्यबुद्धिना ॥

स्ववज्रमध्यगतं चिन्तेत् बृहमण्डलमुत्तमम् ।

ह्रंकारवज्रमन्त्राद्यैः त्रिविद्यादीन्प्रभावयेत् ॥

1. B बोधि । 2. R ° हारः । 3. C सत्त्व ° । 4. R ° मासैः । 5. BC
add ° वज्रमन्त्र ° । 6. BC वज्रमहासत्त्वः । 7. BC महावज्रं । 8. B
रोमकृपाये । 9. B घा ° । 10. C ° तान् । 11. C ° स्तान् । 12. C
° हौन् ।

ओंकारं चक्षुर्गतं ध्यात्वा दर्शयेत्^१ विधानतः ।
 पश्येत सर्वमन्त्राणां विम्बं त्रिकायवर्जिणाम् ॥
 चुत्तुषाद्येर्महाक्लेशैरिदं योगं विचिन्तयेत् ।
 नश्यन्ति^२ सर्वदुःखानि चित्तवज्रवचो यथा ॥
 वैरोचनमहाविम्बं ध्यात्वा सर्वार्थसम्पदम् ।
 रंकारं वज्रगतं ध्यात्वा ओंकारं जिह्वागं न्यसेत् ॥
 आलयं सर्वभक्ष्याणां चिन्तामणिविभूषितम् ।
 सर्वदुःखहरं शान्तं ज्ञानवज्रपभावितम् ॥

इत्याह भगवान् चिन्तामणिवज्रः । अथ भगवान् वज्र-
 पाणिस्तथागतः महावज्रवज्रतथागतं वज्रभावनावज्रपदार्थं
 वाग्वज्रेभ्यो निश्चारयामास^३ ।

॥ वीः ॥

खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलसुषुम्भम् ।
 त्रिवज्रकाययोगेन निष्पाद्येदं विचिन्तयेत् ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णं पीतं वज्रविजृम्भितम् ।
 जटामुकुटधरं शान्तं ध्यात्वा सर्वं समारभेत् ।

॥ वीरवज्रोर्मिमाला नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रधरः समन्तनिर्घोषवज्रं नाम समाधिं
 समापद्येदं महावज्रभावनापदं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
 निश्चारयामास ।

1. A चक्षु^० । 2. A^० वेदिदं । 3. AC भ्रष्टान्ते । 4. BC add
^० वज्र । 5. A^० लयेत्, CR^० रयेत् or^० रयेत् ।

॥ च^१ ॥

खवज्जमध्यगतं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धमघान् विधानेन विवज्जात्मः महायथाः ॥
पातनं कायवाक्चित्तं चुन्द^२वज्रो विभावयेत् ।
सर्वालङ्कारसम्पू^३णो मितवणो विभावयेत् ॥
वज्रसत्त्वमहाराजं ध्यात्वा मन्त्रपदं नृसेत् ।
॥ वज्ररश्मिज्ञानसमयं^४ नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वांशवज्रसम्भोगं
नाम समाधिं समापद्येदं समाधिवज्र^५नयं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ जं ॥

खवज्जमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
सर्वबुद्धान् विधानेन पातयेत् वज्रभावनैः ॥
निष्पादयेत् महायज्ञं जम्बलं द्रव्यसाधकम् ।
यज्ञरूपधरं शान्तं जटामुकुटवज्जिणम् ॥
पञ्चबुद्धान् विधानेन पञ्चस्थानेषु भावयेत् ।
वज्रामृतोदकं तस्य दद्यात् ध्यानपदे स्थितः ॥
वज्रसत्त्वं विधानेन मुकुटे तस्य चिन्तयेत् ।
एवं तुष्यति यज्ञेन्द्रो जम्बलेन्द्रो महाद्युतिः ॥
॥ वज्रसमयद्रव्याराधनकेतुश्रीर्नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतो वज्रकामोपभोगश्रियं नाम

1. A omits, BC वृ^१ । 2. A चन्द्र^२, BC वृन्द^२ । 3. ACR वज्रसमय-
ज्ञानरश्मिमान्ना । 4. BC^३ चक्र^३ ।

समाधिं समापद्येदं सर्वयन्त्रिणौसमयवज्रपदं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ छिं ॥

खवज्रधातुमध्यस्थं चतुस्त्रं सुशोभनम् ।

चतुरत्रयं सर्वं पुष्पगन्धसमाकुलम् ॥

खधातुं सर्वयन्त्रिण्यैः परिपूर्णं विचिन्तयेत् ।

हृदयमन्त्रपदं ध्यात्वा वज्रयोगं समारभेत् ॥

॥ सर्वयन्त्रिणौसमताविहारभावनवज्रो नाम समाधिः ॥

अथ. भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वबुद्धमन्त्रसिद्धि-
विजृम्भितवज्रं नाम समाधिं समापद्ये मां जैनसिद्धिं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तसंसिद्धौ बृहद्रूपधरप्रभाः ।

जाम्बूनदप्रभाकारा जैनसिद्धिसमाश्रिताः ॥

अनार्हानादिसंसिद्धौ भवेत् वज्रधरः प्रभुः ।

यक्षराजादिसंसिद्धौ भवेत् विद्याधरः प्रभुः ॥

तत्रेमानि सर्ववज्रसिद्धिरूपगुह्यमन्त्रसिद्धौनि ।

सर्वाणि चारुरुपाणि मन्त्रसिद्धिमनोषितैः ।

प्रीणयन्ति दर्शनेन लोकधातुं समन्ततः ॥

उष्णोषः सर्वसिद्धौनां भवेत् चिन्तामणिप्रभुः ।

बुद्धबोधिकरं श्रेष्ठं बुद्धवज्रप्रभावितम् ॥

ब्रूत्याह भगवान् सर्वाणापरिपूरकवज्रः ।

1. C छं । 2. BC add पातयेत् विवज्रयोगेन विम्बमेकं विचिन्तयेत् ।
जिकर्मवज्रयोगेन ध्यातं तस्य विचिन्तयेत् । मञ्जुवज्रः समाधिस्थो मुकुटे क्रोधं
प्रभावयेत् ॥ 3. BC ° वज्र ° । 4. C ° शर्वा, B ° श्रवा । 5. C omits
this line.

अथ भगवान् वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्राविद्याव्रतसमादानवर्यं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तवज्राणां^१ कायवाक्चित्तभावनम् ।

स्वरूपेणैव तत् कार्यमेव^२ सिद्धिरवाप्यते ।

तदेदं स्वकायवाक्चित्तविद्याव्रतम् ।

जटामुकुटधरं विम्बं सितवर्णनिभं महत् ।

कारयेत् विधिवत् सर्वं मन्त्रसंवरसंहतम् ॥

षोडशाब्दिकां गृह्य सर्वालङ्कारभूषिताम् ।

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं प्राप्य विद्याव्रतं चरेत् ।

लोचनापदसम्भोगौ^३ वज्रचिह्नं तु^४ भावयेत् ॥

मुद्रामन्त्रविधानज्ञो मन्त्रतन्त्रमुशिक्षिताम् ।

कारयेत् ताथागतीं भार्यां बुद्धबोधिप्रतिष्ठिताम् ॥

गुह्यपूजां प्रकुर्वीत चतुःसन्धां महाव्रतौ ।

कन्दमूलफलैः सर्वं भोज्यं भक्ष्यं समाचरेत् ॥

एवं बुद्धो भवेत् शीघ्रं महाज्ञानोदधिः प्रभुः ।

षण्मासिनैव तत्सर्वं प्राप्नुयात् नात्र संशयः ॥ इति ॥

परस्वहरणं नित्यं घातनं च महादुतम् ।

रागवज्रपदं गुप्तं^५ दृढं संवरसंहतम् ॥

रागवज्राङ्कुशौ भार्यां^६ मामकीं गुणमेखलाम् ।

वाग्वज्राग्रचित्तेभ्य इदं पूजयति सर्वथा ॥

स्वमुद्रां वाऽथवा चिन्तेत् ध्यानं वाक्षरवज्रिणाम् ।

1. A omits.

2. C ° र्येणैव ।

3. BC ° गैः ।

4. BC चिह्नैः सु ।

5. BCR गुप्तं

6. C भार्या ।

पञ्चबुद्ध्याश्च सर्वज्ञाः^१ प्रीणन्ते नात्र मंशयः ॥
 वने^२ मित्रां भवेन्नित्यं साधको दृढनिश्चयः ।
 ददन्ति भयसंश्रुता भोजनं दिव्यमण्डितम् ।
 अतिक्रमेत् यदि^३ वज्रात्मा नाशं वज्राक्षरं भवेत् ॥
 सुरीं नागीं महायक्षीमसुरीं मानुषीमपि ।
 प्राप्य विद्याव्रतं कार्यं त्रिविज्ज्ञानसेवितम् ॥
 इदं तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं तच्च महानयम् ।
 त्रिविज्ज्ञान^४सम्भूतं बुद्धबोधिप्रवेशकम् ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतविद्याव्रतसमयतत्त्ववज्रः ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसम्बोधिनामि
 पटलः षोडशोऽध्यायः ॥

1. B पञ्चबुद्ध्याश्च सम्बुद्धाः, BC एहं बुद्धापि । 2. C वनेषु । 3. BC चि^० ।
 4. C^० चक्र^० ।

सप्तदशः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं तथागतं अनेन स्तोत्रराजिनाध्ये-
पितवन्तः ।

अक्षोभ्यवज्र महाज्ञान वज्रधातु महाबुध ।
त्रिमण्डल त्रिवज्राय घोष वज्रं नमोऽस्तु ते ॥
दैरोचन महाशुद्धं वज्रशान्त महारत ।
प्रकृतिप्रभास्वरान् धर्मान् देश वज्र नमोऽस्तु ते ॥
रत्नराजमुगाम्मोयं खवज्राकाशनिर्मल ।
स्वभावशुद्धिर्निरूप कायवज्र नमोऽस्तु ते ॥
वज्रामितं महाराज निर्विकल्प खवज्रधृक् ।
रागपारमिताप्राप्त भाष वज्र नमोऽस्तु ते ॥
अमोघवज्र संबुद्धं सर्वाशापरिपूरक ।
शुद्धस्वभावसंभूत वज्रसत्त्व नमोऽस्तु ते ॥
एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैः सर्वबुद्धप्रचोदितैः ।
संस्तुयाद्वज्रसम्भोगात् सोऽपि वज्रं समो भवितु ॥
अथ वज्रधरः शास्ता सर्वबुद्धानुकम्पकः ।
वज्रगुणपदं शुद्धं वाग्वज्रं समुदीरयत् ॥
अहो हि सर्वबुद्धानां धर्मधातु महाचरम् ।
प्रकृतिप्रभास्वरं शुद्धं स्वधातुमिव निर्मलम् ॥ इति ॥

1. BC शुद्ध । 2. B शान्त । 3. B °, स्तुत । 4. BC अमोघमिदिवज्र ।
5. R ° गां । 6. B ° बुद्ध ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धकायवज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं^१ बुद्धैर्ज्ञानोदधिप्रभैः ।

महामांसं सदा भक्ष्यं^२ इदं समयमुत्तमम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धवाग्वज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं वाक्यवज्रमहाक्षरैः ।

विश्रुतं च सदा भक्ष्यमिदं^३ गुह्यं महाद्भुतम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं वज्रधरचित्तवज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्षां वज्रसचैर्महर्षिकैः ।

रुधिरं शुक्रसंयुक्तं सदा भक्ष्यं दृढव्रतैः ॥

कायवाक्चित्तवज्राणां समयोऽयं महाद्भुतः ।

शाश्वतं सर्वबुद्धानां संरक्ष्यो वज्रधारिभिः^४ ॥

यश्चेमं^५ समयं रक्षेद्वज्रसत्त्वो महाद्युतिः ।

कायवाक्चित्तगतं तस्य बुद्धो भवति तत्क्षणात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः प्रत्यक्बुद्धसमयवज्रं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

देशना कायिको तेषां कायवज्रप्रतिष्ठिता ।

सत्त्वावतारणं शीलसमयः परमशाश्वतः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः श्रावकशिखा^६समयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

१. B रक्षेद् ° । २. BC ° क्षारिणैः । ३. A यश्चेमं ° । ४. B वज्र-
R शिष्य ° ।

दशकुशलान् कर्मपथान् कुर्वन्ति ज्ञानवर्जिताः^१ ।

होनाधिमुक्तिकास्त्रैर्वै समयोऽयं महाद्रुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिब्रह्मसमयं स्वकायवाक्-
चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

मोहमात्रेण यत्कर्म करोति भयभैरवम् ।

बुद्धबोधिप्रणेतारं भवते^२ कायवज्रता^३ ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः रुद्रसमयं स्वकाय-
वाक्चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

तैधातुकस्थितां सर्वामङ्गनां सुरतविह्वलाम्^४ ।

कामयेत् विविधभाजैः समयः परमाद्भुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः विष्णुसमयं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सत्त्व^५सम्भृताः त्रिविधा भेदसंस्थिताः ।

मारयेत् ध्यानवर्जणं वज्रधातुमपि स्वयम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः त्रिवज्रसमयं स्वकाय-
वाक्चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवज्रो भवेत् ब्रह्मा वाग्वज्रस्तु महेश्वरः ।

चित्तवज्रधरो राजा सैव विष्णुर्महर्षिकः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वयज्ञयज्ञिणीसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

अमृक्पिशिताहारा नित्यं कामपराः स्त्रियः ।

आराधयेत् महावज्रसमयेरेभिर्द्वैरासदैः ॥

1. B ° वज्रिणः । 2. C ° ने । 3. B ° वर्जिता । 4. BC त्रिवज्र-
सम्भ्रवाम् । 5. C चि ° । 6. A सर्व ° । 7. BC ° काया ° । 8. A ° रतिदु ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः सर्वभुजगेन्द्रराज्ञी-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

पैशुन्यचौरिता^१हाराः कामगन्धपराश्च ताः ।

साधयेत् समयैरेभिरन्यथा क्लिश्यते ध्रुवम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिरसुरकन्यासमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

क्रूरा मानभरा^२क्रान्ता गन्धपुष्पोपभोगजाः^३ ।

समयो वज्रपात्रालिः^४ दृढान्ता वज्रभैरवाः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः राजसस्त्रीसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कपालास्थिधूपतैलवमया प्रीणनं भृष्टम् ।

समयः सर्वभूतानां पवित्रो^५ऽयं महार्थकृत् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः सर्ववज्रडाकिनी-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

विगमृतरुधिरं भक्षेत् मद्यादींश्च पिबेत् सदा ।

वज्रडाकिनीयोगेन मारयेत् पटलजगैः ॥

स्वभावेनैव संभूता विचरन्ति त्रिधातुके ।

आचरेत् समयं कृत्स्नं सर्वसत्त्व^६हितेपिणा ॥

॥ सर्ववैधातुक^७समयसमवसरणो नाम समाधिः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः कायमिद्विसमयवज्रं
कायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. A चीरा ° । 2. C मारसमा, ° B माररागवरा ° । 3. C ° काः ।
4. B ° पाताले, C योषितां । 5. A ° द्याति ° । 6. BC ° वज्र ° । 7. C
भण्य । 8. A ° सिद्धि ° । 9. BC add वज्र ° ।

कायिकं विविधं सर्वं कारयेत् वज्रसम्भवम् ।

बुद्धकार्यकरं नित्यं सत्त्वधातोः समन्ततः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिर्वाक्सिद्धिसमयवज्रं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

वाक्यकर्मकृतं^१ कृतस्त्वं वै लोक्व्यामलमण्डलम् ।

वाक्सिद्धिपदरम्योऽयं समयो^२ दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः चित्तसिद्धिवज्रसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

मनोवज्रमयं सर्वं भावयेत् हृदवज्रधृक् ।

एषो हि समयः प्रोक्तः त्रिवज्राभेदावज्रिणाम् ॥

इत्याह भगवान् समन्तभद्रो^३ वज्रसत्त्वः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रवज्रसार-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च प्रत्येकश्रावकांस्तथा^४ ।

कायवाक्चित्तसंयोगैर्वन्द्यन् नाशमाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तवज्रध्यानसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ॥

वज्रसत्त्वस्य सर्वत्र कायवाक्चित्तमण्डले ।

ध्यानं त्रिवज्रयोगेन ध्यातव्यं मन्त्रजापिना ॥

1. AC ° पदं । 2. A ° योऽपि, R ° योऽयं । 3. A समन्तशुन्दरी ।

4. For this line BC read न बुद्धान् बोधिसत्त्वांश्च प्रत्येकजिनश्रावकान् ।

5. BC ° दर्श ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतयागताधिपतिः सर्वमन्त्रवज्रसाधन-
समयसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

सत्तधातुं समासेन ध्यानवज्रेण चोदयेत् ।

त्रिवज्रवन्दनाद्यायाः समयो वज्रसम्भवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतयागताधिपतिः सेवासाधनोप-
साधनमहासाधनसमयसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥

खधातुं विगमूत्रवज्रेण परिपूर्णं विचिन्तयेत् ।

दद्यात् त्रियध्वबुहेभ्यः समयः परमशाश्वतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतयागताधिपतिः सर्ववज्रान्तर्धान-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कामयेत् प्रतिदिनं वज्रो चतुःसंख्यां यथोत्तमम् ।

द्रव्यं चोपाहरत् नित्यं समयो वज्रपूरकः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतयागताधिपतिः स्वविद्याधरसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवाक्चित्तवज्राणां मुकुटे ध्यानं विचिन्तयेत् ।

त्रिवज्रसमयैः सर्वैः ब्रह्मेर्जितुं न शक्यते ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतयागताधिपतिः सर्वमन्त्रधरादि-
कर्मिकसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

भजने कायवज्रस्य बहिर्वज्रधरस्य च ।

वज्रधर्मः¹⁰ सदा कार्या¹¹ सूत्रोद्घाटार्वाविक्रिया ॥

1. C omits from here to समयो वज्रसम्भवः below. 2. A सर्व^० ।
3. C omits^० महासाधन^० । 4. BC^० सम्भवं । 5. C योगिन । 6. BC
मन्त्रो । 7. B वापि, C चापि । 8. BC = रेः । 9. A भो^० । 10. B धर्म-
वज्रं । 11. B कार्या ।

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धवज्रः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्रधरस्वकाय-
वाक्चित्तहृदयवज्रसमतां विचिन्ता तूष्णीमभूत् ॥

अथ स्वस्वनभिलाषानभिलाषबुद्धिचेचमुनेरुपरमाणु-
रजःसमा बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्वतथागतान् प्रणिपत्यैव-
माहुः । किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिर्वज्रधरः
सर्वतथागतबोधिसत्त्वपर्यन्तगडलमध्यं तूष्णीमभावेनाधि-
वासयति ।

अथ भगवान् सर्वतथागताधिपतिस्नान् सर्वबोधिसत्त्वा-
नेवमाह । कायवाक्चित्तवज्रानुपलब्धिस्वभावाक्षरपदं कुल-
पुत्रा अयं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिः वि-
भावानुपदं विचार्य तूष्णीं व्यवस्थितः ॥

अस्य च कुलपुत्राः सर्वतथागताधिपतेः चिन्तया एतदभूत् ॥

कायाक्षरमनुत्पन्नं वाक्चित्तपदलक्षणम् ।

स्ववज्रकल्पनाभूतं मिथ्यासंग्रहसंग्रहम् ॥ इति ॥

अथ मञ्जुश्रीप्रमुखा महाबोधिसत्त्वाः तत्सर्वतथागतानेव-
माहुः । मा भगवन्तः सर्वतथागता वाग्वज्रपदं मिथ्या-
समुदयेन कल्पयथ । तत्कस्मात् हेतोः । सर्वतथागतवज्र-
धातुष्ववचरितगतानुगतिकोऽयं सर्वतथागतकायवाक्चित्त-
वज्राधिपतिः । तत्कस्मात् हेतोः । सन्ति ब्रह्माद्या महाबोधि-
सत्त्वा महाभिज्ञाज्ञानसंप्राप्ताः सर्वधर्मलक्षणस्वभावमजानन्ता
एवं विकल्पयन्ति ॥ किमयं सर्वतथागतमहावज्रात्मा सर्वतथा-
गतधर्मवज्रतत्त्वमनभिज्ञाय गुह्याक्षरं निर्दिशतीति ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानैवमाहुः ।
 तिष्ठन्तु तावत् भवन्तो महाबोधिसत्त्वा वयमपि सर्वतथागत-
 कायवाक्चित्तवद् गुह्याक्षरं प्राप्य कायवाक्चित्तबोधिं न
 जानीमहे । तत्कस्मात् हेतोः । निःस्वभावाक्षरसंभूत
 अनुत्पादवच्चाभिमंबोधिर्यावन्तः कुलपुत्राः सत्त्वाः सत्त्वसंग्रहेण
 संगृहीताः सर्वे ते बोधिप्रतिष्ठिताः बुद्धवच्चाः । तत्कस्मात् हेतोः ।
 कायवाक्चित्तवच्चज्ञानप्राप्ता वतामो सत्त्वास्त्रिकायवज्ज-
 धर्मतामुपादाय ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिस्तान्
 सर्वतथागतबोधिसत्त्वानैवमाह ॥

स्वभावशून्यैराक्ये धर्मधातुनिरालये ।

कल्पना वज्रसंभूता गीयते न च गीयते ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता भगवन्तं महावज्रपाणिं सर्वतथा-
 गतस्वामिनं नमस्कृत्यैवमाहुः । कुत इमानि भगवन् सर्व-
 तथागतकायवाक्चित्तवज्रमिहोनि समवसरन्ति, क्व वा प्रति-
 स्थितानि ।

सर्वतथागताधिपतिर्वज्रधरं प्राह । स्वकायवाक्चित्त-
 वज्रसमतासन्तानवज्रप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
 सर्वेसिद्धोनि सर्वेवज्रज्ञानानि सर्वे यावत् त्रैधातुकमिति ।

सर्वतथागताः प्रोचुः । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रसिद्धोनि
 सर्वे त्रैधातुकं च भगवन् कुव स्थितम् । सर्वतथागतज्ञानाधि-

1. B ° कृद् ° ।

2. B ° वचना, C ° वरणा ° ।

3. R सर्वत्र ।

4. B वज्राधिपति । 5. BC omit ° वज्र ° । 6. A adds वज्र ° ।

पतिः प्राह । आकाशधातुप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रसिद्धौनि सर्वे वैधातुकं च ।
सर्वतथागताः प्रोचुः । आकाशं भगवन्^१ कुत्र स्थितम् ।
वज्रधरः प्रोचुः । न क्वचित् ।^२

अथ ते सर्वतथागता बोधिमन्त्रा आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ता
ब्रह्म धर्मघोषमकार्षुः ।

अहो वज्र अहो वज्र अहो वज्रस्य देशना ।
यत्र न कायवाक्चित्तं तत्र रूपं विभाव्यते ॥
अथ वज्रधरः शास्ता सर्वबुद्धनमस्कृतः ।
त्रिवज्राग्रो महाशायस्त्रिवज्रः परमेश्वरः ॥
भाषते सर्वसिद्धौनां विद्यापुरुषभावनाम् ।
खवज्रधातुमध्यस्थं भावयेत् बुद्धमण्डलम् ॥
कायवज्रं प्रभावित्वा वज्रं मूर्ध्नि प्रभावयेत् ।
त्रिमुखं त्रिकायसम्भूतं त्रिस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥
वज्रचक्रधरं ध्यात्वा शीघ्रं बोधिमवाप्नुयात् ।
कुलभेदेन^३ सर्वेषामिदं गुह्यं विचिन्तयेत् ।
अन्यथा भावना तेषां सिद्धिर्भवति नो^४त्तमा ।

इत्याह च भगवान् विद्यापुरुषवज्रगुह्यः ॥

धातु^५भूतां महाराज्ञीं प्रीणयन्तीं विचिन्तयेत् ।
एवं तुष्यन्ति ते हृषभाः वज्रकायविलक्षणाः^६ ॥
यद्येदं भावयेत्कश्चिद्बोधिसत्त्वो महायथाः ।
त्रिकायसिद्धिमाप्नोति सप्ताहेन महादुःखतः ॥

1. AR omit. 2. A omits this sentence. 3. 'B' धर्मेण । 4. Mss.
न चो^५ । 5. AR वान्त^६ । 6. A चिरञ्जिताः, BC विलक्षिताः ।

अथ भगवान् वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः पुनरपि
कायवाक्चित्तवज्रसमुच्चयगुह्यरहस्यं स्वकायवाक्चित्तवज्र-
भ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तममयं महामुद्रयंकल्पनाम् ।

भावयेत् विधिवत् सर्वान् क्षणात् बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
कायवाक्चित्तवज्रभ्यो निश्चारयामास ।

हस्तमुद्रां न वध्नीयात् यदौच्छेत् भिदि^१सुत्तमाम् ।

समयः सर्वमन्त्राणां नातिक्रम्यो जिने^२रपि ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः पुनरपि सर्वबुद्धममयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रभ्यो निश्चारयामास ॥

विग्रहशुक्ररक्तानां जुगुप्सां नैव कारयेत् ।

भावयेत् विधिना नित्यमिदं गुह्यं त्रिवल^३जम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः पुनरपि वाग्वज्रसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रभ्यो निश्चारयामास ॥

त्रैधातुकपथे रम्ये यावन्त्यो योषितः स्मृताः ।

कामयेत् विधिवत् सर्वा वाग्वज्रेन जुगुप्स्यते ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः पुनरपि चित्तवज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सर्वसमयास्त्रिवज्रकाय^४संस्थिताः ।

प्रीणयन्ति^५ वज्रसमयैः चित्तवज्रं न जुगुप्सयेत् ॥

१. BC ° बोधि ° । २. BC कुधे । ३. B ° गुह्य ° । ४. BC ° ज्ञान ° ।
५. A ° न्ते ।

इत्याह भगवान् त्रिवज्रसमयः^१ । अथ वज्रपाणिः सर्व-
तथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागतगुह्यवज्रं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

पञ्चस्कंधाः समासेन पञ्चबुद्धाः प्रकीर्तिताः ।

वज्र-आयतनान्येव बोधिसत्त्वायामगडलमिति ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि त्रैधातुक-
समुच्चय^२वज्रं^३ स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

पृथिवी लीचना ख्याता अर्धातुर्मामकौ स्मृता ।

पाण्डुराख्या भवेत्तेजो^४ वायुस्तारा प्रकीर्तिता ।

खवज्रधातुसमयः सैव वज्रधरः स्मृतः ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतभुवनेश्वरो महावज्रसत्त्वः^५ ।
अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः सर्व-
तथागतसमताविहारं नाम समाधिं समापन्नः । समापद्य च
सर्वतथागतपर्यन्मगडलमवलोक्य तूष्णीमभूत् ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वतथागतान्
प्रणिपत्यैवमाह । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं^६गुह्यसमाजाभि-
षिक्तो^७ भगवान् वज्राचार्यः सर्वतथागतैः सर्वबोधिसत्त्वैश्च
कथं द्रष्टव्यः । सर्वतथागताः प्राहुः । बोधिचित्तो वज्र इव
कुलपुत्र सर्वतथागतैः सर्वबोधिसत्त्वैश्च द्रष्टव्यः । तत्कस्मात्
हेतोः । बोधिचित्तस्याचार्यस्याहयमेतद्वैधौकारम् । यावत्^८
कुलपुत्र संक्षेपेण कथयामः । यावन्तो दशदिग्लोकधातुषु बुद्धाश्च

1. B adds वज्रः । 2. C ° समय ° । 3. BC ° चक्रं । 4. ABR तेजो-
धातुषु पाण्डुराख्याता । 5. A adds रहस्यं ° । 6. B ° भिक्षो । 7. BC एवं ।

बोधिसत्ताश्च तिष्ठन्ति ध्रियन्ति यापयन्ति च, सर्वे ते त्रिष्काल-
मागत्य^१ तमाचार्ये सर्वतथागतपूजाभिः संपूज्य स्वस्वबुद्धक्षेत्रं
पुनरपि प्रक्रामन्ति, एवं च वाग्वज्राक्षरपदं निश्चारयन्ति ।
पिताम्नाकं सर्वतथागतानां माताम्नाकं^२ सर्वतथागतानाम् ।
तद्यथापि नाम कुलपुत्र यावन्तो बुद्धा^३ भगवन्तो^४ दशसु दिक्षु
विहरन्ति तेषां च बुद्धानां भगवतां यावत् कायवाक्चित्त-
वज्रजः पुण्यस्कन्धः स च पुण्यस्कन्ध आचार्यस्यैव^५ रोम-
कृपायविवरे विशिष्यते । तत्कस्य हेतोः । बोधिचित्तं
कुलपुत्र सर्वबुद्धज्ञानानां^६ सारभूतमुत्पत्तिभूतं यावत् सर्वज्ञ-
ज्ञानाकरमिति ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वो भोतः सन्तस्त-
मानसस्तूष्णीमभूत् ।

अथ खलु अक्षोभ्यस्तथागतो रत्नकेतुस्तथागतोऽमितायुस्तथा-
गतोऽमोघसिद्धिस्तथागतो वैरोचनस्तथागतः सर्वधर्म^७सिद्धिसम-
यालम्बनवज्रं नाम समाधिं समापद्यैतान् सर्वबोधिसत्त्वाना-
मन्त्रयते स्म । शृण्वन्तु भगवन्तः सर्वबोधिसत्त्वाः येऽपि^८ ते दशसु
दिक्षु बुद्धा भगवन्तस्त्राध्यवज्रज्ञानसंभूतास्तेऽपि सर्वे^९ गुह्य-
समाजाभिषिक्तं आचार्यमागत्य पूजयन्ति नमस्कुर्वन्ति च ।
तत्कस्मात् हेतोः । शास्ता सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां सर्वतथागतानां
च स एव भगवान् महावज्रधरः सर्वबुद्धज्ञानाधिपतिरिति ।

1. B ° मागत्य । 2. C यावच्छास्ताम्नाकं । 3. AR omit. 4. A ° क ° ।
5. A ° बुद्धानां । 6. A सन्तम् ° । 7. BC सर्ववज्रधरः । 8. A पवि ।
9. BC omit.

अथ ते सर्वे^१ महाबोधिसत्त्वाः तान् सर्वतथागतानेव-
माहुः । सर्वतथागतकायवाक्चित्तसिद्धानि भगवन्तः कुत्र
स्थितानि क्व वा संभूतानि । सर्वतथागताः प्राहुः । त्रिकाय-
गुह्यं सर्वतथागतकाय^२वाक्चित्तं वज्राचार्यस्य कायवाक्चित्त-
वज्रे स्थितम् । महाबोधिसत्त्वा आहुः । कायवाक्चित्त-
गुह्यवज्रं कुत्र स्थितम् । सर्वतथागताः प्राहुः । आकाशे
स्थितम् । महाबोधिसत्त्वाः प्राहुः । आकाशं कुत्र स्थितम् ।
सर्वतथागताः प्राहुः । न क्वचित् । अथ ते महाबोधिसत्त्वा
आश्चर्य्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः तूष्णींस्थिता अभूवन् ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्त^३गुह्यवज्रसमाधिर्व्युत्थाय सर्वतथागतान् सर्वबोधिसत्त्वा-
न्ध्यामन्त्रयते स्म । शृणुन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वबोधि-
सत्त्वाश्च सर्वतथागत^४बोधिसत्त्वसंभववज्रं नाम महामण्डलम् ।

अथ खलु सर्वतथागता बोधिसत्त्वाश्च कृताञ्जलिपुटा
भगवन्तं वज्रधरमेवमाहुः । देशयतु भगवान् देशयतु सुगतो
महामण्डलमिति ।

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् चतुरस्रं सुशोभनम् ।

बुद्धमण्डलयोगेन ध्यानवज्रं प्रचोदयेत् ॥

वज्रमण्डलध्यानेन आसनं सर्वचक्रि^५णाम् ।

पूजां तेनैव विधिना कुर्वीत मतिमान् सदा ॥

आचार्यं हृदये ध्यात्वा अभिषेकं समारभेत् ।

खधातुं सर्वबुद्धेस्तु परिपूर्णं विचिन्तयेत् ॥

1. B omits the whole paragraph. 2. A omits. 3. C त्रिकाय-
काय^३ । 4. AR adds वज्रधर । 5. A^० तो । 6. BC वज्रि^० ।

पातयेत् विधिवत् सर्वान् अभिषेकपदैस्त्रिभिः ।

अनेन बोधिमाप्नोति सर्वसत्त्वहितैषिणीम् ।

सिध्यति कायवाक्चित्तं सर्वसिद्धिमहाद्भुतम् ॥

॥ सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमयचक्रं नाम ध्यानमण्डलम् ॥

अथ खलु वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्व-
तथागतवज्रयोगं^१ नाम कायवाक्चित्तगुह्यं^२ स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ह्रूं ह्रीं^३ खं ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेदस्थिमांसादिमण्डलम् ।

चिकायवाक्चित्तहृदये वज्रमर्चं विभावयेत् ॥

क्रूरं विकृतं संक्रुद्धं नीलोत्पलममप्रभम् ।

चतुर्भुजं विधानेन कपालं^४ हस्तं विभावयेत् ॥

पञ्चरश्मिप्रभोद्योतां स्वजिह्वां भावयेत् व्रतौ ।

ध्यानमन्त्रप्रयोगेण रुधिराकर्षणमुत्तमम् ॥

विशूलं वज्रसमयं कीलकं दारुणोत्तमम्^५ ।

पौड्रयेत् वज्रयोगेन बुद्धकायं^६ मपि स्वयम् ॥ इति ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वज्राहार-
समयकृत्यार्थं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

अन्नं वा अथवा पानं यत्किञ्चित् भक्षयेत् व्रतौ ।

विष्णुवृत्तमांसयोगेन विधिवत् परिकल्पयेत् ॥

1. AR योगवज्र^१ । 2. BC समयवज्र^२ । 3. R ह्रीं^३ । 4. BC ° सत्त्वस्य ।
5. A कर^५ । 6. BC ° मे । 7. B ° ये ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रपूजायां स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

पञ्चोपहारपूजायैः पूजनं च प्रकल्पयेत् ।

एषो हि सर्ववज्रा^१णां समयो दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्त^२पूजारहस्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

इयेन्द्रियप्रयोगेण स्वशुक्रादिपरिग्रहैः ।

पूजयेत् विधिवत् सर्वान् बृहबोधिभवाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

सत्त्वधातोरनन्तस्य मातां^३ समयधारिणीम् ।

काये त्रिवज्रसमयैः^४ सम्बरोऽयं महादुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
सम्बरवज्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

^५कायवाक्चित्तसंभोगं त्रिगुह्यालयवज्रजम् ।

साधयामि अहं भद्रं संशयो नात्र सर्वथा ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
वज्रसत्त्वसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

1. BC मन्त्रा^० । 2. cadd^० वज्र^० । 3. A मातां । 4. C^० र^० ।
5. BC कामयेत् त्रिवज्रसमयैः । 6. B omits from here to निश्चारयामास
below.

वितस्तिमात्रमतिक्रम्य मूर्ध्नि मण्डलकल्पना ।
 ओंकारं मध्यगतं ध्यात्वा पञ्चासृतनिपातनम् ॥
 अनेन वज्रयोगेन तेजस्वी भवति क्षणात् ।
 कायवाक्चित्तसौम्यत्वं भवति नात्र संशयः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः पुनरपि सर्वमण्डल-
 धरकायवाक्चित्तगुह्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
 मास ।

चैत्यकर्म न कुर्वीत न च पुस्तकवाचनम् ।
 मण्डलं नैव कुर्वीत न त्रिवज्रायवन्दनम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः सर्वविषपरिहार-
 स्तम्भनाकर्षणगुह्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ भुं ॥

चक्रमध्यगतं स्थाप्य सितांशुज्वालमालिनम् ।
 पौतांशुरश्मिगहनं भावयेत् पौतमद्भिभम् ।
 त्रिवज्ररश्मिसमयैर्वीजोऽयं गुह्यसंभवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्यागताधिपतिः कायवाक्चित्त-
 रक्षाचक्रमन्त्रं वज्रसंयुक्तं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
 मास ।

ॐ ह्रलू ह्रलू तिष्ठ तिष्ठ बंध बंध हन हन दह दह अमृते
 हं फट् स्वाहा ।

भूर्जपत्रादिषु चक्रं कर्मवज्रप्रतिष्ठितम् ।

ह'कारमध्यगं कृत्वा^१ नाममध्ये समालिखित् ॥

मन्वाक्षरपदेः सम्यक् मण्डितं स्थापयेत् सदा ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां त्रिगुह्यालयसम्भवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः वज्राञ्जनपदं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

चतुष्पथैकवज्रे च मातृस्थाने शिवालये ।

वज्राञ्जनपदं तत्र कपाले पातयेत्सदा ॥

महातैल^२रुधिरं विष्टं पद्मसूचं अकृतूलिन^३ वस्तिं कृत्वा
कृष्णचतुर्दश्यामर्द्धरात्रौ वज्राञ्जनं पातयेद्बुधः तत्रैवाष्टशता-
भिमन्वितं कृत्वा । त्रिविधा सिद्धिर्भवति इत्याह भगवान्
समन्तभद्रः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता वज्रपाणिं सर्वतथागताधिपति-
मेवमाहुः । कतिभिर्भगवन् गुह्याक्षरैः समन्वागतास्ते बोधि-
सत्ता महासत्ता य इदं सर्वतथागतचर्यावज्रं सर्वतथागत-
गुह्यसमर्थं श्रद्धास्यन्ति भावयिष्यन्ति च ।

"अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः तान् सर्वतथागता-
नेवमाह । त्रिगुह्याक्षरैर्भगवन्तः सर्वतथागताः समन्वागतास्ते
बोधिसत्ता महासत्ता य इदं सर्वतथागतबोधिचर्यावज्रं
श्रद्धास्यन्ति भावयिष्यन्ति च । सर्वतथागताः प्राहुः ।
कतमैस्त्रिभिः । वज्रधरः प्राह । यदुत सर्वतथागतकाय-

1. AR हु', ° C हृ' ° । 2. B ध्यात्वा । 3. C धिरं । 4. A ° नाले ° ।
5. BC omit. 6. C omits from here to भावयिष्यन्ति च ।

वज्रेण, सर्वतथागतवाग्वज्रेण, सर्वतथागतचित्तवज्रेण, एभि-
स्त्रिभिः ।

अथ ते सर्वतथागता भगवतो वज्रपाणिः पादयोर्निपत्य
तूष्णींस्थिता अभूवन् ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः तान् सर्वतथागतान्
बोधिसत्तांश्चामन्त्रयते स्म । भूतपूर्वं भगवन्तः सर्वतथागता
अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रमुमेरुपरमाणुरजःसमाः कल्पाः
क्षीणा यावद् भगवतो दीपङ्करस्य तथागतस्यार्हतः
सम्यक्संबुद्धस्यातिक्रान्तस्य काश्यपस्यापि महामुनेरभिसंबुद्धस्य
न भाषितम् । तत्कस्मात् हेतोः । अभव्या^१ भगवन्तः
मेवा^२ अस्य महागुहापदार्थस्य तेन^३ कालेन तेन^४ समयेन मया
न भाषितम् । अपि तु भगवन्तः सर्वतथागता अग्निं गुहा-
समाजं बुद्धबोधिं क्षणलवमुहूर्त्तेनैव निष्पादयन्ति । यदनैकै-
र्गङ्गानदीबालुकासमैः^५ कल्पैः घटयन्तो व्यायच्छन्तो बोधि-
सत्त्वा बोधिं न प्राप्नुवन्ति । तदिहैव जन्मनि गुहासमाजाभि-
रतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संख्यां गच्छति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वा इदं वाग्वज्राक्षरपदं श्रुत्वा
प्ररोदयामासुः । अथ ते सर्वतथागतास्तान्बोधिसत्त्वानिव-
माहुः । मा भगवन्तः महाबोधिसत्त्वाः प्ररोदयत मा च
विदुःखं समुत्पादयत । अथ ते महाबोधिसत्त्वास्तान्
सर्वतथागतानिवमाहुः । कथं ते भगवन्तः सर्वतथागता न
प्ररोदामहे । कथं न दुःखमुत्पादयामहे । तत्कस्मात्

1. B असेव्या । 2. A adds मेवा । 3. A omits. 4. BC ° कीपमैः ।

हेतोः ? अभव्या भगवन्तः त्रिगुह्याक्षरम् । अभव्या भगवन्तोऽन्तर्गो नाम श्रवणेनापि । सर्वतथागताः प्राहुः । सामान्याक्षरपदं कुलपुत्रा यथा भवद्भिर्न ज्ञातं न श्रुतं तथास्माभिरपि सर्वतथागतैः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैश्च कुलपुत्रास्ते गुह्याक्षरा न संप्राप्ता नाभिसंबुद्धाश्च । तत्कस्मात् हेतोः ? त्रिगुह्याक्षरविशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वाः तूष्णीं व्यवस्थिता^१ अभूवन् । अथ भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रयो-
पिङ्गयेषु विजहार ।

अथ सा सर्वतथागतचित्तदयिता मामकौ भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावज्रधरं एभिर्वज्रधरकामरतिपूज्या-
क्षरपदैः प्रीत्या संस्तूया^२मास ।

“ त्वं वज्रचित्त भुवनेश्वर सत्त्वधातो
त्रायाहि मां रतिमनोज्ञ महार्थकामैः ।
कामाहि मां जनक सत्त्वमहाश्रवम्भो
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथः ॥ ”

अथ सा बुद्धलोचना सर्वतथागतकायदयिता भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं महावज्रधरमेभिः सर्ववज्रकामरति-
पूज्याक्षरपदैः सुखसौमनस्यप्रीत्या संस्तूयामास ।

“ त्वं वज्रकाय बहुसत्त्वप्रियाङ्गवक्र
बुद्धार्थबोधिपरमार्थहितानुदर्शी^३ ।
रागेण रागसमयं^४ मम कामयस्व
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥ ”

1. C ° भूता । 2. C स्तुव, ° स्तुतु° । 3. A° दर्शी । 4. AC ° यां, R ° ये° ।

अथ सा लोकिश्वरदयिता कायावस्थितनेत्रौ^१ भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावज्रधरं कामोपभोगसमयैः संस्तूयामास ॥

“त्वं वज्रवाच सकलस्य हितानुकम्पी
लोकार्थकार्यकरणे सद संप्रवृत्तः ।
कामाहि मां सुरतचर्यं समन्तभद्र
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ सा सर्वतथागतकायवाक्चित्तसमयवज्रदयिता
भगवन्तं सर्वतथागताधिपतिं महावज्रधरमनया सर्वतथागत-
सुखसौमनस्यप्रौढ्या संस्तूयामास ।

“त्वं वज्रकाय^२ समयाद्य महाहितार्थ
संबुद्धवंशतिलकः समतानुकम्पी ।
कामाहि मां गुणनिधिं बहुरत्नभूतम्
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वकामोपभोगवज्र-
श्रियं नाम समाधिं समापन्नस्तां सर्वतथागतदयितां समय-
चक्रेण कामयन् तृणौमभूत् ।

अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्र-
समयशु^३क्रेण परिपूर्णो वज्रोदकपरिपूर्णकुम्भ इव^४ संस्थितोऽभूत् ।

अथास्मिन्वज्राकाशधातौ ये सत्त्वास्त्रिकायसमयसंभूता-
स्त्रिवज्रश्रिया संस्पृष्टाः^५ सर्वे ते^६ तथागता अर्हन्तः सम्यक्संबुद्धा-
स्त्रिवज्रज्ञानिनोऽभवन् । ततः प्रभृति सर्वसत्त्वाः समन्तभद्र

१. BC कायवाक्चित्तवज्रनेत्रौ । २. BC °म । ३. C सुगता ° ।
४. A च ° । ५. R कुम्भेष्वव ° । ६. B ° अस्ताः । ७. C ° अथ ते सर्व ° ।

समन्तभद्र इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रणाभिषिक्ता
अभूवन् ।

अथ वज्रपाणिस्तथागतस्तान्सर्वतथागतानिवमाह । दृष्टा
भगवन्तस्सर्वतथागताः सर्वबुद्धधर्मसमता । अथ ते सर्व-
तथागता वज्रपाणिं सर्वतथागताधिपतिमेवमाहुः । दृष्टा
भगवन् दृष्टा सुगत^१ वज्रज्ञानसमता वज्रज्ञानचर्येति । अथ
भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतयोषिद्विगेष्वभिनिष्क्रम्य
भगवन्तं महावज्रपाणिं सर्वतथागताधिपतिं तथागतमेवमाहुः ।
आश्चर्यं भगवन्नाश्चर्यं सुगत यत्र हि नाम रागाक्षरपदैः बहु-
बोधिरनुगन्तव्येति ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिस्तान्सर्वतथागतान्वेव-
माह । मा भगवन्तः सर्वतथागता एवं वदथ । तत्कस्माद्धेतोः ?
खवच्चसमयतुल्यत्वात् सर्वधर्माणां न रूपस्कन्धो न वेदनास्कन्धो
न संज्ञास्कन्धो न संस्कारस्कन्धो न विज्ञानस्कन्धो न धातु-
र्नायतनं न रागो न द्वेषो न मोहो न धर्मो नाधर्म इति ।

अथ ते सर्वतथागतास्तृणौमभूवन् ।

अथ भगवान्वज्रपाणिः तान्सर्वतथागतान्वोधिसत्त्वाद्या-
मन्वयते स्म । आलोचयन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वलोकधातु-
ष्विदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रगुह्यम् । तत्कस्माद्धेतोः ?
भव्या वतामौ दशदिक्संस्थिता बोधिसत्त्वा महासत्त्वा अस्य
धर्मपर्यायस्य ।

1. B adds इति । 2. BC "स्सर्वतथागताधिपतिं" । 3. C omits from
here to तथागतमेवमाहुः below. 4. B adds सर्वतथागत before.

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः वज्रधर्म^१मामन्त्रयते स्म । उद्गृह्णाण कुलपुत्र इदं सर्वतथागतसमयतत्त्वं त्वं हि सर्वतथागतैर्धर्मेश्वर वज्रगज इत्यभिषिक्तः ।

अथ वज्रधर्मी बोधिमत्स्यो महासत्त्वस्तथा^२स्त्विति कृत्वा तूष्णीमभूत् ।

अथ ते भगवन्तः सर्वतथागताः त्रिवज्रतत्त्वाक्षरेषु काय-वाक्चित्तं प्रवेशयामासुः । अथ वैरोचनस्तथागतः सर्वत्रैधातुककायवज्रेषु विहरन् सर्वतथागतकायसमतामध्यालभ्य तूष्णीमभूत् । अथ वाग्वज्रः तथागतः सर्वत्रैधातुकवाग्वज्रेषु विहरन् सर्वतथागतवाक्^३समतामध्यालभ्य तूष्णीमभूत् । अथ वज्रपाणिस्तथागतः सर्वत्रैधातुकचित्तवज्रेषु विहरन् सर्वतथागतचित्तसमता^४मध्यालभ्य तूष्णीमभूत् ।

इदमवोचत् भगवान् ।

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तगुहारहस्यातिरहस्ये श्री-गुह्यसमाजे महागुहातन्त्रराजे सर्वतथागतसमयसम्बरवज्राधिष्ठानपटलः सप्तदशोऽध्यायः ।

अष्टादशः पटलः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथाभिषेक-
कायवाक्चित्तगुह्यानिर्देशं सर्वभावेन यथावद् यथासमयं दृष्ट्वा
श्रुत्वा चाधिगम्य तान् सर्वतथागतान् दृष्टधार्मिकानेवमाहुः ।

अहो समन्तभद्रस्य कायवाक्चित्तनिर्णयः ।

विहरन्ति विवर्जेण विवर्जेषु समन्ततः ॥

सर्वसत्त्वाः समुत्पन्नास्त्यध्व'वज्रस्वभावतः ।

बोधिवज्रपदं प्राप्ता बुद्धवज्रमहर्धिकाः ॥

अहो सुविस्मयमिदमहो ज्ञानमतीन्द्रियम् ।

अहो परमनिर्वाणमहो संसारसन्ततिः ॥

ततस्ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वान् महासत्त्वानेवमाहुः ।

एवमेव' बोधिसत्त्वा एवमेव' महा'सत्त्वा इति ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः पुनः समाजमागम्य तान्-
सर्वतथागतान् गुह्ये तरपूजाभिः संपूज्य प्रणिपत्यैककण्ठेनैव'माहुः ।

अहो सुदुर्लभमिदमुपायं बोधिसाधनम् ।

तन्त्रं गुह्यममाजाख्यं तन्त्राणामुत्तरोत्तरम् ॥

अध्येषयामस्त्वां नाथ यदुक्तं भूतवादिना ।

तद्गूढाव'बोधनार्थाय सत्त्वानां हितकाम्यया ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु गुणाकराः ।

यत् सुगूढपदं तन्त्रे' तत्सर्वे पृच्छतेच्छया ॥

1. A अथ । 2. AR महाबो' । 3. C omits. 4. AR बोधि' ।
5. B कण्ठेव । 6. BC' टा' । 7. B' न्त्रं ।

अथ ते—

सर्वे महाबोधिमत्ताः प्रहर्षा^१त्फुल्ललोचनाः ।
 पृच्छन्तोह स्वमन्देहान् प्रणिपत्य मुहुर्मुहुः ॥
 गुह्ये^२त्यत्र^३ किमुच्चात समाजेति किमुच्यते ।
 कौटुशस्तत्र^४ सम्बन्धः योगित्यत्र किमुच्चाते ॥
 तच्च कतिविधं प्रोक्तं गुह्यं कतिविधं तथा ।
 रहस्येति किमुच्येत परमं कतिविधं भवेत् ॥
 बोधिविज्ञेति किं ज्ञेयं विद्यापुरुषेति किं तथा ।
 वज्रधृगिति किं ज्ञेयं जिनजिगिति किं तथा ॥
 रत्नधृगिति किं तत्र आरोलिगिति किं तथा ।
 प्रज्ञाधृगिति किं ज्ञेयं कुलमित्यत्र किं तथा ॥
 मोह इति किमुच्चात द्वेषित्यत्र किमुच्यते ।
 राग इति किमुच्चात वज्रमत्र किमुच्यते ॥
 रतीत्यत्र किमुच्चात कथं सम्पदिति स्मृतम् ।
 यमान्तकृत् किमर्थेन किन्तत् प्रज्ञान्तकृत्^५था ॥
 पद्मान्तकृत् कथं नाम कथं विघ्नान्तकृत्^६था ।
 समन्त^७चर्येति किं ज्ञेयं मन्त्रचर्येति किं तथा ॥
 जपमित्यत्र किं ज्ञेयं किमा मुद्र^८णमुच्यते ।
 धर्मेदयं कथं भाव्यं सम्बरं कौटुशं तथा ॥
 द्वेषमोहमहारागैः सत्तार्थं कुरुते कथम् ।
 मण्डलेति किमुच्येत मुद्रान्यासं कथं भवेत् ॥

1. AR ° विती ° । 2. A गुह्यतत्र, C गुह्येद्यत्र । 3. AR तत्र ।
 4. R ° कं । 5. R ° कं । 6. AR सर्वमन्त्र ° । 7. A ° द्वे ° ।

पुष्पमित्यत्र किं ज्ञेयं चैत्यं चिति किमुच्यते ।

ज्ञानचक्रं कथं ज्ञेयं पदमत्र किमुच्यते ॥

चोदनं च कथं नाद्याः प्रेरणं च कथं भवेत् ।

आमन्त्रणं कथं तेषां बन्धनं कथमत्र वै ॥

अभिषेकं कथं देयं कथं विद्यादत्तं तथा ।

पञ्चामृतं कथं भक्ष्यं पञ्चवीर्यं कथं तथा ॥

कौटुम्भं सिद्धिसामान्यमुत्तमं कौटुम्भं तथा ।

उपायाः कतिविधास्तत्र उपेयः^२ कौटुम्भस्तथा ॥

कथमाज्ञां प्रयच्छन्ति योगिनः सर्ववज्रिणाम् ।

कथं कुर्वन्ति नानास्वं^३ तत्सर्वं कथयाशु च^४ ।

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां
प्रश्नवाक्यमुपश्रुत्य मुहूर्त्तं महाबोधिसत्त्वं महावज्रधरं^५ मालम्बा
तूष्णीमभूवन् । अथ ते—

सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः करुणात्मनः ।

संबुद्धान् सुगतान् नाद्यान् प्रचोदन्ति^६ पुनः पुनः ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तान्बोधिषत्त्वानेवमाहुः ।

कायवाक्चित्तवज्रेण कायवाक्चित्तवज्रिणः ।

सत्त्वार्थं^७ बोधिसत्त्वेन्द्राः^८ शृणुन्तु प्रश्नविस्तरान्^९ ॥

अथ ते सर्वे महाबोधिसत्त्वास्तेषां सर्वतथागतानामनुग्रह-
वचनमुपगृह्य^{११} महाबोधिसत्त्वस्य महावज्रधरस्य कायवाक्-

1. BC omit this line. 2. BC ° उपायं । 3. BC समयं । 4. AR
कर्माद्यप्रसराणि च । 5. BC omits महावज्रधरं । 6. A ° दयन्ति ।
7. BC महावी ° । 8. BC समुच्चार्यं । 9. B ° सेन्द्राः । 10. BC शृणु गुह्य-
मविस्तरम् । 11. BC परमगुह्यवचनमुपश्रुत्य, R प्रगृह्य ।

चित्तवर्जं स्वकायवाक्चित्तवर्जैरालम्ब्य^१ साधु साधु भगवन्तः
साधु साधु सुगता^२ इति तृष्णीमभूवन् ।

^३ततस्ते सर्वतथागता महाकरुणात्मानः सहृद्यालम्ब्याधि-
तिष्ठन् तेषां महाबोधिसत्त्वानामेककण्ठेनैव तान् प्रश्नान्^४
निर्दिशन्ति स्म^५ ।

त्रिविधं कायवाक्चित्तं गुह्यमित्यभिधीयते ।

"समार्जं मौलनं प्रोक्तं सर्वबुद्धाभिधानकम् ॥

पंचमं^६ नवमं चैव दश सप्त त्रयोदशम्^७ ।

बुद्धानां बोधिसत्त्वानां देशना साधनं महत् ॥

चतुर्थं षोडशं चैव अष्टमं द्वादशं तथा ।

आचार्यकर्मसामान्यं^८ सिद्धिश्च व्रतसम्बरम् ॥

अष्टमं च^९ द्वितीयं च दश पञ्च चतुर्दशम् ॥

हठमनुरागणं चैव उपसाधनसम्बरम् ।

सप्तमं च तृतीयं च दशैकादशपञ्चमम्^{१०} ॥

सिद्धिचेतनमिति च सेवा^{११}साधनसम्बरम् ।

सर्वतथागतकर्म नियज्ञानुग्रहक्षमम् ॥

दानदीर्दान्तसौम्यानां सत्त्वानामेव तारणम्^{१२} ॥

उत्पत्तिक्रमसंबन्धं^{१३} सेवावज्रविधिश्चतुः ॥

1. BC वज्रवाक्यैः साधुकारमददुः । 2. BC सर्वतथागता । 3. C omits from ततः.....दश सप्त त्रयोदशम् below. 4. B has instead सर्वे मिलित्वा एकमतेनैकस्वरणं । 5. B adds अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां प्रश्नवाक्यमुपयुज्य मुहूर्त्ते महाबोधिसत्त्वं वज्रधरमालम्ब्य उवाच । 6. B omits this line. 7. B अष्टमं । 8. B दशमं तत्र षोडशं । 9. B वर्णनं नाम, C वर्णनामन्त्रं । 10. B सप्तमं, C अष्टं चैव । 11. BC सेवासाधनमुत्तमम् । 12. A सत्त्व " । 13. AR "मवतारणा । 14. B क्रमशः चैव ।

गुरुणां मन्त्रमार्गेण^१ शिष्याणां परिपाचनम् ।
 सुव्रतस्याभिषिक्तस्य सुशिष्यस्य महात्मनः ।
 बुद्धानां बोधिसत्त्वानां देशना परिमोचना ॥
 प्रज्ञोपायसमापत्तिर्योग इत्यभिधीयते ।
 योनिस्वभावतः^२ प्रज्ञा उपायो भावलक्षणम् ॥
 प्रबन्धं तन्त्रमाख्यातं तत् प्रबन्धं त्रिधा भवेत् ।
 आधारः प्रकृतिश्चैव असंहार्यप्रभेदतः ॥
 प्रकृतिश्चाकृतेर्हेतुरसंहार्यफलं तथा ।
 आधारस्तदुपायश्च त्रिभिस्तन्त्रार्यसंग्रहः ॥
 पञ्चकं त्रिकुलं चैव स्वभावैकशतं कुलम् ।
 सहोक्तिर्बोधिवज्रस्य सोत्तरं तन्त्रमिष्यते ॥
 तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं त्रिकुलं गुह्यमुच्यते ।
 अधिदेवो रहस्यं च परमं शतधा कुलम् ॥
 अनादिनिधनं शान्तं भावाभावाशयं विभुम् ।
 शून्यताकरुणाभिन्धं बोधिचित्तमिति स्मृतम् ॥
 कायवाक्चित्तवज्रेण^३ भेद्याभेद्यस्वभावतः^४ ।
 विद्यया सह संयुक्तो विद्यापूरुष उच्यते ॥
 पञ्च हेतिश्च वेतिश्च^५ वज्रमित्यभिधीयते ।
 धारणं धृतिरिति स्यात् विज्ञानं वज्रधृद्भवनः ॥
 सदसन्मध्यमं स्यात् भूतभौतिकसम्भवम् ।
 विग्रहः सर्वसत्त्वानां जिनजिग्जननं जिनः ॥

^१ A °मासन्ना । ° BC वाभिः सन्तिष्ठते । ° C °वैकं कुलं तथा ।

B °वच्चाणां । ° AB भेद्यतेच स्वभावतः । ° A वे° ।

चित्तं रत्नमिति स्थातमर्थः सर्वैः समुद्भवम् ।
 वेदकेन ध्रुवं वेद्यं वेदना रत्नधृङ्गनः ॥
 लक्ष्यलक्षणभावैस्तु सर्वं सर्वेण सर्वतः ।
 रमणं लक्ष्यं लक्ष्यमारोलिगिति कथ्यते ॥
 प्रकर्षकृतविज्ञानं यत् तत् प्रज्ञेति^१ भण्यते ।
 संस्कारचेतनां धार्यं प्रज्ञाधृगिति कथ्यते ॥
 कूलमन्वयमास्थातमन्वयैरा^२दिरुच्यते ।
 अविनाशमनुत्पन्नं यन्नाम^३ तत् प्रकथ्यते ॥
 विज्ञानं द्वेषमास्थातं देति^४ वेति द्वयैर्द्विषाम् ।
 रूपं मीढमिति स्थातं जडबन्धस्वभावतः ॥
 वेदना घट्टमानाख्या अहङ्कारस्वभावतः ।
 सञ्ज्ञा संरागमात्मानं वस्तुतः शक्तिलक्षणम् ॥
 संस्कारस्तु सदा ईर्ष्या प्रतीत्य प्रेरणात्मनाम् ।
 स्वभावं बोधिचित्तं तु सर्वत्र भवसम्भवम् ॥
 कामं चित्तमिति प्रोक्तं रागद्वेषतमोऽन्वितम् ।
 समर्थं विश्वसङ्काशाभिमुखं कर्मजं फलम् ॥
 अद्वयज्ञानधर्मेर्ष्या^५ऽहंकारो मोह उच्यते ।
 अन्योन्यघट्टनं तत्र द्वेष इत्यभिधीयते ॥
 लक्षणं रागमा^६सक्तिः ज्ञानोऽयं वज्रमुच्यते ।
 रतिरत्यन्तसम्भोगं सम्यदः स्त्रीमुखं परम् ॥
 मोहो द्वेषस्तथा रागः सदा वज्रे रतिः^७ स्थिता ।
 उपायस्तेन बुद्धानां वज्रयानमिति स्मृतम् ॥

^१ B °कृति । ^२ BC °वमा । ^३ BC °र्थ । ^४ A हेति, C देहि ।

^५ B °धर्मेव । ^६ R °समा । ^७ BC °रति ।

अविनाशात्मका धर्मा अनुत्पादस्वभावतः ।
 समयः सर्वभावानां तेनैवान्तककृद्यमः ॥
 अविज्ञानात्मका धर्माः परमार्थविशुद्धितः ।
 समयः सर्वचित्तानां तेन प्रज्ञान्तकज्जिनः ॥
 अवाच्यात्मका धर्मा अभावनामरूपधीः ।
 समयः सर्वधर्माणां तेन पद्मान्तकत् विभुः ॥
 निर्विकल्पात्मका धर्माः प्रकृत्या शान्तभावतः ।
 समयः सर्ववज्राणां तेन विघ्नान्तकत् प्रभुः ॥
 अविनाशमविज्ञेयं अवाच्यमविकल्पितम् ।
 बुद्ध्यधीरिदं ज्ञानं ज्ञात्वा सुखमवाप्नुते ॥
 मोहो मोहोपभोगेन क्षयमोहो यमान्तकत् ।
 कायान्तकत् भवेत्तेन तथा ज्ञेयान्तकद्वेत् ॥
 दोषो दोषोपभोगेन क्षयदोषः प्रज्ञान्तकत् ।
 चित्तान्तकद्वेत्तेन तथा क्लेशान्तकद्वेत् ॥
 रागो रागोपभोगेन क्षयरोगः पद्मान्तकत् ।
 वागन्तकद्वेत्तेन समापत्यन्तकतथा ॥
 सर्वक्लेशक्षयं यत्तत्सर्वकर्मक्षयन्तथा ।
 सर्वावरणक्षयं ज्ञानं विघ्नान्तकदिति स्मृतम् ॥
 क्लेशवज्रावृते शुद्धे सर्वं कर्म विशुध्यते ।
 सर्वकर्मविशुद्धत्वात् विशुद्धं कर्मजं फलम् ॥
 ग्रहणं रागणं चैव आकारनिश्चलन्तथा ।
 हेतुत्वञ्च फलत्वञ्च पङ्क्तिश्चित्तसमुद्भवः ॥

^१ C "क्षर" । ^२ A धर्मोऽभावः । ^३ C "धर्मा" । ^४ AB स्वान्ता ।
^५ R न ते, C तेन । ^६ R विघ्नः ।

टक्किराजादयः षट्काः क्रोधेन्द्रा इति विश्रुताः ।
 भूतभौतिकविख्याता विद्याराजेति विश्रुताः ॥
 रूपवज्रादयः षट्का वज्राधिपतयः स्मृताः ।
 समयवज्रादयः षट्काः पृथिव्यादिषु पञ्चकाः ॥
 चित्तवाक्कायवज्रैस्तु सम्भवन्ति महात्मनः ।
 प्रज्ञोपायोद्भवं स्कन्धधात्वायतनविग्रहम् ॥
 निश्चित्य योगतो मन्त्रौ निष्पन्नक्रमयोगतः ।
 सर्वशुद्धाधिमोक्षेण सर्वसन्त्रासवर्जितः ।
 सिंहवत् विचरेत् मन्त्रौ निर्विशङ्केन चेतसा ॥
 नाकार्यं विद्यते ह्यत्र नाभक्ष्यं विद्यते तथा ।
 नावाच्यं विद्यते किञ्चिन्नाचिन्त्यं विद्यते सदा ॥
 असमाहितयोगेन नित्यमेव समाहितः ।
 सर्वचित्तेषु या चर्या मन्त्रचर्येति कथ्यते ॥
 प्रतीत्योत्पद्यते यद्यदिन्द्रियैर्विषयैर्मनः ।
 तन्मनो मननं^१ स्यात् कारकं चाणनार्थतः ॥
 लोकाचारविनिर्मुक्तं यदुक्तं समयसम्बरम् ।
 पालनं सर्ववज्रैस्तु मन्त्रचर्येति कथ्यते ॥
 स्वकस्वकस्वभावन्तु विचार्य मनसा हृदि ।
 जपं तु सृष्टिसंहारं मन्त्रमुच्चार्य भेदतः ॥
 विश्ववज्रात्मकान् बुद्धान् ज्ञानवौजेन संहरेत् ।
 बोधिनैरात्मवौजेन निरात्मां भावयेद् व्रतौ ॥

^१ A चित्तं च कायवामुच्यते । ^२ B °नि° । ^३ AC समन्तचर्येति ।

^४ C °न° । ^५ BC मनोमर्तं । ^६ BC तकारं । ^७ B समय° । ^८ A धार° ।

संस्फरेद् विश्ववद्विश्वं च्यध्वबीजेन तं जपेत् ।
जपं जल्पनमाख्यातं सर्ववाङ्मन्त्रमुच्यते ॥
मन्त्रं मन्त्रमिति प्रोक्तं तत्त्वं चोदनभाषणम् ।
यथैव हृद्यधिष्ठानं समाधिं च तथैव च ॥
तेषां मूर्धन्यभिषेकं च तथा पूजां च सर्वतः ।
विद्यया विद्यते योगं यस्य वज्रधरस्य च ॥
तस्य भोगाश्चतुर्ज्ञेयाः स्वाधिष्ठानादिभिस्तथा ।
वौराणामेकवक्त्राणामेकैकं मूर्ध्नि मेचनम् ॥
हृन्मुद्रा मन्त्रमार्गेण मुद्र्यते स्वकुलकमैः ।
फलेन हेतुमामुद्र्य फलमामुद्र्य हेतुना ।
विभाव्यमन्यथा सिद्धिः कल्पकोटिर्न जायते ॥
चतुर्भोगसमायुक्तं विद्यापुरुषवज्रिणम् ।
कायवाक्चित्तभेदेन चिकोणेषु विभावयेत् ॥
दशारं चक्रमापीतं तच्च मध्ये विभावयेत् ।
सर्वारेषु दशक्रोधान् दशज्ञानात्मकोदयान् ॥
भावयेन्निरोधचक्रेण निष्पन्नेनाग्रचारुणा ।
वज्रज्वालां स्फुरेन्मेघैर्धूमन्तं निश्चलोपमम् ॥
इति धर्मोदयज्ञानं प्रकृत्या निर्मलं शिवम् ।
भावितेन क्षणेनैव बुद्बुच्चक्षुः प्रजायते ॥
क्रमद्वयमुपाश्रित्य वज्रिणां तच्च देशना ।
क्रममौत्पत्तिकं चैव क्रममौत्पन्नकं^{१०} तथा ॥

^१ A तत् वादन^१ । ^२ B ०कृत् । ^३ BC चक्र^२ । ^४ A ०वक्त्राणां ।
^५ BC ०त्रे^३ । ^६ BC ०णाः । ^७ B ०वज्रेण, C ०वज्रिणो । ^८ A ०रूपिणा ।
^९ B ०शोत्^४ । ^{१०} B ०शोत्पत्तिकं ।

साधनं प्रतिपत्तिश्च समयसम्बरं तथा ।
 सर्वं तद्विस्तरं पूर्वं भिद्यते कमभेदतः ॥
 रूपशब्दादयः कामाः सुखदुःखोभयात्मकाः ।
 जनयन्ति हृदये नित्यं रागद्वेषतमोदयम् ॥
 रागे रागमयं^१ वज्रं वज्रवद्रत्नसम्भवम् ।
 रत्नवज्जायते समयं कामास्ते समयोपमाः ॥
 साकारं च निराकारं सर्वगं चक्षरात्मकम् ।
 करणं हरणं चैव स्फारणं कुर्यात् स्वजापतः ॥
 एवं द्वेषं च मोहं च निष्पाद्य भुवनत्रयम् ।
 अमुद्रां^२ गुह्यमंशुद्वयं कुर्वन्ति वज्रिणः ॥
 निष्पाद्य द्वेषचक्रं तु द्वेषयोगेन योगिनाम् ।
 विदाह्य^३ क्रूरवज्रेण^४ संहरेत् ज्ञानवज्रिणः ॥
 तांस्तु संस्कार्य संबोध्य^५ तद्वत्संहरणं पुनः ।
 अभ्यसेद्योगमेवन्तु द्वेषवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 मारणं जीवनं चैव त्रैधातुकमशेषतः ।
 करोति क्षणमात्रेण व्यक्तशक्तिर्न संशयः ॥
 निष्पाद्य मोहचक्रं तु मोहयोगेन योगिना ।
 भूषणाद्यानि यत्किञ्चित्तत्सर्वं चोदयेत्सदा ॥
 मोहचित्तोदधिं भाव्यं^६ सर्वरत्नैः प्रपूरितम् ।
 दानवर्यं प्रवर्षेत सर्वेषां मोहचक्रिणाम् ॥
 प्रदानं हरणं चैव सर्वद्रव्यमशेषतः ।
 करोति क्षणमात्रेण चित्तवज्रस्थिरेण वै ॥

^१ A वि^० । ^२ BC अमं । ^३ B साकारं निरकरं चैव, C साकारं च निरकरं च । ^४ BC अमुद्रा । ^५ A विधात्य । ^६ B योगेण । ^७ A बोधेन ।
^८ A स्वाप्य ।

निष्ठाद्य रागचक्रं तु रागयोगेन योगिना ।
 अपहृत्य सर्वदेवेभ्यः कामयेत् कामयोगतः ॥
 रतिप्रीतिसुखैर्हर्षैः कामक्रौडाविकुर्वितैः ।
 प्रदातव्यं ततः पञ्च देवेभ्यः सर्वचक्रिणा ॥
 चैधातुकसमुत्पन्ना भार्या देवासुरा अपि ।
 कामयन्ति श्लोकेनैव मानुष्यः किं पुनः स्त्रियः ॥
 मण्डलमभिषेकं च कर्माग्रप्रसराणि च ।
 अनुष्ठानमधिष्ठानं सिद्धानां गतिरन्यथा ॥
 भगं मण्डलमाख्यातं बोधिचित्तं च मण्डलम् ।
 देहं मण्डलमित्युक्तं त्रिषु मण्डलकल्पना ॥
 मुद्रितं मुद्रया सर्वं स्कन्धायतनधातुना ।
 तेन मुद्रा सदा न्यस्ता मण्डलेति विनिर्दिशेत् ॥
 अक्षुण्णं दण्डशूलं च खड्गं कीलेषु विन्यसेत् ।
 टकिदण्डवलं बालं चक्रं सुम्भमधोर्द्धतः ॥
 विद्याराजादिवज्राणां मुद्रा षट्चक्रवर्तिनाम् ।
 पृथिव्यादिषु सत्त्वानां मुद्रामण्डलकं स्वकम् ॥
 आदर्शं वीणां शङ्खं च पात्रं विम्बपटास्तथा ।
 धर्मोदयाख्या मुद्रैषा वज्राधिपतिवज्रिणाम् ॥
 बुद्धाय बोधिसत्त्वाय क्रोधराजाभिमुद्रिताः ।
 ततोऽन्या एकवीरास्तु कुलवर्णेन कल्पिताः ॥
 पुष्पमित्यभिधीयन्ते नवयोषित्वधातवः ।
 कायवाक्चित्तभेदेन न्यासं कुर्यात् कुलक्रमैः ॥

^१ A कार° ।

^२ B पश्चात् ।

^३ B भ्यस्तान् ।

^४ C रूपं ।

^५ BC शस्त्र° ।

चैत्यं च सर्वबुद्धानां आलयस्थानमुच्यते ।
 ज्ञानसत्त्वेन यत् सृष्टं^१ ज्ञानचक्रमिति स्मृतम् ॥
 बीजाक्षरपदं प्रोक्तं त्रिविजाक्षरमक्षरम् ।
 बोधनं बोधनं प्रोक्तं कायवाक्चित्तभावतः^२ ॥
 प्रेरणं रश्मिसञ्चारं दशदिग्लोकधातुषु ।
 आमन्त्रणं सर्वज्याणां सर्ववज्रनिमन्त्रणम् ॥
 रश्मिना सर्ववज्याणां सर्ववज्राणि तत्पदे ।
 संहृत्य पिण्डरूपेण बन्धो^३ बन्धनमुच्यते ॥
 कायवाक्चित्तवज्रेण कायवाक्चित्तमण्डले ।
 आमुद्रा कायवाक्चित्तं कल्पयेत् लेख्यमण्डलम् ॥
 अभिषेकं विधा भेदमस्मिन्तन्त्रे प्रकल्पितम् ।
 कलशाभिषेकं प्रथमं द्वितीयं गुह्याभिषेकतः ।
 प्रज्ञाज्ञानं तृतीयं तु चतुर्थं तत् पुनस्तथा ॥
 मन्त्रयोग्यां विशालाक्षीं संपुण्यां शुक्रसम्भवाम् ।
 गुह्यगुह्याभिषेकं तु दद्यात् शिष्यस्य^४ मन्त्रिणः ॥
 खधातुमध्यगतं कृत्वा विण्मूचमज्जसंयुतम् ।
 वज्रपद्मप्रयोगेन सर्ववज्रान् समाजयेत् ॥
 सर्वांस्तान् हृदये पात्य कायवाक्चित्तवज्रतः ।
 उत्सृज्य वज्रमार्गेण शिष्यवक्त्रे^५ निपातयेत् ॥
 इदन्तत् सर्ववज्याणामभिषेकपदं परम्^६ ।
 सिद्ध्यन्ति सर्वमन्त्राणि कर्माग्रप्रसराणि च ॥

^१ A पृष्ठं । ^२ BG 'तत्त्वतः' । ^३ B वचः । ^४ A 'ख' । ^५ R सु ।

^६ R 'धे' । ^७ R 'वज्रसमो' । ^८ C 'वचे' । ^९ B 'वर' पदम् ।

अतिश्रद्धा^१ महाप्राज्ञौ मरुपां साधकप्रियाम् ।
 एकयोगक्रियाभ्यस्तां समयौ^२ समपश्य वै ॥
 दक्षिणा च^३ प्रदातव्या गुरवे साधकेन वै ।
 अध्येष्य गुरुणा तस्य दातव्या साधकस्य तु ॥
 मूढे मोहात्मकं योगं मोहरत्या^४ समन्वितम् ।
 निःसे^५कान्मोहधाराभिर्मोहवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 द्विष्टे द्वेषात्मकं योगं द्वेषरत्या^६ समन्वितम् ।
 निःसेका^७द् द्वेषधाराभिर्द्वेषवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 रक्ते रागात्मकं योगं रागरत्या^८ समन्वितम् ।
 निःसेका^९द्रागधाराभौ रागवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 प्रज्ञाज्ञानात्मकं योगं वज्ररत्या^{१०} समन्वितम् ।
 निःसेका^{११}द् ज्ञानधाराभिः प्रज्ञाज्ञानः स्वयं भवेत् ॥
 तामेव देवतां विद्यां गृह्य शिष्यस्य वज्रिणः ।
 पाणौ पाणिः प्रदातव्यः साक्षीकृत्य तथागतान् ॥
 हस्तं दत्वा शिरे शिष्यमुच्यते गुरुवज्रिणा ।
 नान्योपायेन बुद्धत्वं तस्माद्विद्यामिमां वराम् ॥
 अद्वयाः सर्वधर्मास्तु द्वयभावेन लक्षिताः ।
 तस्माद्वियोगः संसारे न कार्यो भवता सदा ॥
 इदं तत्सर्वबुद्धानां विद्याव्रतमनुत्तमम् ।
 अतिक्रमति यो मूढः सिद्धिस्तस्य न चोत्तमा ॥
 प्रकृत्या देहधर्मेषु भ्रजते मलपञ्चकम् ।
 पञ्चज्ञानैरधिष्ठानात्पञ्चामृतमिति स्मृतम् ॥

^१ B °श्रद्धा, R °ज्ञाज्ञौ । ^२ A omits. ^३ ABC °य । ^४ AR °तां ।

^५ B °ज्ञौ । ^६ B °शेषा । ^७ ABC गृह्यामिमेक । ^८ B शिष्यशिष्यि ।

^९ B तथो ।

ज्वा'लनं तापनं चैवोद्योतनं रूपदर्शनम् ।
 मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण भक्षेत्यश्वासृतासृतम् ॥
 अन्तरिक्षगतं चिन्ते'द्वजहृङ्कारसम्भवम् ।
 अधस्तात् तत्र भागे पद्म'माकार'सम्भवम् ।
 'ॐ'काराङ्कितमसृतं' तत्र मध्ये निवेशयेत् ॥
 वज्रपद्मसमायोगाज्ज्वा'ल्य' सन्ताप्य' योगिना ।
 उद्यते' स्फटिकाकारं ज्ञानसूर्यमिवापरम् ॥
 आरुप्य परमास्त्रेण दशदिग्लोकधातुषु ।
 असृतं तत्र संपात्य' भक्षेद् भक्षणयोगतः ॥
 पञ्चवीर्यं तथा भक्ष्यं साध्यसिद्धिविधानतः ।
 निष्पाद्य अक्षरैर्वा'जैरन्यथा नैव सिद्धिदाः ॥
 अन्तर्धानादयः सिद्धाः सामान्या इति कौर्तिताः ।
 सिद्धिरुत्तममित्याहुर्वुद्धा बुद्धत्वसाधनम्' ॥
 चतुर्विधमुपायन्तु बोधिवज्रेण वर्णितम् ।
 योगतन्त्रेषु सर्वेषु शस्यते' योगिना सदा ॥
 सेवाविधानं प्रथमं द्वितीयमुपसाधनम् ।
 साधनन्तु तृतीयं वै महासाधनं चतुर्थकम् ॥
 सामान्योत्तमभेदेन सेवा तु द्विविधा'भवेत् ।
 वज्रचतुष्केण सामान्यमुत्तमं ज्ञानासृतेन च ॥

१. B ज्व' २ CR 'वज्रं, B ज्व' ३ AB omit this line.

४ C 'तत्र भावेन । ५ C पद्मा' ६ BCR 'नसृतान् । ७ R ज्ञानं, BC ज्वा'ल' । ८ A सन्ताप', R सन्तुष्य । ९ AC उद्योत' । १० A 'प्राप्य, C 'थोज्य, B 'प्राप्य । ११ A 'भावनं । १२ B 'प्राप्यात् सम्पात', C वा स्वातं संख्या ते । १३ ABC चतुर्विधा' ।

प्रथमं शून्यताबोधिं द्वितीयं बौजसंहृतम् ।
 तृतीयं विम्बनिष्पत्तिश्चतुर्थं न्यासमक्षरम् ॥
 'एभिर्वज्रचतुष्केण सेवासामान्यसाधनम् ।
 उत्तमे ज्ञानासृते चैव कार्यं योगषडङ्गतः ॥
 सेवाषडङ्गयोगेन कृत्वा साधनमुत्तमम् ।
 साधयेदन्यथा नैव जायते सिद्धिरुत्तमा ॥
 प्रत्याहारस्तथा ध्यानं प्राणायामोऽथ धारणा ।
 अनुस्मृतिः समाधिय षडङ्गो योग उच्यते ॥
 दशानामिन्द्रियाणान्तु स्ववृत्तिस्थानान्तु सर्वतः ।
 प्रत्याहारमिति प्रोक्तमाहारप्रतिपत्तये ॥
 पञ्चकामाः समासेन पञ्चबुद्धप्रयोगतः ।
 कल्पनं ध्यानमुच्येत तद् ध्यानं पञ्चधा भवेत् ॥
 वितर्कं च विचारं च प्रीतिश्चैव सुखं तथा ।
 चित्तस्यैकाग्रता चैव पञ्चैते ध्यानसंग्रहाः ॥
 गुह्यतन्त्रेषु सर्वेषु विविधाः परिकीर्तिताः ।
 गुह्यं तर्कोदयं तर्कं विचारं तत् प्रयोगतः ॥
 तृतीयं प्रीतिसङ्काशं चतुर्थं सुखसंग्रहम् ।
 स्वचित्तं पञ्चमं ज्ञेयं ज्ञानं ज्ञेयोदयक्षमम् ॥
 सर्वबुद्धमयं शान्तं सर्वकामप्रतिष्ठितम् ।
 पञ्चज्ञानमयं श्वासं पञ्चभूतस्वभावकम् ॥
 निश्चार्यं पिण्डरूपेण नासिकाग्रे तु कल्पयेत् ।
 पञ्चवर्णं महारत्नं प्राणायाममिति स्मृतम् ॥

¹ This and the next line are omitted in BC. ² B
 षडभिरेभिः सेवायोगैः । ³ BC °जम् । ⁴ R इत्येवम् लिखन् । ⁵ A कामाहारं
 प्रति प्रति । ⁶ C °रा । ⁷ R प्रभासता । ⁸ C ज्ञेयं ज्ञानं । ⁹ R वासं ।

स्वमन्त्रं हृदये ध्यात्वा प्राणविन्दुगतं न्यसेत् ।
 निरुध्य चेन्द्रियं रत्नं धारयन् धारणा स्मृतम् ॥
 निरोधवज्रगते चित्ते निमित्तमुपजायते ।
 पञ्चधा तु निमित्तं तद् बोधिवज्रेण भाषितम् ॥
 प्रथमं मरौचिकाकारं धूमाकारं द्वितीयकम् ।
 तृतीयं खद्योताकारं चतुर्थं दौषवज्ज्वलम् ॥
 पञ्चमन्तु सदाशोकं निरस्यं गगनसन्निभम् ।
 स्थिरन्तु वज्रमार्गेण स्फारयौत खधातुषु ॥
 विभाव्य यदनुस्मृत्या तदाकारन्तु संस्मरेत् ।
 अनुस्मृतिरिति ज्ञेया प्रतिभासोऽत्र जायते ॥
 प्रज्ञोपायसमापत्त्या सर्वभावान् समासतः ।
 संहृत्य पिण्डयोगेन बिम्बमध्ये विभावनम् ॥
 भटिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञितः ।
 प्रत्याहारं समासाद्य सर्वमन्त्रैरधिष्ठते ॥
 ध्यानज्ञानं समापद्य पञ्चाभिज्ञत्वमाप्नुयात् ।
 प्राणायामेन नियतं बोधिसत्त्वैरधिष्ठते^१ ॥
 धारणानुबलान्नित्यं वज्रसत्त्वः समाविशेत् ।
 अनुस्मृतिसमायोगात्प्रभामण्डल जायते ॥
 समाधिवसितामात्रे निरावरणवान्भवेत् ।
 तच्चित्तं हृदये लक्ष्यं चतुर्वज्रप्रयोगतः^२ ॥
 आकृष्य परमास्त्रेण चित्तं मन्त्रमयीकृतम् ।
 मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण बोधिगाथामुदाहरेत् ॥

^१ ABC "तका" । ^२ R नियतं, B निरतं । ^३ R "ष" । ^४ ABC
 "निरोध्यते" । ^५ BCR "चु" । ^६ ABC "वन्द्य" ।

खमण्डलसमारूढं बोधि^१संयोगभावनैः ।
 तच्चित्तं ज्ञानविम्बेन भावनमुपसाधनम् ॥
 दर्शनं च द्विधा यावत् तावत् षण्मासभावनम् ।
 सर्वकामोपभोगैस्तु कर्तव्यं सर्वतः सदा ॥
 दर्शनं यदि षण्मासैर्यदुक्तं नैव जायते ।
 आरभेत त्रिभिर्वारैर्यथोक्तविधिसम्बरैः^२ ॥
 दर्शनं तु कृतेऽप्येवं साधकस्य न जायते ।
 यदा न सिध्यते बोधिर्हृदयोगेन साधयेत् ॥
 ज्ञानसिद्धिस्तदा तस्य योगेनैवोपजायते ।
 कुलभेदप्रयोगेण वज्रकौलेन कौलयेत् ॥
 वशीकरणरक्षां च ततः कुर्यात्प्रयोगतः ।
 महारागनयेनैव संहृत्य ज्ञानचक्रिणम् ॥
 योषितं स्फार्य नवधा साध्याया विग्रहे न्यसेत् ।
 परिवर्त्य चतुर्मुद्रां मण्डलं तत्र कल्पयेत् ॥
 आत्ममध्यगतं कृत्वा संहरेत्सर्वचक्रिणम् ।
 सर्ववज्रमयं कृत्वा तदा बोधिं विभावयेत् ॥
 चतुर्भिश्चोदनागीतैर्देवीभिश्चोदिते^३ हृदि ।
 अथ्ववज्रमयं चिन्तेद् ज्ञानवद्देहभावनम् ॥
 मदेन भिद्यते वर्णं रमेन हृदयं तथा ।
 स्वहेतुरभिषेकेण फलमाधारभेदतः ।
 मन्त्रेण भिद्यते चर्मं विद्यापि धर्ममुद्रया ॥
 षट्चक्रवर्तिनो राज्ञ उष्णौषात्तु विनिःसृता ।

^१ BC विधि^१ । ^२ B "सम्बरैः" । ^३ BC तस्यावस्थाने^२ । ^४ R "वचि"^३ ।

^५ R "वचि"^४ । ^६ R "ति चोदते" । ^७ R चिचि^५ । ^८ R ध^६ ।

विद्याराज्ञीति विख्याता चतुर्भोगा महर्धिका ।
 सर्वकामेति विज्ञेया वज्राधिपतयस्तथा ॥
 ध्यानवज्रेण सर्वेषामभिषेकः प्रशस्यते ।
 अनेन विधियोगेन ज्ञानेन सह विग्रहम् ॥
 कायवाक्चित्तवज्रेणाद्वयौ करणसाधनम् ।
 पूर्वोक्तेनानुसारेण विद्यापूरुषवज्जिणः ॥
 आत्मवन्मण्डलसृष्टिर्महासाधनमुच्यते ।
 सेवाकाले महोष्णीयं बिम्बमालंब्य योगतः ॥
 उपसाधनकाले तु बिम्बममृतकुण्डलम् ।
 साधने देवतायोगं कुर्यान्मन्त्रौ विधानवित् ॥
 महासाधनकाले च बिम्बं बुद्धाधिपं विभुम् ।
 इदं तत् सर्ववज्राणां रहस्यं परमयोगिनाम् ॥
 इति बुद्धा विभागेन साधयेत्सिद्धिमुत्तमाम् ।
 अन्यथा नैव संसिद्धिर्जायते उत्तमं शिवम् ॥
 कल्पकोटिसहस्रेऽपि बुद्धानामपि तायिनाम् ।
 साध्यसाधनसंयोगं यत्तत् सेवेति भण्यते ॥
 वज्रपद्मसमायोगमुपसाधनमुच्यते ।
 साधनं चालनं प्रोक्तं ह्रस्वफटकारसमन्वितम् ॥
 खभावं खमुखं शान्तं महासाधनमुच्यते ।
 सर्वबुद्धाधिपः श्रीमान् महावज्रधरैः पदम् ॥
 उपेयः सर्वबुद्धानां धर्माणां सैव धर्मता ।
 यद्यत्कर्मानुरूपेण योगमालंब्य योगिनः ॥

१ B 'ज वज्री' । २ A 'तः' । ३ BC 'बुद्धानां' । ४ R 'धर्मो, BC
 'धर्मो' । ५ R 'संसारेण' । ६ R 'लम्ब्य' ।

निष्पाद्य मण्डलं तच्च आवयेत्समयदारुणम् ।
 समयं रक्षयेत्पूर्वं कायवाक्चित्तवज्रिणः ॥
 अथवोष्णीषसमयौ यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 तत्तत् कर्मानुरूपेण स्वचक्राणां तु दीयते ॥
 साध्यमस्यापि यद्देहं मण्डलेन विभावयेत् ।
 अपरं आवयेत् तस्य तेषां देहस्थचक्रिणाम् ॥
 तस्य पातं ततः कृत्वा निष्क्रान्तान् प्रविभावयेत् ।
 आरुष्य सर्वभावेन स्वचक्रे तान् प्रवेशयेत् ॥
 कृत्वा प्रतिकृतिं तस्य यथोक्तद्रव्यसम्भवैः ।
 लिङ्गमाक्रम्य पादेन क्रोधाविष्टेन चेतसा ॥
 गृहीताशान् ततः क्रोधान् नानाभौतगणैर्वृतान् ।
 प्रेषयेत् घातं नार्थाय साध्यसाधकवज्रिणः ॥
 बन्धितं ताडितं तेन क्रोधराजेन वेष्टितम् ।
 सन्तप्तं चासम्भूतं साध्यमाकर्षयेत्ततः ॥
 पातयेत्प्रतिकृतौ तस्य चिवज्रस्य तु मन्त्रिणः ।
 कौलयेत्कौलमन्त्रेण मूर्ध्नि कण्ठे तथा हृदि ॥
 ईतिश्चोपद्रवान् रोगान् नानाविषसमुद्भवान् ।
 निषात्य तच्च विम्बेषु तेषामपि सुकौलयेत् ॥
 ततः सर्वप्रयोगेण यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 यन्त्रसन्त्रप्रयोगादीन् योजयेत्कर्मभेदतः ॥
 जपं वा लिङ्गमाक्रम्य होमं वा क्रोधमण्डले ।
 ध्यानं वा क्रूरसत्त्वैस्तु खाद्यमानं प्रकल्पयेत् ॥

१ B 'ये' । २ B 'भाववै' । ३ A 'तत्त' । ४ AR 'स' । ५ R 'साधक' ।
 ६ B 'साध' । ७ R 'वज्रिणा' । ८ R 'ज' । ९ B 'त्वा तु' । १० C 'घाट',
 B 'घोत' । ११ AR 'नामा' । १२ BC 'ततः सर्वत्र योगेषु' । १३ C 'ज' ।

शान्तिके शान्तचिन्तं तु पौष्टिके पुष्टिमानसम् ।

वश्ये रक्तं मनः कृत्वा क्रोधे क्रुद्धं प्रसाधयेत् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महा-
सत्त्वानां संशयच्छेदं कृत्वा सर्वसंशयच्छेत्तारं कायवाक्चित्त-
वज्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेषु विहरन्तं स्वकायवाक्चित्तेनासंब्य
तूष्णीमवस्थिता अभूवन् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान्तर्वतथागतान् अनेन
स्तोचराजेन स्तुवन्ति स्म ।

नमस्ते सर्वकायेभ्यः सर्ववाग्भ्यो नमो नमः ।

नमस्ते सर्वचित्तेभ्यः सत्त्वहृद्भ्यो नमो नमः ॥

कायवाक्चित्तवज्राणां कायवाक्चित्तभावतः^१ ।

सत्त्वासमसमा बुद्धाः कः साध्यः कश्च साधकः ॥

सर्वबुद्धविघातेन साधकस्य^२ महात्मनः ।

कथं न लिप्यते पापैर्यदि लिप्तः फलं कथम् ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां महाबोधिसत्त्वानां साधुकार-
मददुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु महामुने^३ ।

साधु साधु महाघोषाः साधु साधु महामहाः^४ ॥

सर्वबुद्धाधिपः श्रीमानाचार्यो बोधिवज्रिणः ।

मायावत्सर्वभावान्वै सृष्टिसंहारकारकः ॥

तेन तस्य न पापं स्यात्पुण्यं नैव तथैव च ।

यस्य न पुण्यं पापोऽस्ति तस्य बोधिः प्रगौयते ॥

^१ BC पुष्टं । ^२ ABC क्रोधान् क्रूरान् । ^३ R °भार । ^४ A °ध्वज ।

^५ C omits this line. ^६ BC °नामतः । ^७ AC °केन्द्र, R °केन्द्रो ।

^८ A °सन्तः । ^९ B °श्रयाः ।

वच्चनं तस्य नाथस्य नाशनं सर्वदेहिनाम् ।
 दुर्गतिर्नैव जायेत बोधिश्चापि न दुर्लभा ॥
 पूर्वेषु कृतकर्मेषु घोरेषु यदि नारकम् ।
 जन्तूनां जायते तेषां नारकाणां महत्फलम् ॥
 ज्ञानेन मुद्रिता भोन्ति साध्योऽयं बोधिवज्रिणाम् ।
 परमानुग्रहो ज्ञेयः सत्त्वानां तेन योगिनाम् ॥
 निग्रहानुग्रहं कर्म तेन कृत्यं महात्मनाम् ।
 महासाधनपर्यन्तं कृत्वा कर्म समारभेत् ॥

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्ववज्राणां महाकरु-
 णानयधर्मं श्रुत्वा तुष्टाः प्रतुष्टाः सन्तुष्टाः साधुकारमददुः ।

साधु साधु महानाथाः साधु साधु महामुने ।
 साधु साधु महाधर्माः साधु साधु महाकृपाः ॥
 अहो समन्तभद्रस्य कृपा परमनिर्मला ।
 क्रूरकर्मेषुपि दुष्टानां बुद्धत्वफलदायिका ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानामेव-
 माहुः । तेन हि कुलपुत्रा अस्मिन्सर्वतथागताभिषेकगुह्य-
 समाजेऽभिपिक्तेन मन्त्रिणा न चसितव्यं न संचसितव्यं न
 संचासमाप्तव्यम् । तत्कस्य हेतोः !

बोधिवज्राभिसम्भूता द्वेपवज्रादयो महाः^१ ।
 प्रतिक्षेपो न कर्तव्यः प्रवन्धे मन्त्रसंग्रहे ॥

अथ ते बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान् सर्वतथागतानेक-
 कण्ठेनाभिर्गाथाभिः स्तुवन्ति स्म ।

^१ R मा^० । ^२ B मन्त्र । ^३ ABR नृ, C स्तः ।

यं च ध्वजमुदयं भवमोक्षभूतं
 शान्तं निरावरणशुद्धधातुभावम् ।
 बुद्धादिवुद्धपरमेश्वरबोधिवज्रं
 तं कार्यचित्तवचनैः सततं नमामः ॥

यद्रूपवेदनसंज्ञसुसंस्कृतं च
 विज्ञानमायतनषट्कषडिन्द्रियं च ।
 अनेजवायुपृथिवीगगनं च सर्वान्
 तान् बोधिचित्तसदृशान् विपुलान् नमामः ॥

यन्मोह द्वेष तथ राग सवज्रधर्मान्
 विद्याप्रयोगजनितान् सततं प्रधर्मान् ।
 नानाविचित्ररतिविह्वलभावभूतान्
 तान् बोधिचित्तसदृशान् विपुलान् नमामः ॥

संग्राहणं रति तथ कृतिनिश्चलं च
 हेतुफलप्रकृतिचित्तगतानुधर्मान् ।
 भ्रमं दोष राग तथ आवरणञ्च वज्रान्
 तान् बोधिवज्रसदृशान् विपुलान् नमामः ॥

ध्यायन्ति ये इमुं विशुद्धमनादिभावं
 प्रज्ञा-उपायजनितं विगतोपमं च ।
 गुह्याभिषेकव्रतसम्बरयोगनित्यं
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

¹ A °ञ्च । ² MSS. add वाक् which is redundant and disturbs the metre. ³ B °वच° । ⁴ AR सततं । ⁵ A तत्रम°, BC तम° । ⁶ ABC चित्त° । ⁷ R इमं ।

ये भावयन्ति इमु उत्तमसिध्युपायं
 सेवा विधानमुपसाधनसाधनेन^१ ।
 ये महासाधनमतिनिश्चित साधकेन्द्रा-
 स्तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 ये साधयन्ति कृतसन्ध्यचतुष्कवज्रै-
 रन्तर्हितादिविविधानिह ह्रीनसिद्धौन्^२ ।
 अविनष्टमार्ग इमु बुद्धगुरुप्रसादै-
 स्तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 शृण्वन्ति ये इमु समाजसुगुह्यतन्त्रं
 स्वाध्यां करोन्ति^३ च पठन्ति च चिन्तयन्ति ।
 पूजां करोन्ति च लिखन्ति च लेखयन्ति
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 स्वाध्यां च ये इमु अभियुक्तमुसाधकेन्द्राः^४
 शान्त्यादिकर्मप्रसरेण सुकल्पितेन ।
 यन्त्रेण मन्त्रविदितेन तथ मुद्रितेन
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 ये देशयन्ति च स्पृशन्ति च संस्मरन्ति
 शृण्वन्ति साधकविभोः खलु नाममात्रम् ।
 श्रद्धां करोन्ति^५ च वसन्ति च एकदेशे
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ R repeats. ^२ R "नस्य" । ^३ ABC लिखन्ति । ^४ Lacunae begins in A and continues up to बोधिसत्त्वा मञ्जावशात् ।
^५ R "मंजुः" । ^६ BC करोति । ^७ BC ध्यात्वावाच (रं) । ^८ BC "केतः" ।
^९ CB दशं । ^{१०} B कुर्वन्ति, C करोति ।

एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैस्तनुयात् सर्वनायकान् ।
 अनुमोदयन्ति ते नाथा बोधिसत्त्वा महामहाः ॥
 सुभाषितमिदं तन्त्रं सर्वतन्त्राधिपं परम् ।
 सर्वतथागतं गुह्यसमाजं गुह्यसम्भवम् ॥ इति ॥

इदमुक्त्वा ते सर्वतथागतास्ते च बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः
 स्वकायवाक्चित्तवज्रेषु विहरन्तं कायवाक्चित्तवज्रस्य काय-
 वाक्चित्तं स्वकायवाक्चित्तेनालम्ब्य तूष्णीमभूवन् ॥ इति ॥

॥ इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वगुह्यनिर्देशवज्रज्ञानाधिष्ठानं नाम
 पटलोऽष्टादशः ॥

॥ समाप्तोऽयं श्रीगुह्यसमाजस्य तन्त्रराजस्य
 पूर्वाङ्ककायः ॥

Index of Words.

अ

	पृ.		पृ.
अक्षयवक	१२	अनुसूति	१६३, १६४
अक्षोभ्य	३, ४, ५, २८, ३८, ३९, ४८, ४९, ५४, ७५, ७६, ७७, ८४, ११३, ११८, १२०, १३८	अनाकलन्	१५५
अक्षोभ्यवच	२, २३, ३५, ३६	अन्तर्ज्ञान	५७, ११७, १२४, १६२
अगृह	८८	अन्तर्ज्ञानकरी	५१
अग्नि	७८	अन्तर्ज्ञानसमय	१३२
अद्यपयौ	३७	अन्तर्ज्ञानाधिप	५५
अद्ययान	२०	अन्वय	१५४
अङ्गुलि	४१, ५४, ५५, ८६, ८७, ११८, १५८	अप	१७७
अङ्गुली	१२८	अपराजित	७०, ७४, ८१, ११८
अङ्गार	८६, १०५	अपराजितवक्त्राद्युह	७५
अक्षयवक्त्रसमय	८५	अवस्था	१
अक्षयवक्त्र	७६	अभय	१७४, १७५
अक्षय	७१	अभाव	१२
अधर्म	१७७	अभिचार	८०
अधिदेव	१५३	अभिचारक	६४
अधिपति	६३, १२०	अभिधा	५७, १२३
अभिधान	५८, ११५, १५८	अभिभववक्त्र	३, १२
अधिष्ठानपदसूति	२८	अभिधेक	३५, ६७, ६८, ६९, १२०, १३८, १७०, १५१, १५८, १६०, १६५, १६६
अनादृष्टि	८७	अभिधेकपद	१६०
अनुसमन्ताप	६१	अभिधेकरक्षस्य	१२०
अनुत्पादानुसूतिभावना	३१	अभिसमय	१३, ३१
अनुरागस्य	१५२	अभिसमयवक्त्र	१२
अनुरागसमन्त	२३	अभिसम्बन्ध	१७४
अनुरागवक्त्र	७	अभिसम्बोधिवक्त्र	८
अनुष्ठान	१५८	अभिसम्बोधिमयवक्त्र	११
		अमित	७५

अमितवच	२, ४७	आकाशधातु	११०
अमितसम्भववच	८१	आकाशवच	१, ४७
अमिताभ	३६, ४८, ४९	आकाशसमतादयवच	२१
अमितायुः ३, १२, १४, २३, ४७, ८१, ८८, ११४, ११८, १२८		आकाशाद्य	२२
अमृतवच	११६	आसति	१५३
अमृतसमयवचकोष्ठ	८०	आशेषमग्न	६८
अमृतसमयसम्भववच	७५	आचार्य	१४८
अमोघ	५४	आचार्यक	६५, ६६
अमोघजाप	६१	आदर्श	१५८
अमोघज्ञान	१००	आदिपोग	२५
अमोघवच २, ६, २३, ४८, १२७		आधार	१५३
अमोघवचिमान्	२८	आनन्तर्य	२०
अमोघसमयसम्भववच	६	आमन्त्रण	१५१, १६०
अमोघसमयसम्भवोक्तवच	८२	आयतन	१४७
अमोघसिद्धि ३, १४, ८२, १४८		आरोलिकृ ६, १०६, १५०, १५४	
अमोघसिद्धिवच १३, २३		आर्यभट्ट	१००
अयोमय	८३	आलोच	१६४
अक्षयधातु ३८, ११०, १११		आवरण	१७०
अक्षयल	१४७	आसन	६६, १३८
अर्चिपति	६४	इ	
अर्जुन	१४६	इन्द्र	५४, ८७
अश्वसमयमांस	५५	ई	
असंहार्य	१५३	इति	१६७
असुरकन्यासमय	१३०	इर्था	१५४
असुरी	१२६	इर्थाधरायमहिषी	८
अस्मि	१४०	इर्थांरति	८
अस्मिन्नुर्ग	१०२	उ	
अर्चकार	१५४	उष्णटन	८१
आ		उत्पल	१८, ३३, ७४
आकर्षणपद	८७	उत्पाद	११
आकाश ३७, १०८, १११, ११२, १२५		उदान	४
		उद्योतन	१६२

पुः		पुः	
उपद्रव	१६७	कामघातु	३८, ११०, १११
उपसाधन	५७, ५८, १६२, १६५, १६६, १७१	कामघातौघर	२६
उपसाधनसम्बर	५८, १५२	कामभोलसमयवक	८५
उपस्थानस्मृति	२८	कामोपभोग	२७
उपाय	१४८, १५१, १५३, १५४, १६२, १७०	काय	११०
उपेय	१५१	कायगुह्य	६८
उलूक	१०३	कायजाप	६१
उल्लोभविद्याचलचक्र	७७	कायदयिता	१४५
उल्लोभाराधन	८८	कायमगुल	११२, ११४, ११५
य	८८	कायवक	१, ५५, १२८, १३२, १३५
		कायवकगुह्य	४४
		कायवकसमय	१२८
		कायवकौ	१०१
		कायवाकृत्तिसगुह्यवक	२३
राकजटा	८८	कायवाकृत्तिसवधानुस्मृति	२८
राकवौर	१५८	कायवाकृत्तिसविसम्भादनवक	८
राकलिक	८०	कायवाकृत्तिसाधिसुनमन	१५
राकाक्षर	७१	कायविणमिलवक	८१
क	८६, १०२	कायनभता	१४८
		कायसमय	५४
		कायसिद्धिसमय	१३०
		कायाधिसुनमन	२३
		कायानुस्मृतिभावना	३०
कण्टक	८६, १०२	कायप	१४४
कण्टकाधि	१०२	किङ्कर	१२१
कन्या	३२, ३४, ५७, ८६, ८८, ८९, ८८, १००	कोल	८०
कपाल	८०, १४०, १४४	कोलक	१४०
कस्यन	१०१	कोलन	८३
करवौर	३३	कोलनमन	१६७
कर्त्तिकार	३३	कोलनवक	८०
कलश	११७, ११८	कुङ्कुम	८८
कलशामिमेक	१६०	कुटार	८६, १०२, १०४
कल्प	४८	कुम्भ	१४६
कल्पना	१३४		
काक	६८, १०३		
काण्ड	३८		
काम	१५४, १५८		

ए:		ए:	
कुल	ई, ३३, १००, १३५, १५०,	खमाचायी	७३
१५३, १५४		खतचणित	८०
कुलपञ्चक	३३	खतचघातुसमयपदाकाल	७७
कुलमेघ	२८	खतचनेचो	७०
कुलयोग	३१	खतचसमय	४०, ४५, ६६
कुलानुस्मृति	२८	खतचायी	७३
कुलानुस्मृतिभातना	२८	खविद्याधरसमय	१३२
कालासर्ग	१-३	ग	
करनामचौदनसुदय	१०५		
कोध	७२, १६७, १६८	गगतसमयसम्भवक	८८
कोधकुल	६६	गगतपतिशोडितान्तकर	८१
कोधनाथ	६२	गगद	१०६
कोधमन्त्र	८५	गगद	३, २८
कोधमेघ	२८	गगदक	१
कोधराभ	८४, ८६, ११६	गुह्य	१५०, १५२, १५४
कोधानुस्मृति	२८	गुह्यतन्त्र	१६३
कोधानुस्मृतिभातना	२८	गुह्यपद	८३
कोचेन्द्र	१५६	गुह्यपूजा	११४
कोधेश्वर	२८	गुह्यसमय	४३
मोशान्तक	१५५	गुह्यसमाज	१३८, १४४, १४६, १६८
सहकर्मरहस्य	१०४	१७२	
ख		गुह्यसमुच्चय	५५
		गुह्याक्षर	१३३, १४५
सकन्याकर्षण	८७	गुह्याभिषेक	१६०, १७०
सटिका	८६, १०५	गुह्य	६८, १०३
सङ्ग	१५, १८, ३०, ५२, ५४, ६४,	गोमांस	१०२
७१, ७४, ७६, १५८		गोमांससमयाय	५६
सङ्गविद्या	५४	गुह्य	१५५
सङ्गोत्तम	५३	च	
सङ्गोत्ताकार	१६४		
सङ्घातुसमयवचाकर्षण	५५	चक्र	१४, १५, ४१, ४८, ५२, ५६,
समानुरश्मिमेघवचान्नादनवती	७३	६३, ६५, ७०, ७२, ७३, ७७,	
समग्रल	१६५	८६, १०६, ११३, ११४, १४३,	
		१५७, १५८	

ज्ञानसत्त्व	८७	चिकुल	१५३
ज्ञानसम्बोधि	४८	चिगुह्यसमय	५५
ज्ञानसागर	४३	चिगुह्याष्टर	१४५
ज्ञानसिद्धि	१६५	चिगुह्यवध	७६
ज्ञानसुदय	४३	चिगुह्य	३२
ज्ञानाकार	४६	चिगुह्य	५५
ज्ञानाभ्युत्थ	१६२, १६३	चिगुह्य	५१
ज्ञानाभिःप्रदीपवध	१२	चिगुह्य २२, २१, २५, २६, ४३, ५५,	
ज्ञानोदधि	४८	६१	
ज्ञानोत्पत्ति	६०	चिगुह्यकाय	८४
		चिगुह्यकेतु	४७
		चिगुह्यशान्ति	१४६
टङ्गिदण्डवत्	१५६	चिगुह्यसमय	१२८
टङ्गिराज	७१, ८४, १५६	चिगुह्यसमयतत्त्ववाक्यवत्	५१
टङ्गिराज	७५	चिगुह्यसमयवन्दन	१४९
		चिगुह्यसमय	४७
		चिगुह्यसमय	४८
तत्त्व	१५०, १५३, १५७	चिगुह्यसमय	४८
तत्त्वपूजा	४४	चिगुह्यसमय	६४
तथागतसमयसिद्धि	७	चिगुह्य	५४, १४०
तत्त्व	१४८, १५३	चिगुह्यसमय	८८
तत्त्वविचार	१६३	चिगुह्यसमय	१२०
तत्त्वोदय	१६३	चिगुह्यसमय	५५
तथागत	३१	चिगुह्यसमय	१२७
तापन	१६२		
तारा	१७७		
ताराद्यौ	७४	दण्डमुद्रा	८७
तापन	८०	दण्ड	१८, १५८
तेजः	१३७	दण्डवत्	७६
तेजोवत्	१	दण्डकुशल	१२८
तैल	१०२, ११६	दण्डकोष	१५७
त्रिकायवत्	८४	दण्डभूमि	४६, ८५
त्रिकायाश्चावत्	६५	दण्डन	१६५
त्रिकायामेवभावन	३६	दण्डान्वितसिद्धि	३४

	पृ:	पृ:	
दान्त	१५२	धर्मपद	२५, ८३
दारक	१०८	धर्मपर्याय	१४७
दारिका	१०८	धर्मसङ्गल	४३, ४४, ४८, ६३, ७२
दीपङ्कर	१४४	७३	
दीपवज्जल	१६४	धर्मसुदा	१६५
दीपवच	८६	धर्ममेघ	२८, ६७, ६८
दिशला	१५२	धर्मवच	४५, ८२
दिव	५३	धर्मवचौ	७३
दिवकन्याकर्षण	८७	धर्मवचङ्करी	८
दीर्घान्त	१५२	धर्मसत्त्व	७२
द्वय	३१	धर्मसत्त्वसमयसम्भवनावयव	७३
द्वेष १४७, १५०, १५४, १५८		धर्मसमयतत्त्वाभिसम्बोधिरूपनवयव	७४
द्वेषकुल	५	धर्मसमयमेघकृष्ट	६८
द्वेषकुलपूजानुस्यूतिभावना	४१	धर्मानुस्यूतिभावना	२८
द्वेषपत्र	१५८	धर्मान्त	२७
द्वेषलाप	६०	धर्मेश्वर	१४८
द्वेषयोग	१५८	धर्मोदय	१५०, १५८
द्वेषरति	६, १६१	धर्मोदयज्ञान	१५७
द्वेषवच १५८, १६१, १६८		ध्यातु	१४७
		धारक	१५३
ध		धारका	१६३, १६४
धत्तुरक	१०२	धूम	३८
धर्म १२, १३, ३८, १०८, १४७		धुम्माकार	१६४
धर्मकाय	५३	ध्यान	३५, १३१, १६३
धर्मकायाद्यभार्या	७८	ध्यानवच	१००, १३८
धर्मगङ्गा	१०८	ध्यानवचसम्बोधिरति	७६
धर्मपत्र	१०८	ध्यानसंयष्ट	१६३
धर्मसत्त्व	१०८	ध्वजामृत	६८
धर्मता १२, १०८			
धर्मेश्वर १०१		न	
धर्मधातुवच २		नटकन्या	८४
धर्मधातुसम्भाववच १५		नपुंसकलाप	६२
धर्मनय ६०		नरक	२७
		नवशूल	१५

नाम	पृ०	पञ्चसमय	पृ०
नागकन्या	८८	पञ्चस्नान	४१
भाग्यौ	१२६	पञ्चस्थान	४०, १३७
भाटक	५१, ५७	पञ्चाभिषेक	४८, ५८
निबन्धनवध	८०	पञ्चाभिषेक	४६, ४८, ४८
निमन्त्रण	१६०	पञ्चाभ्युदय	५५, १६४
निमित्त	१६४	पञ्चाभ्युदय	५६, १४२, १५१, १६१
निवाकार	१५८	पञ्च	१५, १८, २५, २८, ३३, ४१,
निवाक्या	१५६		५२, ५४, ५५, ६३, ७०, ८६,
निवावरण	१६४		८२, ८७, १०६, १६२
निरोधकोषज	७७	पञ्चकुल	५४
निरोधज	१५७	पञ्चपाणि	११८
निरोधवध	४८, ८८	पञ्चमण्डल	१५, २५, ३६
निरोधसमयज्ञान	४८	पञ्चराग	७४
निर्वाण	१४८	पञ्चवधौ	६४
नीलदण्ड	७१	पञ्चविद्या	५४
नीलवध	७६	पञ्चसमता	५२
नीलवधदण्ड	८८	पञ्चसम्भववधकोष	८१
नेत्र	१८	पञ्चसूत्र	१४४
नेत्रात्म्य	१२	पञ्चान्तकृत	८, १५०, १५५
नेत्रात्म्यवध	१२	पञ्चग	८८
न्यास	३३, ६१, १२१, १५८, १७६	परम	१५०, १५४
		परमशुद्धमण्डलरजस्य	११४
		परिमण्डल	१४, १८, ११४
		परिमोचना	१५४
		पर्यन्त	२१, ३७, १३३
		पाण्डुरवासिनी	२
		पाण्डुरा	६८, १३७
		पात्र	१५८
		पाय	१६८
		पारमितामन्त्रनवध	४८
		पाश	७१, ७६, ८६, ८७
		पिटक	१०६

प

पञ्चलाभौ	५२
पञ्चवाक	१२१
पञ्चसूत्र	१३७
पञ्चमण्डलवध	८४
पञ्चरश्मि	६३
पञ्चवध	४८, ६३
पञ्चवीर्य	१५१, १६२
पञ्चसूत्र	१८, २५, ६१, ४८, ६४,
	६७, ८२

पृष्ठ	पृ:	प्रीतिसङ्गाद्य	पृ:
पुण्यस्थान	१६८	प्रेरक	१६३
पुत्री	२०		१५१, १६०
पुनर्विवाहव्यावाम	३८	फ	
पुस्तकवाचन	१४२	फल	१६५
पुष्प	१५१, १५८	फलत्व	१५५
पूजा	३२	व	
पूजामन्त्र	२३	वन्द्य	१६०
पुतिगन्ध	८८	वन्द्य	१५१, १६०
पूर्वनिवास	५०	वर्ण	११६
पुष्टि	१३०	वाद्याध्यात्मिकवाधितिकित्तावध-	
पुष्टिवीथ	१	सुदयमन्त्र	१०६
पौष्टिक	६४, १६८	विष्मनिष्पत्ति	१६३
प्रकृति	१५३	विष्मपट	१५८
प्रज्ञा	१८, १५३, १५४, १००	बीजसङ्गत	१६३
प्रज्ञाज्ञान	१६०, १६१	बीजाक्षरपद	१६०
प्रज्ञाधरायमन्त्रिणी	८	बुद्ध	५२, ५८, १४४
प्रज्ञाधरु	६, १५०, १५४	बुद्धकाय	४४, ५६, ६१, ६४
प्रज्ञानागत	८, १५०, १५५	बुद्धत्व	६४, ७०
प्रज्ञापारमितासमयानुस्यूतिभावना		बुद्धत्व	१५०
	३१	बुद्धत्व	२०, २४, २६, १४६
प्रतिपत्ति	१५८	बुद्धनय	६०
प्रतिभास	१६४	बुद्धपद	१८, २५
प्रत्याहार	१६३, १६४	बुद्धविष्म	२८, ४१
प्रत्येक	१२१	बुद्धबोध	१४४
प्रत्येकबुद्धसमयवत्	१२८	बुद्धभूमि	१२१
प्रबन्ध	१५३	बुद्धमण्डल	१४, २५, २६, ४०,
प्रभा	२१		४०, ४८, ४८, १२१, १२२,
प्रभामण्डल	१६४		१२३, १३५, १३८
प्रवर	२३	बुद्धमण्डलवचो	६५
प्रामाण	११६	बुद्धमेघ	२८, ६८
प्रालायास	१६३, १६४	बुद्धचान	२०
प्रीति	१६३	बुद्धरत्नाकर	२८

बुद्धरश्मिवत्	८२	भावाभावसमयवत्	७८
बुद्धवत्	७८, ८८,	भिन्नाद्यौ	२७
बुद्धसमयमेववत्	८८	ब्रह्मण	१०१
बुद्धमैत्र्य	८७, ८९	भ्रान्तिवत्	१०७
बुद्धाकार्यं	४५, ८६		
बुद्धायभावना	४८	म	
बुद्धानुसृति	२८, २८	मत्स्या	१६०
बुद्धानुसृतिभावना	२८	मत्स्यौ	४६, ६८, ८७, १०७
बोधन	१६०	मत्स्यवत्	४९, ८७, १२१
बोधि	१३, २७, २८, ३१, ३२, ३२, ८८, १३५, १६८	मत्स्यल	१२०, १३२, १५०, १५८
बोधिमाया	१६४	मत्स्यलकल्पना	१५८
बोधिचरित	३१	मत्स्यलानुसृतिभावना	३०
बोधिचर्या	१३३	मत्स्यक	१०५
बोधिचित्त	११, १२, १३, २६, ६६, ८९, ११०, १३७, १३८, १५०, १५३, १५४, १५८	मत्स्यनोद	४८
बोधिचित्तवत्	३	मद	१६५
बोधिनय	१२, १३, ३३, ६०	मद्य	१६०
बोधिनैराक्य	३३	मद्यम	१५३
बोधिपद	२५	मदन	१५६
बोधिसत्त्व	४७	मन्त्र	१५७
बोधिसत्त्वचर्या	३७	मन्त्रकाय	८५
बोधिसाधन	१३८	मन्त्रचर्या	३८, १५०, १५६
बोधिसौरी	२७	मन्त्रनय	६०
ब्रह्मसमय	१२८	मन्त्रपश्य	३१, ३३, ४६
ब्रह्मा	५१, ५३, ८७, १३३	मन्त्ररजस्य	३८
		मन्त्रविज्ञानभावना	३८
भ		मन्त्रविद्या	३४
भग	१५८	मन्त्रसमय	३१
भगिनी	२०	मन्त्रसमुच्चय	३०
भग्य	१३७	मन्त्रसारसमुच्चय	३८
भा	१२	मन्त्रसिद्धिविण्मभितवत्	१२७
		मन्त्रसुदयसंघोदन	३०
		मन्त्राकार्यं	८६
		मन्त्राधिपति	५८

	पृ:		पृ:
मरौपिका	१६४	महावक्त्राभिषेकगुह्यज्ञानरहस्य	११६
मल्लिका	३३	महासर्पापराजितवाम्बिकायौ	८८
महाकलानयधर्म	१६६	महासमयकेतुवक्त्र	६०
महाकौलवक्त्र	६२	महासमयतत्त्वोत्पत्तिवक्त्र	८६
महाकुरजोधसमय	१०२	महासमयवक्त्र	१००
महाकुरसमयवक्त्रजोध	१०४	महासमयवक्त्रजोध	६५
महाजोध	८, ६	महासमयवक्त्रगुह्यवाकुलमय	
महाखड्ग	१८	तत्त्वपद	८६
महाचक्र	१८, ८६, ८७	महासमयवक्त्रज्ञास	१२१
महाज्ञानचक्रवक्त्र	६४	महासमयसाधन	१००, ११७
महातेज	१४३	महासाधन	५७, ५८, १६२,
महाधर्मसमयवक्त्र	८८	१६६, १६६, १७१	
महावक्त्र	१८	महासाधनवक्त्र	५८
महापाप	२०	महासाधनसम्बर	५६
महापुरुषसमय	६२	महासिद्धिद्वय	३६
महाबल	७१, ७६	महासप्तसमयपद	१०७
महाबलवक्त्र	८४	महेश्वर	१२६
महासमल	१३६	मार्ग	६८, ११६, ११७, १४०
महामखलप्रवेशनवक्त्र	११६	मार्ग	२०
महामोक्ष	२६, ५५, ६८, १०२,	माळगृह	६०
११७, १२८		माळस्थान	१४३
महासुदा	४२, ४३, ६६, १३६	मानुषास्थि	६०, ६१
महासुनि	१४४	मानुषी	१२६
महायज्ञी	१२६	मामकी	२, १८, १६, ८०, ११५,
महायाग	२०, ३२, ४७, ८६, १२६	१२५, १४७, १४५	
महारत्न	१८	मावाजाल	७३
महारामनय	१६५	मारज	१०३, १०४, १०७, १५८
महारामसमयावलोकन	७६	माहेश्वरमखल	६६, ६८
महारामसम्भववक्त्र	६	मिथ्यासमुदय	१४४
महाराष्ट्री	७०, १३५	मुक्तिशिला	१०१
महावक्त्र	४१, ४५, ४८	मुद्गर	१८, ६६, १०३, १०४
महावक्त्रधर	६२, १२१	मुद्रा	१५०
महावक्त्रभावना	१२२	मुद्रा	१४, ११३, ११४, १२५, १५६

	रु		रु
मुद्रान्यास	१८, १५०	र	
मृतसञ्जीवनी	७८	रह	१८, १३६
मैत्रेय	१३, १३०, १३८, १३८	रक्षाचक्रमन्त्र	१४२
मोक्षवधौ	१५	रक्षावध	७८
मोह १४०, १५०, १५४, १५५, १५८		रत्नक	८४
मोहकुल	५, ३६	रति	१५०, १५४
मोहचक्र	१५८	रत्न	१५, ३६, ५४, ६४, १५५
मोहताप	६२	रत्नकाय	५४
मोहयुग	१५८	रत्नकुल	५४
मोहरति	७, १६१	रत्नकेतु	३, ६, १४, २४, ३२, ३०, ८१, ८८, १३८
मोहवध	१६१	रत्नकेतुवध	२, १२, ४०
मोहसमय	६२	रत्नचिन्तामणि	६०, ६८
		रत्नताप	६१
		रत्नधरानुरागतावध	८
य		रत्नहृत्	५, १५०, १५४
यक्षपक्षित्तीसमय	१२८	रत्नमण्डल	१५, २५, ६३
यक्षराजा	१२४	रत्नमेष	६८
यक्षिणी	१००, १२४	रत्नराज	१२०
यक्षिणीसमयवधयष्ट	१२४	रत्नवध	५४
यक्षी	८०	रत्नविद्या	५४
यम	१५५	रत्नसमयमेषवध	६८
यमान्तक	६५, ७०, ७४, ७८, ८०, ८१, १००	रत्नसम्भववधौ	५
यमान्तकवृत्	८, १५०, १५५	रत्नस	१५४
यमान्तकवृत्तावभासवृत्	७४	रत्नमण्डल	२५
यादवी	३३	रत्न	२८, १६५
यथिका	३३	रत्नवध	२
योग	५०, १५०, १५३, १६३	रत्नस्य	११६, १५०, १५३, १६६
योगतन्त्र	१६२	रत्नस	६८, ८१, १०२, १०३
योगमण्डल	१६	रत्नसखीसमय	१३०
योगवक्र	१६३	राग १४०, १५०, १५४, १५५, १५८	
योगितृ	१८, २८, ३६, ४२, ५२, ८०, १२०, १३६	रागकुल	६, ३६
		रागचक्र	१५८

	पृ:		पृ:
रामचर्या	३७	सूता	१०६
रामत्राय	६२	लेख्यमखल	१६०
रामग	१५५	लोकेश्वर	६, ४५, ४७, ६२
रामधराद्यमजिषी	८	लोकेश्वरदयिता	१४६
रामधरानुरागखण्ड	८	लोचना	२, २५, २८, ६२, ६४,
रामधर्मेश्वर	२८		६८, ७०, ७३, ८०, ११५,
रामपारमित	१२७		१२५, १३७, १४५
रामयोग	१५६	लोचनासमवाधानहस्तायवती	७३
रामरति	८, १६१		
रामवध	२, १६१	व	
रामवधौ	१५, २५, ६१	वध	१५, १८, २५, २६, ३६,
रामाक्षरपद	१४७		३५, ४२, ४५, ५४, ५५, ६१,
रामौ	३०		६७, ६८, ६५, ७०, ८६, ८७,
राजिका	६६, १०२		८०, १०६, ११८, १४५, १७७,
रिपु	६६, १०३		१५०, १५३, १५४, १५८
रिपुमहापञ्चार	६७	वधकाण्ड	५७
रिपुसन्नासन	६७	वधकन्याकथन	८६
रत्न	५१, ५२, ८७	वधकामोपभोगिणी	१२३
रत्नसमय	१२६	वधकाय	२२, ४६, ५४, ७६, ८१
रविश्वर	६६, १०२, १२८, १४०, १४२	वधकायमण्डल	११३
रूप	३, २७, १३५	वधकोल	६७, ६८, ६९, ८२, १६५
रूपदर्शन	१६२	वधकुल	५४, ८०
रूपधातु	३८, ११०, १११	वधकृत	३७
रूपवध	१, १५६	वधलोध	६४
रूपस्कन्ध	१४७	वधमल	१४८
रेतः	३०	वधमति	६६
रेतोविन्दु	२६	वधगुणपद	११८
रोग	१६७	वधचक्षुः	५७
रोगापनवनवधसम्भव	६८	वधचतुष्क	५८, १६२, १६४
रोचना	६८	वधचित्त	५७, ६१, ७८, ८०
		वधचित्तगुण	४५
ल		वधत्राय	६०
लवण	६६, १०२	वधलानवध	१२१
लिङ्ग	८५, ८६, १०२, १६७		

	पृ:		पृ:
वचनज्ञानधर्मा	१४७	वचनमन्त्ररत्नप्रद्योतकर	६६
वचनज्ञानसमता	१४७	वचनमेघ	२८
वचनडाकिनौसमय	१४०	वचनमेघसमयवृष्ट	७०
वचनत्व	७२	वचनयान	४२, १०४, १५४
वचनसहस्रसमयायवर्तौ	७६	वचनयोग	५६, ८१, १२४, १४०, १४२
वचनधर १७, २४, ३५, ३६, ३८,		वचनरति	८, १६१
४१, ५०, ५१, ६०, ६५, ७०,		वचनरत्नज्ञानसमय	१२४
७८, ८४, ८८, १००, १०१,		वचनरत्नस्य	४०
१०३, १०४, ११५, १२२, १२४,		वचनराज	२२, १०१
१२७, १३२, १३३, १३५, १३७,		वचनराज्ञी	५७
१३८, १३८, १४३, १४५, १४६,		वचनविदारक	८३
१५१		वचनविद्या	५२, ५४
वचनधरायमन्त्रिणी	६	वचनवृष्ट	१४
वचनधरानुरागसमय	६	वचनयोग	५७
वचनधर्म २८, ३०, ५८, ७८, १०४,		वचनसंयोग	४१
१०८, ११४, ११५, १२२, १२८		वचनसत्य	२८, ४०, ४६, ५६, ५८,
वचनपुष्प ५, १०६, १५०		६४, ६५, ६६, ६७, ७२, ८२,	
वचनध्यान १०७		८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ८४,	
वचनध्यानसमय १४१		१००, १०१, १०३, १०४, १०८,	
वचनधर्म ३६, ४१, ५६		१०८, १११, ११५, ११६, ११७,	
वचनपद्म १६०		११८, १२०, १२१, १२३, १२७,	
वचनपाणि ४०, १०६, १०८,		१२८, १३१, १४०, १६४	
१११, ११३, ११४, ११५, ११८,		वचनसत्यत्व	५६
१२२, १२३, १२४, १२५, १२८,		वचनसत्वाय	४२
१२८, १३३, १३४, १३६, १३७,		वचनसमता	५२
१३८, १४०, १४१, १४२, १४३,		वचनसमय	५८, ६८, १४०
१४४, १४७, १४८		वचनसमयसुखवच	७७
वचनपाणिजुल ८६		वचनसमयप्रकाराधनकेतुजी	१२३
वचनपात्राल ८७		वचनसमयाज्ञापक	६५
वचनपुरुषोत्तम ४३		वचनसम्भूता	१३४
वचनभावना १२२		वचनसूत्र	११५
वचनसहस्र ४३, ४५, ४६, ४८,		वचनसूक्तार	११६, १६२
६४, ७७, ८७, ८४, १३८		वचनार्क	५४

	पृ:		पृ:
व्याकर्षण	५६, ११०	वाग्ध्वज	१२६
व्यासधारी	५६	वाग्ध्वजसूत्र	११४
व्याङ्ग्य	८०	वाग्ध्वजसमय	१२८, १२९
व्याङ्ग्य	८२	वाग्ध्वजसमयमेघवृक्ष	११४
व्यापन	७१	वाग्ध्वजौ	७०
व्यापार्य	१३०	वाग्ध्वजम्भित	८२
व्यापामखल	६५	वाग्ध्वजसूत्र	११४
व्यापन	१३३	वाग्ध्वजसूत्रिभावना	३०
व्याधिपति	१५६, १६६	वाग्ध्वजसूत्र	८०
व्यानुस्यूतिभावना	२८	वाग्ध्वज	१०६
व्यामित	१२०	वाग्ध्वजसूत्र	५५
व्यामृत	७१, ७५, ८०	वाग्ध्वज	१३०
व्यामोष	३६	वाग्ध्वज	१
व्यापार समय	१३०	वाग्ध्वजम्भित	८६
व्याङ्ग्य	११०	वाग्ध्वजसूत्र	८, १५०, १५५
व्यो	७०	वाग्ध्वज	१६४
व्योत्पन्न	४०	वाग्ध्वज	१५३
व्योदधिपदाङ्गना	६६	वाग्ध्वजसूत्र	१४०
व्यम	३३	वाग्ध्वज	१८, २६, ५५, ८४, ८५,
व्यौकरण	१६५	१०२, ११४, ११४, ११६, ११७,	
व्यम	१६८	१२८, १३०, १३२, १३६, १४०,	
वसिता	१६४	१६०	
वाक्	११०	वाग्ध्वज	१६४
वाक्पण	७४	वाग्ध्वज	१४२
वाक्समता	१४८	वाग्ध्वज	७०
वाक्समताद्योपकीर्तनमन्त्र	८२	वाग्ध्वज	५५, ५६, ८८
वाक्सिद्धिमय	१३१	वाग्ध्वजसूत्र	१३५, १५०, १५३, १५७
वाग्ध्वजानमन्त्र	२३	वाग्ध्वजसूत्र	१५६
वाग्ध्वजसूत्र	१५५	वाग्ध्वजसूत्रौ	८८, १६६
वाग्ध्वज	६१	वाग्ध्वजसूत्र	१५१, १६१
वाग्ध्वज १, ५५, ६१, ८४, १२८,		वाग्ध्वज	११४
१३६, १४८		वाग्ध्वजसूत्रमेघवृक्ष	७८
वाग्ध्वजसूत्र	४५	वाग्ध्वज	१६१

	पृ:		पृ:
समतादयवच	२३	समवाक्यैककुल	६, ३७
समन्तपर्या	१५०	समयानुस्यूति	२८
समन्तनिर्घातवच	८४	समयानुस्यूतिभावना	२६, ३०
समन्तनिर्घोषवच	१२२	समयानुस्यूतिमहावच	६६
समन्तमह	११, १७, ३०, ३२, १३१, १४३, १४७, १४८, १६६	समयाभिज्ञ	५७
समन्तमेघव्यूह	११४	समयालम्बन	४०
समन्तमेघयो	८३	समयो	१६१
समन्तविजम्बितशानवच	८७	समयोद्भववच	३
समन्तसम्भववच	७६	समाज	४, १७, ३६, ११३, १२७, १४६, १५०, १५२, १७१
समय	३५, ३८, ४०, ६५, ७४, ७५, ७६, ७७, ८४, ८५, ११४, १२०, १४६, १४७, १५८, १६७	समाधि	१५७, १६७, १६४
समयकुल	५७	समाधिपटल	१४
समयपत्र	१७६	समाधिवच	१
समयपत्रतुल्य	१२८	समाधिवचनय	१२३
समयचोदन	१२१	समापयन्ताकृत	१५५
समयतारा	३	समयद	१५०, १५४
समयतारायवती	७४	समयद	५८, १४१, १५०
समयनय	५६	समयद	१६
समयप्रेरण	१२१	समयकुलसमूह	१७४, १७६
समयवन्दन	१२१	समय	७४, १०५
समयमण्डल	३, ३७, ४१, ६३	सर्वकिङ्करगुणवचरहस्य	१२१
समयमन्त्र	१२१	सर्वक्रोध	८८
समयरश्मिपनाय	८०	सर्वगुणवचकिङ्करमहासाधन	११८
समयवच	१, १५६	सर्वज्ञ	१४८
समयवचामृतमात्रिणी	५६	सर्वतथागतभार्या	७८
समयविजम्बितवच	८६	सर्वतथागतमन्त्र	२४
समयसत्त्वायभार्या	७६	सर्वतथागतमन्त्ररहस्यहृदय	६७
समयसम्बर	१५८	सर्वतथागतवचमहाक्रोधसमय- हृदय	१०३
समयसम्भववच	५	सर्वतथागतवचयोग	१४०
समयश्लेष	११६	सर्वतथागतवचसन्नासक्रोध	६५
समवाक्यैक	५५	सर्वतथागतसमताविचार	१३७

	पृ०		पृ०
सर्वतीर्थप्रवादिसम्भववच	६६	सिद्धि	२०, ४१, १५२
सर्वजैघातुकसमयसमवसरण	१३०	सिद्धिमण्डल	७४
सर्वधर्म ३८, १०८, ११०, १४०		सिद्धिसामान्य	१५१
सर्वनिवारणविकल्मि	२१	सुख	१६३
सर्वबुद्धधर्मसमता	१४०	सुखसङ्ग	१६३
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमयपञ्चक	१४०	सुमत	१४०, १५२
सर्वबुद्धसमय	१४६	सुमेरु	५२, ११८
सर्वबुद्धकपुत्र	१२१	सुम्भ	७१, ७७, ८६, १५८
सर्वभुजगैन्द्रराशौसमय	१३०	सुरो	१२६
सर्वमण्डलचक्रसम्भव	११५	सुप्ययोग	२४
सर्वमन्त्रमूर्तिकायवाक्यचित्तानु-		सुख	१०, ११६
स्मृतिभावना	३०	सूर्यमण्डल	२५, ७४, ७५, ७६,
सर्वमन्त्रसिद्धि	१११	७७, ११८, १२३	
सर्वयज्ञिकीसमताविहारभावन-		सेवा	५८, १६६
वच	१२४	सेवाविधान	१६२, १७१
सर्ववचधरायमहिषी	७८	सेवाधकृ	१६३
सर्ववचमण्डलसिद्धिसमय-		सेवासमय	५७
राजवृक्ष	११३	सेवासामान्य	१६३
सर्ववचसमयसम्भवपञ्चवच	७२	सेवावचविधि	१५२
सर्ववचसुदयवचसञ्चोदन	११८	सौम्य	१५२
सर्वसत्त्वोत्पादन	८७	सम्भ	१००
सर्वसमयज्ञानव्याहार	५६	सम्भन	८६
सर्वसैन्यसम्भन	६७	सूप	३३
सर्वातिरजल्लय	१५५	सोम	१००, १०१
सर्वाशापरिपूरकवच	१२४	सोमन	१०१
सर्वाशावचसम्भोग	१२३	स्री	३३
सर्धप	२५, ११८	स्रग्धं	३, २८
साकार	१५८	स्रग्धवच	२
साधन १५२, १५८, १६२, १६६,		स्फुरणसेपवृक्ष	१४
१७१		स्फुरण	६७
साधनसम्बर	५८	सकावसमवाक्षेपवचकीजनमन्त्र	८१
साधनार्थसमय	५७	सचक्राज्ञा	१६७
सामान्याक्षरपद	१४५	सचित्तधर्मताविहार	११२

	ए	ह	ए
सम्प्रसारण	१५, ४४, ४४, ४८,	हठयोग	१५२, १६५
६३, ७२		हयग्रीव	७१, ७५
सप्त	१०८, १०८, ११०	हयग्रीवोत्पत्तिसम्भववृत्त	७५
सप्तविचारसमयसूचक	१०८	हयमांस	२६, ८८, १०२, ११७
सप्तसदृशी	११०	हस्तमुद्रा	१३६
सप्तसमयसम्भूत	१०८	हस्तिमांस	२६, ११७
सप्तसम्भूता	११०	हस्तिमयमांस	५५
सप्तोपमा	११०	हानाहल	८२, १०५
सभा	१५४	होनसंघा	३७
सभावयुद्ध	३८, ६६, १११	हेतु	१५३
सभावयुद्धवच	१३३	हेतुत्व	१५५
समन्वयपुस्तक	४०	हरपमन्वयवच	११८
साधिका	१५७		

Index of Verses.

अ

	पृ:		पृ:
अक्षोभ्यज्ञानवशादीन्	४८	अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	३५
अक्षोभ्यप्रवर्गं मुक्तां	१४	अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	८४
अक्षोभ्यवच महाज्ञान	१२०	अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	१०४
अक्षोभ्यसमकायेन	३०	अथवा भावयेत् बुद्धान्	११८
अक्षुण्णं दग्धशूलं च	१५८	अथवा इष्टतत्त्वाख्यं	११६
अतिअर्द्धां महाप्राचीं	१६१	अथवा सर्वबोधानां	८८
अथ बुद्धाः प्रकृष्टात्माः	८८	अथवा स्वरजं कार्यं	६१
अथ बुद्धास्त्रिकायामाः	८२	अथवा समन्तराग्नेन	१०७
अथ वक्षधरानुष्लेष्ट	५८	अथरोणीयसमयी	१६७
अथ वक्षधरः शास्ता सर्वस्य	६०	अथातः संप्रवक्ष्यामि काय	११३
अथ वक्षधरः शास्ता त्रिलोक	१७	अथातः संप्रवक्ष्यामि विज	१७
अथ वक्षधरः शास्ता		अथातः संप्रवक्ष्यामि वाक्	११४
सर्वधर्मेश्वरः	१००	अथानुगमनायेन	६१
अथ वक्षधरः शास्ता सर्वबुद्ध	१२५	अथास्मिन् गौतमाचार्ये नृ	८१
अथ वक्षधरः शास्ता सर्वबुद्धान्	१२७	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वकन्याः	८६
अथ वक्षधरः शास्ता स्रष्टा	८८	अथास्मिन् भाषितमात्रे	
अथ वक्षधरः शौमान् सर्वतत्त्वाद्यै	२६	सर्वदुष्टाद्य	८३
अथ वक्षधरः शौमान् सर्वतथा	२४	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धाः	४०
अथ वक्षधरो राजा ज्ञानमोक्ष	३५	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धाः	८४
अथ वक्षधरो राजा ज्ञाना	१०७	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे देवाः	८५
अथ वक्षधरो राजा त्रिलोका	३१	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे	
अथ वक्षधरो राजा चित्रका	३७	नामाः	८४
अथ वक्षधरो राजा राममोक्ष	३६	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धाः	८०
अथ वक्षधरो राजा वचमन्त्रा	३६	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धाः	८१
अथ वक्षधरो राजा सर्वज्ञेज्ञान्त	३८	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे वक्ताः	८०
अथ वक्षधरो राजा सर्वतथा	१०१	अथास्मिन् विनिःकृतमात्रे	८२
अथ वक्षधरो राजा सर्वतथा	७१	अथास्यां गौतमाचार्यां चित्रका	७८
अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	३२	अथास्यां गौतमाचार्यां वच	७८

पृ:	पृ:
अथास्यां गीतमावायां सर्वबुद्धाः ५६	अनेन वचनोमेन १४२
अथास्यां गीतमावायां सर्वविद्या ५७	अनेन हन्यते वापि ८६
अथास्यां गीतमावायां सर्वसंपत् ५८	अन्तरिक्षगतं चित्तेन १६२
अथास्यां भाषितमावायां नाग ५९	अन्तरिक्षगतं वचं ६७
अथयज्ञानधर्मैर्वा १५४	अन्तर्ज्ञानं बलं वीर्यं ११७
अथयः सर्वधर्मास्तु १६१	अन्तर्ज्ञानादयः सिद्धाः १६२
अथस्तान् तत्र भागे १६२	अन्तर्ज्ञानादिसंसिद्धौ १२४
अधिपेक्ष्य च तां प्रज्ञां १६६	अन्तर्ज्ञानेषु सर्वेषु ५७
अधिष्ठानपदं ध्यात्वा ३४	अन्तर्मन्त्रादिधराणां ६६
अधिष्ठानपदं रक्ष्यं १-५	अन्नं वा अथवा पानं १४०
अधिष्ठाय सहासुर्वा ६६	अन्यथा भावना तेषां १४५
अध्येययामस्तौ नाथ १४६	अन्योन्यपेक्षनाकारं ६१
अनया मन्त्रविद्याया ५५	अमङ्गिवादिनाः सत्त्वाः ६४
अनादिनिधनं ज्ञानं १५३	अभावाः सर्वधर्मास्ते १२
अनुत्पन्ना इमे भावाः १२	अभावे भावनाभावो ११
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु उत्पत्तिः १-४	अभिधेकं कथं दिवं १५१
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो १२	अभिधेकं तदा तस्य दद्यात् १२०
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु अभावा ६०	अभिधेकं तदा तस्य बुद्ध ६५
अनेकाद्यगतेनापि १-१	अभिधेकं चिदा भेदं १६०
अनेन क्रोधमन्त्रेण ५५	अभिधेकं सहाय्यं १२०
अनेन खलु योगेन ५५	अभिधेकं सर्वबुद्धानां ५१
अनेन गुह्यवशेन ३५	अमितानि समाधीनि ७१
अनेन ताथामतं कायं ३१	अमितायुर्महाविर्म ११५
अनेन धर्ममाज्ञात्वा ७४	अमितायुर्महासुधा ११४
अनेन ध्यानमात्रेण १-७	अमोघवच्यं सम्बुद्ध १२७
अनेन ध्यानवशेन दुष्परोऽपि ६७	अमोघसिद्धिमहासुधा १४
अनेन ध्यानवशेन दुष्परोऽपि ६६	अरिदारे ऽथवा ग्रामे ६०
अनेन ध्यानवशेन मन्त्राराधन १-०	अलाभे सर्वमात्मानां ५६
अनेन प्राप्नुयाद्दोषं ३२	अनाद्यात्मका धर्माः १५५
अनेन बुद्धमाज्ञात्वा ७२	अविज्ञानात्मका धर्माः १५५
अनेन बोधिसाग्रीनि १४०	अविनाशमविच्छेदं १५५
अनेन वचमार्गेण १२०	अविनाशात्मिका धर्माः १५५
अनेन वचमाज्ञात्वा ७२	अष्टपञ्च महापद्मं १०६

पुः	पुः
अष्टमं च द्वितीयं च	१५२ आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत् रश्मि २५
असमाहितयोगेन	१५६ आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत् समय ३७
असृक्पिशिताहाराः	१२८ आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत् सूर्य २५
अस्तमिते तु वयार्के	८५ आकाशघातुमध्यस्थं वयमयङ्ग १५
अष्टं वयधरः श्रीमान्	६५ आकाशघातुमध्यस्थं चित्तं १६४
अष्टो गुणपदं श्रेष्ठं	८३ आकाशघातुमध्यस्थं दश १६२
अष्टो धर्मं अष्टो धर्मं	२२ आग्नेयमयङ्गकस्यं तु ६६
अष्टो बुद्ध अष्टो धर्मं	१३ आचार्यं हृदये ध्यात्वा १३८
अष्टो बुद्धनर्घं दिव्यं	६० आचार्यनिन्दनधरा वैव २०
अष्टो वय अष्टो वय	१३५ आचार्यनिन्दनधरा महा ८८
अष्टो समन्तभद्रस्य काय	१४८ आत्ममध्यगतं ज्ञात्वा १६५
अष्टो समन्तभद्रस्य ज्ञात्वा	१६८ आत्मवन्मयङ्गकस्यः १६६
अष्टो सुदर्शनभूमिदं	१४८ आदर्शं वीर्यां शङ्खं च १५६
अष्टो सुविस्मयमिदमष्टो गुण	८८ आदर्शमित्र सम्भृतं ७२
अष्टो सुविस्मयमिदमष्टो ज्ञान	१४८ आनन्दधर्मप्रभृतयः २०
अष्टो हि समन्तभद्रस्य	११ आभासयति वयात्मा ५६
अष्टो हि सर्वबुद्धाणां धर्मं	१२७ आरामोद्यानविविधान् १०८
अष्टो हि सर्वबुद्धाणां बोधि	४ आनन्दं सर्वमन्त्राणां १२२
	आलिखेत् पूर्वदारे तु १८
	आवेशनविधिं सर्वे १००
आ	
आकारगुटिका ध्यात्वा	५३
आकारौकारसमर्थ	५६
आकाशकायसम्भूत	२२ इति धर्मोदयज्ञानं १५७
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेच्चक	२५ इति बुद्धा विभागेन १६६
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेच्चन्द्र	२४ इदन्तत् समयाद्याय्यं ४८
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत् ज्ञान	३३ इदन्तत् सर्वबुद्धाणां मन्त्र ४१
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत्पद्म	२५ इदन्तत् सर्वबुद्धाणां रजस्यं २६
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत्पद्म	३६ इदन्तत् सर्वबुद्धाणां वाग् ३७
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	१४ इदन्तत् सर्वबुद्धाणां विद्या १६१
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	३५ इदन्तत् सर्वमन्त्राणां काय ४४
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	३६ इदन्तत् सर्वमन्त्राणां कौलनं ८३
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	४० इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं तत्त्वं १२६
आकाशघातुमध्यस्थं भावयेत् रत्न	२५ इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं त्रिकाय ६४

इदन्तत् सर्वव्याणां	१६०	औ	
इदन्तत् सर्वसिद्धीनां	५५	शौरसाः सर्वबुद्धानां	३६
इयं सा धर्मता युद्धा	२१		
ई		क	
ईतिद्योपप्रवान् रोगान्	१६०	कथं कुर्वन्ति नानात्वं	१५१
उ		कथमाक्षां प्रयच्छन्ति	१५१
उच्चारयन् स्वरैश्च	६१	कथालं निर्व्रंशं प्राप्य	८०
उत्तिष्ठन्ति भयभक्ताः	१०१	कथालं परिपूर्णं वा	८०
उत्पत्तिक्रमसम्बन्धं	१५२	कथालासिद्धिपतैल	१५०
उपसाधनकाले तु	१६६	कर्त्तव्यं मनसिद्धे च	११६
उपसाधनसिद्धाये	५८	कर्त्तव्यं सिद्धिवत्सल	१००
उपेयः सर्वबुद्धानां	१६६	कर्पूरकुङ्कुमैर्गुणां	८८
उलूकैः काकग्रभैश्च	१०३	कर्पूरचन्द्रेणैर्गुणां	८८
उज्जोषः सर्वसिद्धीनां	१२४	कर्मवत्समवादीनं	८६
ए		कलशामिषेकं प्रथमं	१६०
एकाक्षरं मञ्जोष्ठीयं	७१	कल्पकोटिसङ्ख्येऽपि	१६६
एभिर्वचनतुल्यैश्च	१६३	कल्पोद्वाहमहापञ्च	८०
एभिः श्लोत्रपदैः शान्तैस्तनु	१०२	कामं चित्तमिति प्रोक्तं	१५४
एभिः श्लोत्रपदैः शान्तैः सर्व	१२०	कामघातुस्त्रिणां कन्धां	८८
एवं कृतेन साग्निर्यं चित्तव्या	११६	कामघातुस्त्रिणां लोके	२६
एवं कृतेन साग्निर्यं चय	११५	कामवेत् प्रतिदिनं वक्षी	१३९
एवं देवं च मोहं च	१५८	कामाद्ये विज्ञानीभूतान्	६२
एवं बुद्धो भवेत् शीघ्रं	१२५	कायवच्यं प्रभावित्वा	१३५
एषो हि सर्वजोधानां	११३	कायव्याभिसम्बोधिं	६१
ऐ		कायवच्यो भवेत् वक्ष्या	१२८
ऐकारं शोभनं प्रोक्तं	१०१	कायवाक्चित्तनिधये	२४
ओ		कायवाक्चित्तनिलये	६८
ओङ्कारं चतुर्गतं ध्यात्वा	१२२	कायवाक्चित्तव्याणां काय	३८
ओङ्कारं ज्ञानसुदयं	७३	कायवाक्चित्तव्याणां काय	१२५
ओङ्कारमुटिकां ध्यात्वा	५४	कायवाक्चित्तव्याणां काय	१६८
		कायवाक्चित्तव्याणां मुकुटे	१३२
		कायवाक्चित्तव्याणां समये	१२८

कायवाकृत्तित्वयेन अमितायुः	४७	कृत्वा वचनज्ञानार्थं	११७
कायवाकृत्तित्वयेन काय	१५१	कृष्णरूपधरं तौत्सवं	७६
कायवाकृत्तित्वयेन काय	१६०	कृष्णरूपं महाकरं	१०३
कायवाकृत्तित्वयेन भेदा	१५२	केशरं विहृतं कुडं	७६
कायवाकृत्तित्वयेन रज	४७	कमलदलमुपाश्रित्य	१५७
कायवाकृत्तित्वयेन वय	४८	कूरं विहृतं संकुडं	१४०
कायवाकृत्तित्वयेन वैरोचन	४८	कूरं विहृतकेशायं	७५
कायवाकृत्तित्वयेनादयोकरज	१६६	कृत्वा मातमराकान्ता	१३०
कायवाकृत्तित्वयेन मञ्जु	५१	कोधाकारं त्रिविधायान्	६७
कायवाकृत्तित्वयेन	६६	कोधा देवाकवे जाता	६२
कायवाकृत्तित्वयेन अष्ट	२५	कोषान् समालिखित् द्वारि	११७
कायवाकृत्तित्वयेन त्रिविधा	२५	कोषव्याहते शुद्धे	१५५
कायवाकृत्तित्वयेन सुद्ध	२२	क्षुत्तुवाद्यैर्महाशोभैः	१२२
कायवाकृत्तित्वयेन सिद्धाः	१२४		
कायवाकृत्तित्वयेन सिद्धौ	२१	ख	
कायवाकृत्तित्वयेन सर्वं वृद्धितं	१०७	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक	८६
कायवाकृत्तित्वयेन महा	१७६	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	१०५
कायवाकृत्तित्वयेन भोगं	१७२	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	१५
कायवाकृत्तित्वयेन सौम्यं प्राप्य	२७	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	६८
कायवाकृत्तित्वयेन सौम्यं भवति	१७२	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	१७२
कायवाकृत्तित्वयेन कायेन	६३	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	१२१
कायवाकृत्तित्वयेन सुतुल्यं	१७३	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	८२
कायवाकृत्तित्वयेन सर्वं	१७१	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	६६
कायवाकृत्तित्वयेन सिद्धिसामानं	१५१	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	११८
कायवाकृत्तित्वयेन सर्ववृद्धिना	८३	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	११८
कृत्वा पाणी विभावित्वा	८६	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	१२४
कृष्णलामृतवच्छेद	८१	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	५४
कुलभेदेन सर्वेषां	१२५	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	१०३
कुलभेदेन सर्वेषां	१५४	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	६८
कुलानां सर्वमन्त्राणां	६०	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	६५
कुलानुस्मृतिभोगेन	२८	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	७२
कृत्वा तु गृह्यते शीघ्रं	१०२	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	६६
कृत्वा प्रतिष्ठति तस्य	१६७	खटिकाकृत्वादिभिर्लोक सप्त	४६

खधातुमध्यगं चिन्तेत् ज्ञान्ति	६८	खवचमध्यगं चिन्तेत् माहेन्द्र	६८
खधातुमध्यगं चिन्तेत् सञ्च	७२	खवचमध्यगं चिन्तेत् वच	७५
खधातुमध्यगं ध्यात्वा	७६	खवचमध्यगं चिन्तेत् सिद्धि	७४
खधातुमध्यगं वचं	६४	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७४
खधातुमध्यगतं कृत्वा	१६०	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७४
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् क्षमि	१७०	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७५
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् यत्	१७६	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७५
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	७७	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७५
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	७७	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७६
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	७७	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७६
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	७८	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७६
खधातुमपि निचेष्टं	१०१	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७७
खधातुरजमध्यस्थं	५७	खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७७
खधातुवचमध्यस्थं	५४	खवचमध्यगं चिन्तेत् सञ्च	७४
खधातुसमभूतेषु	५१	खवचमध्यगं धर्म	६६
खधातुसमपमध्यस्थं	५४	खवचमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	१२१
खधातुलक्षमध्यस्थं	५७	खवचमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	१२२
खभावं खमुखं ज्ञानं	१६२	खवचमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	१२३
खमखलसमाकटं	१६५	खवचमध्यगतं चिन्तेत् मञ्जु	१२१
खवचं राज्ञस्यः करैः	६८	खवचमध्यगतं चिन्तेत् सूर्य	१२३
खवचधातुमध्यस्थं यदुरसं	१२४	खवचमध्यगतं चिन्तेत् कौकारं	११८
खवचधातुमध्यस्थं भावयेत् धर्म	७८		
खवचधातुमध्यस्थं भावयेत् वच	७८		
खवचधातुमध्यस्थं भावयेत् सञ्च	७८		
खवचनेचो मञ्जाराद्यौ	७०		
खवचमध्यगं चिन्तेत् यज्ञ	७३		
खवचमध्यगं चिन्तेत् यज्ञ	७३		
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७४		
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७२		
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७३		
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	७८		
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	६५		
खवचमध्यगं चिन्तेत् मञ्जु	७३		

ग

गङ्गावातुकसंख्येय	५७
गङ्गावातुकसमानं बुद्धान्	५७
गङ्गावातुकसमैः कल्पैः	५७
गङ्गावातुकसमैः कार्यैः	५७
गङ्गावातुकसमैः क्षेत्रैः काय	५७
गङ्गावातुकसमैः क्षेत्रैः वे	५७
गङ्गापिटकलूताश्च	१०६
गिरिराज इव सर्वान्	६७
गुरुणां मन्त्रप्राज्ञैश्च	१५३
गुह्यतन्त्रेषु सर्वेषु	१६३

गुह्यपूजां प्रकुर्वीत	१२५	चारुवक्त्रा विशालाक्षीं प्राप्य	१२५
गुह्येभ्यश्च किमुच्येत	१५०	चित्तं ताद्यागतं युद्धं	१३
गृहीताद्यान् ततः क्रोधान्	१६७	चित्तं ताद्यागतं व्येष्टं	२२
गोमांसद्वयमासेन	१०२	चित्तं राजमिति स्वातं	१५४
गोमांसेन च संयुक्तां	८८	चित्तनिष्ठास्मिन्नेराज्यं	२४
गौरिकां खटिकां वापि	८७	चित्तवत्तधरः औमान्	५८
ग्रहणां रामां चैव	१५५	चित्तवत्तधरो राजा	२०
च		चित्तवाङ्मायवचैस्तु	१५६
		चित्तसमयसंबोधिः	६१
चक्रं तथैव महापद्मं	७०	चिन्तयेत्परतो मन्त्री	१०३
चक्रपद्मकराभ्यां तु	७१	चैवं च सर्वबुद्ध्यानां	१६०
चक्रपद्ममहाभयैः	८६	चैवकर्म न कुर्वीत	१४२
चक्रमध्यगतं स्थाप्य	१४२	चोदनं च कथं नायाः	१५१
चक्रवत्तमहाभयैः	१५	चोदयेदिति विवक्ष्यं	११८
चक्रवत्तं महाज्वालं	१४	ज	
चक्रादीनां विशेषेण	२५	जटामुकुटधरं विष्णुं	१२५
चक्रकास्त्रप्रमाणं तु	२५	जटामुकुटधरं शान्तं	१२२
चक्रालयेतुकाराद्या	२०	जयं वा लिङ्गमाक्रम्य	१६७
चक्रालम्बागयोमादीन्	१०८	जयमिच्छन् किं श्रेयं	१५०
चतुर्थं शोकशं चैव	१५२	जयेनाकृष्टतेनायं	८४
चतुर्विधां तथाकृष्टां	८६	जापमात्रप्रयोगेण	८४
चतुर्भिश्चोदनामौतैः	१६५	जिज्ञासुप्रयोगेण	५५
चतुर्भोगममायुक्तं	१५७	जिज्ञासमयवधारणे	५६
चतुर्विधमुपायन्तु	१६२	ज्वालनं तापनं चैव	१६२
चतुष्पथैककृत्ते च	१४३	ज्ञानसत्त्वप्रयोगेण	८७
चतुष्पथैककृत्ते वा	५४	ज्ञानसिद्धिस्तदा तस्य	१६५
चतुःसन्धप्रयोगेण	५८	ज्ञानेन मुक्ता भोक्ति	१६८
चतुःस्थानप्रयोगेण	१०६	ज्ञानोदधिं स्त्रियं स्थाप्य	३३
चतुरत्नमयं चैवं	३४	झ	
चारुवक्त्रा विशालाक्षीं नट	८४	झटिति ज्ञाननिष्पत्तिः	१६४
चारुवक्त्रा विशालाक्षीं राजा	७३	ट	
चारुवक्त्रा विशालाक्षीं राजा	७४	टक्षिराजं महाकोपं	७१
चारुवक्त्रा विशालाक्षीं नौको	७१	टक्षिराजादयः नटकाः	१५६

त	पृ:	पु:	पृ:
ततः सर्वप्रथमेश	१६७	त्रिवचसमयं तत्त्वं	६२
तत्त्वं कतिविधं प्रोक्तं	१५०	त्रिवचसमयसिद्धार्थे	५६
तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं	१५२	त्रिवचात्तरमन्त्रादौः	४३
तथागतमहाभासां	२८	त्रिविधं कायवाकृत्तित्	१५२
तदेव त्रिविधसंयोगं	८४	त्रिविधं स्मरार्थं काये	६१
तस्मात् समयविधानञ्चो	११५	त्रिमूलं वचसमयं	१४०
तस्य प्राप्तं ततः कृत्वा	१६७	त्रिमूलशानाङ्गशादयः	५४
तस्य भोगाश्चतुर्थेयाः	१५७	त्रैधातुकपद्ये रस्ये	१२५
तस्य मध्ये महाचक्रं	११४	त्रैधातुकमहापूज्यो	५३
तस्य मध्ये लिखित् वर्षं	१८	त्रैधातुकमहावच्यो	५२
तस्याभ्यन्तरतत्त्वकं व्यालिखित् परि	१८	त्रैधातुकमहासत्त्वो	१०८
तस्याभ्यन्तरतत्त्वकं व्यालिखित्		त्रैधातुकसमुत्पन्नाः	१५८
विधि	११३	त्रैधातुकस्थितं सर्वे	१०५
तां तां तच्छक्तिकां प्राप्य	२८	त्रैधातुकस्थितां सर्वा	१२८
तांस्तु संस्कारं सम्बोधय	१५८	त्रैधातुकस्थितान् सर्वान्	६४
तामेव देवतां विद्यां	१६१	त्र्यध्वसमयसम्भूतं	६४
ताकपत्रे उपवान्य च	८०	त्र्यध्वसमयसम्भूतान्	६५
तिष्ठेत् त्रिकल्पसमयं	५२	त्वं वचसाय वज्रसाय	१४५
तौत्साज्वालाचिर्वैपुषं	७७	त्वं व्रजसाय समवाय	१४६
तृतीयं प्रीतिसङ्काशं	१६३	त्वं वचश्चित्तं भुवनेश्वर	१४५
तेजोराशिलयोष्णीधं	७१	त्वं वचसाय सकलस्य	१४६
तेन तस्य न पार्थ स्यात्	१६८		
तेषां मूर्ध्नाभिधेकं च	१५७	द	
त्रिकल्पार्सत्वेयस्यानं	६८	दंष्ट्रामुखां ततो वज्रा	८७
त्रिकालसमये पूजा	११६	दक्षिणा च प्रदातव्या	१६१
त्रिमुखं रागिणं चिन्तेत्	७०	ददन्ति भयसंजस्ताः	१२६
त्रिमुखं वचिमां चिन्तेत्	७०	ददाति च प्रहृष्टात्मा	६८
त्रिमुखं वैरोचनं चिन्तेत्	७०	दद्यात् प्रतिदिनं प्राञ्चो	३४
त्रिमुखं भृगुकिङ्कगहनं	७१	दद्यान्स्पर्शसमायोगं	३४
त्रियोगमन्त्रपुरुषं	५५	दद्यादै सर्वबुद्धानां	३४
त्रिवचं तापामतं शुद्धं	२३	दर्शनं च दिद्या यावत्	१६५
त्रिवचकायमन्त्रैस्तु	११८	दर्शनं तु कृते ऽप्येवं	१६५
		दर्शनं यदि यस्यासौ	१६५

दर्शयेत् सम्यक् तस्य	१२०	दिनिवारान् प्रभावित्वा	१०६
दशकुशलान् कर्मपधान्	१२८	दिष्टं देवात्मकं योग	१६१
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः	५८	देधमोदमहारागैः	१५०
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः	५८	देधो मोदस्ताया रागः	६
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः	५८	देधवचोद्भवं चित्तं	६२
दशदिक्सर्वबुद्धानां काय	८८		
दशदिक्सर्वबुद्धानां क्षेत्रस्थं	१०८		
दशदिक्सर्वबुद्धानां बुद्ध	११८		
दशदिक्सर्वबुद्धानां वक्ष	१००		
दशदिक्सर्वसत्त्वानां	१०४		
दशानामिन्द्रियाणान्	१६३		
दशारं चक्रमाधोत्	१५७		
दान्मदौर्दन्मसौगन्धानां	१५२		
दिनचयमिदं काये	८६		
दिनानि सप्त प्रसूतं च	५८		
दिनानि सप्तैव काये	६४		
दुष्कारैर्निधमैस्तोत्रैः	२७		
दुष्टवृत्तिविषादोनि	१०५		
देशना कारिकां तेषां	१२८		
दोषो दोषोपभोगेन	१५५		
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण जुञ्ज्यात्	११८		
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान्	८५		
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वज्ञानं	३६		
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण क्षत्रुहृदि	१४१		
द्वयेन्द्रियसमापत्त्या क्रोधेश्वरं	२८		
द्वयेन्द्रियसमापत्त्या बुद्धविम्बं	२८		
द्वयेन्द्रियसमापत्त्या बुद्धविम्बं	२८		
द्वयेन्द्रियसमापत्त्या वक्षधर्मं	२८		
द्वयेन्द्रियसमापत्त्या वक्षसत्वं	२८		
द्वयेन्द्रियसमापत्त्या क्षरेतस्तु	३०		
द्वादशदृक् प्रकुर्वीत	१८		
द्वादशाब्दिकां कन्यां	८४		
द्वादशाब्दिकां संप्राप्य	३१		
		ध	
		धर्मे प्रवर्तते गाम्भीर्यं	१२१
		धर्मचक्रगतं कार्यं	१०८
		धर्मज्ञानाकरं दिष्टं	७४
		धर्मपुष्टिं बलं नित्यं	७८
		धर्ममण्डलमध्यस्थ	७३
		धर्मवाक्यसमाख्यतो	४५
		धर्मो वै वाक्पथः श्रोमान्	५८
		धातुभूतां महाराक्षीं	१३५
		धारयानुबन्धाद्विषं	१६४
		ध्यात्वा विषादसमर्थं	१०४
		ध्यात्वा क्षमन्तपुत्रार्थं	४६
		ध्यानज्ञानं समापद्य	१६४
		ध्यानवृत्त्यप्रयोगेण	८१
		ध्यानवृत्त्य समादानं	६८
		ध्यानवृत्त्य सर्वार्थां	१६६
		ध्यायन्ति ये इमु	१७०
		अजामृतमहाराज	६८
		न	
		नगरे नाट्ययवा रामे	६७
		नमस्ते सर्वकावेभ्यः	१६८
		नवमूलं महावर्चं	१५
		नवेन सुविमुक्तं	१७
		नाकाये विद्यते ज्ञानं	१५६
		नावापहरणहस्तायान्	६४
		नाशकः सर्वदुष्टानां	८६
		नासाग्रे सर्वार्थं चिन्तेत्	२५

	पृः		पृः
निराहानुग्रहं कर्म	१६६	पञ्चमखलचक्रेण	८४
निरोधकोषचक्रेण	७७	पञ्चरश्मिप्रभं दीप्तं	८७
निरोधवक्षगतं चित्ते	७८	पञ्चरश्मिप्रभोद्योतां	१४०
निरोधवक्षगते चित्ते	१६४	पञ्चरश्मिप्रभोद्योतान्	४४
निरोधवक्षराजेन	८८	पञ्चरश्मिसमाकोशं	१४
निर्मितं ज्ञानवक्षेण	४४	पञ्चवर्गे महाखलं	१५
निर्विकल्पनिरालम्ब	४८	पञ्चवर्गमहाखलं	४५
निर्विकल्पात्मिका धर्माः	१५५	पञ्चविंशतिभेदेन	११६
निर्विकल्पावर्षसम्भूतां	२०	पञ्चवीये तथा भव्यं	१६२
निश्चारं पिण्डरूपेण	१६३	पञ्चशूलं महाखलं पञ्च	४८
निश्चित्य योगतो मन्त्रो	१५६	पञ्चशूल महाखलं भावयेत्	४१
निष्पादनादिसमयेः	४४	पञ्चशूलनिवेद्येन	८२
निष्पादयेत् महापदं	१२३	पञ्चशक्त्याः समासेन	१४७
निष्पाद्य वेधचक्रं तु	१५८	पञ्चशक्त्यानेषु मन्त्रेषु	१२१
निष्पाद्य मण्डलं तत्र	१६७	पञ्चहेतिषु वेतिषु	१५७
निष्पाद्य मोक्षचक्रं तु	१५८	पञ्चोपचारपुनाद्योः पूजनं	१४१
निष्पाद्य रागावर्गं तु	१५८	पञ्चोपचारपुनाद्यैर्देवतां	४४
निष्पाद्यैषु धर्मेषु	१०८	पद्मं पञ्चविधं ज्ञात्वा	४४
नीलदण्डं महाकोषं	७१	पद्मं वक्ष्यं तथा खड्गं	४४
नीलोत्पलदलाकारं	२५	पद्मं समन्वयचक्रेण	५२
नीलोत्पलदलाकारं	८४	पद्ममखलसङ्काशं	१५
न्यासं कलशवक्षाणां	११७	पद्मचक्रं महाखलं	१५
		पद्मान्नाकृतं कर्णं नाम	१५०
		परश्चक्षुर्यो नित्यं	१२५
प			
पञ्चमेकमिदं ध्यानं	१२१	परिक्षुटं तु विद्याय	१८
पञ्चकं त्रिकुलं चैव	१५२	परिक्षुटं विधानेन	११४
पञ्चकामशूलैः प्राञ्चः	३३	पर्वताद्येषु रन्ध्रेषु	१००
पञ्चकामशूलैर्वृद्धान्	२४	पर्वतेषु च रन्ध्रेषु	११८
पञ्चकामाः समासेन	१६३	पर्वतेषु विविक्तेषु	४८
पञ्चमं तवमं चैव	१५२	पश्चिमेन महापद्मं	१८
पञ्चमस्तु सदाशोकं	१६४	पश्चिमेन लिखितपद्मं	१८
पञ्चबुद्धमहाराजं	११६	पश्चिमेनालिखितपद्मं	१८
पञ्चबुद्धान् विधानेन	१२३	पञ्चान्ति साधका नित्यं	१०७

प्राज्ञौ प्रभावयेत् तर्कं	७३	प्रत्याहारस्तथा भ्रान्	१६३
प्राज्ञौ प्रभावयेत् व्यक्तं	७४	प्रथमं मरीचिकाकारं	१६४
प्रासदरास्या भवेत्तेजो	१३७	प्रथमं शून्यताबोधं	१६३
पातनं कायवाक्चित्ते	१२३	प्रदानं चरजं चैव	१५८
पातनं वक्षसुचस्य	११५	प्रकमन्ति मञ्जुबुद्धाः	१०८
पातयेत्प्रतिकृतौ तस्य	१६७	प्रथमं तन्ममास्यातं	१५३
पातयेत् त्रिधिवत् सर्वान्	१४०	प्राज्ञैर्विष्टसम्भूतैः	८८
पादाक्रान्तमर्तं कृत्वा	१०२	प्राज्ञिनश्च त्वया प्राज्ञाः	१२०
पाशस्यवचनाद्यस्तु	३७	प्राप्य कथां विशालाक्षीं	३२
पीतकृष्णमिताकारां	७०	प्राप्यन्ते बुद्धचानानि	६०
पीताम्ररश्मिगहनं	१४२	प्राहव लिङ्गं चाक्रम्य	८८
पुनस्तु संस्मरेत् बुद्धान्	६६	प्रियो भवति बुद्धानां	२६
पृथगित्यथ किं चेष्टं	१५३	प्रीत्यर्त्तं सर्वबुद्धानां	५६
पृथगित्यभिधीयन्ते	१५८	प्रेरणं रश्मिस्तथा	१६०
पूर्वा तापामती अस्यां	३२		
पुनरेषोदनपटी	१०२		
पूर्वा वक्ष्यति वदता	११७		
पूर्वकोणे लिखितेन	१८		
पूर्वकं कृतकमेव	१६८		
पूर्वकं तु मञ्जुवज्रं	१८		
पृथिवी लोचना स्यात्	१३७		
पैशुन्यक्षीमिताकाराः	१३०		
प्रकर्षकृतविज्ञानं	१५३		
प्रकृतिप्रभास्यं सर्वं	३१		
प्रकृतिप्रभास्यं धर्मो	१३		
प्रकृतिप्रभास्यः सर्वं	३१		
प्रकृतिव्याकृतैर्हेतुः	१५३		
प्रकृता देहधर्मेषु	१६१		
प्रज्ञाज्ञानात्मकं योगं	१६१		
प्रज्ञोपायसमापत्तिः	१५३		
प्रज्ञोपायसमापत्या	१६४		
प्रतीत्योत्पद्यते यद्यपि	१५६		
प्रत्यक्षं वक्ष्यिष्यस्य	११७		
		फ	
		पतेन हेतुमागुहा	१५७
		व	
		वर्तितं तादितं तेन	१६७
		विम्बं तापामतमयं	३४
		विम्बं क्षमन्तवक्ष्य	६३
		बीजाक्षरप्रदं प्रोक्तं	१६०
		बुद्धं वा वक्ष्यन्ते वा	१२१
		बुद्धकापधराः श्रीमान्	५८
		बुद्धविम्बं प्रभावित्वा	७४
		बुद्धबोधिप्रकरं दिव्यं	७२
		बुद्धमप्रिसमाकीर्णं	३
		बुद्धमखलमध्यस्थं श्रमिताभं	४८
		बुद्धमखलमध्यस्थं काये	४८
		बुद्धमखलमध्यस्थं वक्ष्यतीत्यं	४८
		बुद्धमेतैर्महाधर्मैः	६७
		बुद्धवक्ष्यिष्यायेषु	८६
		बुद्धवक्ष्यमहासैन्यं	७८

पृ:	भ	पृ:
बुद्धवाक्काययोगेन	८६	
बुद्धस्त्रिकायवरदो	८०	मरो मखलमाख्यात १५८
बुद्धाश्च व्यम्भसम्भूतान्	६५	मखं वा व्ययवा विष्टं ८८
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च	१३१	मज्जेन कायवज्जस्य १३२
बुद्धास्तु कामशः ख्याप्य	६६	मयस्यापि भयं तोत्तुं ७०
बुद्धानां कायवाक्पुत्तिं	६१	मयेभ्यस्तुल्यवदं तस्य ११५
बुद्धानां शान्तिजननी	७८	मखोदकादगतं तस्य ८८
बुद्धानुस्मृतिमधोय	२८	भावयित्वा समामेन १४
बुद्धाभिचारसमयेः	७६	भावयेत् तावृष्टं व्याधि १०६
बुद्धाभिचार्यसंविद्धौ	५७	भावयेत् धर्ममेधान्ये ६८
बुद्धाश्च व्यम्भसम्भूताः	६०	भावयेद्विरोधश्चेत १५७
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च ज्ञोष	१५८	भाषते मखलं रम्यं १७
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्र	२७	भाषते समर्थं तस्य ७५
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्र	३१	भाषते सर्वसिद्धौवा २७५
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च वे	८७	भाषन् भगवन् तस्ये ४
बुद्धास्त्रिकायवरदाः	६४	भाषन् भगवन् तस्य ३८
बुद्धेय बोधिसत्त्वेष्वभिमित्तं	१०८	भाषन् भगवन् रम्यं ६०
बुद्धेय बोधिसत्त्वेष्वप्यकाम	१०८	भाषन् भगवन् सारं ११
बुद्धेय बोधिसत्त्वेष्वपरिपूर्णे	६८	मिच्छाश्रिता न कप्रथं २७
बुद्धेय बोधिसत्त्वेष्वपरिपूर्णे	१०३	भूर्जयथादिषु यज्ञं १४३
बुद्धेय बोधिसत्त्वेष्वपुण्यमानो	७५	
बुद्धो धर्मधरो वापि	८६	म
बुद्धो वक्षधरो शास्ता	१०४	मज्झिमसमयसम्भोगं ७६
बुद्धो वक्षधरो वापि	७०	मखलमभिधेकं च १५८
बुद्धो वा वक्षधर्मो वा	५८	मखले लिख्यमाने तु ८६
बोधित्त विद्याभास्त	३२	मखकवृत्तिकादीनि १०५
बोधित्तितेति किं श्रेष्ठं	१५०	मदेन भिद्यते वशे १६५
बोधित्तानाद्यसंप्राप्तं	१०७	मध्याह्ने अर्धरात्रे वा ८६
बोधिव्याभिसम्भूताः	१६८	मधो वैरोचनपदं ११३
बोधिवज्जेन बुद्धानां	१२०	मनोवक्षमर्थं सवे १३१
ब्रह्मक्षत्रियवैद्धानां	८५	मन्त्रं वद्यात् तदा तस्य १२०
ब्रह्मक्षत्रियदेवाः	५१	मन्त्रं मन्त्रमिति प्रोक्तं १५७
ब्रह्मक्षत्रियदेवानां	८७	मन्त्रनिध्याप्तिकायेन २४

यदेव वक्षधर्मस्य	३०	रजजस्तं विभावित्वा	१५
यदेवाक्षरपदमिष्टं	१०६	रभिना सर्ववक्षाणां	१६०
यद्रूपपेदनसंज्ञ	१००	रमं ज्ञात्वा तु त्रिविधं	२८
यन्मोहदेधतय	१००	राक्षसव्यादक्रूरेषु	८१
यथेदं भावयेत्कश्चित्	१३५	राक्षसैर्विविधैः क्रूरैः	१०३
यथेर्म समयं रक्षेत्	१२८	रागकुलसमायोगं	३६
यस्य वक्षधरायस्य	११५	रागदेधमोहवक्ष	३२
यावन्तः सन्त्यसम्भूताः	१२८	रागव्याङ्ग्यौ भार्या	१२५
यावन्तः सर्वसमयाः	१३६	रागव्योद्भवं वाचं	६२
यावन्तो मन्त्रपुरुषाः	३१	रागे रागमयं वक्षं	१५८
ये देशयन्ति य	१०१	रागो रागोपभोगेन	१५५
ये परमव्याभिरताः	२०	रिपुसन्ध्यासमसमये	६७
येऽप्यस्य तस्य वक्षस्य	३५	रधिरोहे सलिलार्धे	८८
ये भावयन्ति इमु	१०१	रूपं विज्ञाय त्रिविधं	२७
ये साधयन्ति क्षत	१०१	रूपव्यादयः शटकाः	१५६
योगमखलसम्भूतं	१६	रूपशब्दरसादीनां	२८
योजनकोटिसम्पत्तं	८८	रूपशब्दादयः कामाः	१५८
योजनज्ञतविस्तारं प्रमथा	५१	रेखां वदति ध्यात्वा तु	८६
योजनज्ञतविस्तारं भावयेत्	३३	रोषनागुरुसंपुष्टां	८८
योषितं प्राप्य विधिना	८७	रोमकृपाश्रयित्वैः	६८
योषितं स्नानं नवधा	१६५		
योषिदाकारसंयोगं	३६		
		र	
		लक्षणं रागमासक्तिः	१५४
		लक्षणलक्षणभावैश्च	१५४
रक्षसिलक्षणाकारां	७०	लङ्घयेद्यदि समयं	६५
रक्षे रागात्मकं योगं	१६१	लिङ्गं दक्षिणपादेन	८५
रक्षाद्यानि तु मन्त्राणि	१०३	लिङ्गं पादेन वाक्त्रयं ध्रुवं	८८
रक्षार्थं सर्वमन्त्राणां	६६	लिङ्गं पादेन वाक्त्रयं राक्षसैः	१०२
रक्षावक्षप्रयोगेषु	७८	लोकघातुषु सर्वेषु	४२
रतिप्रोतिसुखैर्हर्षैः	१५८	लोकाचारविनिर्मुक्तं	१५६
रतीत्यत्र किमुचेत	१५०	लोचनां त्रिमुखीं चिन्तेत्	७०
रजधृतिरिति किं तत्र	१५०	लोचनां मामकैः वापि	८४
रजराजसुगाम्भीर्यं	१२७	लोचनाद्या मञ्जाविद्याः	६२

व

	पृ:	व्याधियतः सर्वे	पृ:
वक्रमध्यगतं चित्तेत्	१०५	व्यामितमहाराज	१२७
वक्रकौलं कृतं तेन	६७	व्यामृतं महाजीघं	७१
वक्रचक्रधरं ध्यात्वा	१३५	वक्ष्मं तस्य नापस्य	१६८
वक्रचतुष्टयं कर्म	६३	वने भिक्षा भ्रमेतिथं	१२६
वक्रचित्तसमः शास्त्रा	४५	वशोकरकरणां च	१६५
वक्रधर्मं महाविष्णुं	१००	वाक्चर्मकृतं कर्तुं	१३१
वक्रधर्ममहाराजं	११५	वाक्चक्षुषदाकान्तं	८२
वक्रपद्मसमाधौ	१६६	वाक्चक्षुषसम्बोधः	६१
वक्रपद्मसमाधौमात्	१६२	वाग्धौ च महाराजौ	७०
वक्रपाणिमहाविष्णुं	११८	वातमण्डलसंयोगे	८७
वक्रमण्डलध्यानेन	१६८	वायव्यमण्डलाग्रस्य	५५
वक्रमण्डलमध्यस्थं	४४	विश्रुतिफलं प्रकुर्वीत	११४
वक्ररश्मिमहादौतं	४०	विक्रमिच्छानपद्ये	८९
वक्रलोचनविष्णुः	८८	विजरेत् समस्तः सिद्धौ	५६
वक्रवैरोचनं चित्तेत्	१२०	विचार्येद् समासेन	०४
वक्रसत्त्वं महाकरं	१०३	विचारं देवमाख्यातं	१५४
वक्रसत्त्वं महाविष्णुं	१०८	विचार्य चित्तिं गन्धं	२८
वक्रसत्त्वं विधानेन	१२३	विचार्य वक्ष्येदेन	५८
वक्रसत्त्वं समाधाय	८१	विष्णुं च महामांसं	११७
वक्रसत्त्वपदाकान्तं	८६	विष्णुवपुषसमर्थः	५१
वक्रसत्त्वमहाज्ञानं	१२१	विष्णुवर्मासल्लोचनं	११७
वक्रसत्त्वमहाज्ञानं	३२	विष्णुवपुषधरं भोजेत्	१३०
वक्रसत्त्वमहाराजं ध्यात्वा	१२३	विष्णुवपुषकरहादौनं	१८
वक्रसत्त्वमहाराजं मामको	११५	विष्णुवपुषकरहातां	१३६
वक्रसत्त्वस्य सर्वे	१३१	विष्णुवपुषसमर्थः	११४
वक्रसत्त्वादयः सर्वे	१००	विष्णुवपुषसमर्थं भोजेत्	८५
वक्रसत्त्वो महाराजः	८७	विष्णुवपुषसमाद्येन	८४
वक्रसत्त्वो महाराजो	११८	विष्णुवपुषसमाद्येन	८५
वक्रहस्तं महाज्वालं	१४	विष्णुवार्द्धकं वक्ष्यं	८८
वक्रांशुमिव सज्ज्वालं	२८	विष्णुनाहारलयाय	२६
वक्राङ्गमहाविष्णुं	८७	वितर्कं च विचारं च	१६३
वक्राचलं महाजीघं	७१	वितर्कमात्रमतिक्रम्य	१४२

विद्याधरमहाकव्या	८८	ज्ञानधर्मायसम्भूतं	१७
विद्याराजायधर्माणां	८८	ज्ञानिके लोचनाकारं	६४
विद्याराजादिव्याणां	१५८	ज्ञानिके ज्ञानचित्तं तु	१६८
विद्याराजोति विख्याता	१६६	शोषते वृष्टमाचक्ष	८७
विधानानि तु सर्वाणि	१०१	शुक्लं वा अथवा विद्या	११७
विभाव्य यदनुष्णता	१६४	शुक्ले सर्वमन्त्राणां	११६
विविक्तेषु च रम्येषु	४४	शुचौ विविक्ते एषिवीप्रदेशे	४२
विविधान् वक्ष्यसम्भूतान्	१०८	श्रुणोति मन्त्राक्षरपदं	६२
विश्वव्याप्तकान् बुद्धान्	१५६	श्रवणमि वे इमु	१७१
विश्वेश्वरोपविष्टेषु	४१	श्वानमोमं जघमोमं	८८
विषयधरसंपुल्लं	८६	श्वानमोमेन संपुल्लं	८८
विष्टं संश्लक्ष्य विधिना	८८	श्वानसमयमोमेन	५६
विष्टेन सद्य संपुल्लं	८८		
विस्तरेण मया प्रोक्तं	५८	य	
वेदना यदुमानाख्या	१५४	यदुपकारवर्तिनी राज्ञः	२६५
वैरोचनं महापुल्लं	५५	यदुपिशासुमेरुकां	५२
वैरोचनं विभावित्वा	४६	यदुपिशासुमेरुकां	५२
वैरोचनप्रयोगेण	११८	यदुपिशासुमेरुकां	५२
वैरोचनमहाविम्बं काय	८४	यदुपिशासुमेरुकां	११८
वैरोचनमहाविम्बं ध्यात्वा	१२२	यदुपिशासुमेरुकां	११८
वैरोचनमहासुखां अथवा	८१	यदुपिशासुमेरुकां	११८
वैरोचनमहासुखां काय	१४	यदुपिशासुमेरुकां	११८
वैरोचनमहाराजं	११५	यदुपिशासुमेरुकां	११८
वैरोचनं महापुल्लं	१२७	यदुपिशासुमेरुकां	११८
व्यवलीकृति वरदाः	४१	यदुपिशासुमेरुकां	११८
		स	
श		संज्ञाद्वयं रति तथ	१७०
शचीं तत्र स्थितां चिन्तेत्	८७	संस्कारस्तु सदा ईर्ष्या	१५४
शब्दं चित्तिधं विज्ञाय	२८	संस्कारेण विश्ववर्द्धय	१५७
शचीः प्रतिज्ञतिं कृत्वा चित्ता	१०१	संस्कारेणैव समर्थं	१०६
शचीः प्रतिज्ञतिं कृत्वा नदी	१०२	संस्कारं च प्रकुर्वीत	३३
शचीः प्रतिज्ञतिं कृत्वा विष्णुच	१०२	सत्त्वघातुं समासेन	१३९
शचीः प्रतिज्ञतिं कृत्वा अज्ञान	१०२	सत्त्वघातोरेवमस्तु	१४१
		सत्त्वोक्तं व्यक्तसम्भूतान्	६५
		सत्त्वान् दशदिक्सम्भूतान्	६७

सत्त्वान् दशदिक्कुसम्भूतान्	६५	सर्वमखण्डपात्रेषु	६३
सत्त्वावतारणं शौल	१२८	सर्वमखण्डपात्रेषु	८१
सदसम्भ्यम् रूपात्	१५३	सर्वमखण्डपात्रेषु	६१
सप्तार्चं यावत्कर्त्तव्यं	४१	सर्वलक्षणसम्पत्तौ गृह्या	१०१
स भवेत्तत्त्वगादेव काय	४०	सर्वलक्षणसम्पत्तौ चक्र	७७
स भवेत्तत्त्वगादेव बोधित्व	५३	सर्वलक्षणसम्पत्तौ सर्व	१७
स भवेत्तत्त्वगादेव बोधित्व	५३	सर्वलक्षणसम्पत्तौ चिकित्साया	७३
स भवेत्तत्त्वगादेव मञ्जुषी	८७	सर्वलक्षणसम्पत्तौ सर्वाङ्गद्वार	७४
स भवेत्तत्त्वगादेव वचकाय	५३	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	८४
स भवेत्तत्त्वगादेव वचसत्त्व	८४	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	८८
स भवेत्तत्त्वगादेव विषोदधि	१०५	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१७
स भवेत्तत्त्वगादेव वैशेष्य	८७	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१४८
स भवेत्तत्त्वगादेव सर्वबुद्ध	६८	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	५७
स भवेत् चिकित्सायवरो	८५	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१५६
स भवेत् वचधर्मात्मा	८५	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१६०
समन्तभद्र सत्त्वार्थे	१३	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	५६
समयचतुष्टयं रक्ष्यं बुद्धेः	१२८	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	५५
समयचतुष्टयं रक्ष्यं वच	१२८	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	८७
समयचतुष्टयं रक्ष्यं वाक्	१२८	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	६६
समयाकर्षणकुलं	३७	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	७२
समयाक्षरेन्द्रविधिना	३०	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१२४
समाधिविधितामात्रे	१६४	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१०४
सम्मानवेदिमं लोके	२६	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	१२२
सम्प्रतिविधानमार्गेण	८९	सर्वलक्षणसम्पत्तौ	८५
सर्वकर्मिकमन्त्राणां	१००	सर्वलक्षणसम्पत्तौ सर्व	८७
सर्वकामोपभोगैश्च	२७	सर्वलक्षणसम्पत्तौ सुर	१०८
सर्वकामोपभोगैश्च	२७	सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्यो	१५०
सर्वलक्षणसम्पत्तौ वचत्	१५५	सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः	१५१
सर्वलक्षणसम्पत्तौ शान्तं	१७	सर्वेषामेव मन्त्राणां वर्ति	११६
सर्वनैराख्यसम्भूत	१३	सर्वेषामेव मन्त्राणां वच	११६
सर्वबुद्धमयं शान्तं	१६३	सलिलाद्भूतं वस्त्रं छत्वा	८८
सर्वबुद्धविधातेन	१६८	सलिलाद्भूतं वस्त्रं प्रावृण्व	८८
सर्वबुद्धाधिपः श्रीमान्	१६८	साकारं च निराकारं	१५८

साधनं प्रतिपत्तिश्च	१५८	स्वरान्तं पुनः कार्ये	६४
साधनं सर्वसिद्धौनां	११७	स्फुलिङ्गमहत्तमं ज्ञातं	७५
साधु साधु मन्त्रानायाः	१६८	स्फुलिङ्गमहत्तमं दीप्तं भावयेत्	७६
साधु साधु मन्त्रासत्त्वाः	१७८	स्फुलिङ्गमहत्तमं दीप्तं वक्ष	७७
साधु साधु मन्त्रासत्त्वाः	१६८	स्फुलिङ्गमहत्तमं दीप्तं संकुड	७८
साध्यमस्यापि यदेष्टं	१६७	स्फुलिङ्गमहत्तमं दीप्तं सर्व	७९
सामानोत्तमभिदेन	१६२	स्फुलिङ्गमहत्तमकोशं	८५
सिद्धलोच निमित्तं न	१५२	स्रक्श्रक्श्रभावन्तु	१५६
सिद्धते पञ्चभाषेण	७७	स्रक्कार्यापत्तयेषु	१०७
सुभाषितमिदं तत्तत्	१०२	स्रक्कार्यापत्तयेषु	१०६
सुखं ज्ञानायधरं	७१	स्रक्कोषवक्ष्यममयं	८७
सुखं वागौ मन्त्रायधौ	१२६	स्रक्चित्तं चित्तनिधायौ	१०८
सुखतस्याभिधित्तस्य	१५३	स्रक्चं न तत्त्वभावं न	९
सुखस्य पातनमिदं	१२६	स्रक्चं चित्तनिधं ग्रान्तं	७२
सुखमव्यक्तमध्यस्थं	१२८	स्रक्चकार्याधरे सौम्यं	७२
सुखेनैव समासेन	२५	स्रक्चकार्यानिधं ज्ञातं	७२
सेवयेत् कामजान् यद्य	२७	स्रक्प्रोपमेधु धर्मेषु	१०७
सेवाज्ञानाभ्युत्थेनैव	५८	स्रक्भावगुह्यनैरात्म्ये	१७४
सेवाविधानं प्रथमं	१६२	स्रक्भावेनैव सम्भवाः	१७०
सेवावद्वक्तृयोगेन	१६३	स्रक्मन्त्रं स्रक्मन्त्रेण	४०
सेवासमयसंयोगं	५७	स्रक्मन्त्रं भावयेत् स्रक्चं	५२
स्रक्श्रक्चयोगं यावत्तः	१०७	स्रक्मन्त्रं भावयेत्तत्तत्	४८
स्रक्श्रक्चयोगं यावत्तः	७७	स्रक्मन्त्रं सुदये ध्यात्वा	१६४
स्रक्श्रक्चयोगं यावत्तः	१२७	स्रक्मन्त्रप्रदं ध्यात्वा चतुः	४०
स्रक्श्रक्चयोगं यावत्तः	१५	स्रक्मन्त्रप्रदं ध्यात्वा सर्व	८६
स्रक्श्रक्चयोगं यावत्तः	२८	स्रक्मन्त्रेण प्रभावित्वा	५२
स्रक्श्रक्चयोगं यावत्तः	२८	स्रक्मन्त्रेण मन्त्रावयं	५२
स्वरं कावमेधेन	६१	स्रक्मुद्रां वाऽप्यत्र चिन्तेत्	१२५
स्वरं हृदयं तत्तत्	७२	स्रक्पुण्येव तत्त्वार्थं	१२५
स्वात्मं कुट्टनं चिन्तेत्	१०७	स्रक्चं यद्भासंयुक्तं	२८
स्वरं न च पुनः कार्ये	६७	स्रक्वाद्यमव्यक्तपदं	१२७
स्वरं सर्वमन्त्राणां	६६	स्रक्चित्तुरभिधेकेण	१६५
स्वरं सर्ववक्ष्यकां	६५	स्रक्छायां न ये इमु	१७१

ह	पृ:	हंकारबौलकं ध्यात्वा	पृ:
हठमनुरागसं चैव	१५२	हंकारगुटिकां ध्यात्वा	५३
हृत्मात्रे महावक्त्रे त्रिकाया	८२	हंकारे नचसत्त्वाभा	१०१
हृत्मात्रे महावक्त्रे चित्रया	८२	हृदयं सादयेत् तेन	४१
हृत्मात्रे महावक्त्रे	८१	हृदयं व्याध्वजुद्धेभ्या	४४
हृदयोर्व महाज्योर्ध	०१	हृदयं यावत् पादान्तं	८१
हरणं सर्वदयायां	३६	हृदयमध्यगतं सुखं	४०
हस्तं दत्त्वा शिरे शिष्यं	१६१	हृदये तं महावक्त्रं	१०६
हस्तमार्गं दिहस्तं वा	१०१	हृदि मध्यगतं चर्जं	६३
हस्तमुदां न बध्नीयात्	१०६	हृदि मध्यगतं खड्गं	६३
हस्तिसं हृदयसं	२६	हृदि मध्यगतं पद्मं	६३
हस्तिसं हृदयसं	११०	हृदि मध्यगतं रत्नं	६३
हस्तिसमयसंसेन	३५	हृदि मध्यगतं वक्त्रं	६३
हंकारं कायवाकुलितं	४३	हृन्महा मन्त्रमार्गं	१५७
हंकारं च श्लोकं च	२८	होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः	११७
हंकारं त्रिजगत्तरीयं	४४	होमं वाङ्मयसवा ध्यानं	१०४

Addenda et Corrigenda.

R = Readings of Bombay R.A.S. MS for seven pages in the beginning not incorporated in the edition.

Page	line	for	read	Page	line	for	read
1	3	°समै°	R °समैक°	54	11	मच्छ°	मच्छा°
2	1	°सत्त्वन	सत्त्वेन	55	13	°मेन	°मेन
2	13	°चन°	R °चनवच°	56	11	°मेन	°मेन
2	14	°वचं	R °वचं	58	12	°व्मेन	°व्मेन
2	14	°वचः	R °वच	58	14	°मेन	°मेन
3	2	°मत्त°	R रत्त°	59	3	°बुद्धा चि°	°बुद्धाचि
3	8	°मत्ति	R °मेत्ति	60	10	प्राप्यते	प्राप्यन्ते
3	10	°मत°	R मतं	60	11	°मेन	°मेन
3	18	°मत्ता	R समत्ता	61	20	°लान्ध°	°लान्ध°
4	1	°सत्त्वा°	R °मन्वा	66	16	°मेन	°मेन
4	4	बोधिचित्त	R वैरोचन°	71	16	सुम्भं	सुम्भं
4	7	अपतर्क	R न प्रमत्त	72	6	आत्मा	आत्मा
4	20	°मत°	R मताभिप्रेत	74	6	तारायौ	तारायौ
5	5	°कुल°	R °कुलसर्व°	74	7	°लाक्षी°	°लाक्षी°
5	17	°वचोन्निधं	R °वचोन्निधं	78	16	°मातायां	°मातायां
7	2	[सर्वं...पक्षे]	R पूर्वकोले	86	8	सूक्त°	सूक्त°
7	1n		Delete 51	87	3	शर्चौ	शर्चौ
8	9	°इरिं	°इरौ	87	19	°राज्ञी चो°	°राज्ञी°
13	6	°प्रसुखा	°प्रसुखा	89	20	लिङ्गपादेन	लिङ्ग पादेन
19	5	विगम्भ°	विगम्भ°	90	5	बुद्धास्त्रि°	बुद्धास्त्रि°
20	13	विगम्भ°	विगम्भ°	90	20	°पद्मा	°पद्माः
20	14	पुत्रौच	पुत्रौच	95	16	सिद्धते	सिध्यते
30	6	समा°	समा°	96	18	°चित्ते°	°चित्ते°
36	2, 13	°प्रचोमेन	°प्रचोमेन	97	7	°मेन	°मेन
38	10	°पुत्रा	पुत्राः	98	9, 11, 13, 15		
39	8	°वचानां	°वचानां		17, 19, 21	°मेन	°मेन
47	9	वचने	वचने	99	2, 17	°मेन	°मेन

<i>Page line for</i>	<i>read</i>	<i>Page line for</i>	<i>read</i>
101 9 "मनं	"मनं	133 15 खवयं	खवयं
102 14 "का	"का	134 17 "घरं	"घरं
103 11 "घातु	"घातु	144 13 "दनेके	"दनेके
103 12 दुष्टन	दुष्टन	145 16 "नाथः	"नाथ
106 15 न्नाध्या	नाद्याध्या	149 6 "स्यध्वं	"स्यध्वं
107 5 वक्ष्य	वक्ष्य	153 17 "पूरं	पूरं
107 20 पशति	पशति	154 7 कुलं	कुलं
110 20 "यति	"यति	156 13 मन्यं	मन्यं
117 5 पूर्य	पूर्य	160 17 "मेन	"मेन
118 22 "ध्यते	"ध्यते	164 13 संश्रिताः	संश्रिता
119 4 जुष्टं	जुष्टं	165 22 "सृता	सृताः
119 9 ददन्ति	ददाति	166 6 "पूरं	"पूरं
121 18 सवं	सवं	168 1 "चिन्तं	चिन्तं
133 14 "लक्षयम्	लक्षयम्		

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars, and published by the Oriental Institute, Baroda

I. BOOKS PUBLISHED.

	RS. A.
1. Kāvya-mīmāṃsā : a work on poetics, by Rājaśekhara (880-920 A.D.): edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastri, 1916. Reissue, 1924	2-4
<i>This book has been set as a text-book by several Universities including Benares, Bombay, and Patna.</i>	
2. Naranārāyaṇānanda : a poem on the Paurāṇic story of Arjuna and Kṛṣṇa's rambles on Mount Girnar, by Vastupala, Minister of King Viradhavala of Dholka, composed between Samvat 1277 and 1287, i.e., A.D. 1221 and 1231: edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastri, 1916	<i>Out of print.</i>
3. Tarkasaṅgraha : a work on Philosophy (refutation of Vaiśeṣika theory of atomic creation) by Anandajñāna or Anandagiri, the famous commentators on Śaṅkarācārya's Bhāṣyas, who flourished in the latter half of the 13th century: edited by T. M. Tripathi, 1917. <i>Out of print.</i>	
4. Pārthaparākrama : a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virāṭa, by Prahlādanadeva, the founder of Palanpur and the younger brother of the Paramāra king of Chandravati (a state in Mārwār), and a feudatory of the kings of Guzerat, who was a Yuvarāja in Samvat 1220 or A.D. 1164: edited by C. D. Dalal, 1917	0-6
5. Rāṣṭraudhavarṇṇa : an historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bāgulas of Mayūragiri, from Rāṣṭraudha, king of Kanauj and the originator of the dynasty, to Nārāyaṇa Śhīb of Mayūragiri by Rudra Kavi, composed in Śaka 1518 or A.D. 1596: edited by Pandit Embar Krishnamacharya with Introduction by C. D. Dalal, 1917	1-12
6. Līlāṅuśāsana : on Grammar, by Vāmana, who lived between the last quarter of the 8th century and the first quarter of the 9th century: edited by C. D. Dalal, 1918	0-8
7. Vasantavilāsa : an historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupala and the history of	

- Guzerat, by Bālachandrasūri (from Modheraka or Modhera in Kaṇḍi Prant, Baroda State), contemporary of Vastupāla, composed after his death for his son in Samvat 1296 (A.D. 1240) : edited by C. D. Dalal, 1917 1-8
8. **Rūpakasaṭkarn** : six dramas by Vatsarāja, minister of Paramardideva of Kalinjara, who lived between the 2nd half of the 12th and the 1st quarter of 13th century : edited by C. D. Dalal, 1918 .. 2-4
9. **Mohaparājaya** : an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārāpāla, the Chalukya King of Guzerat, to Jainism, by Yaśahpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārāpāla, who reigned from A.D. 1229 to 1232 : edited by Muni Chaturvijayaji with Introduction and Appendices by C. D. Dalal, 1918 .. 2-4
10. **Hamīramadamardana** : a drama glorifying the two brothers, Vastupāla and Tejapāla, and their King Viradhavala of Dholka, by Jayasimhasūri, pupil of Vira-sūri, and an Ācārya of the temple of Munisuvrata at Broach, composed between Samvat 1276 and 1280 or A.D. 1220 and 1239 : edited by C. D. Dalal, 1920 2-4
11. **Udayasundarikathā** : a romance (Campū, in prose and poetry) by Sodhala, a contemporary of and patronised by the three brothers, Chchittarāja, Nāgarjuna, and Mumukṣurāja, successive rulers of Konkan, composed between A.D. 1026 and 1030 : edited by C. D. Dalal and Pandit Embar Krishnamacharya, 1920 .. 2-4
12. **Mahāvīdyāvidambana** : a work on Nyāya Philosophy, by Bhaṭṭa Vādindra who lived about A.D. 1210 to 1274 : edited by M. R. Telang, 1920 .. 2-8
13. **Prācinagurjarakāvyaśaṅgraha** : a collection of old Guzerati poems dating from 12th to 15th centuries A.D. : edited by C. D. Dalal, 1920 .. 2-4
14. **Kumārāpālpratibodha** : a biographical work in Prakṛta, by Somaprabhāchārya, composed in Saṅvāt 1241 or A.D. 1195 : edited by Muni Jinavijayaji, 1920 7-8
15. **Gaṇakārikā** : a work on Philosophy (Pāṇinīya School) by Bhāsarvajña who lived in the 2nd half of the 10th century : edited by C. D. Dalal, 1921 .. 1-4
16. **Saṅgītamakaranda** : a work on Music by Nārada : edited by M. R. Telang, 1920 .. 2-4
17. **Kavīndrācārya List** : list of Sanskrit works in the collection of Kavīndrācārya, a Benares Pandit (1656 A.D.) : edited by R. Anantakrishna Shastri, with a foreword by Dr. Gangadhar Jha, 1921 .. 0-12
18. **Vārūhagṛhyasūtra** : Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda : edited by Dr. R. Shamasastri, 1920 .. 0-10
19. **Lekhapaddhati** : a collection of models of state and private documents, dating from 8th to 15th centuries A.D. :

		Rs. A.
	edited by C. D. Dalal and G. K. Shrigondekar, 1925	2-0
20.	Bhaviṣayattakahā or Pañcamikahā : a romance in Apabhraṃśa language by Dhanapāla (<i>circa</i> 12th century): edited by C. D. Dalal and Dr. P. D. Gune, 1923	6-0
21.	A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Important Paper MSS. in the Bhandars at Jessalmer , compiled by C. D. Dalal and edited by Pandit L. B. Gandhi, 1923	3-4
22.	Paraśurāmakalpasūtra : a work on Tantra, with commentary by Rāmeśvara: edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923	<i>Out of print.</i>
23.	Nityotsava : a supplement to the Paraśurāmakalpasūtra by Umānandanātha: edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923. Second revised edition by Swami Tīrvikrama Tīrtha, 1930	5-0
24.	Tantrarahasya : a work on the Prabhākara School of Pūrvaśāstra by Rāmanujācārya: edited by Dr. R. Shamasastry, 1923	1-8
25, 32.	Samarāṅga : a work on architecture, town-planning, and engineering, by king Bhoja of Dhara (11th century): edited by Mahamahopādhyaya T. Ganapati Shastri, Ph.D. Illustrated. 2 vols., 1924-1925	10-0
26, 41.	Sādhana-mālā : a Buddhist Tantric text of rituals, dated 1165 A.D., consisting of 312 small works, composed by distinguished writers: edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A., Ph.D. Illustrated. 2 vols., 1925-1928	14-0
27.	A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda : Vol. I (Veda, Vedāṅga, and Upaniṣads), compiled by G. K. Shrigondekar, M.A., and K. S. Ramaśastry Shastri, with a Preface by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1925	6-0
28.	Mānasollāsa or Abhilāṣitārthacintāmaṇi : an encyclopedic work treating of one hundred different topics connected with the Royal household and the Royal court by Someśvara-deva, a Chalukya king of the 12th century: edited by G. K. Shrigondekar, M.A., 3 vols., vol. I, 1925	2-12
29.	Nalavilāsa : a drama by Rāmachandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paurāṇika story of Nala and Damayanti: edited by G. K. Shrigondekar, M.A., and L. B. Gandhi, 1926	2-4
30, 31.	Tattvasaṅgraha : a Buddhist philosophical work of the 8th century by Śāntarakṣita, a Professor at Nālandā with Pañjikā (commentary) by his disciple Kamalaśīla, also a Professor at Nālandā: edited by Pandit Embar Krishnamāchārya with a Foreword in English by B. Bhattacharyya, M.A., Ph.D., 2 vols., 1926	24-0

- 33, 34. **Mirat-i-Ahmadi**: By Ali Muhammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarat: edited in the original Persian by Syed Nawabali, M.A., Professor of Persian, Baroda College, 2 vols., illustrated, 1926-1928 .. 19-8
35. **Mānavagṛhyasūtra**: a work on Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda with the Bhāṣya of Aṣṭāvakra: edited with an introduction in Sanskrit by Pandit Rāmakrishna Harshaḥji Śāstri, with a Preface by Prof. B. C. Lele, 1926 .. 5-0
36. **Nāṭyaśāstra**: of Bharata with the commentary of Abhinavagupta of Kashmir: edited by M. Ramakrishna Kavi, M.A., 4 vols., vol. I, illustrated, 1926 .. 6-0
37. **Apabhraṃśakāvya-trayī**: consisting of three works, the Carcari, Upadeśarashyaṇa, and Kālaavarūpakulaka, by Jinadatta Śūri (12th century) with commentaries: edited with an elaborate introduction in Sanskrit by L. B. Gandhi, 1927 .. 4-0
38. **Nyāyapraveśa**, Part I (Sanskrit Text): on Buddhist Logic of Dignāga, with commentaries of Haribhadra Śūri and Pāriyadeva: edited by Principal A. B. Dhruva, M.A., LL.B., Pro-Vice-Chancellor, Hindu University, Benares, 1930 .. 4-0
39. **Nyāyapraveśa**, Part II (Tibetan Text): edited with introduction, notes, appendices, etc., by Pandit Vidhushekhar Bhaṭṭachāryya, Principal, Vidyabhavana, Vibhārati, 1927 .. 1-8
40. **Advaya-vajrasaṅgraha**: consisting of twenty short works on Buddhist philosophy by Advaya-vajra, a Buddhist savant belonging to the 11th century A.D., edited by Mahamahopādhyāya Dr. Haraprasad Sastri, M.A., C.I.E., Hon. D. Litt., 1927 .. 2-0
42. **Kalpadrakoṣa**: standard work on Sanskrit Lexicography by Keśava: edited with an elaborate introduction by the late Pandit Ramavātara Sharma, Sahityacharya, M.A., of Patna and index by Pandit Shrikant Sharma. In two volumes, vol. I, 1928 .. 10-0
43. **Mirat-i-Ahmadi Supplement**: by Ali Muhammad Khan. Translated into English from the original Persian by Mr. J. N. Seddon, L.C.S. (retired), and Prof. Syed Nawab Ali, M.A. Illustrated. Corrected reissue, 1928 .. 6-8
44. **Two Vajrayāna Works**: comprising Prajñopāyavinīcayasiddhi of Anaṅgavajra and Jñānasiddhi of Indrabhūti—two important works belonging to the little known Tantra school of Buddhism (8th century A.D.): edited by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1929 .. 3-0
45. **Bhāvyaprakāśana**: of Saṃdhanaya, a comprehensive work on Dramaturgy and Rasa, belonging to A.D. 1175-1250; edited by His Holiness Yadugiri Yatisraja Swami, Melkot, and K. S. Ramaswami Sastri, Oriental Institute, Baroda, 1929 .. 7-0

	Rs. A.
46. Rāmacarita : of Abhinanda, Court poet of Hāravarṣa (cir. 9th century A.D.) : edited by K. S. Ramaswami Sastri, 1929	7-8
47. Nañjarājayaśobhūṣaṇa ; by Nṛsiṃhakavi <i>alias</i> Abhinava Kalidāsa, a work on Sanskrit Poetics and relates to the glorification of Nañjarāja, son of Virabhūpa of Mysore : edited by Pandit E. Krishnamacharya, 1930	5-0
48. Nāṭyadarpaṇa : on dramaturgy by Rāmacandra Sūri with his own commentary : edited by Pandit L. B. Gandhi and G. K. Shrigondekar, M.A. 2 vols., vol. I, 1929	4-8
49. Pre-Diñnāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources : containing the English translation of <i>Satitāṣṭra</i> of Āryadeva, Tibetan text and English translation of <i>Vigraha-nyāyasthāna</i> of Nāgārjuna and the re-translation into Sanskrit from Chinese of <i>Upāyahrdaya</i> and <i>Tarkatāṣṭra</i> : edited by Prof. Giuseppe Tucci, 1930	9-0
50. Mīrat-i-Ahmadi Supplement : Persian text giving an account of Guzerat by Aḥ Muhammad Khan : edited by Syed Nawab Ali, M.A., Principal, Bahaud-din College, Jamagadh, 1930	9-0
51. Triṣaṣṭīśālākāpuruṣacaritra : of Hemacandra, translated into English with copious notes by Dr. Helen M. Johnson of Pennsylvania University, U.S.A. Vol. I (<i>Ādiśvaracaritra</i>), illustrated, 1931	15-0
52. Daṇḍaviveka : a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamāna of the 15th century A.D. : edited by Mahamahopādhyaya Kamsla Kṛṣṇa Smṛtītīrtha, 1931	8-8
53. Tathāgataguhyaka or Guhyasamāja : the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists : edited by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	4-4
54. Jayākhyasamhitā : an authoritative Pañcarātra work of the 5th century A.D. highly respected by the South Indian Vaiṣṇavas : edited by Pandit E. Krishnamacharya of Vadtal, with one illustration in nine colours and a Foreword in English by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	12-0
55. Kāvyaśālākārasārasaṅgraha : of Udbhata with the commentary, probably the same as Udbhata viveka of Rājānaka Tilaka (11th century A.D.) : edited by K. S. Ramaswami Sastri, 1931	2-0
56. Pārānanda Sūtra : an ancient Tāntric work of the Hindus in Sūtra form giving details of many practices and rites of a new School of Tantra : edited by Swami Trivikrama Tīrtha with a Foreword by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	3-8
57. Ahsan-ut-Tawarikh : history of the Saḥvi Period of Persian History, 15th and 16th centuries, by Hasan-	

1. *Ramlu* : edited by C. N. Seddon, I.C.S. (retired),
Reader in Persian and Marathi, University of Oxford.

Rs. A.

Shortly.

58. **Padmānanda Mahākāvya** : giving the life history of
Rabhadra, the first Tirthaśākhā of the Jainas, by
Amarachandra Kavi of the 13th century : edited by
H. R. Kapadia, M.A. Shortly.
59. **Śabdaratnasamuccaya** : an interesting lexicon of the
Nāṣārtha class in Sanskrit compiled by the Maratha
King Sahaji of Tanjore : edited by Pandit Viṭṭhala
Sastri, Sanskrit Pathashālā, Baroda, with a foreword by
B. Bhattacharyya, Ph.D. Shortly.

II. BOOKS IN THE PRESS.

1. **Nāṭyaśāstra** : Vol. II edited by M. Ramakrishna Kavi.
2. **Mānasollāsa** or **Abhilāṣitārthacintāmaṇi**, vol. II, edited
by G. K. Shrigondekar, M.A.
3. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Oriental
Institute, Baroda**, vol. II (Śrauta, Dharma, and
Gṛhya Sūtras) compiled by the Library staff.
4. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhan-
dars at Patan** : edited from the notes of the late
Mr. C. D. Dalal, M.A., by L. B. Gandhi, 2 vols.
5. **Siddhāntabindu** : on Vedānta philosophy by Madhusū-
dana Sarasvatī with commentary of Puruṣottama :
edited by P. C. Divanji, M.A., LL.M.
6. **Portuguese Vocables in Asiatic Languages** : trans-
lated into English from Portuguese by Prof. A. X.
Soares, M.A., Baroda College, Baroda.
7. **Abhisamayālaṅkāraloka** : a lucid commentary on the
Prajñāpāramitā, a Buddhist philosophical work, by
Sinhadharmā : edited by Prof. Giuseppe Tucci.
8. **Kalpadrakoṣa**, Vol. II : indexes and vocabulary
prepared by the late Mahamahopādhyaya Pandit
Ramavatara Sarma Sahityaśrīya, M.A., of Patna :
edited by Pandit Shrikant Sarma of Monghyr.
9. **Saktisāṅgama Tantra** : a voluminous compendium of
the Hindu Tantra comprising four books on Tārā,
Kālī, Sundarī, and Chhinnamastā : edited by
B. Bhattacharyya, Ph.D.
10. **Nāṭyadarpaṇa**, Vol. II : introduction in Sanskrit giving
an account of the antiquity and usefulness of the
Indian drama, the different theories of Rasa, and an
examination of the problems raised by the text : by
L. B. Gandhi.
11. **Iṣṭasiddhi** : on Vedānta philosophy by Vimuktātma,
disciple of Aṅgavāṁśī, with the author's own comment-
ary : edited by M. Hiriyanna, M.A., Retired Professor
of Sanskrit, Maharaja's College, Mysore.
12. **Alaṅkāramahodadhī** : a famous work on Sanskrit
Poetics composed by Narendraprabha Sūri at the

- request of Minister Vaastupāla in 1226 A.D. : edited by Lalchandra B. Gandhi of the Oriental Institute, Baroda.
13. **Sanskrit Texts from Bali** : comprising a large number of Hindu and Buddhist ritualistic, religious and other texts recovered from the islands of Java and Bali with comparisons : edited by Professor Sylvain Lévi.
 14. **Sōktimuktāvalī** : a well-known Sanskrit work on Anthology, of Jalhapa, a contemporary of King Kṛṣṇa of the Hoysala Yādava Dynasty (A.D. 1247) : edited by Pandit E. Krishnamacharya, Sanskrit Pathasālā, Vadtal.
 15. **Tarikh-i-Mubarakshahi** : an authentic and contemporary account of the kings of the Sayyid Dynasty of Delhi : translated into English from original Persian by Kamala Krishna Basu, M.A., Professor, T.N.J. College, Bhagalpur.
 16. **Kāvya-mīmāṃsā** : A Sanskrit work on Poetics of Rājasekhara : third revised edition by K. S. Ramaswami Shastrī of the Oriental Institute, Baroda.
 17. **Śubara-Bhāṣya** : on the Mīmāṃsā Sūtras of Jaimini : Translated into English by Mahamahopādhyāya Dr. Ganganath Jha, M.A., D.Litt., etc., Vice-Chancellor, University of Allahabad.
 18. **Gaṇḍavyūha** : a Buddhist work describing the history of Sudhāna in search of perfect knowledge, and the exploits of Mañjuśrī (3rd century A.D.) : edited by R. Bhattacharyya, Ph.D.
 19. **Gaṇitatilakavṛtti** : of Śrīpati with the commentary of Siṃhatilaka, a non-Jain work on Arithmetic and Algebra with a Jain commentary : edited by H. R. Kapadia, M.A.

THE GAEKWAD'S STUDIES IN RELIGION AND PHILOSOPHY.

1. **The Comparative Study of Religions** : (Contents : I, the sources and nature of religious truth. II, supernatural beings, good and bad. III, the soul, its nature, origin, and destiny. IV, sin and suffering, salvation and redemption. V, religious practices. VI, the emotional attitude and religious ideals) : by Alban A. Widgery, M.A., 1922 15-0
2. **The Philosophy and Theology of Averroes** : (Contents : I, a decisive discourse on the delineation of the relation between religion and philosophy. Ia, on the problem of eternal knowledge which Averroes has mentioned in his decisive discourse. II, an exposition of the methods of arguments concerning the doctrines of the faith) : by Mohammad Jamil-ur-Rahman, M.A., 1921. (Cloth Rs. 5-) 3-0

Rs. A.

3. **Religious and Moral Teachings of Al Ghazzali:** [Contents: I, the nature of man. II, human freedom and responsibility. III, pride and vanity. IV, friendship and sincerity. V, the nature of love and man's highest happiness. VI, the unity of God. VII, the love of God and its signs. VIII, *risa* or joyous submission to His will]; translated by Syed Nawab Ali, M.A., 1921 2-0
4. **Goods and Bads:** being the substance of a series of talks and discussions with H.H. the Maharaja Gaskwad of Baroda. [Contents: introduction, I, physical values. II, intellectual values. III, aesthetic values. IV, moral value. V, religious value. VI, the good life, its unity and attainment]; by Alban G. Widgey, M.A., 1920. (Library edition Rs. 5/-) 3-0
5. **Immortality and other Essays:** [Contents: I, philosophy and life. II, immortality. III, morality and religion. IV, Jesus and modern culture. V, the psychology of Christian motive. VI, free Catholicism and non-Christian Religions. VII, Nietzsche and Tolstoi on Morality and Religion. VIII, Sir Oliver Lodge on science and religion. IX, the value of confessions of faith. X, the idea of resurrection. XI, religion and beauty. XII, religion and history. XIII, principles of reform in religion]; by Alban G. Widgey, M.A., 1919. (Cloth Rs. 3/-) 2-0
6. **Confutation of Atheism:** a translation of the *Hadi-i-Halila* or the tradition of the Myrobahan Fruit: translated by Vali Mohammad Changanbhai Nomin, 1918 0-14
- Conduct of Royal Servants:** being a collection of verses from the *Vitramitrodaya* with their translations in English, Gujarati, and Marathi: by B. Bhattacharyya, M.A., Ph.D. 0-6

Agent in Germany:

OTTO HARRASSOWITZ,

BUCHHANDLUNG UND ANTIQUARIAT,

QUERSTRASSE 14,

LEIPZIG.

For further particulars please communicate
with—

THE DIRECTOR,

Oriental Institute, Baroda.

